

۱
۲
۳
۴
۵
۶
۷
۸
۹
۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۱۴
۱۵
۱۶
۱۷
۱۸
۱۹
۲۰
۲۱
۲۲
۲۳
۲۴
۲۵
۲۶
۲۷
۲۸
۲۹
۳۰
۳۱
۳۲
۳۳
۳۴
۳۵
۳۶
۳۷
۳۸
۳۹
۴۰
۴۱
۴۲
۴۳
۴۴
۴۵
۴۶
۴۷
۴۸
۴۹
۵۰

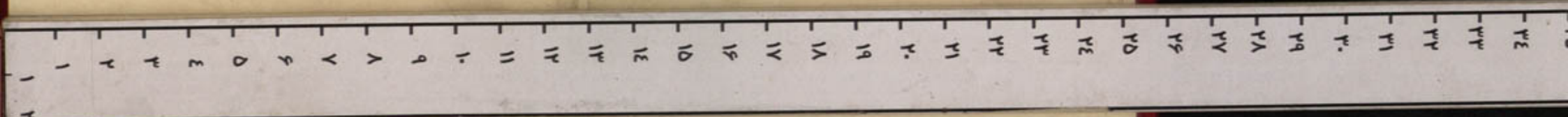
کتابخانه مجلس شورای اسلامی
۴۸۷۱

کتابخانه مجلس شورای اسلامی	
کتاب مجموعه ارساله در سنن ائمه زین العابدین	جمهوری اسلامی ایران
مؤلف	شماره ثبت کتاب
موضوع	۶۳۶۰۸
شماره اختصاصی (۹۶) از کتب اهدائی: انکبوت خونی	

کتابخانه مجلس شورای اسلامی	خطی اهدائی خونی
۹۶	

کتابخانه مجلس شورای اسلامی
۴۸۷۱

کتابخانه مجلس شورای اسلامی	
کتاب مجموعه اسراره در منطق ۲ مهر خوارزمی	جمهوری اسلامی ایران
مؤلف	شماره ثبت کتاب
موضوع	۶۳۶۰۸
شماره اختصاصی (۹۴) از کتب اهدائی: مجموعه خوی	

کتابخانه مجلس شورای اسلامی	خطی اهدائی خوی
۹۴	

۱۶۱

سنگ: ۱۰۰۰۰۰۰۰
۶۲۹۰۸

۹۵

۷-۷

۲۰۳

۹۶

بسم الله الرحمن الرحيم

قل المع غرور ابراهيم على بن ابي طالب قد عاقد في الليل الربوقى اعتماد عليه على كل
ولنته المرتب على الليل اعم من العزيمة الغير المرتب او يكون كل منها نظر الى كل الفقيرين
الت يقين او يكون نظر من الى الثاني فقط وتقدمها الاول فقط بعيد جدا وعليه احتمال
ان لا يمكن احتمال السع والنته الغير المرتب ههنا بعيد جدا العم ضرورة تفصيله الاحتمال
كما لا يخفى ويكن لتفاهير غير ابراهيم عقلا شرة الى الليل اعتمادية الترتيب الاعتقاد به
يختص جهل فبما كنت مسائل الاجتهاد الى الليل الترتيب كذلك مثل الدرر في شرحه عن
اولا وحمل الفقيرين لا يخرج مع البزق من المحقق ولا لم يستقبل عدم استقبال الفضل في
السع والبزق فلو ان المراد بها ادراك السموات والجمرات لعقل متفعل في وقتها الحكماء
ايضا فمن اثبات العلم بوجوب نعم اطلاق الخطا في عمل الشرع وهو المبحث الثاني المراد
بها ادراك السموات والجمرات كما لا يخفى من شدة ادراكها ليقول العقل ادراكها في
كل وجه الكلام حتى يثبتها شرعا الا ان قيل في اطلاق اللفظ المحقق فاد اعترضت
صلح عاقد المحلرات وهو محقق في ادراك هذه التوجهات العقل في احوالها
يقين في ذلك فليس هو المبحث الاول لان العقل هو نفس اللفظ كما لا يخفى في الحكم

الحكمة بعينها التراب وتعاقد ولا يتحقق مقتضاها ضمن المن والجملة كما ذكره آخرها
ثم يثبت الى هذا العقل كما ينسب اليه الى المحقق فهو ربى منه او من كل من اجزم بالاعتقاد
استفاد من كلام الله في المعنى لمن عاقد كما لا يخفى لا يتصور له قدرة الى وقوعه
المرحل الخلق كلام العقل عليه اخر احد فذلك ما لا يخفى على من له عقل وعرفه من ادراك مقتضاها
على مناط الضرر من وجه الدرر الترتيب كما سيذكر في الاشارة اليه ويذكر في نظيرها
ولا يتفصيل الخصال في الامور وكذا اثبات الاحتياج ووجهه او جهته ليقول انما هي في المقام
بل لو تصور تطرق الخلق طاهرا الى وجه الترتيب واحتجاج ان لا يمكن ان التضم
غير صحيح والموسيط غير ملائم كما ذكره المحقق وكل ذلك مما لا يتم فيه والا
التجنب عنه وكان ان كل الدرر وكذا المحلث استرة الاما وزانه جبر
الاحتمال اه قد عرفت ان ليس المقصود بان هذه الامور تفضل على البعض
على ما يظهر من وجه الدرر والترتيب وتغيره والسبب في النظرين والعدم
بل عبده الدلالة لا يلزم الاحتمال في السبب ايضا فخير وان حصل
الوقوع في انت جنسها بان يجوز الوقوع ايضا فمجرد بدون الوقوع لكن
ان احوار الوقوع ما نحن فيه غير متفعل في الوقوع فانتم واثرا
جوابه انت جنسها بان عدم التناهي على سبيل الترتيب في العقل
ليس عند المتكلمين اذا حصل بصرح الا عدم الوقوف الا عدم التناهي

في احوال الوجوب من احوال ذاته العترة ويمكن ان يثبت مع الاحوال هو الوجوب ولا يثبت
 لخصوصية ذاته العترة في لوفوف وجود فردا فيكون متصفا بسادة الوجود كما اننا نبتلك الامر
 فيكون التبع عن مفهوم الوجوب في المباحث الا وكقولهم المعلوم لا يعاد وغيره ما يثبت في افراد
 الامر العام على سبيل العموم لا على سبيل مفهوم كقولهم الوجود في نفس معنى وجوده ويمكن ان يكون في
 الثانية متعلقا بالشيء الا في حق التعلق على مطلق البانته والمنافاة ووجه لا يراد عليه شي
 ما ذكره بيان للملازمة على هذا المعنى في التذكور ولما بان في المراد ان ما يثبت في التعلق
 على مطلق البانته والمنافاة الوجود في الامر العام فذلك يثبت في جميع مباحث احوال الوجوب
 التعريف عليها لتحقيق البانته بينهما وبين الاحكام وتفرقة بينهما ووجه الاورد في الحاشي بعد ذلك
 وايضا يثبت في جميع الصفات او يندفع اليها بمرادها عن تحقيق الوجود على عدم فهم مرادها
 اورد بيان الطمان اهور العادة بمعنى في المسائل ووجه نقول ان الصفات المتحققة بالافراد
 للخصوص التي تحقق البانته والمنافاة بينهما وبين الاحكام ثم تعبر بمرادها في مباحث احوال التعلق
 حتى يثبت ان لا يثبت ان ان يثبت في مباحث الامور العامة بناء على صدق التعريف عليها و
 التفرقة بين ما يقدر ويرد على ما ويرد التعريف ان المعية او بانه لا يثبت في الوجود مما
 يخص الوجود في جميع المعية بانه لا يثبت في ان المعية ليست ثابتة في جميع الافراد والافراد في جميع
 المحقق منها فيكون الوجود في الحاشي نفس ليس فانها لا يثبت في مباحث التعلق منها في احوالها

الزام

الزام على السكبان لانه معصية اذ هو لما كان في صدره تصحيح تعريف السكبان فلا بد من تصحيح
 ووجه يكون صحيحا عندهم برغم ان الطائفة لا تقول للسكبان معصية تسمى لكن افعال المعية
 باق بحاله فلا بد من تصحيح اذ مادة النقص يجب ان يكون معصية ويمكن ان يثبت كون خصوصية
 المعية الذاتية في الامور العامة من افعال المعية المطلقة منها وان يمكن ان يثبت بعد التسليم للمعوية
 الذاتية منها ان المراد من جميع الوجودات جمع اقسامها لا يجمع افرادها كما ان تعريف الحاشي في هذه
 كاشية في التعريف الثاني لانك في تناول المسئلة والتقدم لجمع اقسام الوجود وان لم يثبت
 لجمع افرادها ووجه من المناقاة المحقق هو ان يثبت في كون التبع في كل الصفات المتعلقان
 للخصوصية وان كانا في مناقاة في الصفات المحقق للاحكام على ما عرفت سابقا الا ان يكون الزام على
 كلام المحقق فانهم ان يصدق على ما يصدق عليه الوجود في ان المراد في الوجود ان لا يوجد
 خارجا كما يشعر بقوله مما بعد التعلق ان الوجود المعية تعريف الامر العام ان يثبت في مباحث التعلق
 تخصيص العدم بمعنى الوجود فصلة المحنة لعدم بغير العدل يقتضى الوجود الموضوع عن ذلك
 لانه اذ يثبت في الصفات السببية المحنة واما في التوجه الاول كما قيل ان يثبت في مباحث التعلق
 الزام على المراد كما هو موجود لمطلق متعلقا في عدم الوجود من احوال الوجود في الوجود
 على تصحيح على الوجود كما هو متعلق في احوال التعلق في جميع الوجودات المتعلقان في جميع
 الوجودات المتعلقان في جميع الوجودات المتعلقان في جميع الوجودات المتعلقان في جميع الوجودات

3

مرح ذم مراد الموجود المطلق في فناء جعل الوجود المسمى في قولنا ان الظاهر الموجود
الخارج خصوصاً في هذا المقام اذ انظر الى الوجود الذي هو الجسم والوجود هو الجسم
الخارج في كل المعنى تطلقاً او ليس له الوجود في الخارج مع وجوده في الخارج
بعينه كالمعنى الموجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
ان يجمع مع الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
له كالمعنى في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
وهو الموجود منها لا يمكن جعله في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
مطلقاً وادبها في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
لغير الموجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
فكر في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
بعضه في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
لكن العيب لا يدان في الحاشية ذلك في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
ونظراً لما قيل في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
الكل في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
حل الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود

او ليس له الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
الخارج في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
الحق في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
بمعناه لو لم يات في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
انحصار في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
في الخارج لهم عن التوفيق وهذا انما يقع لو اريد بالوجود الموجود في الوجود
مع حوا اجتماع الوجود مع الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
موجود انه لا يمكنه مع الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
والعدم ولا شك انه متاثر بالوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
بذو العيب او لا ثم لغيره بالمراد لاجل الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
المعنى في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
المراد في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود
الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود في الوجود

كونه في احوال الوجود طالما اشتراها اليه لا على الوجه الذي افهمه الخشي على بان مراده من الوجود
السبب ورفع الوجود بغير المصدر وبعيد المصدر الفعول العود الى الوجود الذي
هو الوجود وانت في بيان هذا التوجيـه وجيه وبه فهو ركون العدم من هذا الوجود الى الوجود
في الظهور على التوجيـه الاو تالما لا يخفى ولا حاجة اليها الا ان يلاحظ التشكيك الذي اشتهرنا في
قوله وان اريداه وعلى هذا لا بد من جملة كون العدم حال الوجود على شي ما يبين ان التام
في احوال المستيقظ على ما ذكره الخشي فببطلان ثم لا يخفى انه على هذا التوجيـه يكون عدم
العدم والاشتهار بالوجود بناء على ان يفتقر للموجود في الخارج ايضا يكون
معدوما مستغادا هو طوعا على التوجيـه الا فيكون بناءه على السالبة للموجود المستيقظ وجود
الموضوع فيجز ان يكون غير الموضوع الموجود منصفابا لعدم والاشتهار ولا اختصا
فقال من ولا يخفى انه على تقدير حياية الشيـه على هذا المعنى يجوز ان يكون المراد بالوجود الوجود
الطلي اي فافهم المحقق في المكتبة بان ثبوت الاحكام لا يخفى ان ظاهر قوله على ثبوت
شيـه وفيه قوله في المكتبة الا في التعلق بمفوله لا انفقوا معنى العدم ايضا سبب الوجود
بذلك على ان هذا الايراد على الجواب السؤال المذكور اصل في المكتبة لسياسة الجواب
فقط وحاصل ان ما وردت من فوج العدم والاشتهار على تقدير في العبارة على الـ
والفرعية وكذا ما ايجبت به من فوج الامكان وطاره على المصدرين كما في صيغته

على تقرير عدهم من اشخ ت كل شيء غيرهم في ثبوت المبتدأ او كما لا يخرج
اصلا في ايدوا يصلح ايجوز الواقع قائل ويجاب على المص آج على ان يكون له لقب
مرادى ان يجت العدم عن العدم تظفيا بما عاقره فله لا ولي ان يجعل صحيح ما ذكره المحقق في ذلك
فان قيل في احوال احد استعماله على طريق العدم وطلقة المص يكون جوابا على ان في هـ كالم
فانهم ان زان الموجود معتبرا في قدره فان في نفسك فتح لا بد لسؤال التكون وعدم ثبوت المص
كانه على مثل الاستصحاب واما التوجيـه في ذكرنا في الكلام فافهم ان في زوال
فيه لا حاجة للمحقق في الاثبات في العدم وانه كالم معنى السيد في كتابه لا يفتقر الى
او محصل ارادة العدم ان يفتقر العود فقط اشارة الى حال الموجود في تقدير حمل العدم
على اختصاص الفرعية فيل يفتقر منها على انهم في الايجاب يقتضي وجود الموضوع فكلا
يخرج الحكم على انهم وعلى راية فيخرج لعدم في الصور الاولى على تقديره ان لا يخرج
الكامنة في الصور اثنه على تقديره الاول لكن يخرج الحكم في خروج العدم اليه و
ان المص لانه احوال في المكتبة يقتضه الايجاب وجود الموضوع مطلقا وعدم الفرعية
الاول فقط ولا يفتقر في نظيره حاد ما ذكره او بقوله ان يجوز ان يكون الحكم في صورة
والعدم يفتقر في وجه الحكم على ان المص في ان الحكم في ان كان في
اختصاص الحكم في الاول في او في تعريف الامكان على تقديره ان يكون حيا في صفة
فان قيل في احوال احد استعماله على طريق العدم وطلقة المص يكون جوابا على ان في هـ كالم

فلو أخذنا العدم ليقع كذلك لئلا يكون البحث تظنيها اذ لا تكفر عدم امتناع ذلك
 الا احد لا يصلح لوصف الكلام المنقصر او جمع بين العدم والامكان والابدية واللا
 يمكن ليقع حمل على الاستطاد لا باء قوله في آية الحاشية على ان هذا الجواب لوصح
 فانما يصح في العدم دون الامكان كالاجف فان قلب العدم بمعنى الوجود
 حاصله في القوم ذكر وان العدم نقيض الوجود والتناقض لما كان وجهه في القضية
 مما حصل كلامهم ان زيد معدوم وزيد موجود متناقضان فلا بد ان يكون العدم
 بمعنى ليس بوجوده فالسلب الداخل في مفهومه واراد على النسبة فاذا جعل العدم
 احوال شروحه على ما هو شان الاحوال المجهول عنها في العلم صارت
 القضية موجبة سلبية المحمول قلت على براءة مراده كما يدل عليه ما ذكره
 وحاشية الحاشية في السلب ما لم يقول ان لا يصح وروده الا على النسبة التقيدية
 لاولاد على الاول يلزم ان يكون كل عدم وسلب عدما وسلبا لغيره وكان محمول
 ليقع كالتامة المحمول وكما في ثلثة اوضاعهم لا يقولون به وما الثاني يقول
 ان لا اذ اوردوا السلب على نفس مفهومه كالوجود مثلا فلا شك ان لا يجتمع معه وجود
 واحد في زمان واحد فلا بد ان يكون مقابلا له صدق تعريف التقابل عليه وليس
 من الافاق الثلاثة المشهورة للتقابل اذ سوز السلب واليجاب وهو ظاهرا يلزم

يعقل

يدخل فيه تحريم التقابل في الاربعة فقد بطل ما ذكرته حرمان السلب واليجاب لا بد ان يرجع
 الى العقيدة وكذا ما ذكرت عليه من ان العدم سلب الوجود ليس فافهم لكن لا ينطبق آية
 في لزم الامكان الذي اذناه المحقق ليس بالنظر الى الواقع اذ ظاهرا ان سلبه ينسب المتعدي
 في المعاد العالية الواجب يمكن في الواقع بل بالنظر الى ذوات المتعدي كما في قوله
 المحقق ليس احوال ذوات تلك المتعدي بل يمكنه وكذا ايدى عليه في قوله الحاشية الا ان ذلك
 الوجود عندنا يمكن نظرا الى ذواتها فيقول شوبت العدم ايضا وان كان محال في الواقع بناء
 على لزوم اجتماع النقيضين لكن يجوز ان يكون ممكنا بالنظر الى ذوات المتعدي وهو
 فقولنا انطباق هذا الجواب ايضا في غيره على هذا الجواب على الوجهين جميعا انظر في العدم المطبق
 ذات ولا مية له امه وهو غير الوضوح بعد صيرورتها مودعين مطلقا لا يصح ان يقال في الوضوح
 ثبت لها العدم المطبق مني ودون رتبة الا ان يكون على الاحوال المذكورة على الاول
 الطارئة في بعض كونه العدم المطبق من الاحوال الممكنة الطارئة على كونه الوضوح المطبق
 خلافا فتدبر المحقق الا ان يراد التسوية لا يخفى انه لا يمكن وجوده التقيدي بل لا بد
 التقيدي المذكور في الشق الاول لا يمكن فرق في غير الوضوح المشهورة فلا حاجة
 الى التقيدي المذكور او على هذا الوضوح لا حاجة الى التقيدي والشق الاخر ليقع فلا فم

المحقق لم يكن حكمه كونه ناه لا يخفى ان عدم صفة العلم بالعدم المطلق والذهبي بناء على
ان العتوات حسم اما على الازاد هذا الالشيقي ^{المشهور} المتداول وجود ذبني للذوات
فتدبر لان السوال مشهوره في نظر لان السوال الذي سيجي من الكتاب صحيح
على ما قرره ليس باعتبار ثبوت العدم الصحلي باعتبار استدعاء حكمه كما في التبرير والسرور
مختصا ايضا بالعدم المطلق والذهبي كما يفرض عند الرجعة اليه ولا يخفى اذ قد يقال
فيه ادراهم ليعلم المطلق بغير العلم يمكن ثبوتها كما وان لم يكن العلم بالعدم المطلق
لان الصدق مطابقا للاحاطة الى هذا التطويل الذي ذكره بل يمكن ان
بدله لانه موجود للمبادئ العالية بنفس الامر وهو ناطق ومنه يعلم انه ذرية السوطة
ولم يجر من افروجه الثالث يقيد السلك به اذا ما ادلج ان ما اوردته على الاطلاق
الاول من حروف العدم المطلق والاطلاق في وضعها الظاهر على العرائج الاولى
اذ جعلت القيد على ما ذكره لم يجر بيان زيد مثلا ليس له وجود الوجود لا يعنى الا زمان
بعض الا زمان على ان يكون القيد للسبب يمكن الوجود للمضاد التي يكون ما هوذا
يحيى لم يبق له فرد مسلوب اذ لو لم يكن زيد مثلا موجودا في زمان او ذبني يصح ان لا يكون موجودا
باي وجود كان في هذا الزمان او في زمان الذبني ورمناه لم يحرم العدم من الاطلاق اذ لم يجر

منه

حيث الوجوه استعملت ما ذكرنا او قد بين ولم يميز بين المطلق والذات او لم يميز بين
ذم فاسد او غير ذم المسمى ان يصح حكمه بالعدم المطلق كما في اذ كان محدوما فخصه بغيره فخطب
اذ كان موجودا في الخارج وفي جميع الازمان الالذين عمود مشا ويعرف غير ما يراه المسمى
وهو في الخارج وفي جميع عمره في جميع حكمه بالعدم المطلق لا يخفى في سائر الاما ان كان في جميع
السبب مان معلنا كانه لا يمكن ثبوت ذلك السبب ذلك الزمان والالزم اجماع المتكلمين
بل لا بد من ثبوت زمان اخر من الوجود بل سيجي من الخفي هو ان كان طرف زمانا فاهي يمكن
ان يثبت في زمان اخر والالزم اجماع الزمان وسينسخ عن محقق اليقين من ان قول ما يذم
صانده صوره لا بد ان يكون بغيره بكون صوره بعيدة عند ادوار وادوار الالمانية العدم
ان يثبت في الوجود ولا يخفى ان الفرق ان يكون الزمان طرف لنفس شئ او لوجوده لا فرق
الموجود بين الوجود الغدني ان الزمان طرف لنفسه فتمس قولنا في ذلك صرح في المطابق
الامر اذ ان كان يمكن معاني الامتياز الوافع لاسماء المشهور فان الامتياز الالوقار
ه فان قلنا ان قول الامتياز الالوقار في كل معدوم العدم فهو صحيح في كل معدوم
للعدم هو الامتياز لفراد وصف عدم العدم لانه امتياز للمعنى المطلق في الالذات ليس في المسمى
الامر ان المولى في جميع حكمه بالعدم المطلق لا يخفى في سائر الاما ان كان في جميع
لان في المسمى في كل زمان وهو لا يخفى في جميع حكمه بالعدم المطلق لا يخفى في سائر الاما
النسبة في التسمية المذكورة اصلها كل معدوم العدم فهو موجود بالامتياز او لم يوجد

بالضرورة شرط كونه معدوم العدم المحمول في تعريف القضية مطلقا كما في تعريفه
مشاع الوجود او ضرورة الوجود محمولا في كل معدوم الوجود مشاع الوجود او ضرورة الوجود
كونه معدوم كغيره من المشاع او ضرورة هو ان مشاع الوجود الذي كان في القضية المذكورة
وهو ان مشاع الوجود الذي كان في القضية المذكورة وهو ان مشاع الوجود الذي كان في القضية
لان مشاع الوجود المطلقين واذ اعمد مطلقين لم يصدق القضية وقدر عليه في الواقع
شأن اذا فن كل كانت تمنع السكون وضرورة في الحركة بشرط الكفاية كما في ذلك المشاع الوجود
شرطية في المطلقين ولو اذنا مطلقين لم يصدق انها فان كانت الوجود
في المشروط بشرط الوصف ضرورة ووصفية وقد عرفت ان الوصفية حاصل ما دام
الوصف يلزم ان يكون الشرط مادام الوصف اعم مطلقا من الشرط بشرط الوصف
لان وجهه على ما ذكره قلت مراد من ان الوصف الشرطية قد يتحقق ولا يمكن لغيره مادام الوصف
الوصف الوصفية لان مادام الوصف يمكن ان لا يتحقق لغيره الشرطية فتأمل
لكن حمل الالكان والتعريف على هذا الوجه لا يمكن بل هو في ضرورة في تعريفه
العدم في تعريف الالكان في تعريف الوجود لغيره بل هو في ضرورة في تعريفه
على انه يصير في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
الاحتمال في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
انه هو الذي كان حال العدم في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في

مقابل المشاع الوجود في تعريفه بل هو في ضرورة في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
اخره بل هو في ضرورة في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
ح لغيره بل هو في ضرورة في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في ضرورة في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
عنون انقصر ووجهه في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
والمعدوم في نفسه بل هو في ضرورة في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
قد خرج عن كون معرفته في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
وهو في ضرورة في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
فان كان معدوم ان يزعم للمورد ووجهه في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
الالكان على الالكان في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
لك الالكان على الالكان في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
ح نعم يمكن ان لا يلزم ان يحمل على اصطلاح الفرق بل لا يمكن على كيفية نسبة الالكان
يق القائل على اصطلاحه لان في تعريفه بل هو في ضرورة في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
وجهه في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
فانما اذ حمل الالكان على سبب ضرورة الطرف التي لخص في الوجود في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في
نفسه بل هو في ضرورة في تعريفه لان كل هذا الصديق التعريف على العدم لغيره بل هو في

في تعريف العدم بعد من حفظ تعريف الوجود اليه سيطاد في تعريف الوجود
 اشبع ثبوت الخصال في اخصه العدم في تعريف العدم بعد اخذ الوجود في تعريفه
 وهو شرط على انه لا يتصور له في ذاته ما هو الا كمن يكون تعريف العدم بعد حصول
 الامكان على الامكان الخاص ليعرفه في اذ حاصله سلب ثبوت الوجود والعدم
 الخلف له وهو شرط ما عرف به ان قال الوجود في تعريف العدم بعد حصول
 الامكان على الامكان فانما في ذاته ثبوت ثبوت في الوجود والعدم
 انطبق هذا الجواب على السؤال لان حاصل السؤال ان يكون له تقييد عن وجود
 الاشكال ليعرف المسمى من لفظ مسمى بالثبوت في عينه من لفظ مسمى لفظ المسمى في المسمى
 منه لكن لم يتفرض عن الاشكال ليعرف الزمان في لفظ مسمى لان ذلك يمكن ان يكون يعرف
 عقلا من لفظ مسمى لفظ الزمان وهو شرط في هذا القول بان المعنى من لفظ مسمى
 ليس هو الزمان الذي هو جزء من الفعل لا يدخل له المسمى الكلام في تحقيقه
 بدون المنطق بل كان فعل الكلام في الزمان بعد طرد هذه المصلحة فانهم في هذا القول
 ان تعريف الوجود في العلم بالوضع ليس لفظ مسمى بدون الفاعل ابتداء فانما نقل
 لا المسمى في الزمان في قولنا في تعريف العدم في العادة غير صواب بل الصواب انما
 ما يجوز ان يقولوا في تعريف العدم في تعريف العدم في تعريف العدم في تعريف العدم
 في تعريف العدم في تعريف العدم في تعريف العدم في تعريف العدم في تعريف العدم في تعريف العدم

يمكن ان يمتنع قبوله كيف الاول صدر كان انما في بل المعدوم على حد ذاته
 وعدم شئ من المبدأ بعد شئ من عدم شئ من مخلقاته تنزه لفظ العدم بل العدم
 ظاهره وقد حقق السيد في كلامه ليس في اموضعه وهو كون حيث لم يكن
 في ان ما لا يمكن ان يكون معدوم النظم اليه مقيد بل سببه الى حيث يكون معدوما كما في تعريف
 في وضع الشبهة بل لا يمكن التمسك بغيره وتلى في تعريف النسخ في حاله معنى لفظ المسمى
 ثابت للموضوع فصدق غير القضية انما يكون ان ثبت المحول للموضوع الذي هو عنوان
 فاذا ثبت وجوده تحقق لم يصدق اليه فاذا قيدت بقيد في تعريفه في الاشياء المحول
 للموضوع مقارنا لتقييده كان كذا في اليه فلا يمكن ان يصدق الشرطية على تقدير وجودها
 اقله في تحقق ان في الواقع مع مقارنته للمقدم في لفظه في الكثرة في جملته
 لا يتوقف على ثبوت المحول في الواقع بل يصدق بدون اليه في عينه في الشرطية اليه باعتبار
 نظيره باعتبار الكثرة ويمكن ان يوجد كماله في وجوده بالان في ان كان في جملته انما في
 لا في صدقه في حقيقة وادراكها من حقيقة وجوده في وجوده في الصدق في حقيقة
 انما شرطية في حقيقة شئ في ان كانت تشمل طاقته فانها موجودة في حصوله في العلم
 ان اعتبارها شرطية باعتبار كمالها كالتعبير بالوجود في تعريفه وانما اذا اخذت
 في تعريفه في ان يكون في تعريفه في تعريفه في تعريفه في تعريفه في تعريفه في تعريفه
 كلام المسمى في بقائه في الصدق في تعريفه في تعريفه في تعريفه في تعريفه في تعريفه في تعريفه

فهذه القضية قول المطلق القيم اي يترتب القيم او هو القيم المطلق فكذا حال الترتيب
لا يخفى ان اذ كان المكتوب كالمكتوب العوضه لا يترتب من غير العوضه بل العوضه
الغير الذي هو اعتباري وهو موقوف الا انه يترتب على تعريف الترتيب في الجملة ذكره في الترتيب
قيد حتمية واحدة وهو يمكن حمله على كل الاعتبارين ذكرهما في جملة كذا في قوله في قوله
المعنى الترتيب مطلقا انما يتحقق في اللفظ المفرد حيث جعله مراد في اللفظ المفرد في
قولنا اعتبار احد الطرفين يمكن ان يترتب في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
لا طبعه مطلقا لا يمكن ان يترتب في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
لا في الوجود فقط حتمية ما ذكرنا في نقله عن السيد ثم نقول ان اللفظ لا في الوجود
مع سلب الوجود في قولنا الترتيب لا يمكن ان يترتب في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
مطلقا غير مقيد بشئ في جملة على الوجود المطلق وانما سلب اللفظ لا في الوجود
وهو مفهوم الاضافة في ذلك انما يترتب مع لفظ سلب الوجود في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
بشيء غيره لانهما موقوف لا يكون مفيدا له في الوجود في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
الوجود لا يمكن ان يكون مفيدا له في الوجود في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
المطلق واعتباره ان اللفظ لا في الوجود في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
اللفظ لا في الوجود في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
الافتقار في اللفظ لا في الوجود في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
يضاف الى الجمع والتبني في الوجود في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود

المسألة الأولى
الوجود المطلق
الوجود المطلق
ليس ص

الجميع كما في قوله في الترتيب في الوجود في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
ان اعتبار احداهما لا يترتب على الوجود المطلق بل يترتب على اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
الجميع على ان في الترتيب اذ لا يترتب ان لا يكون ما في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
لقد يركونه لازما للترتيب اذ في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
الشيء كما في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
غايرة في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
تفقد في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
والعدم لا في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
على ان الترتيبات المنقولة في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
المستحق في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
بوجه ما ذكره في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
او الجمع في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
المفهوم في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود
اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود بل في اللفظ لا في الوجود

انما انصب المنع وذكورته من له السند فان لم يوجد بهد النظر ايضا لا نظر الفاعل
 لا منافاة بين التخيير في خبره بل المكره انما يصح تقدمه الى ان يصدق عليه كقولهم **تخيروا**
 نعم مني الخ فيصير ساطع البسيط في ظاهره اليه وروى عندهم انهم زادوا في قوله انما لا يصدق
 تقدمه على البسيط على الحقيقة او يمكن التصور ان يصدق بوجوده ثم يطلب ما
 الحقيقية حقيقة الموجوده في الخارج فخرج الى التصديق بوجوده المسوق بتصويره الى
 باركته تخصيصه وطلب ان يصدق عليه طلب المكره في تخصيصه على البسيط فانهم **على التصور**
 في الرعيان العادة بل هو مع تصور وجوده احد صدق التصديق بوجوده في تصور وجوده
 والحال ان حال كل احد بالنسبة الى جميع المعلومات بهيته فما حجة الى السؤال بما ان
الاشياء انما هي في العقل انما هي في العالم كما كان في العالم كما تصدق عليه المكون بحال
 انما هي في القوة الى العقل انما هي في العالم كما كان في العالم كما تصدق عليه المكون بحال
 ويجوز ان يكون راسيا بالنسبة الى المعلوم او في تقديره كونه في الميت ما دعاه عن كون
 بالمشق توفيقا للمبدأ المبدأ في نظر الى السؤال بعد ما ومع ذلك فيلسوف الفلاس في تقديره
 راسيا بالنسبة الى المعلوم لكن يمكن جوابا بالنسبة الى صدق عليه المعلوم في السؤال غير كون
 ما هي حقيقة ما في العقل المبدأ في صدق عليه المصاحف ويجوز ان يصدق على المصاحف
 وفي ظاهره الاضطرار للشيء اذا لم يكن له في العلم ان يصدق على المصاحف في العلم
 ويجوز ان يصدق على المصاحف في العلم ان يصدق على المصاحف في العلم ان يصدق على المصاحف في العلم
 بحقيقة او بوجه كقولهم ان حبيب يتيقن ان يكون له في العلم ان يصدق على المصاحف في العلم

نور

١٥

الاستحقاق وكان الشق الاول ظاهر اخر يخرج الى المثال بل اراد ان يكون في الشق الثاني
 صراط الى الملائكة المطلق ويهدى تطبيق كلام الخ في غير ما ذكرناه كما في قوله **قوله** والصواب
 يقال للمفرد كما في قوله ذكره المحقق الاجمال في فصل راجع الى خبره **قوله** او في العلم
 كما في ان الواجب ان يحكم بان ليس المقصود التوفيات اللفظية تعرف حال اللفظ او في العلم
 معنى انه بل هو مقصود لتوكله في العلم المقصود في التوفيات اللفظية في العلم
 بان المهمة المدلول عليها باللفظ المعرف انه صورة من الصور كما في قوله **قوله** في العلم
 ان العلم علم الاحكام لا يخرج عن ان المراد يقوله تصور الوجود بل هو يتبين في جميع هذه
 بهيته وانما هو من انما قد تصور من مضمون ما يدل عليه بلفظ الوجود وادفاته
 في القنات الاخرى وهو اعرف عندنا من جميع التصورات لكن

فصل در بیان اقسام کلمات و اجزای آن

در باقی قیود از تعریف نیز که فصل است در کجای بیرون میکند اسرار اللفظ
اما موقع بیرون میکند مملات را و معنی بیرون میکند حرف بیجا را و غیره
بیرون میکند مکتوب را خواه کلامی خیر یا آنی خواه غیر کلامی قصد
و غیر تقید کتب نیز که در فصل اند زیرا که جمل و فصل را در امور مختلفه استعمال
میکند خود را امور اعتباریه قولا و فعلی اسم و فعل و حرف را با هم که خیر
راجع ۴۴۴ فقط که مصداق است و تکرار تا اینست در و یک است نیست در الا
لازم آید که اسم و فعل و حرف که در متن و ممل باشند و این باطلت پس ضعیف
در جمله انچه یاد شد و تقسیم باعتبار معنی یعنی معنی کلی یا در ضمن اسم است
در ضمن فعلت یا در ضمن حرف اگر گویند که پس تا آخر استی کتبت ز و او
م که در این معنی آت است و کوم که بیرون و او یعنی او تا در است پس جواب
که در بی اسم و فعل و حرف در اصل و انوا اعم است اسم و فعل و حرف بوده است
انواع را که مضاف بر و انداختیم و مضاف الیه را بجای او آوردم و ضمیر
مستقل نوع ضمیر فاعل شده و بی اسم و فعل و حرف شده است چون
سکوت در معرض بیان مفید حضرت پس گوید که گفته است که انواع کلمات
پس دلیل بر انحصار ثلاثه است که این یا دلالت بر معنی که کاین و حال
در نفس کلی یعنی در افاده معنی خود احتیاج به غیر نیست یا دلالت میکند بر
بر معنی که کاین و حاصل است در نفس که حرفت زیرا که بر طرفی است
از زخم خود و اول که دلالت میکند بر معنی که کاین و حاصل است در نفس
کلی یا از آنست که مقرر است پس یکی از از منتهی ثلاثه که ماضی در حال و استنباط است

۱۲
در کجای بیرون میکند اسرار اللفظ
اما موقع بیرون میکند مملات را و معنی بیرون میکند حرف بیجا را و غیره
بیرون میکند مکتوب را خواه کلامی خیر یا آنی خواه غیر کلامی قصد
و غیر تقید کتب نیز که در فصل اند زیرا که جمل و فصل را در امور مختلفه استعمال
میکند خود را امور اعتباریه قولا و فعلی اسم و فعل و حرف را با هم که خیر
راجع ۴۴۴ فقط که مصداق است و تکرار تا اینست در و یک است نیست در الا
لازم آید که اسم و فعل و حرف که در متن و ممل باشند و این باطلت پس ضعیف
در جمله انچه یاد شد و تقسیم باعتبار معنی یعنی معنی کلی یا در ضمن اسم است
در ضمن فعلت یا در ضمن حرف اگر گویند که پس تا آخر استی کتبت ز و او
م که در این معنی آت است و کوم که بیرون و او یعنی او تا در است پس جواب
که در بی اسم و فعل و حرف در اصل و انوا اعم است اسم و فعل و حرف بوده است
انواع را که مضاف بر و انداختیم و مضاف الیه را بجای او آوردم و ضمیر
مستقل نوع ضمیر فاعل شده و بی اسم و فعل و حرف شده است چون
سکوت در معرض بیان مفید حضرت پس گوید که گفته است که انواع کلمات
پس دلیل بر انحصار ثلاثه است که این یا دلالت بر معنی که کاین و حال
در نفس کلی یعنی در افاده معنی خود احتیاج به غیر نیست یا دلالت میکند بر
بر معنی که کاین و حاصل است در نفس که حرفت زیرا که بر طرفی است
از زخم خود و اول که دلالت میکند بر معنی که کاین و حاصل است در نفس
کلی یا از آنست که مقرر است پس یکی از از منتهی ثلاثه که ماضی در حال و استنباط است

فصل در بیان اقسام کلمات و اجزای آن
در باقی قیود از تعریف نیز که فصل است در کجای بیرون میکند اسرار اللفظ
اما موقع بیرون میکند مملات را و معنی بیرون میکند حرف بیجا را و غیره
بیرون میکند مکتوب را خواه کلامی خیر یا آنی خواه غیر کلامی قصد
و غیر تقید کتب نیز که در فصل اند زیرا که جمل و فصل را در امور مختلفه استعمال
میکند خود را امور اعتباریه قولا و فعلی اسم و فعل و حرف را با هم که خیر
راجع ۴۴۴ فقط که مصداق است و تکرار تا اینست در و یک است نیست در الا
لازم آید که اسم و فعل و حرف که در متن و ممل باشند و این باطلت پس ضعیف
در جمله انچه یاد شد و تقسیم باعتبار معنی یعنی معنی کلی یا در ضمن اسم است
در ضمن فعلت یا در ضمن حرف اگر گویند که پس تا آخر استی کتبت ز و او
م که در این معنی آت است و کوم که بیرون و او یعنی او تا در است پس جواب
که در بی اسم و فعل و حرف در اصل و انوا اعم است اسم و فعل و حرف بوده است
انواع را که مضاف بر و انداختیم و مضاف الیه را بجای او آوردم و ضمیر
مستقل نوع ضمیر فاعل شده و بی اسم و فعل و حرف شده است چون
سکوت در معرض بیان مفید حضرت پس گوید که گفته است که انواع کلمات
پس دلیل بر انحصار ثلاثه است که این یا دلالت بر معنی که کاین و حال
در نفس کلی یعنی در افاده معنی خود احتیاج به غیر نیست یا دلالت میکند بر
بر معنی که کاین و حاصل است در نفس که حرفت زیرا که بر طرفی است
از زخم خود و اول که دلالت میکند بر معنی که کاین و حاصل است در نفس
کلی یا از آنست که مقرر است پس یکی از از منتهی ثلاثه که ماضی در حال و استنباط است

جز منفی او است تا بقدری متعین نیست است زیرا که اعلاست از اخین خود و اول
که متعین است فعل است که از او در ضمن او فعل حقیقی که مصدر است پس سیرگی
بام جز یا نشاء اگر گویند که نمائند که لام حرف جر بر اسم درمی آید بر سر
حرف در نمی آید پس میگویند در لایها اما ان نول که لام حرف جر بر سر حرف
در آمده است که نم که اگر چه بر حسب ظاهر بر سر حرف در آمده است او در حقیق
دو اسم در آمده است که ان اسم جز است که مضاف به اسم او پس زیرا که ان
با اسم و ضمیر در حکم مفرد است اگر گویند که میانه اسم بر سر ان می آید که تا مقصد شود
پس چه میگویند در لایها اما ان نول که فعل نیست که هم بر سر حرف متعین است
تقدیر است که لایها اما ان نول مقصد می آید که هم که مصدر است که از ان نول تقدیر
یعنی اسم فاعل است یعنی لان الکلمة الاله وقد علم ذلك جمل
منها او تحقیق که دانسته شده بود چه حدی یعنی خبری که جامع و مانع از برای
هر یک از اسم و فعل و حرف یعنی دانسته شده که حرف کلمات که دلالت میکند
در معنی لای فی نفسه و اسم کلمات که دلالت میکند در معنی فی نفسه و زمان
جز منفی او نیست و فعل کلمات که دلالت می کند فی نفسه و زمان جز منفی
اوست **الکلام ما تضمن کلین** ای اگر گویند که هر کلمه را بر کلام مقدم
دست که هم که کلمه جز منضم کلام است با صدق او و بجز او بر کل مقدم است
کلام در لغت معنی است خواه آنکه باشد و خواه بسیار و در اصطلاح لغت
که متضمن دو کلمه باشد یعنی دو کلمه از و هم شود خواه این دو کلمه صریحی باشد
مثل ضرب زید و خواه یکی صریح باشد و دیگری ضیاض مثل ضرب زید بر ضرب

بیتان

و یکی ازین دو کلمه است یا او را بنامند به کبری انجمن نسبتی که در مقابل او حدی که
زود اگر گویند که از قول مصنف که الکلام ما تضمن کلین دو چیزند خود متضمن
اسم فاعل و متضمن اسم مفعول و در قول زید ضرب که کلام است اگر متضمن است
متضمن نیست و اگر متضمن است متضمن نیست و اگر هر دو است لازم می آید
ایضا و متضمن و متضمن و این جایز نیست که هم که هر یک ازین دو کلمه متضمن اسم
مفعولند و مجموع متضمن اسم فاعل اند و بدانکه ترکیب شاعری عقلی از اسم
فعل و فعل و حرف زید بر شش است اسم و اسم و فعل و فعل و حرف
اسم و فعل و اسم و حرف و فعل و حرف و کلام حاصل میشود و هر دو اسم
که یکی مستند باشد و یکی مستند الیه یا فعلی و اسمی که فعل مستند باشد و اسم مستند الیه
داند و حرف کلام حاصل میشود زیرا که مستند و مستند الیه که لابد است
در کلام هر فرع است که متوجه الیه یا لذات باشد و حرف متوجه الیه
بالاتر نیست بلکه الله ملاحظه غیر است و اگر ای و حرفی بر کلام حاصل
نمیشود زیرا که لازم می آید که مستند باشد بدون مستند الیه یا مستند الیه
بدون مستند و از دو فعل و فعل و حرفی بر کلام میشود زیرا که لازم می آید که
مستند باشد بدون مستند الیه زیرا که در فعل بر است که مستند است
بسی چیزهای در نام و اسم مادل علی معنی فی نفسی است
خبریت یعنی کلمات که لفظی که والا لازم است که قسمی است از اسم
باشد و این خبریت که این کلمات که دلالت کند بر معنی که کان و حاصل
باشد در نفس کلمه یعنی در افاده معنی محیی غیر نباشد و متعین نباشد

در اسم کلام نام است
در اسم کلام نام است
در اسم کلام نام است

کلمه از منته ثانی یعنی کجا از منته ثانی که ماضی و حال و استقبال است جز
 معنی او نباشد ما اول علی معنی که گفت شامل بود اسم را و فعل را اگر حرف را
 فی نفی که گفت حرف بدون رفت و غیر متعین از منته ثانی که گفت فعل بدون رفت
 و اگر الاسم ما اول علی معنی فی نفی مطابقت شیخ فعل بدون میرفت و احتیاج
 بغیر متعین باز منته ثانی یعنی برای افعال فعل خود اگر گویند که ذکر تعریف ملامت
 از برای اسم بنا بر جهت گوئیم که بنا بر انت که میمانند معنی او را اعلی اذلا
 و اولی در ادنی و اوسط در اوسط زیرا که مراتب طباع ادبی سه مذکور است
و من خواص دخول اللام من من تبغیض است خواص دخول
 و تخاصه بر شئی است که از ان شئی یافت دور غیر ان یافت نشود و خواص
 قسمت شامله و غیر شامله و غیر خاصه شامله است که درین قسم افرا
 شئی یافت نشود مجموعا تب بالتوجه نظر با فردان و خاصه غیر شامله
 است که در بعضی یافت نشود و در بعضی یافت نشود همچو کاتب بالفعل
 نظر با فردان و خاصه خواهد شامله و نخواهد شامله بر دو قسم است
 لفظی و معنوی و معنوی در بعضی از خواص اضلی اسم که مقدم است بر معنوی دخول
 اللام است و جرات و ثبوت و چون لام تعریف مشهور بود و بیم تعریف
 مشهور نبود پس بنا برین دخول حرف التعریف تحت انت بل باشد که تعریف
 را نیز و چون مختار نزوم لام تعریف بود پس بنا برین دخول اللام گفت
 و دخول الالف و اللام کلمات او دخول النمره نخت و مخصوص بودن
 لام تعریف بنا بر انت که واضح او واضح کرده است از برای تبغیض

ان تخی

که این معنی نبغی شده و تمام معنی او باشد پس در فعل و عرف یافت نشود
 زیرا که حرف معنی او نبغی نیست و فعل اگر معنی او نبغی است اتمام
 تمام معنی او نیست بلکه بعضی معنی او است و مخصوص بودن جو بر اسم بنا بر انت
 که جو از ان حرف جرات لفظا مجموع مراتب زید یا تقدیرا مجموع ملامت زید که
 ازین تقدیر است که ملامت زید و چون حرف مخصوص اسم است پس جو نیز مخصوص
 اسم باشد و بودن حرف جو مخصوص با اسم بنا بر انت که واضح او واضح
 کرده است که یکند معنی فعل را بجانب اسم پس داخل اسم نموده فعل و حرف
 و مخصوص بودن جو در اضافه لفظی که از ان حرف جرات بنا بر انت که اضافه
 لفظی فرع اضافه معنوی است پس اگر در فعل و کتب که لازم آید که فرع معانی
 اصل خبر باشد و اگر در اسم و فعل هر دو باشد لازم آید زیادتی فرع اصل
 و این جایز نیست و ثبوت نونی است ساکن که به استخراج آخر کلمه باشد و نیز باید
 تاکید باشد و ثبوت برین قیاس است مکن و نیک و عوض و مقابله و ترسم و چهار
 اول مخصوص با اسم است و ثبوت کردن کلمه در اسم می باشد مجموعا نقل النور عادل
 و القیاب و کاه و افعال می باشد مجموعا نقلی اجبت لعد اصبا و کاه در حرف
 می باشد مجموعا نقلی اما ان یرد الجنس ملامت مخصوص بودن ثبوت مکن بنا بر انت
 که واضح او واضح کرده است که اسم را در اسمیت ممکن گرداند یعنی در انج
 با نقل و عرف باقی مانده و چون در فعل حرف اسمیتی نیست پس این ثبوت
 مخصوص اسم باشد نه فعل و حرف و مخصوص بودن ثبوت نیکر اسم بنا بر انت
 که واضح او واضح کرده است که فرق کند میان معرفه و کراهی که ثبوت

۱۸

یعنی اگر تون این است که در این کزیت معرفه مثل سیویه و سیویه و چون
 فعل و حرف کزیت معرفه می باشد پس داخل اسم شود فعل و حرف و مخصوص
 تون عوض نیار است که تون عوض عوض از مضاف الیه مخدوف است
 مثل و رفع بعضی فوق بعضی و چون در فعل و حرف مضاف الیه می باشد پس
 این تون مخصوص اسم باشد که فعل و حرف و مخصوص بودن تون مقابله
 با هم نیار است که تون مقابله تون این است که در جمع مؤنث سالم می باشد
 و در مقابل ذنبت که در جمع مذکر است و چون در فعل و حرف مضاف
 و صحیح می باشد پس این تون مخصوص اسم باشد فعل و حرف بر آنکه اعراب است
 الیه و اضافه بر مع است نه بحر و معطوف اند بر دخول نه بر مدخول و الا لازم است
 که این در اول خبری در آیند یا در اول خبری که دخول با ذکر اول است
 یا لوق در آخر و این هر دو از این منتهی است بعضی از خواص معنوی اسم است
 الیه است یعنی مستند الیه بود فقط چه خاصه اسم است از برای آنکه مستند الیه
 مع بودن در معنی بنفسی باشد پس در حرف باشد زیرا که حرف معنی او
 بنفسی نیست و وضع فعل بر آنست که مستند باشد خبری و ایما پس مستند الیه
 واقع شود بخلاف وضع خود باشد و بعضی دیگر از خواص معنوی اسم اضافه است
 یعنی مضاف بودن بقدر حرف و مضاف بودن بقدر حرف خاصه اسم است
 زیرا که غنی از اضافه یا توفیق است یا تخصیص است یا تخفیف که ان تون است
 یا قیام مقام تون که ان تون تیشه است و جمع و چون تعریف و تخصیص
 تعریف در فعل و حرف می باشد پس مضاف بودن بقدر حرف چه خاصه

مستند الیه
 مستند الیه
 مستند الیه

کفتم بقدر حرف جز زیرا که فعل مضاف واقع شود و بلفظ مانند مررت
 بزید و ادنصی یعنی اسمی که بختی اورا بحب چه در کتب خاصه بر در قسم است
 معرب بنی فالعرب المركب الذي لم يتدبرني الاصل
 پس معرب است که ترکیب کرده باشند او را یا غیر ذلک بیانش بنی الاصل
 که ان فعل باضیت و امر منطوب و حرف انجنان است ای که مؤنث باشد اسم که گفت
 یضرب بدرت المركب که گفت اسما و معده و قبل از ترکیب بر رفت زید و عمر
 و بکر لم یشد بنی الاصل که گفت هو لا دور قام هو لا ابد رفت زیرا که هو لا دور قام
 هو لا ابد اگر چه اسمیت که ترکیب کرده اند او را یا غیر لیکن مث به حرف است از جنسیت
 احتیاج بنیر کفتم انجنان است بنی که مؤنث باشد تا غیر منصرف داخل او شود
 و چون هر دو ترکیب ترکیب که عامل یا متحقق محسوس است نفس نیست او ضر لازم بنی می
 و حکم معرب و خاصه معرب است که مختلف شود از خواص اختلاف عوامل که مختلف
 در عمل باشند پس نفس نیاید مانند ان زید او را است زید او ای ضاربت به
 خواه این اختلاف لفظ باشد مثل جانی زید و رأیت زید او مررت زید و خواه
 تقدیر باشد مثل جانی فنی و رأیت فنی و مررت فنی که فنی و قیافه و فنی
 یا می سحر که مثل مضموع را در هر سه حال قلب الف که دریم فن ان سه التقای کنین
 شد میان الف الف را از این فنی شد لاعراب ما مختلف آخره
 لیدل علی المعان المعنوه علیها اعراب خبریت یعنی حرکت
 یا حرفیت که مختلف شود از خواص معرب بان حرف که مثل جانی زید و رأیت
 زید و مررت بزید یا بان حرف مثل جانی ابوک و رأیت اباک و مررت

فنی و قیافه و فنی
 فنی و قیافه و فنی
 فنی و قیافه و فنی

و بودن این اختلاف یا ما به الاختلاف در آخر اسم معرب از جهت انت که لا
 که این اختلاف یا ما به الاختلاف بر معانی چند که نموت در اینده اند بر اسم معرب
 ان که فاعلت است و مفعولیه است و اضافه و انواع اعراب اسم و فعل است
 است و جرات و انواع اعراب مطلق رخص است و نصب و جرات و جزم الکره
 که لام حرف جر بر اسم درمی آید و بر سر فعل بی آید و فعل مضارع مرفوع باشد بلا عمل
 پس چه سکو به در لیدل که لام حرف جر در اسم از او و فعل مضارع منصوب است
 بلا عمل که لام از لام ان مقدر است و درنی تقدیر است و لان یبدل پس هر دو اعراف
 مندرج شود و چون دستی مدکور را بداند که رفع علامت بودن سنی است فاعل
 یا در حکم فاعل مثل مبتدا و خبر و غیر این در نصب علامت بودن سنی است مفعول
 یا در حکم مفعول مثل مستثنی و تمیز و غیر این و جر علامت بودن سنی است مضاف
 و دادن رفع بفاعل بر آنست که رفع ثقیل است و فاعل قلیل ثقیل را ثقیل
 و اویم از جهت تعادل و دادن نصب بمفعول بنا بر آنست که نصب مخفف است
 و مفعول کثیر پس کثیر به خیف را کثیر دادیم از جهت تعادل و چون از برای
 مضاف الیه چیزی باقی نماند پس جر بمضاف الیه دادیم العامل مایه
یتفقون المعنی للمقتضی للاعراب و چون اعراب بی عامل نمی باشد
 خواه لفظی و خواه معنوی پس تعریف کرد عامل لفظی را گوئند که العامل مایه یتفقون
 المعنی المقتضی للاعراب یعنی فاعل چیزیست صحیح و لفظی که حاصل میشود بسبب
 اعراب او معنی که ان معنی مقتضی و جو آمده اعراب است باشد که ان فاعلیه است
 و مفعولیه است و اضافه مثل جایی زید که جا و عامل است و حاصل شده است
 بسبب

۲۰
 او معنی که ان معنی فاعلیه است و فاعله تقاضا کرده است رفع زید را بنا
 بر قاعده کل فاعل مرفوع و رایت زید که رایت عامل است و حاصل شده است
 بسبب او معنی که ان معنی مفعولیه است و مفعولیه تقاضا کرده است نصب
 زید را بنا بر قاعده کل مفعول منصوب و غلام زید که غلام عامل است و حاصل
 شده است بسبب او معنی که ان معنی مضاف الیه بودن است و مضاف الیه
 بودن تقاضا کرده جر را بر قاعده کل مضاف الیه مجرور و عامل در نصب است
 معنوی است مجرور است از نصب و جازم یعنی که مجرد بودن او از نصب
 و جازم معنی است که مرفوع که در اینده فعل مضارع را فعل المرفوع المنصرف
 و چون دستی اعراب را بداند که اعراب بر چهار قسم است اعراب کبر که
 تام و اعراب کبر که ناقص و اعراب کبر تام و اعراب کبر ناقص و
 اعراب کبر که تام است که رفع بضم باشد و نصب و جر بکسر یا رفع بضم
 باشد و نصب و جر بفتح و اعراب کبر که تام است که رفع با و با باشد و نصب
 با لف و جر با و اعراب کبر ناقص است که رفع با لف باشد یا با و نصب
 و جر با و چون دستی مدکور را پس بداند اعراب کبر که تام در مغز و منصرف
 می بخشد مغز باشد یعنی مشتق و مجموع باشد و منصرف باشد یعنی لا یصرف
 مانند زید و اعراب کبر که تام در جم مکسر منصرف نیز می باشد و جم مکسر
 هر صیغه است که بنا و واحد در سلامت باشد مانند رجال زید که اعراب
 این بیضم است در حالت رفع و بفتح است در حالت نصب و بکسر است
 در حالت جر مانند جایی زید که رایت زید و امرت زید و رجال و اعراب

در حکم جازم

بجر که ناقص در جمع مؤنث سالم می باشد و جمع مؤنث سالم جمعیت که در آخر
او الف تا زاید باشد زیرا که اعراب او بضم است در حالت رفع و کسر است
در حالت نصب و هر مانند جانی مسلمات و درایت مسلمات و مررت مسلمات
و بودن نصب تابع چون در رفع بنا بر آنست که در دو ضمیر اند در کلام و بودن این
ضمیر که نصب است تابع این ضمیر که جهت بر عکس بنا بر آنست که جمع مذکور که در
اصول نصب تابع جهت پس در جمع مؤنث که در جمع است نیز چنین باشد تا فرغ
مواقف اصلی باشد و همچنین اعراب بجر که ناقص در غیر مضاف نیز می باشد زیرا که
اعراب او بضم است در حالت رفع و بضم است در حالت نصب و هر مانند جانی
احمد و درایت احمد و مررت با محمد و بودن چون تابع نصب بنا بر آنست که هر دو
ضمیر اند در کلام و بودن در غیر مضاف بنا بر آنست که غیر مضاف قبول
چون که نمیکند پس وجه بودن نصب تابع هر معلوم شد و اعراب بجر حرف تمام
در اسماء مسته می باشد مانند جانی اخوک و درایت اخاک و مررت باخیک
بجمله شرط آنکه مضاف بهیستند که اگر مضاف بنا شده اعراب این نیز بجر که
تمام لفظی است مثل جانی او و درایت اخاک و مررت باخ و دیگری آنکه مضاف
بهیستند تغییر یا می تکلم که اگر مضاف بهیستند یا تکلم اعراب این نیز بجر که تمام
تقدیر است مثل جانی انی و درایت انی و مررت باخی و دیگری آنکه موصوف
باشند یعنی منشی و جمع بنا شده که اگر منشی و جمع بهیستند اعراب این نیز با لفظ
یا بود در حالت رفع و بیات در حالت نصب و هر مانند جانی اخوان و مررت
اخوین و مررت با خوین یا جانی اخون و درایت اخوین و مررت با خوین

۳۵

اول

لحا

دیلمی

و دیگری آنکه بکسر باشند یعنی مضاف بنا شده که اگر مضاف بهیستند اعراب این نیز بجر که
تمام لفظی است و علامه تصغیر است که حرف اول مضموم باشد و حرف سیم یا بیاض
مضموم مثل جانی اخیک و درایت اخیک و مررت باخیک المتنی ملحق
احی منشی است که لاتی مفرد او شده باشد الف و نون و بیاض نون که
ما قبل یا مضموم باشد و نون در هر دو جا مکسور و این منشی و آنچه ملحق منشی اند که مفرد
اللفظ منشی المعنی اند که ان لفظ کلام و کلام است در حالتی که مضاف بهیستند بضمیر
و لفظ انسان و اشتان و خشان اعراب اینها با الف است در حالت رفع و بیاض
مضموم و هر مثل جانی الزید انی و کلاما و کلاما و انان و اشتان و خشان
و درایت الزیدین و کلیهما و کلیهما و این منشی و اشتان و اشتان و مررت با
الکلیتم که کلاما و کلاما مضاف بهیستند بضمیر که اگر مضاف بهیستند بضمیر اعراب
این نیز بجر که تمام تقدیر است مثل جانی کلاما الرجلین و درایت کلاما الرجلین
و مررت بکلاما الرجلین جمع المذکر السالم الجمع مذکر سالم جمعیت
که لاتی مفرد او شده است و او نون که ما قبل مکسور باشد و نون در هر دو جا مضموم
و این جمع مذکر سالم و آنچه ملحق بودت که مفرد اللفظ و جمع المعنی اند که ان لفظ
النو است و عثرون و اخوات این نیز که از ثلاثون اند تا ستون اعراب
این نیز بود است در حالت رفع و بیاض است در حالت نصب و هر مثل جانی الزیدین
و الومال و عثرون و درایت الزیدین و الی مال و عثرون و مررت بالزیدین
و الی مال و عثرون قوله التقديري فيما تعذر كعصا و غلامی مطلقا
الح و چون مذکور شد اعراب لفظی و تقدیری پس بدانکه اعراب تقدیری

که نبودن اعراب در لفظ بود و قسم است تقدیری است اشتقاقی و اعراب
 تقدیری است که بیج وجه اعراب در آن کلمه نتواند بود و آن در دو قسم است
 یکی اسم معنوی و آن هر اسمیت که در آخر الفی باشد یعنی هر اسمی که در آخر
 باشد مثل العسی و خواه مخدوف باشد مثل عسی و متعذر بودن اعراب در
 بنا بر آنست که در آخر الف است و الف قبل حرف که تبت مثل علیل العسی و است
 العسی و حررت العسی و جانی عسی و رایت عسی و حررت بعضی عسی که در اصل
 عسوی بوده است و عسوی و عسوی بود و او متحرک باقیل مشروح را قبل الف کرم
 عصان شد التقای ساکنین شد میانه الف و یون الف التواضع عسی
 شد و دیگری هر اسمیت که مضاف باشد بیای تمکیم خواه مغز قبل و خواه جمع مؤنث
 سالم باشد مثل سلمانی و متعذر بودن اعراب در بنا بر آنست که اگر او
 کسره قبول کرده بسبب یا تمکیم پس اگر قبول اعراب کند لازم آید که کسره
 معرب بود اعراب مختلف یا مماثل باشد و این جایز نیست اگر گویند که
 جرات بود که کسره باقیل یا تمکیم کسره اعرابی باشد کسره که کسره اعرابی بعد
 دخول عاملی دیگر باقیل یا تمکیم قبل از عاملی است اگر گویند که جرات بود
 که کسره اعرابی بیاید کسره باقیل یا تمکیم بر طرف شود کسره که کسره باقیل یا
 تمکیم لازم ذات یا تمکیم است و یا بالذات لایزول یا غیر در اعراب
 این کن تقدیری و تقدیری که مطلقا در هر سه حال اعراب اشتقاقی است
 که اعراب در آن کلمه تواند بود و لیکن نه نقیض باشد و این نیز در دو قسم است
 یکی اسم متعلق است و آن هر اسمی است که در آخر او یا باقیل کسره خواه آن

خواه آن یا ثابت باشد مثل القاضی و خواه مخدوف باشد مثل قاض که اعراب
 اشتقاقی است در حالت رفع و جزیرا که فحه و کسره بر یا نقیض است نه در حالت
 نصب زیرا که فحه بر یا خفیف است مانند جانی قاض و رایت قاضیا و برت
 بفاض که در اصل قاضی بوده است فحه و کسره بر یا نقیض بود اندا جیم و یا ریز اندا جیم
 جهت التقاد ساکنین قاض شد و دیگری جمع مذکر سلبت که مضاف باشد
 بیاض تمکیم که اعراب او تقدیر است در حالت رفع زیرا که رفع او بود است و او
 موجود نیست و نخب مجز او بیات و یا موجود است مثل جانی سلمانی و در اصل
 مسکون بود اضافه کرم یا تمکیم نون یا ضافه افتاد مسکون باشد و او یا در تمکیم
 جمع منفذند سابق از این ن ساکن قبل کرم و او را بیاض تمکیم شد فحه را
 کسره بدل کرم از جهت مناسبت یا در یا در یا ادغام کرم مسکونی شد و است
 مسکونی و حررت مسکونی که در اصل مسکون بود اضافه کرم بیاض تمکیم نون یا ضافه
 افتاد و او یا در تمکیم جمع سابق از این ن ساکن قبل کرم بیاض تمکیم شد و است
 و یا در یا ادغام کرم مسکونی شد و اعراب لغوی در مانند ای اعراب تقدیر است
 نه در ما عداد ما ذکر از این تم اربعه پس لازم نیاید که اعراب در جانی
 ابو القوم و رایت ابا القوم که حررت یا بی القوم لغوی شد قوله غیر
 المنصرف ما فیه علتان من تسع او واحد منها لقوم
 مقامهما الخ غیر منصرف اسمی است معرب کسره که در دو علت باشد
 از نه علت یا علت ازین نه علت که بجای دو علت است و این نه علت مجموع
 این چیز است که درین دو بیت است که آن عدل است و وصف و اینست و معرفه

نیست

و عجمه و جمع و ترکیب و الف و نون مزیدتان و وزن الفعل و این که عمل
 منصرف را بطریق مذکور کرده که حفظ نظم اسهل از حفظ نثر مثل زفر که لا
 یصرف است بعدل و عیلة و احمر که لا یصرف است بوصف و وزن الفعل
 و طلح که لا یصرف است بتأیید لفظی و عیلة و زینب که لا یصرف است
 بتأیید معنوی و عیلة که در ابراهیم که لا یصرف است بوجه و عیلة و وس جد
 که لا یصرف است بترکیب و عیلة و عمران که لا یصرف است بالف و نون
 مزیدتان و عیلة و احمد که لا یصرف است بوزن الفعل و عیلة حکم غیر منصرف
 و خاصه غیر منصرف است که کسره مخصوص کبریا است و نون ممکن داخل شود
 زیرا که غیر منصرف مشابه فعل است در تحقق فرعی یعنی معنی که در فعل در
 است یکی اکثر فرغ است در استحقاق و دیگری اکثر فرغ است در افتاد
 همچنین در غیر منصرف نیز دو عیلة است که هر علی فرغ جزئی است و چون
 کسره مخصوص کبر و نون ممکن داخل فعل می شود پس غیر منصرف نیز نشود و در
 کیفیت که هر علی که فرغ جزئی است زیرا که عدل فرغ معدول عنه است و در
 فرغ موصوف است تأیید فرغ نیز که است مع فرغ کسره است و غیر فرغ
 و جمع فرغ و اهد است و ترکیب فرغ افراد است و الف و نون مزیدتان
 مازید علی است و وزن الفعل فرغ و وزن الاسم است کیفیت که کسره
 مخصوص کبر و نون ممکن داخل او می شود زیرا که کسره مشترک میان
 و نصب و غیر نون ممکن داخل او نمی شود مثل کسره و نون در مسلمات
 علم مؤنث که کسره او مشترک میان هر دو نصب است و نون در نون

مقام است

معا جمله است و جایز است یعنی مختص است منصرف ساختن اسم غیر منصرف
 و مراد بصرف او است که خاصه منصرف که کسره مخصوص کبر و نون ممکن داخل
 او نشود نه آنکه دو عیلة از ذایل شود پس بودن او منصرف بجایز است
 و مختص بودن کسره و نون در غیر منصرف یا از جهت آن است که شعر ناموزون
 نشود مثل صبت علی مصائب لو انما صبت علی الایام صرن لیالاً که مصیاب
 لا یصرف است بجمع و صیغه شهادی جموع و نون در او از جهت کسره ناموزون
 نشود یا شعر از ثلاثی نیفتد مثل تعد ذکر نعمان ان ان ذکره هو الملک ما کره
 که تنبیه عیلة که نعمان لا یصرف است الف و نون مزیدتان و در دو عیلة نیز
 دارد و نون از جهت آن است که شعر از ثلاثی نیفتد و مختص بودن خاصه منصرف
 در دو یا از جهت مناسبت است مثل سلا سلا و اعلا لا که سلا سلا لا یصرف است
 بجمع و صیغه شهادی جموع و نون در او از جهت آن است که در صحبت اغلا لا منصرف
 و نون و انعت است بر بودن عکس بنا بر آن است که اصل در اسمان صرقت است
 و ان یک عیلة که بجای دو عیلة است جمع است و در الف تأیید یکی مقصوره است
 جلی ادریس و یکی محمد و مثل صر آه و صحرا و اما بودن جمع بمنزله دو عیلة بنا بر آن است
 که جمع علی است بودن او بر علامات خاص بمنزله علی دیگر پس کو یا که در حالت
 است و اما بودن دو الف تأیید بمنزله دو عیلة بنا بر آن است که تأیید
 علی است و جدا شدن این دو الف بمنزله عیلة دیگر پس کو یا که در دو
 دو عیلة است فالعدل خرج عن الصیغه لاصلیة تحقیقاً
 و چون در کور شد عدل و غیر عدل پس تغییر کرد عدل و او گفت فالعدل

پس فاخا و تغیری باشد و عدل که مصدر است بمعنی اسم مفعول است
 و معدول است و خروج که مصدر است بمعنی اسم مفعول و خروج است و بودن این
 دو مصدر بمعنی اسم مفعول برابر است که معنی مصدری صفت تکلیف است نه لفظ
 و اسم معدول سبقت پروردگار آورده شده از صیغه و صورت آن اسم که آن صورت
 اصلی آن اسم باشد یعنی صورت اسم بر کور صورت معدول عنه باشد که تقاضا کند
 که آن اسم را بر آن صورت باید بود و چون دانی عدل را پس بر آنکه عدل برود
 کسیتی و تغیری و عدل تحقیقی است که بغیر از لا ینصرف امری باشد که تقاضا کند
 آن اسم را بر آن صورت باید بود مثل ثلث و مثلث که معنی که لا ینصرف در ثلث
 و مثلث تقاضا کرده که هر یک از این نام معدول باشد از ثلثه ثلثه این
 قاعده نیز که هر گاه معنی مکرر باشد و دلالت میکند بر آن که هر یک معدول
 باشند از ثلثه ثلثه هر یک لا ینصرف پس بعد از تحقیق و صفت اصلی و همچنین
 عدل تحقیقی است در آنغزیر که اخراج افوی است و افوی سونت احر است
 و آخر افضل فعل تفضیل است و قیاس با فعل تفضیل است که مستعمل باشد
 یا لام یا من یا اضافه و در آنجا نیز است پس معلوم شد که نه بر اصل خود است و عدول
 از لا افوی یا افوی من نه افوی کذا و لا ینصرف است بعد از تحقیق و صفت اصلی کفیم
 نه افوی کذا برای آنکه معدول او از افوی کذا مضاف مشروط یکی از امور ثلاثه
 است که آن نون ثنویین عوض است در و مثل و رفع بعضهم فوق بعض یا بنا
 بر ضل است مثل ما بعد یا بودن یا بودن مضاف الیه محذوف از برای مکرر او
 مثل یا تمیم هم عدی و چون در افوی یکی از امور ثلاثه نیست پس معدول از افوی

مضاف

مضاف باشد و همچنین عدل تحقیقی است در جمع زیرا که جمع جمع است
 جماعات است و جمعا فعلا غیر صفت است و قیاس فعلی غیر صفت است که
 جمع کنند او را بر فعلی یا فعلا و است مثل صحرا که جمع کرده اند او را صحرا
 یا صحرا و است پس معدول باشد از جمعا یا جمعا و است و لا ینصرف است
 بعد از تحقیق و صفت اصلی و عدل تقدیری است که بغیر از لا ینصرف نیست مطلقا
 باشد بعد از تحقیق امری باشد که تقاضا کند که آن اسم را بر آن صورت
 باید بود مثل زفر که او را لا ینصرف یافته اند در کلام عرب و بغیر از یک نیست
 که علیته است در و سبب یکزیت پس لا ینصرف در و تقاضا کند که فرض کنند
 عدل را بر کونیند که زفر معدول است از زفر و لا ینصرف است بعد از تقدیر
 و علیته در او از باب نظام هر تعالی است که علم غیبی از اعیان مؤمنان باشد
 در آخر او را نباشد زفر و اکثر بی تمیم است بنا بر معنی و علیته پس اگر
 کونیند که ذکر او در بحث عدل بی مناسبت است کونیند که مناسبت نیست زیرا که
 اکثر بی تمیم تقدیر کرده اند عدل را در و همچنانکه تقدیر کرده اند عدل و ادوات
 را و حضا بر است و از این ال منبی حاصل شود و حکم بر نیاید ثابت شود تقدیر در
 غیر ذات را و حضا بر برابر است که باب فعال که علم غیبی از اعیان مؤمنان
 مطلقا یعنی خواه ذات را باشد و خواه نباشد یک ال باشد پس تقدیر عدل
 از آنکه طر و البابت باشد و در زفر از آنکه لا ینصرف است الوصف شرط
 آن یکون فی الاصل الح با آنکه اسمی که در مقابل فعل و حرفت بر دو قسم است
 یا آن که دلالت میکند بر ذات مبهم یا ملاحظه صفتی از صفات و از اسم صفت

یا بر فعل
 یا ملاحظه صفتی از صفات

گویند مثل ضارب مغروب و یا انت که دلالت میکند بر ذات مهم یا معنی
 بی ملاحظه لغتی از صفات و از اسم مطلق که بندگی و زید و این اسم مطلق
 یا انت که در صفت او اصل است یعنی واضع که او را وضع کرده یا وصفه وضع
 کرده است و یا انت که در صفت او اصل است یعنی واضع که او را وضع کرده است
 یا وصفه وضع کرده است و شرط وضعی که در منع صرف معرفت انت که اصل
 وضع وصف بسیار است و وضعی که در اینها تغییر شده و صفت اصلی باشد عارضی چون
 شرط وضعی که در منع صرف معرفت انت که در اصل وضع وصف بسیار است
 نرساند وصف اجلی سمیت و مراد بر علیه سمیت بر وضع انت که آن اسمی
 که موضوع بود از برای مفهوم کلی وضعی اسم فردی از افراد او شود پس ازین البته که
 و صفت اصلی اعتبار دارد و جمله سمیت اعتبار ندارد مگر صرف بشماره در مرتبه
 نسبت به اربع زیرا که وصف او عارضی است و متمنع الصرف و لا یصرف
 باشد اسود که اسم ما سیاه است و ارتق که اسم ما سفید است سیاه است و اسم که کم
 قید است که از این یا فولا و بسیار زیرا که در صفت هر یک اصلی است پس هر یک
 لا یصرف بشماره بوصف و وزن الفعل و آنکه خلاف کرده اند در صرف و عدم صرف
 الفعی که اسم ما است و اجدل که صغر است یعنی جرح و اخیل که اسم طایر است که او را
 شتر اقل و بوقلین گویند و لا یصرف تا این لا یصرف است و منصرفه اینها
 قوی زیرا که اسمیت اینها است و در صفت اینها و بدون افی از نحو
 بعضی جنت و چون کنی و اجدل از جدل یعنی قوت و توانایی و اخیل از اخیلان
 معنی خاله نقطه شبیه است و غیرش هم پس لا یصرفه اینها ضعیف است
 منصرف

در این کتاب
 در این کتاب

و منصرفیت اینها قوی التائینت شرط العلیت یکی دیگر از اسباب
 منع صرف تائینت تائینت و تائینت تا شرط او در منع صرف انت که علم باشد
 تا این تائینت لازم او باشد و ازین که جدا شود و بعد تائینت تا بنا بر انت
 که تائینت با الف را احتیاج بر شرط علیت نیست زیرا که بدون علیت لازم کلیت
 و تائینت معنوی نیز ممکن است یعنی تائینت معنوی نیز در منع علیت است و تائینت
 معنوی کلیت که تا در وقت باشد خواه عرفی قایم مقام او باشد خواه نباشد
 خواه معنی او مؤنث باشد مثل زمین و خواه معنی او مؤنث نباشد مثل عقرب و شرط
 و جواب آنکه در تائینت معنوی در منع صرف انت که زیاده بر اسم باشد یا مخترک
 الیوم بسیار یا عجم باشد و چون تائینت معنوی را شرط جزوی و شرط وجودی است
 پس مانند جایزه صرف باشد زیرا که یکی از امور ثلاثه در وقت و زینت و شرف و
 و چون متمنع الصرف و لا یصرف بشماره زیرا که زینت اسم زینت زیاده بر حرف
 و مستقر که اسم طبقات از طبقات و ذوق مستقر که الوطی است و ماه و جود که اسم
 دو بلیده اند و عجمی از فاعل سقیه بر مد کسر پس نام نهند باین مؤنث معنوی
 مذکوری را پس شرط او در منع صرف انت که زیاده بر حرف باشد یا حرف رابع
 قایم مقام تائینت باشد پس بنا بر شرط مذکور قدم که مؤنث معنوی است که نام
 مردی سازند متمنع الصرف و لا یصرف بشماره زیرا که زیاده بر حرف است المعرفه
 شرطها ان یکون علیته یکی دیگر از اسباب منع صرف معرفت است و شرط معرفت
 که در منع صرف معرفت انت که علم باشد یعنی از معارف جسم که مضمرات است
 و اعلام و معرفت بلام و مضاف یکی از اینها است آنچه اعتبار دارد در و علم

زودا با این شرطها
 و علمت است

در این کتاب
 در این کتاب

بسی بنا برین لازم نماید که شرطی معنی بخا باشد برین و بیانی از معارف حرف
 معبره در منع صرف بنا بر آنست که مضمرات و بسببها از تینیات اندر غیر منصرف
 که معنی است اعتبار از آنست که معنی معلوم بلام و مضامین یکی از اینانی غیر
 منصرف را منصرف میگردانند یا در حکم منصرف پس بطریق اولی که منصرف را غیر منصرف
 نگردانند بجمله شرطها آن یکون علیته ای یکی دیگر از اسباب منع صرف
 علم است و شرطی که در منع صرف معبر است از آنست که علم باشد از علم یا در حکم علم باشد
 یعنی در کلام علم باشد و اما در اول استعمال عرب بعلیه استعمال یافته باشد
 مثل قانون که در کلام عرب معنی جبهه است یعنی سره و در اول استعمال عرب علم
 یکی از روایان روایت کوفران شده است که ان عیسای است و یا این شرط
 که علیته است میباید که یکی از دوام که متحرک الوسطه و زیاده بر سه حرف است
 باشد پس نوع منصرف باشد زیرا که اگر چه علم است در ع و اما یا او یکی از
 دو امر است و شتر و ابراهیم منع الصرف و لا یصرف باشد بوجه و علیت
 زیرا که شتر متحرک الوسطه است و علم قلوب است در و یا بر و ابراهیم علم نبوت
 معروف مشهور لجمع شرطه صیغه منتهی الجموع ای یکی دیگر از
 اسباب منع صرف جمع است و شرطی که در منع صرف معبر است از آنست که
 صیغه منتهی الجموع رسیده باشد یعنی نهایت جمع رسیده باشد و در
 یاد او را جمع تکسر نمیتوان کرد و اگر چه او را جمع موات نامند که توان
 کرد مثل الکالب که جمع الکلب است و الکلب جمع کلب است و الکالب جمع
 بر الکالبات نمیتوان کرد یا در حکم صیغه منتهی الجموع یعنی عبارت صیغه منتهی
 جموع در و باشد و علامت مذکور است که حرف اول مقصود باشد و حرف

عبارت

س

سیم الف و بعد از الف معرف مدغم مثل صوابت و در و اب
 و یا در و حرف متحرک مثل مساجد یا سه حرف ساکن الوسطه مثل مصابح و یا این
 شرط میباید که غیر باشد یعنی در آخر ادعای باشد که در حالت وقف بر آن شود
 پس آنان لا یصرف بشتر بجمع و صیغه منتهی الجموع و فرار از منصرف باشد
 زیرا که در آخر زیرا که در افراد نامی است که در حالت وقف باقیست و اگر گویند
 که شما گفته اید که اگر علامت مذکور بجمعی باشد حکم بر لا یصرف است پس
 چه میگوید در خطاب که جمعی است زیرا که علم جنس ضمیم است و اطلاق مکنه او را
 بر یک و دو و بیشتر و حال آنکه حکم بر لا یصرف کرده اند گویند که خطاب را چه
 حال جمع نیست لیکن در اصل جمع بجمعی است یعنی تکمیل بزرگ و پر خار پس لا یصرف
 باشد بجمعی اصلی و صیغه منتهی الجموع اگر گویند که شما گفته اید که در کلام علامت مذکور
 یا جمعی اصلی یا حالی پس حکم بر لا یصرف است پس چه میگوید غیر در سر اول علم
 مذکور در و است و جمعی اصلی یا حالی در و نیست و حال آنکه اکثر خوانان حکم
 بر لا یصرف کرده اند گویند که بعضی گفته اند که سر اول لفظ علم است و حمل کرده
 او را بر و از آن و نظیر او که جمع است و یا علامت مذکور مثل مصابح پس سر اول
 لا یصرف بشتر بجمع و صیغه منتهی الجموع و بعضی گفته اند که لفظ عالی است
 و جمعی در وقت بر است و گویند که هر نقطه از سر اول که مستحق بر و است
 پس لا یصرف بشتر بجمع جمعی تقدیری و صیغه منتهی الجموع هر گاه که
 سر اول منصرف باشد سجا که اقل برین اند پس اشکالی و تقضی بر قاعده جمعی
 نیست و مراد بانند جواری هر فوا علی است که جمع فاعله مثل اللام باشد مثل

علامت مذکور از آنست که در اول
 منصرف باشد و در آخر الف
 در و از الف

تا بطلان آنست که از آنست که

نوع از در و لام و در و اص و جمع مذکور که معروف بلام باشد لا تصرفت بحج صیغه
 مشتهای جمیع با اتفاق در حالت رفع و نصب و جر و اعراب و تقدیری استغناء
 در حالت رفع و جر مانند جانی الجواری و رایت الجواری و مررت الجواری و اگر نون
 باشد در حالت نصب لا تصرفت با اتفاق زیرا که درین هنگام نیز بعد از الف
 یکسره دو حرف است و اما در حالت رفع و جر در خلافت بعضی میگوید که تصرفت
 زیرا که بعد از الف دو حرف نیست و نون در نون ممکن است مثل نون سلام و کلام
 و بعضی گفته اند که لا تصرفت در کسبه ظاهر ابد از الف دو حرف نیست و اما تقدیر
 بعد از دو حرف است و در تقدیر همچنانکه از برای که حال لفظی است مراد است
 از برای لا تصرفت که حال لفظی است مراد است و نون در نون موصوف است
 از برای از جمله یا و قوله رقا و جر القاضی شبه برات که حرکتی که بر اجاری است
 هر که اعرابی نیست بلکه حرکت الی مقدم است و اعراب او در حالت جر نیز تقدیرت
 بخانه در حالت رفع تقدیرت التربکیت شرطه العلیمة الی الی سبب
 مشغول ترکیب است یعنی که در این یک یک یا بیشتر کلید واحد شرطه که حرکتی جز
 او نباشد و شرط ترکیبی که در مشغول معتبر است است که علم باشد تا علمت
 سببی دیگر شود و کلید لا تصرف شود و شرطه که حرکت که ترکیب اضافی باشد
 یعنی تعلق ناقص میان دو چیز این ترکیب باشد مثل علام زید بن حیوان یعنی
 که حرکت و وضعی است اگر علم شخصی سازند منصرف باشد و ترکیب استغناء بر شرطه
 زیرا که او مبنی و محکی است بحال خود مثل تابع شرطه او ترکیب صوتی نیز باشد
 یعنی ترکیبی که در جواهر ثانی او صوت باشد مثل سپویه و ترکیبی که در جواهر ثانی
 باشد

ایضا
توصیفی

اد و او عطف نیز باشد مثل خسته عتبه که درین تقدیر است که خسته و عتبه
 پس ترکیب منصرف در مشغول ترکیب خبری باشد یعنی ترکیبی که از ترکیبات
 او بود باشد بعد از اسم نهادت و مرکبات از بی و تک و فعل اسم نهادت
 و یک اسم صاحب آن باشد کلمات و لا تصرفت نیز ترکیب خبری و علمت
 و علیمة الف والنون انی کانی اسم شرطه العلیمة الی الی که
 از اسباب مشغول صرف الفانوق فریدمان است و الف و نون فریدمان
 که در اسم یعنی نفس که اسم ذات است باشند پس آن در مشغول علمت
 تا علمت سببی دیگر شود و کلید لا تصرف شود و همچو عمران لا تصرفت با الف
 و نون فریدمان و علیمة و اگر بستم الف و نون فریدمان در صفت است
 استغای فضیلت است یعنی مؤنث او بر وزن فضیلته نیامده باشد یعنی گفته اند
 شرطه این در وجود فعلی است یعنی مؤنث او بر وزن فعلی آمده باشد ازین جهت
 که اختلاف کرده اند الف و نون فریدمان در صفت اختلاف کرده اند در حالت
 که بذهب اول لا تصرفت زیرا که شرطه که استغای فضیلته است و از برای
 منصرف زیرا که شرطه که وجود فعلی است نه اد و دون سکران و نه مان اما در سکران
 بنا بر آنست که با اتفاق لا تصرفت زیرا که مؤنث او سکران آمده است و سکران
 نیامده است و اما نه مان یعنی ندم است و صاحب بنا بر آنست که با اتفاق منصرف
 زیرا که مؤنث او نه مانه آمده و نه نه مانیا آمده و اما نه مانا یعنی نام یعنی بر شرطه
 با اتفاق لا تصرفت زیرا که مؤنث او نه مانا آمده و نه نه مانیا آمده و
 وزن الفعل شرطه ان یخص به الی الی دیگر از اسباب مشغول

نصبت استغای در کلمات

بشما اول
نصبت استغای در کلمات

وزن القعلات و شرط وزن القعل که در منصرف مجرب است آنست که
بفضل باشد و در اسم یافت نشود مگر بطریق قعل نحو قتل که بر وزن قعل است
و مخصوص بفعال است و بمعنی درین در جیدن است و از اسم یافت شده است
و علم اسمی شده بطریق قعل است پس لا ینصرف بشد بر وزن القعل و علمه مخصوص
بعینه ماضی مجهول که بر وزن فعلی است و مخصوص بفعال است و اگر در اسم یافت
شود بطریق قعلی خواهد بود و لا ینصرف خواهد بود بر وزن القعل و علمه پس وجه
در مثال معلوم شد و اگر این وزن القعل مخصوص بفعال باشد می باید که در اول
او زیاده بی باشد همچو زیاده بی که در اول فعلی مضارع است و با این این شرط
غیر قابل لغت باشد یعنی مؤنث او قبول تا آنجا نیست که در اول آن شرط مذکور
احمر لا ینصرف باشد زیرا که مؤنث او قبول تا آنجا نیست میگذرد حتی که خبر
میگوید که رجل احمر و امرأة احمره و فعل ینصرف بشد زیرا که مؤنث او قبول
تا آنجا نیست میگذرد همی که عرب میگوید که جعل یعمل و تامة یعمله بد آنکه علمه را با سبب
منح صرف چهار حال است یا بعضی اصلی جمع نباشد و که آن وصف است
و با بعضی جمع میشود و نحو تامة که آن جمع است و دو الف تانیث و با بعضی
جمع میشود و مؤنث است و شرط تانیث که آنگاه عدل و وزن القعل است
و با بعضی جمع میشود و مؤنث است که آن تانیث است و معونه و غیره و ترکیب و الف
و نون مزید آن در اسم و در غیر منصرفی که در علمه مؤنث باشد یعنی علمیه
سبب باشد از آنکه او را که از آنکه مؤنث منصرف میشود و در هر دو مذکور
که این وزن علم است که از آن علم مستحق بعلم اراده کنند یا وصف مشهور را

و مؤنث است

می

بعضی سبب است

مثل الکی فرعون موسی و منصرف شدن او از برای انجیزت که هر دو
از سابق که علمه جمع میشود و سبب که در حالتی که مؤنث باشد که علمه شرط است
در آن سبب که عدل در وزن القعل که علمه در آن مؤنث است و شرط است
این جواب است از سوال مقدر تقریر است که شما گفته که هر غیر منصرفی که
در علمه مؤنث باشد هر گاه که او را که از آنکه مؤنث منصرف میشود و سبب که
در علمه که در عدل و وزن القعل و علمه باشد هر گاه که علمه تنبیکر زایل شود
منصرف نیست بلکه لا ینصرف است عدل و وزن القعل که علمه در اول آن
القعل ضد آن اند و با هم جمع میشوند پس باشد علمه که یکی از این دو است
که اسم مذکور تنبیکر منصرف شود پس اگر او را که از آنکه مؤنث است که سبب
می باشد و آن کاهیت که علمه شرط باشد و یا در سبب و احدی می ماند
و آن کاهیت که علمه شرط باشد که خلاف میان سبب است که استخوان
و اخش که تانیث کرده است در مثل احمر علم گاه که او را که از آنکه مؤنث منصرفی در هر دو
از دو وصفیت باشد و وصفیت او علمه زایل شود و علمه تنبیکر زایل شود
میگوید که لا ینصرف است از جهت آنکه اعتبار کرده او وصفیت فعلیه را بعد از عدل
علمه تنبیکر و اما اخش میگوید که منصرف است زیرا که وصفیت زایل باز نمیکند و
مگر گاهی که علمه که تقاضای رجع و بازگشتن او کنند باشد و چون سبب اعتبار کرده
وصفیت اصلیه را گفته اند که بر وزن لازم بود که حکم بر لا ینصرف قائم علم گاه که
در اصل وصفیت و حال آنکه حکم بصرف قائم علم کرده گوئیم که لازم نیست
سبب را اعتبار وصفیت در باب علم یعنی هر گاه که وصفیت علم باشد

زیرا که اعتبار و صفت در باب حاتم لازم می آید اعتبار ضدین در حکم
 واحد زیرا که میان علت و وصفت ضدیت و منافات زیرا که علم انانیت
 خصوص میکند و وصفت انانیت عموم و میان این دو منافات و هر غیر منفردی
 که الف و لام تعریف در سر او در امر و بیشتر یا اضافه کرده باشند او را در عامل
 چه با او باشد قبول میکند که مخصوص بجز او اما نزد صلیت فی المباح و در هر دو
 و درین هنگام خلاف است بعضی میکنند که منصرف است و بعضی میکنند که لازم
 است و بعضی میکنند که لازم نیست و بعضی میکنند که اگر در دو علت از جمله
 است لازم نیست و اگر دو علت نیست منصرف المرفوعات هو ما اسئل
 استعمال آن اگر گویند که المرفوعات را بر منصرفات مقدم داشته است
 گویند که مرفوعات علامت محذوف است و منصرفات علامت منصرف است یعنی
 محذوف بر فضله مقدم است علامت محذوف بر علامت فضله مقدم است اگر گویند که المرفوعات
 لفظ جمع است نه بجای خود است زیرا که جمع افاده افراد میکند و تعریف از
 برای معلوم است نه فرد گویند که ایراد لفظ جمع از برای جامعیت تعریف است
 نه از برای افراد اگر گویند که ضمیر هو مذکور است و راجع بلمرفوعات که مؤنث است
 پس ضمیر مذکور راجع بمؤنث باشد و این جایز نیست گویند که ضمیر هو راجع است بضمیر
 که در ضمن مرفوعات پس ضمیر مذکور راجع بضمیر مذکور باشد و اگر گویند که در ضمن مرفوعات
 مرفوعه است پس همان ضمیر مذکور راجع بمؤنث باشد چنانکه در ضمن مرفوعات
 مرفوعه است مرفوع نیز است زیرا که مرفوع در ضمن مرفوعه است و مرفوعه
 در ضمن مرفوعات پس در ضمن مرفوعات نیز مرفوع باشد و چون مرفوع است

انتهای

از منصرف و محذور پس او را مقدم داشته اند و گفت که المرفوعات و مذکور
 ضمیر با وجود آنکه مخرج الیه آید که المرفوعات مؤنث است باعتبار کل جمع مؤنث
 بنا بر نه که خبر اوست که ما بر وصول است و مرفوع است که مثل خبر بر علت
 بودن شئی فاعل را که آن ضم است یا الف است یا و او و او از اشکال بر فاعل
 است که مرفوع وصف او باشد نه جز او یعنی تا در است و چون در استی مرفوع است پس
 بدانکه بعضی از مرفوع فاعلت و فاعل است که استناد کرده باشند بسوی او فعل
 باشد فعل او مقدم باشد این فعل یا سببه فعل برود بر طرز و طریق قیام فعل یا
 بفاعل یعنی اگر فعل سبب نباشد از برای فاعل باشد و اگر سببه فعل باشد عمل فعل
 معلوم کند مثلی قام زیرا که حکم زیر استی است که استناد کرده اند بسوی او قام را
 و مقدم است بر و سببی از برای فاعلت نه سببی از برای مفعول و نیز قائم بود
 استیست که استناد کرده اند بسوی او سببه فعل را که قائم است و مقدم است
 بر و عمل فعل معلوم میکند نه محمول و اصل و اقوی در این صفت فاعل است که در
 بی فعل خود باشد یعنی مقدم باشد بر باقی معمولات فعل زیرا که او محتاج الیه فعل است
 در افاده و محتاج الیه مقدم است متقدم بر غیر محتاج الیه و پس بنا بر این اصل
 مذکور جایز باشد ترکیب ضرب علامه مزید زیرا که ضمیر علامه راجع است بزمینه
 اگر چه یک لفظ مؤخر است اما یک رتبه مقدم است پس این ترکیب
 حسن باشد و هر حسن جایز است و محتج باشد ترکیب ضرب علامه مزید
 زیرا که ضمیر علامه راجع بزمینه و یک لفظ در رتبه مؤخر است پس این ترکیب
 قبیح باشد و هر قبیح محتج است و چون استیست که استناد کرده اند بسوی او

از مفعول نماید صورتی چند را که واجب است فاعل بر مفعول و آن چهار است
اول آنست که مشتق از اب لفظاً در فاعل و مفعول خواه هر دو تقدیر یک باشد
مثل ضرب موسی عیسی و خواه اعراب هر دو مجلی باشد مثل ضرب بنی اداک
و خواه اول مجلی باشد و ثانی تقدیری مثل ضرب بنی موسی یا بعلک مثل ضرب بنی
بنی اداق و غیره بر مشتقی باشد خواه عطفی باشد مثل اکل الکتری موسی و خواه لغوی
مثل ضرب موسی العالم عیسی العاقل و ضربت موسی سیدی و واجب است
درین صورت تقدیم فاعل بر مفعول تا التباس و عدم بیفایلی مفعول لازم
نیاید بر سماع و صورت ثانی آنست که فاعل ضمیری باشد متصل بصل خوا مفعول
نیز متصل باشد مثل اهل بیت و خواه مفعول غیر متصل باشد مثل اهل بیت زیرا درین
صورت نیز واجب است تقدیم فاعل بر مفعول تا ضمیر متصل مفعول شود و صورت
آنست که واقع باشد مفعول بعد الاصل تا ضرب زید الاعمر و او صورت
رابع آنست که واقع باشد مفعول بعد از لفظ الاصل تا ضرب زید عمر و آنکه معنی ما
ضرب زید الاعمر است و درین دو صورت نیز واجب است تقدیم فاعل بر مفعول
تا انقلاب و انعکاس معنی لازم نیاید زیرا که بر تقدیر تقدیم فاعل معنی آنست
که زید ضارب شخصی دیگر نمیشود بود و عمر و مضروب شخص دیگر نمیشود بود و
بر تقدیر تقدیم مفعول معنی آنست که عمر مضروب شخصی دیگر نمیشود بود و زید
ضارب شخصی دیگر نمیشود بود هر گاه که متصل باشد با فاعل ضمیری که راجع بمفعول
باشد مثل ضرب زید اعلمه که غلام فاعلت و ضمیر ادرج برید است که مفعول
و درین صورت واجب است تا ضمیر فاعل از مفعول تا اخر قتل از ذکر لفظاً در

صومی

شخصی

لازم نیاید که محال و متعجب است و صورت ثانی آنست که واقع شود فاعل
بعد از الاصل تا ضرب زید الاعمر و صورت ثالث آنست که واقع شود فاعل
بعد از معنی الاصل تا ضرب زید اعمر و آنکه معنی ما ضرب زید الاعمر است
و درین دو صورت نیز واجب است تا ضمیر فاعل از مفعول تا انقلاب و انعکاس
معنی لازم نیاید زیرا که بر تقدیر تا ضمیر مفعول معنی آنست که زید مضروب شخصی
نمیشود بود و بر تقدیر تقدیم فاعل معنی آنست که عمر ضارب شخص دیگر نمیشود بود
و صورت رابع آنست که مفعول ضمیر متصل بصل باشد و فاعل ضمیر غیر متصل
مثل ضربت زید و درین دو صورت واجب است تا ضمیر فاعل از مفعول تا ضمیر متصل بصل
و کفایت واجب تا ضمیر نه واجب تقدیر نماید آنست که مستحق با فاعل است و گاه
است که حذف میکنند معنی را که واقع غلط است و وقتی که فایم فریمه است
یعنی چیزی باشد که دلالت کند بر آن حذف و این حذف پس در جواب
یعنی اگر خواهی ذکر کن و از خواهی ذکر کن مباح کفایت تو زید مرتب است که سوال
کنند که زید تو کوید که که است است که درین تقدیر است که تمام زید تو زید است سوال
ند که زید کوید که که است است که درین تقدیر است که تمام زید تو زید است سوال
درین تقدیر جواب طایف سوال است زیرا که سوال است از جمله ضارب
و جواب جمله ای و مثل و کیکنی در ضارب خصوص مفعول که فریمه بر ضرب
فعلی که واقع فاعل است سوالی تقدیر است زیرا که چون شخصی را بگویند زید
یعنی باید که سینه شده باشد و برید این سوال که آیا سوالی است که
من بگویم که برید در جواب گفته میشود ضارب و مقتضای معنی بلکه ضارب و بکنه

فاعلت

تو کوی که بوزخ

ای بکنه ضارب

محتاط و گریستن این در نوع که ضارع و محتاط است بنا بر آن که او مد
 و معاون بود و بهت و ضارع بر ذلیل و عاجز و ضامن را و معنی و بخشند بود
 کسی را که ملاک کرده باشد و بر طرف کرده باشد حوادث روزگار احوال و سبب
 او را و گاه بهت که حذف میکنند فعلی را که رافع باشد مفاعل را بر سبب وجوب
 و آن وقت که قرینه باشد بر محذوفت و چیزی بجای محذوف باشد مثل در آن
 احد من المشركين المشركين استیجار که فاجره که درین تقدیر است و آن استیجار که
 احد من المشركين استیجار که اول را انداختند و قرینه بر حذف آن شرط است
 که در اصل فعل می شود استیجار که فاعلی او او دردم و مقدر او ضمیم پس
 استیجار که اولی را حذف کنند و گاه است که حذف میکنند فعل و فاعل را
 هر دو با هم گاهی که قرینه باشد و این حذف فعل و فاعل هر دو مثل نهت مهران
 کسی را که گوید اقام زید یعنی ایازید نهت است که درین تقدیر است که نهت
 قام زید و این حذف بر سبب جواز است زیرا که در جواب او می توان گفت
 و نه قام زید می توان گفت و اذلتنا مع الفعلان ظاهر الی
 و هر گاه که تنازع کنند دو فعل بیشتر بر سر معولی اسم ظاهری که بعد از این
 باشد و ذکر نشود همیشه بر آنست که اقل مرتبه تنازع در وقت و ذکر فعلان و اولاد
 معانی و نشود بر آنست که اصل عمل از فعلات بر سبب هر دو تنازع یکی اصطلاح
 آن باشد که توجه کند دو عامل با بیشتر بر سر معولی و اسم ظاهری که بعد از آن باشد
 و چون دومی تنازع را بداند که گاه می باشد تنازع و در فاعلیه یعنی فعل اول
 و فعل ثانی هر دو مفعول خواهد شد مثل ضربت و اگر نهت زید و گاه بهت
 که فعل اول فاعل خواهد بود و ثانی مفعول مثل ضربتی و اگر نهت زید یا یک مثل

میز

ضربت اگر نمی زید و ذکر مخزون مصدق و شمال و دو قسم اخیر را بنا بر آنست
 که از دو مثال هر دو قسم اول معلوم می شود مثال آنکه تنازع می گانه اکثر از دو عامل
 باشد مثل قولم کما صلیت و بارک و رحمت علی ابراهیم و علی و چون دومی تنازع
 را در فاعلیه و غیر فاعلیه پس در آنکه عمل کردن فعل اول جایز است نزد بصیری و
 و بیشتر عمل کردن فعلیست نزد آن بنا بر قرب و جواز و عمل کردن فعل
 ثانی نزد کسی جایز است و چهارم بهتر عمل کردن فعل اول است زیرا که او مقدم است
 و مقدم اولی است لعل و چون دومی مذکور را پس اگر عمل دومی تو فعل ثانی را خواهد
 خواهد فاعل خواهد بود خواه مفعول نخواهد شد مثل ضربت نزد بصیران و فعل اول فاعلی
 خواهد پس اضرائی تو فاعل را در فعل اولی که موافق که موافق است اصطلاح
 در اخذ و تیش و جمع و تکرار و ثابت مثال آنکه هر دو فاعل خواهند شد مثل ضربتی و اگر
 زید ضربتی و اگر نمی زید ان ضربتی و اگر نمی زید ان ضربتی و اگر نمی ضربتی
 و اگر نمی ان ضربتی و اگر نمی ان ضربتی مثال آنکه فعل ثانی مفعول خواهد شد
 ضربتی و اگر نهت زید ضربتی و اگر نهت ان ضربتی و اگر نهت ان ضربتی
 ضربتی و اگر نهت ان ضربتی و اگر نهت ان ضربتی و اگر نهت ان ضربتی
 و این سینه که عمل فعل ثانی دهند و فعل اول فاعل خواهد بود ضربتی که موافق است اصطلاح
 بیارند مذهب جمهور نحویات و مذهب کئی الت که حذف میکنند فاعل
 از فعل اول با شمار زیرا که صفا اضرائی قبل الت که لازم می آید لفظ و در تکرار
 و میگوید ضربتی و اگر نمی زید ضربتی و اگر نمی ان ضربتی و اگر نمی ان ضربتی
 ضربتی و اگر نهت ان ضربتی و اگر نهت ان ضربتی و اگر نهت ان ضربتی

۲۱

ضربتی و اکرمت زید ضربتی و اکرمت الزیدین ضربتی و اکرمتی الزیدین
 ضربتی و اکرمت هند ضربتی و اکرمت المندین ضربتی و اکرمت المندیات
 و ضربتی که می ضربتی است زیرا که آنچه اعتبار کرده اند که حذف فاعل
 در کلام ضمای و افع شده است و آنچه اعتبار کرده اند ظهور نجرمان که آن
 اخبار قبل الذکر است در عمده شرط تفسیر در کلام ضمای و افع شده است و این مسئله
 که عمل بفعل ثانی و هند و فاعل فعل اول را ضمیر می آورند که بوفاتی اسم ظاهر باشد
 خلاف خبر فرار که جایز نیست در این مسئله و فاعل فعل اول را ضمیر می آورند
 بعد از اسم ظاهر تا اخبار قبل الذکر و حذف فاعل لازم نیاید و میگردند و اگر
 زید هو ضربتی و اکرمتی الزیدان ما ضربتی و اکرمتی الزیدین هم ضربتی و اکرمتی
 هند ضربتی و اکرمتی المندان ما ضربتی و اکرمتی المندیات هم ضربتی و اکرمتی
 اکرمت زید هو ضربتی و اکرمتی الزیدین ما ضربتی و اکرمتی الزیدین
 هم ضربتی و اکرمت هند ضربتی و اکرمت المندین ضربتی و اکرمت المندیات
 هم و اگر عمل درین فعل ثانی را خواه فاعل خواهد و خواه مفعول و فعل اول مشرک
 خواهد حذف کن تو مفعول را از فعل اول زیرا که ذکر او موجب تکرار است
 پس کوی ضربت زید او اکرمت زید او اخبار او مستلزم اخبار قبل الذکر
 است در فضیله بر طایفه و این جایز نیست پس کوی ضربت و اکرمت زید
 چون مانع از ذکر اخبار باشد حذف باید کرده و باید گفت ضربت و اکرمت زید
 ضربت و اکرمت الزیدین ضربت و اکرمت الزیدین ضربت و اکرمت هند
 ضربت و اکرمت المندین ضربت و اکرمت المندیات ضربت و اکرمتی

و اگر

ضربتی و اکرمتی الزیدان ضربت و اکرمتی الزیدون ضربت و اکرمتی
 هند ضربت و اکرمتی المندان ضربت و اکرمتی المندیات ضربت و اکرمتی
 حذف و اخبار باشد پس اخبار باید کرده و باید گفت در ضربتی و ضربت
 حسنی او ضربت زید مطلقا و مانع از حذف و اخبار در ضربتی و ضربت
 زید مطلقا است که اگر اخبار کنند و گویند که حسنی یا به ضربت زید مطلقا
 لازم آید اخبار قبل الذکر در فضیله که جایز نیست و اگر حذف کنند و گویند حسنی و
 زید مطلقا لازم آید اختصار یکی از مفعول یا به ضربت که جایز نیست و اخبار او
 اگر چه موجب تکرار است و اما اول است از حذف و اخبار و اگر عمل درین تو فعل اول را خواه
 عوفا عمل خواهد و خواه مفعول بخانه مختار است نزد کوفیان و فعل ثانی فاعل خواهد اخبار کن
 تو فاعل را در فعل ثانی بر وجهی که موافق اسم ظاهر باشد در اخبار و نشین و جمع و دیگر و باشد
 و بنا بر اختیار اگر چه اخبار قبل الذکر یک لفظ است اما یک به تهنیت زیرا که مرجع الضمیر
 فعل ثانی است مقدم است یک به پس کوی تو ضربتی و اکرمتی زید ضربتی و اکرمتی الزیدان
 ضربتی و اکرمتی الزیدون ضربتی و اکرمتی هند ضربتی و اکرمتی المندان ضربتی و اکرمتی
 المندیات ضربت و اکرمت زید ضربت و اکرمتی الزیدین ضربت و اکرمتی الزیدین
 ضربت و اکرمتی هند ضربت و اکرمتی المندین ضربت و اکرمتی المندیات
 و اگر فعل ثانی مفعول خواهد اخبار کن تو مفعول را در فعل ثانی بر وجهی که موافق اسم ظاهر باشد و او گویند
 همچنانکه مختار است نزد اهل فن و غیر مختار حذف است پس کوی تو بر تهنیت ضربتی
 و اکرمت زید ضربتی و اکرمتی الزیدان ضربتی و اکرمتی الزیدون ضربتی و اکرمتی هند
 ضربتی و اکرمتی المندان ضربتی و اکرمتی المندیات ضربت و اکرمتی زید ضربت

۲۲

حضرت و اگر هم آنها المندان ضربتی و اگر سخن المند است حضرت و اگر آنها ازین
 ضربت و اگر متمم ازین ضربت و اگر متمم بنده ضربت و اگر متمم المندین ضربت
 و اگر متمم المند است و بر مذاب غیر مختار ضربتی و اگر متمم ازین ضربت
 ضربتی و اگر متمم ازین ضربت و اگر متمم بنده ضربت و اگر متمم المندین ضربت
 و اگر متمم المند است مگر آنکه مانعی باشد از اخبار مختار که مذاب مختار است و از حذف
 مختار که مذاب غیر مختار است پس درین نظام اظهار کن تو مفعول را ازیرا که چون اقام
 مختصر است و در که اخبار و حذف مختصر باشد پس در این مگر سبوی اظهار است
 باید گفت در سبوی و سببها ازین ان مطلقا حسنی و سببها منطلقا ازین ان مطلقا
 زیرا که اگر اخبار استیم اگر خبر غیره می آوریم که براتی مفعول اول باشد براتی مرجع است
 و اگر خبر سبوی آوریم که براتی مرجع است براتی مفعول اول است و اگر حذف میکنیم
 لازم می آید اختصار یکی از مفعول یا یکی است که جایز است که یکی باشد اظهار را باید کرد
 و باید گفت در مذکور مذکور را و ذکر این است که ولو انما اسغی لا دنی المعینه
کفای علم اطلب قلیل این نظام از برای صحت مذاب
 گویند و قوله لیس من لف و المعنی از برای جواب استلال این است اما وجه
 جواب استلال است که کفای علم اطلب قلیل هر دو نزاع کرده اند بر قلیل و آخره
 ایقین که از فضیلت عمل بفضیل اول داده که کفایت بنا بر دفع قلیل و آنچه قصه کند
 اولی است پس مذاب کوفی اولی باشد از مذاب بصری اما وجه جواب از استلال است
 که لو که داخل نیست میشود خواه شرط باشد خواه جواب شرط او در منفی میگرداند و اگر داخل
 منفی میشود مثبت میگرداند و مستوفی بر جواب بر حکم جواب در و پس معنی کفای قلیل
 این باشد و کفای هر آنکه نیست مال و معنی لم اطلب این باشد که آنکه از مال میگویم
 طلبت

قلیل
 فاعل
 مفعول
 عرات و مجرور

پس گفته باشد که طلب نمیکند آنکه او را و طلب میکنند آنکه او را این اجتماع تعقیب است که محال
 پس بودن است از باب تنازع محال باشد زیرا که مستتر محال است و مستتر محال محال است
 پس بودن است از باب تنازع محال باشد پس استلال او بر است نکند و بر کلاه است
 از باب تنازع باشد لا بد است که مفعول لم اطلب محذوف باشد درین تقدیر باشد که لم اطلب
 و الحمد کما دل علیه البیت المتاخر معنی فریب بر حذف او است تا فرات که ان قولم
 و لکنما استی لجد موشی و قد یدرک الحمد المثل انما لدرین نظام معنی صحیح است یعنی معنی از برای
 اولی معینی است و کفای نیست هر آنکه از مال و طلب مجددا حاصل است که علوم او است
 میکنم و سبب از برای او است مفعول عالم لیسیم فاعله ای معنی دیگر از مفعول است
 مفعول عالم لیسیم فاعله است را و هر مفعولیت که حذف کرده باشند فاعل او را و نهاده باشد
 ان مفعول را یکی فاعل محذوف را و او لفظ کل درین تعریف از برای جهت تعریف است
 نه از برای افراد پس اعتراض باینکه لفظ کل درین تعریف فاعله است منزه شود و شرط مفعول
 عالم لیسیم فاعله است که نگرفتند ضمیمه فعل را سبوی فعل یا مفعول را و نهاده کرده اند از لفظ کل
 ماضی مجهول را و از قبیل ذکر فرود و نهاده نوعت پس اعتراض به به افعال مثلا و استنقل مثلا
 بناید و چون نیستی که مفعول بجای فاعل واقع میشود و مفعول یا مفعول اول است مثل ضربت
 عمر و یا مفعول دوم است مثل علمت شیخه بر ان ضلایا مفعول لیسیم است مثل علمت شیخه
 عمر و اخیر التاسیس پس بر آنرا آن فعلی که یک مفعولیت مفعول او بجای فاعل واقع میشود پس
 جایز باشد علم زید لا فاضلا و مفعول دوم او بجای فاعل واقع میشود زیرا که مفعول
 دوم مستند است بمفعول اول پس بنا و نام پس اگر بجای فاعل واقع میشود هر آنکه
 مستند آید خود بود پس بنا و نام پس لازم آید که یکی در یک حال هم مستند باشد و هم مستند آید

و لکنما

و هم مسند الیه با سنا و تام و این جایز نیست پس جایز نباشد علم زیر فاعل کفتم بنام
 زیرا که یک نشی استند و مسند الیه میتواند بود که یکی تام باشد و یکی ناقص مانند آنچه خبر از خبر
 عمر و او همچنین مفعول سیم باب علت نیز بجای فاعل واقع میشود زیرا که مفعول سیم
 علت حکم مفعول سیم باب علت و آرد مفعول دوم باب علت بجای فاعل واقع نمیشود پس
 مفعول سیم باب علت نیز بجای فاعل واقع نمیشود و بدلی که گویند در باب علت پس خبر
 باشد اعلم زیر عمر و خبر الناس اعلم زیرا عمر و خبر الناس و جایز نباشد اعلم زیرا عمر و
 خبر الناس و چون دانستی که مفعول دوم باب علت و مفعول سیم باب علت بجای فاعل
 واقع میشوند اما واقع شدن مفعول له بجای فاعل بنا بر آنست که آنچه مفعول است
 در مفعول له باشد تا که تقدیر است نصب اوست هر گاه که بجای فاعل واقع نشود
 و اما مفعول له اگر بدون شرط و باللام باشد بجای فاعل واقع میشود و اما بدون مفعول
 بجای فاعل بنا بر آنست که او با او و معنی مع است یا بیرون و او پس اگر بیرون و او
 مفعول مع نخواهد بود اگر با او باشد و اصلی او از برای عطف است و معایر یک
 درین هنگام نیز مفعول مع باشد زیرا که معایر معنی مع است و هر گاه که یافت
 شود در ترکیبی مفعول به با دیگر معایر یکی که بجای فاعل واقع توانند شد پس مفعول
 به است که بجای او واقع شود نه دیگر معایر پس گوی تو در ترکیب ضربت زیر نامم
 امام الامیر ضربت شد برانی و آرد و ضربت زیر نامم ضربت زیر نامم
 ضربت امام الامیر برقع او و نه ضربت شد برقع او در نمی آرد و نه برقع او و او
 نباشد در آن ترکیب مفعول به پس جمیع آنچه بجای فاعل است فاعل واقع توانند
 بر آید و چون دانستی فعل در مفعول را که تانی عبارت از اول است یعنی میانه آن تا

حکمی است

تفسیر و مفسر علت را آورده

محلی است که محل متعقد شود و این مسی باب علت است پس بدانکه فعل در مفعول
 که عبارت از اول است یعنی میانه آن محل متعقد میشود و این مسی باب
 اعطیت است و این فعل در مفعول که تانی عبارت از اول نباشد و مفعول اول او
 بجای فاعل واقع میشود و مفعول دوم نیز بجای فاعل واقع میشود زیرا که او مسند مفعول
 اول است و لیکن وقوع مفعول اول بجای فاعل اول است از مفعول دوم زیرا که در
 آنچه تانی است معنی که در فاعل است پس اعطی نیز در میانه اول باشد از اعطی زیرا در میانه
منها المبتدأ والخبر فالمبتدأ هو الاسم المحرر عن العوامل
اللفظية و ایراد میانه تانی بر آنست که ذکر خبر موات نیز جایز است
 و بعضی از مرفوعات مبتدأ خبر است و ایراد مبتدأ و خبر است علیه آرد در بحث
 واحد تبار تبار میست که در میانه این است و قوله فالمبتدأ الی که مصدر بقای
 تفسیر بر است معنی او اینست که مبتدأ اسمیت که محرر و مبتدأ عن عوامل لفظیه معنی
 عمل در کرده باشد و بلفظ در نیامده باشد و مسند الیه باشد قوله هو الاسم المحرر عن العوامل
 اللفظية که گفت علی بود مبتدأ او خبر المبتدأ الیه که گفت خبر بیرون رفت
 و این قسم اول مبتدأ است و قسم دوم مبتدأ صفتی است که واقع شده باشد بعد از حرف
 نفی مثل یا ولای یا بعد از الف استخفاف در حالتی که رافع اسم ظاهر باشد یعنی اسمی که خبر
 مرفوع مقل باشد خواه ظاهر باشد و خواه پنهان پس مثل ارفع کانت و مثل
 و ما و بصفت مثل اسم فاعل اسم مفعول و صفت مشبهه و فعل تفضیل مثل مثل
 قسم اول مبتدأ مثل زید قائم و مثال قسم دوم مبتدأ که بعد از حرف نفی و الف
 استخفاف باشد مثل قائم الزیدان و قائم الزیدان پس در مطلق صفت

ع
و مفسر که عطف دارد

خود را در افراد یعنی هر دو مغز باشند جایز است در صفت امرانی یعنی صفت
 مبتدا باشد و ما بعد فاعل او قیام مقام خبر یا ما بعد مبتدا باشد و صفت خبر مقدم است
 اقام زیره که صفت و ما بعد مطابق باشد در تثنیه مثل اقامان الزیران یا مطابق باشد
 در جمع مثل اقامون الزیرون در دو صورت ما بعد مبتداست و صفت خبر پس
 قسم دوم این باشد که صفت مغز باشد و ما بعد تثنیه مثل مثال مذکور در قسم دوم
 با جمع مثل اقام الزیرون و اقام الزیرون **والجز هو المجرى المسند**
به المتعاری للصفة المذكورة المجرى مبتدا اسمی است که مجز و مبتدا از عوامل
 لفظی و معنی آمده که در شد و مسند به باشد و متعاری صفت مذکور باشد المجرى و هو المجرى
 اللفظیه که گفت متصل بود مثل نودت مبتدا و خبر المسمد به که گفت قسم اول
 مبتدا بیرون رفت المتعاری للصفة المذكورة که گفت قسم دوم مبتدا بیرون رفت
 و اقام زیره بر تقدیری که زیر مبتدا باشد و اقام خبر نیز بیرون رفت زیرا که او ما
 واقع غیر مستتر است و اصل مبتدا است که مقدم باشد بر خبر زیرا که اول خبر است
 و خبر و ال بر صفة و اصلی و اقوی است که ال بر ذات مقدم است از دل بر
 صفت و ازین جهت که اصل مبتدا است که مقدم باشد بر خبر جایز باشد ترکیب
 بی داده زیرا که خبر بی داده راجع بر خبر است و زید اگر چه یک لفظ است
 اما یک رتبه مقدم است پس اخبار قبل الذکر که جایز است لازم بود و مستحب
 ترکیب صفتها فی الدار زیرا که خبر صفتها راجع است به دار و از یک لفظ در رتبه
 هر دو مؤخر است پس اخبار قبل الذکر که جایز باشد لازم آید و گاه است که
 که می باشد مبتدا که گاه که تخصیص یا به معنی شرکت است و کم شود بوجهی از جمله
 ۱۰

مبتدا مبتدا

و جمله است که مبتدا آنکه تخصیص یافته باشد بصفه مذکور مثل و بعد من خبری است
 که مبتدا مبتدا آنکه است و تخصیص یافته است بصفه مذکور که مؤنث است و وجه دیگر از
 تخصیص است که مبتدا تخصیص یافته باشد بصفه مذکور مثل اصل فی الدار ام المراه که مبتدا
 که مبتدا باشد که احدی دارد در اینک لاعلی العقی و طلب یعنی میکند از می طلب که با گفته
 مستکم که رجل موصوف میبودن در در و در است یا امره موصوف میبودن در در
 در در است و وجه دیگر است که مبتدا آنکه تخصیص یافته باشد بجموع و عام که
 چه افراد دیگر دارد و لیکن چون معنی او واحد است پس فرسبعه خبر باشد مثل و ما احد خبر
 منکلی که احد مبتدا آنکه است و تخصیص یافته است بجموع زیرا که در خبر یعنی است مذکور
 سابقا خبر نفعی مبنی بر عموم است و وجه دیگر است که مبتدا تخصیص یافته باشد بصفه مبتدا مثل
 امر ذاناب و این قول عربی است روحی هر دو قوی که بجزیه افتاده باشد
 و اظهار بجز کند و وجه دیگر است که مبتدا تخصیص یافته باشد بقدیم خبر ظرف مثل
 فی الدار رجل که اگر چه فی الدار مقدم است بر رجل مبنی است میبودن در در
 سبب تقدیم فی الدار است مبتدا آنکه تخصیص یافته باشد و در مؤخر با سنی الدار
 تخصیص یافته است و وجه دیگر است که مبتدا تخصیص یافته باشد بلیت بر بی تکلم
 مثل سلام علیکم درین تقدیر است که سلام من قبلی علیک یعنی سلام و بی تکلم
 و یکی ازین بر تو اصل در خبر مبتدا است که مغز باشد و گاه است که بی خبر
 مبتدا جمله خبری نه انشائی که بی با کلمه گفته شود که زید مطلق فی حقه اضربه چون
 جمله من حیث انها جمله ربط خبری نشود پس لابد و ناچار است مرود از را یعنی مثل
 خبری که در باشد مثل زید بگوید که جمله است و زید قام ابو جمله فعلی است پس وجه
 مقول

که درین تقدیر است
 اما ذاناب الا
 سر

دو مثال معلوم شد و کماست که حذف میکنند این عاید را مثل قولهم البر الکرمه استین
 درها که درین تقدیر است که البر الکرمه استین درهما و قرینه بر حذف او بودن جمله
 تا نیست خبر مبتدا اول پس از عاید محذوف باشد بر بط مبتدا اول بداند که خبر
 مبتدا ای که واقع شود حرف مثل زید عندک یا شبیه ظرف که جار و مجرور است مثل زید
 فی الداره اکثر و بیشتر گویند که بهرمانند میگویند که مقدر است جمله و متعلق است جمله زیرا که
 ظرف و شبیه معمول اند و لا بد است هر دو از عایدی و اصل عمل از فعل است پس سالیسی نذکورین
 در تقدیر باشند که زید حاصل عندک و زید حاصل فی الداره و اقل گویند که گویند این اند
 میگویند که متعلق است بحالی زیرا که این فی خبر اند و اصل خبر است که مفرد باشد پس سالیسی
 نذکورین درین تقدیر باشد که زید حاصل عندک و زید حاصل فی الداره و مفرد بودن بنا بر است
 که اسم فاعل یا فاعل در حکم مفرد است و چون دستی جواز خبر مبتدا از خبر پس بداند که صورت
 خبر را که واجبیت تقدیم مبتدا بر خبر صورت اول است که مبتدا متعلق باشد بر خبری که اول
 کلام باید بود مثل استفهام و در جواب تقدیم درین صورت بنا بر است که تا صدارت آن خبر
 زایل نشود مانند من ابوک که لفظ من که مبتدا است متضمن معنی استفهام است پس واجبیت تقدیم
 او و صورت ثانی است که مبتدا و خبر هر دو مؤخر باشند مثل زید المطلق و صورت ثالث است
 که مبتدا و خبر هر دو متبوعی باشند در تخصیص به نسبت بوی خبری که متکلم وی طلب شد
 مثل افضل منك افضل منی که درین دو صورت نیز واجبیت تقدیم مبتدا بر خبر است باس
 لازم نیاید بر سماع و صورت رابع است که باشد خبر فعل مبتدا مثل زید قام که درین
 تقدیر است صورت نیز واجبیت تقدیم مبتدا بر خبر تا مبتدا متبوعی فاعل شود و هر
 که متضمن باشد خبر مفرد خبری را که آن خبر در اول کلام باید بود و واجبیت تقدیم

بر اول
 از جمله خبری
 و زید حاصل فی الداره

این خبر مفرد بر مبتدا صدارت او زایل نشود مثل این زید که این مفرد است و متضمن
 استفهام است یعنی کجاست زید و تقدیر بنا بر است که تا بیرون رود این ابوه و زید این ابوه
 که خبر جمله است و صورتی دیگر از وجوب تقدیم خبر است که باشد خبر معنی مبتدا یعنی اگر خبر مقدم باشد
 مبتدا مبتدا اند و نسبت تقدیم آن تخصیص یا به مبتداه از بنا بر است متضمن بیرون آید مثل فی الداره
 رجل و صورتی دیگر از وجوب تقدیم خبر است که هر متعلق خبر را معنی جز خبر را خبری باشد
 مثل علی التمره فتهلها زید که درین صورت نیز واجبیت تقدیم او تا افترا قبل الذکر که جایز است
 لازم باشد و صورتی دیگر است که خبر خبر باشد از آن مفرد معنی ان مفرد به اسم و خبر مبتدا
 که درین صورت نیز واجبیت تقدیم خبر بر مبتدا تا آن مفرد متبوعی بانی مکسوره نشود در تقدیر
 عندی الی قائم و کما است که بوی باشد خبر مبتدا مقدره کما است که بجای لفظی متضمن است
 مثل العرس اسود و بعضی که بجای او اقبل تعین کرده اند و درین خبر مقدره او بی تر عطف است
 پس الفری اسود یعنی ادلی باشد از الفری اسود و بعضی دیگر بجای این خبر مثل لفظ دهی متضمن
 نروده مبتدا و بی عطف است و این مصنف ترک ادلی کرده و گفته که زید عالم قائل بینه بر بیان نرود
 اخفی است و کماست که متضمنی باشد مبتدا معنی شرط را پس درین نظام معنی است دخول فاد خبر
 او و این مبتدا و متضمنی معنی شرط باشد ان مبتدا است که ان ام محمول باشد که اصل او فعلی و جمله
 خبری باشد مثل الذی یاتی فله درهم یا جمله ظرفی باشد که این ظرف متعلق جمله است و مثل
 الا فی الداره فله درهم یا مبتدا مکرر باشد که صفت او جمله خبری باشد مثل کل رجل یاتی فله درهم یا کرم
 باشد که صفت او جمله ظرفی باشد مثل کل رجل فی الداره فله درهم و لعل یا متعلق اند بافتقار
 یعنی اگر لیت و لعل بر بر سر ان مبتدا ای که فایر خبر او در می باشد در این متضمن میگذرد دخول

فارادیس خبر یا خاق نویان پس باید گفت که لیت الذی یا تسی له دریم نه فله دریم و عمل
 الذی یا تسی له دریم نه فله دریم و اگر آن مکتوبه بر سر مبتدا مکتوبه در اول درو خلاف است
 بعضی میگویند منع میکند آن نیز دخول فارادیس خبر او و بخی میگویند که منع میکند آنست که منع میکند
 زیرا که قرآن موافق قول این بعضی است مثل قوله علی ان الموت الذی تقرون منه فانما یوم
 و قوله ان الذین کفروا ما تورهم ان یقر انهم یقبلونهم و کاه است که حذف میکنند مبتدا
 را کاهی و وقتی که قرینه بر جنوب او باشد بر سبیل جوار خود قرینه حالی باشد خواه مقال نحو
 گفتن مستهل که طیب روئیه هلال میکند که درین تقدیر است که نه الهلال بقرینه حالی درو که کلام است
 و ذکر اوله و قسم ببارت که غالب درین مقام ذکر قسم می باشد و کلام کما است
 که حذف میکنند خبر مبتدا را کاهی که قرینه بر حذف او باشد جوار از ای سبیل جوار است
 فاذا التبع درین تقدیر است که خبر است فاذا التبع واقف و حاضر و اذا و مضافا کلام
 بر وجود خبری میکنند که قرینه است بر حذف او و حذف میکنند خبر مبتدا را بر سبیل وجوب
 کاهی که قرینه بر حذف او باشد و التزام کرده باشند خبر خبر را بجای خبر و این حذف بر سبیل
 وجوب در چند موضع است یکی آنست که مبتدا بعد از لولا امتناعی یعنی لولای که دلالت
 بر امتناع ثانی کند سبب وجود اول خبر از معانی عامه که ان کون است و بیوت است
 و وجود است و حصول مثل لولا علی عدم آنست که درین تقدیر است که لولا علی وجود
 لکن عمر کفیم خبر از افعال عامه باشد که اگر از افعال خاصه باشد خبر واجب الحذف است
 مثل لولا الشرب بالعلماء یدری لکن ایوم اشعر من اشیدی و موضع دیگر آنست که خبر
 مصدری باشد مضاف بقاعل یا مفعول یا بهر دو بعد از و جانی باشد که درین صورت
 نیز واجب الحذف است مثل ضربی زیر اقا کما که درین تقدیر است که خبری زیر احوال اذ اکلان
 ضربی

منه هم

قاعان ص

قاعان حال که خبر است از خبرم زیرا که اذ اکلان که ظرف است دلالت بر وقت و اذا
 و اذ اکلان که ظرف نیز از خبرم زیرا که قاعان حال او بجای اوست و دلالت بر وقت میکند
 موضع دیگر آنست که مبتدا کما یا است مضاف و خبر از مقرون و خبری که دلالت بر مجازة
 کند باشد و عطف کرده باشند بر و سی و او ای که بعضی مع است مثل کما بر عمل و شقیقه
 که درین تقدیر است که کما بر عمل مقرون مع ضمیمه مقرون که خبر است از خبرم و عطف مقرون
 بر او بعضی مع که قرینه است بر وی ای اول درو هم پس احوال ظرف باشد و موضع دیگر آنست
 که مبتدا مقسم باشد و خبری است مثل و عمرک لا ضیق لکذا که درین تقدیر است و کما
 قسمی لا ضیق لکذا خبر که قسمی است از خبرم زیرا که مبتدا که مقسم است و ال بر و است
 و جواب قسم و بجای اول درو هم پس او و احوال ظرف باشد خبری است و احوال ظرف
 و از جمله مرفوعات خبران است و اخوات او یعنی هر ضعیف او باشد در عمل مضارع
 و خبران مسند است بعد از دخول کما ازین حقوق پیدا بعد از دخول هر واحد از ان
 یا از اخوات ان باشد یعنی ان نیز و بعد از اخوات او عمل کرده باشند یا و س نقض ان
 زیرا خبر بیجوه بیاید زیرا که ان عمل در ضرب فقط کرده است بلکه عمل در مجموع ضرب
 کرده است و فرق میان این مسند که خبران و اخوات است و خبر مبتدا است که خبران است
 عمل در و کرده است و بلفظ درنی آید که ان و اخوات و خبر مبتدا ان مسند است که قسمی
 عمل در و کرده باشد است و بلفظ درنی آید مثل زید قائم که قائم مسند است بعد از دخول ان
 و چون در بودن اسم و خبران در اصل مبتدا و خبر معلوم نشود که ان احکام چند که از راه
 خبر مبتدا بود بعد از دخول ان ان احکام باقی باشد پس گفت از برای بودن بقا و ان احکام
 یکی گفت و امره کما خبر مبتدا یعنی حکم خبران و بجز حکم خبر مبتدا است یعنی حکم خبر
 حکم خبر

ج
 درین تقدیر است که کما بر عمل مقرون مع ضمیمه مقرون که خبر است از خبرم و عطف مقرون بر او بعضی مع که قرینه است بر وی ای اول درو هم پس احوال ظرف باشد و موضع دیگر آنست که مبتدا مقسم باشد و خبری است مثل و عمرک لا ضیق لکذا که درین تقدیر است و کما قسمی لا ضیق لکذا خبر که قسمی است از خبرم زیرا که مبتدا که مقسم است و ال بر و است و جواب قسم و بجای اول درو هم پس او و احوال ظرف باشد خبری است و احوال ظرف و از جمله مرفوعات خبران است و اخوات او یعنی هر ضعیف او باشد در عمل مضارع و خبران مسند است بعد از دخول کما ازین حقوق پیدا بعد از دخول هر واحد از ان یا از اخوات ان باشد یعنی ان نیز و بعد از اخوات او عمل کرده باشند یا و س نقض ان زیرا خبر بیجوه بیاید زیرا که ان عمل در ضرب فقط کرده است بلکه عمل در مجموع ضرب کرده است و فرق میان این مسند که خبران و اخوات است و خبر مبتدا است که خبران است عمل در و کرده است و بلفظ درنی آید که ان و اخوات و خبر مبتدا ان مسند است که قسمی عمل در و کرده باشد است و بلفظ درنی آید مثل زید قائم که قائم مسند است بعد از دخول ان و چون در بودن اسم و خبران در اصل مبتدا و خبر معلوم نشود که ان احکام چند که از راه خبر مبتدا بود بعد از دخول ان ان احکام باقی باشد پس گفت از برای بودن بقا و ان احکام یکی گفت و امره کما خبر مبتدا یعنی حکم خبران و بجز حکم خبر مبتدا است یعنی حکم خبر حکم خبر

خبره احوال

مبتدا منفردی بود و جمله بی بود خواه خیر یا بد بلا تا اول و خواه انسانی باشد با
 تا اول و اگر جمله خبری بود لا بد بود از اول از علامه و گاه بود که حذف میگرداند عاید را که
 ظرف بود متعلق بود بحصل یا حاصلی و همچنین است حال در خبر آن نیز پس جمله که در
 خبر مبتدا میرفت در خبر آن نیز بود و در تقدیم معنی خبر مبتدا بر مبتدا مقدم نیست
 اما بر اسم آن مقدم نشود و هر گاهی که خبر آن ظرف باشد که در این صورت خبر آن بر اسم آن مقدم
 میگرداند و نه فعل آن النساء یا هم ان مثلنا حسابهم خیر لا الی نفع الخیر
 و از جمله متعلق مرفوعات خبر لای نفعی جنسی است یعنی لای که از اولی نفعی صفت است و نه
 مثال او و لطفیت است و خبر مبتدا از مفعول لای نفعی لا عملی در آورده باشد در نفس خبر
 در لا علام رحلی بضرر بود یا نفعی که لا عملی در بضرر فقط نکرده بلکه در جمع بضرر بود
 کرده مانند لا علام رحلی طریق هم لا نفعی جنسی علام مضموب است با که اسم او است
 رحلی خود است مضاف الیه است ظرف خبر هم که خبر مبتدا خبر مبتدا خبر مبتدا خبر مبتدا
 بسیار گاهی که از افعال عامه باشد زیرا که لا دلاله بر و میگذرد مثل لا اله الا الله یعنی لا اله
 موجود الا الله و بودن خبر از برای او و حذف او نیز و اهل چار است و بی نفع
 میگویند که او را بجز نیت و محتاج بجز نیت و لا مال و لا نون یعنی اشقی المال است
 یعنی آنکه ظاهر اسم است در حقیقه فاعل فعلیت که مستفاد شود از او که ان متعلق است
اسم ما و لای الشکین بلیس و از جمله مرفوعات خبر ما و لای است که مشایبه است
 بلیس در فعل رفع و نفعی حال و اسم ما و لای است بلیس و مستفاد الیه است بلیس
 و خلیلی از ما و لای یعنی یکی از ما و لا عملی کرده باشد و در مضافه فاعلا ما مشایبه بلیس نیز
 مرفوعات با که اسم او است فای مضموب است با که خبر او است یعنی نیت زیرا استاده لای

افضل

افضل مشک لای است به بلیس رحل مرفوع است با که اسم او است افضل مضموب است با که خبر
 او است من حرف جر که محلا مجرور با و جار مجرور متعلق با افضل یعنی هر دو عملی است
 با افضل است یعنی عمل کردن لای یعنی لیت ذوات معنی یقین لا استعمال است و عمل کردن
 با معنی بلیس در کلام این بسیار است قوله المضموبات هو ما اشتمل
 او گویند که خبر مذکور است و راجع بالمضموبات که مؤنث است پس مذکور راجع به مؤنث
 باشد و این جایز است گویم که خبر هر راجع به مضموبی که در ضمن مضموبات است پس مذکور
 راجع به مذکور باشد او گویند که در ضمن مضموبات مضموبات سی جان خبر مذکور راجع به مؤنث
 باشد گویم که مخفیانه در ضمن مضموبات مضموبات است مضموب نیز است زیرا که
 مضموب در ضمن مضموبات است و مضموب در ضمن مضموبات باشد چون مستفاد از
 است از جهت مرفوعات پس شروع کرده در بحث مضموبات و گفت المضموبات هو ما اشتمل
 و خبر هر راجع به مضموبی که در ضمن مضموبات است و مضموب که مضموب مذکور فاعلی است
 او را راجع بالف و تا میگذرد مضموب است که مستعملی باشد بر علامه بودن نسی جنس
 مضموب که ان نفعی است یا الفات یا یا و حاد و بحال تصیبات که نصب و حذف
 او باشد نه جز از همین است و استفسار المفعول المطلق و چون در این
 مشوب است این بر آنکه بعضی از مضموب مضموب مطلق است یعنی مضموبی که مقید بقیود
 که بعد از این مذکور شود نباشد پس وجه تقدم او بر ماضی ظاهر شد که ان اینست که مضموب
 مطلق مقدم است بر مقید و مفعول مطلق اسم خبر است که او را مبتدا و فاعلی مذکور فعل
 پس بدون او در جملت لا که کمالی و بعضی فعل مذکور است یعنی خبر مضموب است
 الا افراد

مضموب است
 مضموب است
 مضموب است

و اعتبار معنی تفضیحی نه مطابق بر آنست که دلالت کردن فعل بر معنی فی نفسه باعتبار
 معنی تفضیحی است نه مطابق و می باشد مفعول مطلق از برای تاکید و ان کاهیت که در لول
 معنی مفعولی را زیادتی بر مدلول فعل اصطلاحی بنا شد مثل حلیت جلوس یعنی بستن
 من نشستی و از برای نوعی است و ان وقت که مدلول او را زیادتی بر مدلول
 فعل اصطلاحی است و ان زیادتی نوعی است مانند حلیت جلوس یعنی بستن
 من نوعی از نشستن و از برای عددی است و ان وقت که مدلول او را زیادتی
 بر مدلول فعل اصطلاحی است و ان زیادتی مرتبه است یا مراتب است مانند حلیت
 جلوس یعنی بستن من یکبار نشستی پس مفعول مطلق بر سه قسم است و چون
 و انست که مفعول مطلق بر سه قسم است پس در آن قسم اول تاکید است و در آن
 میسوان کرد زیرا که در مفهوم اعتبار کرده اند که زیادتی بر مدلول فعل است
 اگر تثنیه و جمع کنند لازم آید خلاف آنچه اعتبار کرده اند و مفهوم او بخلاف آنست
 مفعول مطلق تاکید است که ان دو قسم است که نوعی و عددی است یعنی این دو قسم دیگر را
 تثنیه و جمع میسوان کرد زیرا که در مفهوم این ان زیادتی اعتبار کرده اند و اعتبار
 زیادتی منافات با تثنیه و جمع ندارد و چون توهم میشود از آنست که مفعول
 مطلق که او موافق لفظ فعل خود باشد پس رخص کردن توهم او گفتند و قد
 غیر لفظ یعنی مفعول مطلق گاه است که موافق لفظ خود نیست مانند قدرت جلوس
 و گاه است که حذف میکنند فعلی را که نا صواب است بر سبیل جواز گاهی که قرینه
 خواه قرینه عالی باشد مثل شبلی که ذکر کرده در کتاب و خواه غیر عالی باشد مثل

و اعتبار معنی تفضیحی نه مطابق بر آنست که دلالت کردن فعل بر معنی فی نفسه باعتبار
 معنی تفضیحی است نه مطابق و می باشد مفعول مطلق از برای تاکید و ان کاهیت که در لول
 معنی مفعولی را زیادتی بر مدلول فعل اصطلاحی بنا شد مثل حلیت جلوس یعنی بستن
 من نشستی و از برای نوعی است و ان وقت که مدلول او را زیادتی بر مدلول
 فعل اصطلاحی است و ان زیادتی نوعی است مانند حلیت جلوس یعنی بستن
 من نوعی از نشستن و از برای عددی است و ان وقت که مدلول او را زیادتی
 بر مدلول فعل اصطلاحی است و ان زیادتی مرتبه است یا مراتب است مانند حلیت
 جلوس یعنی بستن من یکبار نشستی پس مفعول مطلق بر سه قسم است و چون
 و انست که مفعول مطلق بر سه قسم است پس در آن قسم اول تاکید است و در آن
 میسوان کرد زیرا که در مفهوم اعتبار کرده اند که زیادتی بر مدلول فعل است
 اگر تثنیه و جمع کنند لازم آید خلاف آنچه اعتبار کرده اند و مفهوم او بخلاف آنست
 مفعول مطلق تاکید است که ان دو قسم است که نوعی و عددی است یعنی این دو قسم دیگر را
 تثنیه و جمع میسوان کرد زیرا که در مفهوم این ان زیادتی اعتبار کرده اند و اعتبار
 زیادتی منافات با تثنیه و جمع ندارد و چون توهم میشود از آنست که مفعول
 مطلق که او موافق لفظ فعل خود باشد پس رخص کردن توهم او گفتند و قد
 غیر لفظ یعنی مفعول مطلق گاه است که موافق لفظ خود نیست مانند قدرت جلوس
 و گاه است که حذف میکنند فعلی را که نا صواب است بر سبیل جواز گاهی که قرینه
 خواه قرینه عالی باشد مثل شبلی که ذکر کرده در کتاب و خواه غیر عالی باشد مثل

درین تقدیر است

که معلوم شود در جای دیگر همچو کفن تو هر کسی را که از سفر آمده باشد خبر مقدم که درین تقدیر است
 که قدرت خبر مقدم و چون انم تفضیل منافی بهر وجه باشد یعنی ان خبر است پس اعتراض
 بلکه مفعول مطلق که خبر است یعنی فعل خود نیست مندرج شود و حذف فعلی که نا صاب
 مفعول مطلق است یا بر سبیل وجوبت درین حذف بر سبیل وجوبت یا عینیت
 یعنی از عرب سیده اند و بر طبق او قاعده نیست مانند سقیما که درین تقدیر است
 که سقا کا اند سقا و رعنا که درین تقدیر است که رعنا کا اند رعنا و خسته که درین
 تقدیر است که قاب الله خسته و خذا که درین تقدیر است که خذا عت خذا و خذا
 که درین تقدیر است خذا عت خذا که درین تقدیر است که سکت سکا و عی که درین
 تقدیر است که عجت عجا چون این مضار که ای که مشغول بالام باشد مثل حمل او سکا
 فعل است و اجرب الخرب است از روی سماع پس نقص با حمد الله علی عفت جلاله
 غریب دیگر بجز این نواله شکر مستحقه نباشد بنا بر این حذف بر سبیل وجوب
 یا از روی قیاس است یعنی بر طبق او قاعده باشد و این حذف بر سبیل وجوب
 بر چند موصوفت بعضی از ان مواضعی که در اجرب الخرب است حذف فعلی که نا صاب
 مفعول مطلق است از روی قیاس است که واقع شده باشد مفعول مطلق مشتق و امر
 وجودی که واقع شده باشد او بعد از اسمی که داخل شده باشد یعنی اسم حرف فعلی
 یا خبری که در معنی او حرف فعلی باشد و اگر خواهد که این اسم واقع بعد از فعلی یا معنی فعلی
 میباشد از آنست که مفعول مطلق را خبر سازند صحیح است و منعقد شود میان آن
 ابتدایه و خبریه و قاعده دیگر آنست که مفعول مطلق واقع شده باشد بعد از اسمی که
 خبر در او نموده بود و واقع شده باشد این مفعول مطلق مکرر و ایراد این قاعده

حمد اله بول

دلیل

در یک منها بنا بر آنست که هر کس که در بیرون هر یک جز از آن اسم مثال فاعله اولی
سلی مانت الایتر امانت الایسر البربر کیکی مثال مفردت کیکی مثال مضاف
بعد از حرف نفعی اند و امانت سرائر مثال فاعله اولی است و بعد از مضمون نفعی اند و در
سیر الیتر مثال فاعله ثانیست و از جمله مواضعی که واجبست حذف فعلی که نام مفعول
مطلق است از روی قیاس است که مفعول مطلق بعد از مضمون جمله باشد که آن جمله را
اثری عاتی و غرضی که آن غایت و غرضی محلی باشد و آن مفعول مطلق آن عمل را
مضغی و بین سازد و مفعول جمله مصدریت که مضاف باشد بفاعل یا مفعول
مانند قوله فیه و الونان الایته که مضافند و مفعول مطلق اند و فعلی آن
واجب الحذف بنا بر فاعله مذكور که تفصیل از مضمون جمله مقدمست پس درین
تقدیر باشند که مضمون مضاف تقدیرند و از جمله مواضعی که واجبست حذف فعلی که
که نام مفعول مطلق است از روی قیاس و فاعله است که در واقع مفعول مطلق
از برای تفسیر یعنی مفعول مطلق مستند به باشد و این تفسیر علیجای باشد یعنی محتاج
بالات و جوارح بدنی باشد و از جمله باشد که مستند است بدان جمله برای که مضمون
مطلق باشد و بر صاحب نام یعنی جمله را در جری باشد که یک جز یعنی مفعول مطلق
و در کصاحب این ایی باشد که یعنی مفعول مطلق است یعنی این اسم قائم باشد بان
دیگر مانند مرتب بزید فاعله صوت چهار که صوت چهارست
و تفسیر علیجای است و بعد از جمله است که آن که صوت است یعنی از صوت است
و یک جز او صوت است که یعنی مفعول و جز دیگر زید است که صوت قائم است
و همچنین است حال در صراخ اضحی اقلی پس درین تقدیر باشد که بصورت صراخ

دعا

و بعضی صراخ السکی یعنی که ششم من بزید پس تا گاه او در آن بود او از برای عجمی
او از حار یا عجمی او از زن بگردد که او را در دو مثال بنا بر آنست که همیشه و همیشه
در یک مثال الوا العقل و دیگری الوا العقل و از جمله مواضعی که واجبست حذف فعلی که نام
مفعول مطلق است از روی قیاس است که در واقع باشد مفعول مطلق مضمون جمله
که آن جمله را احتمال غیر مفعول مطلق باشد یعنی جمله مضافه و جمله همین مفعول مطلق باشد پس
علی الف و هم اعتراف مفعول مطلق است و مضافه علی الف در هم همین اعتراف است
و پس فعل او واجب الحذف باشد و درین تقدیر باشد که اعتراف غیر اعتراف و نام نهاد
این مفعول مطلق را تا یکد نفی زیرا که میکند نفس خود را و گویا که گفته اند اعتراف غیر اعتراف
و از جمله مواضعی که واجبست حذف فعلی که نام مفعول مطلق است از روی قیاس است
که در واقع باشد با مفعول مطلق مضمون جمله و مضافه جمله که آن جمله را احتمال غیر مفعول
مطلق باشد یعنی مضاف جمله تواند بود که مفعول مطلق باشد و تواند بود که مفعول مطلق
بنامند مانند زید قائم صا که مفعول مطلق است و بعد از جمله واقعست که زید
قائم است و میتواند که مفعول مطلق واقع شود باشد و میتواند که مفعول مطلق باشد که مفعول
واقع باشد پس فعل او واجب الحذف باشد و درین تقدیر باشد که زید قائم صا حقیقت
و نام نهادند این مفعول مطلق را تا یکد یعنی تا یکد میکند مر غیر خود را زیرا که
حقیقت حاصل از لفظ حق صریح غیر حقیقت حاصل از لفظ حق است که مضاف زید قائم است
و از جمله مواضعی که واجبست حذف فعلی که نام مفعول مطلق است از روی قیاس
است که در واقع باشد و مفعول مطلق تشبیهی از برای تفسیر مضاف باشد مانند
لیک و سعید که در اصل البت تک البت یا بعد البت یا است اب را با مفعول

اعتراف ص

یعنی خود را تا مضافه

که جبار و مجرب است انداختیم و بعد ابنا را نیز انداختیم زیرا که مصدر که قائم مقام
فعل است و ال برای ال است ابنا نامانند مصدر شطانی طریقیه را به ملائی مجرب و دوم
بیت سید با اول سکن دور نمانی او قام کردیم لب سید تینه اسل ساحتیم بستین
شد اضافه کردیم بجای خطاب نون باضافه افتاد و یک شد یعنی استار من
بخدمت تو استادی و همچنین است حال اگر در نمانی که سعید است که در اصل سعید بود
و سعاد و بعد اسعاد بوده است و کشتن او سعید یک از اصلا لیک معلوم می شود
یعنی اعانه و یاری می کنیم من ترا اعانه کردنی و وجه تقدم المفعول به هو
ما وقع علیه و وجه تقدم مفعول به متناج الیه فعل مسدودت خلاف
مفعول دیگر و مفعول به ام خبریت که واقع شد بعد بر مفعول فاعل و نسبت
یا اول لفظ ام در حد تعریف بقرینه اسمی که در مفعول مطلق گفته شد مقدمه است اعتراف
که تعریفی که حد است علی نیت انجری را که مفعول به است نزد ایشان زیرا که انجری است
و تعریف است علی ام نیت مانند خبریت زیرا که از برای ام خبریت که واقع شد
بر مفعول و عامل و چون استی مفعول به با انکه استرات که مفعول به مفعول است مفعول
باست از فعل خود که عامل است و کاه است مقدم می شود بر ما مانند زید خبریت زیرا که
فعل توی العمل است و عمل در ماقبل و ما بعد می تواند کرد و کاه است که حذف می کند فعلی
را که ناصب مفعول به است گاهی که قیام قرینه بود به سبب جواز در این حذف
بر سبب جواز جمع گفتن تو زید است حران کسی که بر او ال کند و گوید که من ان ضربت
یعنی جکس از من من که زید ادیر جواب او درین تقدیر است که ان ضربت زید
و بودن او یعنی محذوف بر سبب جواز یا بر آنست که در جواب او ان ضربت زید

نیز می توان گفت و حذف او یا بر سبب وجوبت و این حذف بر سبب جبروت
چهار مصفت اول ازین چهار موضع است که سماعی باشد و بر طبق او قاعده باشد
مانند امر او حذف که درین تقدیر است که قح امر او و خبریه یعنی بگذارد مرد و با سکن
و مانند قوله تع که انهنو خبریه که کم که درین تقدیر است که و انهنو عن التثنی و انصدوا
یعنی باز در این خبریه و بودن حداسه و قصد کننده بهتر را از برای خبریه
که آن بودن حد است داده مانند لهما و سمنلا که درین تقدیر است که اولی ی
انخاری را نه اجابت را و آن سبب سبب یعنی امدی تو ای که سهل است و آن بود
نه صعب و دستور التمامی و هو اللطی و دوم از ان مواضع که در این
حذف فعل مفعول به ناصب مفعول به است مناد است و مناد می هر یکی
که طلب کرد پس اقبال و در آوردن او بوجه یا بقلب این طلب سبب
ازین حروف خمسیه که قائم مقام او محذوف است و حروف خمسیه است
و یا ما میا و ای و هنر و مفتره خواه که این حروف خمسیه که قائم مقام او است
لفظاً باشد مانند یارب تو قائم بر روزی کن یا تقدیر باشد مانند رب سائل
گفتم بحرفی که نایب مناسب و قائم مقام او محذوف باشد تا بیرون رود زید
بلسق زید و این منادی مذکور می باشد بران خبریه که رفع او با کبر بر مفعول ازین
یعنی اگر سائل از زید ارفع او بضم است بعد از زید امینی بر ضم است و اگر سائل از زید است
رفع او با لفت است یا بر او و اگر بعد از زید است مبنی بر الفت است یا بر او
بودن ان مبنی با مورثه کاه است که مفرد موقوف باشد یعنی مضاف بسته
مضاف نیست و دلالت بر امر معین کند مانند زید که معرفت است

و انهنو
درین تقدیر است
عن التثنی و انصدوا
خبریه کم
که است اطلاق

قبل از نهادن و یا برعلی که مفرد معروف است قبل از نهادن و بینی هر دو برضم اند
و یا زیدانی و یا زیدون هر دو معروفه اند یکی بینی یا لف است یکی بینی بود و مجز و ریاست
منادی معروف با عراب ب سبب لام استغاثه یعنی لامی که بسبب طبعه یا و
رس کند مانند یا زید و فتح در این لام بنا بر آنست که منادی یکجا می فهم است
و لام حرف جو با هم مفتوح می باشد مانند لک نسیس یا جبری که تمام مقام ضم است
نیز مفتوح می باشد و منادی مفتوح و بینی رفیع می باشد گاهی که در آخر ادالف استغاثه
باشد و در وقت و در وقت الف استغاثه می افتد یا در نزد و می گویند
یا زید او و منصوب می باشد منادی گاهی که غیر منادی بینی در صورت باشد یعنی غیر
منادی مفرد معروفه و منادی استغاثه بالف و منادی استغاثه بلام باشد
و این منادی که منصوب است یا منادی مضاف است مانند یا عبد الله یا منادی
شبه مضاف است یعنی منادی که عاملی باشد در ما بعد و یا بعد متمم باشد و شخصی
مانند یا طائفا جلا و یا سائر المدینه و یا کره غیر معین باشد و قصد تعیین یا پسند
یا حرف نه باشد مانند یا رجلی که از برای غیر معین باشد و قصد تعیین با او باشد
خواه که اعمی گوید یا غیر اعمی و توابع المنادی و منادی که بینی می باشد
بر آنچه بینی که رفع آن یا بحر فعلی از نهادن او را تابع باشد که آن تابع مفرد است
و آن تابع مفرد یا تاکید باشد یا عطف بیان یا معطوف بحرینی که متمم باشد و فعل
یا بر دو مرفوع می باشد این توابع مذکوره حمل بر لغت منادی و منصوب می باشد
حمل بر عمل منادی مثال صفت مانند یا زید العاقل و العاقل و مثال تاکید مانند
یا هم اجمعون اجمعین مثال عطف بیان مانند یا زید ^{یا زید} یا زید و یا زید و یا زید

معطوف

معطوف بحرینی که متمم باشد و دخول یا بر و حرف نهادن او می تواند شد
مانند یا زید و الحارث و الحارث بر رفع نصب در انتم مذکور و خلیل ابن احمد
که استناد سپید است اینجا ر کرده در معطوف بحرینی که متمم باشد دخول یا بر و رفع
یعنی بهتر بر رفع است نزد او و ابو عمر و ابن العلی الخرنجی القاری اختیار کرده است
در معطوف بحرف مذکور نصب یعنی نصب بهتر است از رفع نزد او و ابوالولید
بهر دو می گوید که معطوف بحرف مذکور اگر مجهول الحس است یعنی الف و لام را از
نزع می توان کرد پس منسوب من جمیع منبذ خلیل است و مختار بر رفع است
و اگر الف و لام در و نحو الف و لام الخ و الصق است یعنی الف و لام از
نزع می توان کرد پس منسوب من جمیع منبذ ابو عمر است و مختار نصب است
پس بر منبذ اولی یا زید و الحارث اولی باشد از یا زید و الحارث
و بر منبذ ثانی یا زید و الحس اولی باشد از یا زید و الحس و یا زید و الصق
اولی باشد از یا زید و الصق و نزد مصنف رفع و نصب متساویانند و تابع منادی
مذکور که مضاف باشد منصوب می باشد پس مانند یا زید و المال و اگر توابع
منادی مذکور بدل باشد یا معطوف غیر مذکور یعنی معطوف بحرینی که متمم باشد
دخول یا بر و حکم هر واحد از این حکم منادی متصل است مطلقا خواه که
مفرد باشد یا مضاف یا عطف به مضاف پسند یا کره پسند مثال آنکه بدل
و بدل منه هر دو مفرد باشد مثل یا زید یا زید یا مضاف پسند مثل یا عبد الله
صاحب الدار مثال آنکه بدل مفرد باشد و بدل منه مضاف مثل یا عبد الله
زید و بعکس یا زید عبد الله و انتم معطوف بحرینی که متمم باشد و دخول

یا بر ما مثل مذکوره است با و حال حرف عطف عجب که کوی یا زید و غیره یا عید الله
 و صاحب الدار و یا عید الله و زید و یا زید و عید الله و ساد می خورد معرفه اگر
 حال باشد که وصف کرده باشند او را بلفظ لای انضافه کرده باشند بضم و کبر جاز است
 در ساد می خورد ضم و فتح لیکن فتح اولی است پس یا زید این عجم اولی باشد از یا زید
 این عجم و در هر گاه که اراده کنند که معرفت بلا می رسانند می باید که در
 میان حرف او معرفت بلا می ازین الفاظ ثلثه باشد که ای است و هذا است
 یا لهذا است و ازین جهت است که گفته شده است در نه از الرصل که ای یا ایها الرصل
 که ای یا ای می باشد و یا هذا الرصل که ذایای می باشد است و اینها الرصل که
 واسطه جمع ای و هاست اگر گویند که مکلفه آید که در ضمه سادی می خورد معرفت رفع
 و وصف جاز است پس چه میگویند در یا هذا الرصل مثلا که ای بلفظ ضمه هاست که ساد
 می خورد معرفت است و التزام کرده اند رفع دارد و غیر رفع دارد و جاز است از
 گویند که التزام رفع در الرصل بنا بر آنست که کتب ظاهر صفات و در حقیقت ساد
 زیرا که مقصود بالندار یا هذا الرصل مثلا الرصل است و همچنین التزام کرده اند رفع
 توابع الرصل از زیرا که الرصل معرفت است و معرفت تابع معرفت است لفظ دست
 نه محلی اگر گویند که مکلفه آید که حرف ندا داخل معرفت بلا می شود گاهی که یکی از الفاظ
 ثلثه در میان باشد پس چه میگویند در یا ای الله که کلمه نکره را او نیست کوی که حرف
 ندا داخل معرفت بلا می شود و گاهی بدون الفاظ ثلثه گاهی که الف و لام لازم
 آن کلمه باشد و عوض از سنی باشد و این مختص لفظ الله است پس زیرا که الله در اصل
 الاله بوده است نقلی که تمیزه کردم یا مثل اتمره و حذف کردم الف و لام

زیرا که این نهادی که از اسم است
 و در هر گاه که از اسم است
 و در هر گاه که از اسم است
 و در هر گاه که از اسم است

و اعرفی

عرض ادو استم ال که نشد لام اول ساکن کردم و در ثانی ادغام کردم الله شد
 از جهت تعظیم تکمیلش کردم الله شد پس مثل النجم بیرون رفتند و وزیر که الف
 و لام در او واجب لازم است اما عوض نیست که بیرون رود مثل اناس نیز که
 الف عوض است اما لازم نیست و مر تر است در مثل یا تیم تیم عدی نصب
 و ضم در اسم اول و در اسم ثانی نیست که نصب و مر او مثل یا تیم تیم عدی هر
 میخاید است که مضاف بوده باشد و مضاف الیه را از انقطاع کرده باشند
 و از برای او که اراده باشند پس یا تیم تیم عدی و یا تیم تیم عدی جاز است
 و یا عید الله و یا عید الله جاز است و هر گاه که سادی مضاف و یای تکمیل
 باشد در وجه جاز است سکون یا مثل یا غلامی و فتح او مثل یا غلامی
 و حذف و انکف بکسر مثل یا غلام و قب یا بالف مثل یا غلاما و در صورت
 اربعه یا وقت جاز است پس گفته شود یا غلامیه و یا غلام و یا غلاما
 و هر گاه که سادی مضاف بیار متکلم لفظ اب یا ام باشد و جمله اربعه مذکوره
 در و جاز است یا سه وجه دیگر که قب یا بیاید پس در هر دو که اب و ام است
 و فتح یا و کسر یا در هر دو فتح یا بالف که با و الف هر دو عوض از یا باشد پس یا
 شود و اولالا لازم اجتماع عوض و موصو عنه که جاز نیست مثل یا بیاید یا ایتا
 اگر گویند که مکلفه آید که هر گاه که سادی که مضاف او یا متکلم باشد در و
 و جاز است اربعه جاز است پس چه میگویند در یا این امی و یا این امی که امی
 مضاف بیاید متکلم اند و سادی نیستند و حال مثل یا بیاید غلامی اند و جاز
 اربعه گویند که این جاز است اند و جوه اربعه و لو این ن و پس در حال

یا غلامی تیم عدی

بسی خاصه قید ام و عم باشد نه این گاهی که سنای لفظ این باشد و این مصنف
 بام و عی باشد که مصنف پسندید یا شکل یک وجه دیگر که در باب علاجیست و بود
 که آن حذف الف بود و کسفا بفتح در این تا جایز است با عدم ثذنه
 پس گفتن ایشان یا این ام و یا این عم که در اصل یا این اما و یا این عما بودند
 ثذنه باشد ترجم المنادی جاین و چون مصنف از سنای
 شروع کرد در حکم که آن ترجم است در ترجم در سنای جایز است خواه ضروری
 باشد و خواه نباشد و در غیر سنای جایز است گاهی که ضرورتی باشد مثل
 ضرورت شعری و ترجم حذفی است و انداختن شبهه است که در آق سنای
 باشد یا در آق اسم باشد خواه سنای و خواه سنای که این انداختن از جهت
 تخفیف باشد نه از جهت علتی دیگر و شرط سنای ترجم است که مصنف نباشد
 زیرا که اگر ترجم در مصنف آتی شود لازم آید که ترجم که در وسط کلمه باشد و اگر
 در مصنف آتی شود لازم آید که ترجم در کلمه باشد و استغاث نیز نباشد
 زیرا که زیادتی در استغاث مطابقت پس حذف سنای او باشد و جمله نیز نباشد
 زیرا که معنی و یکی است بحال خود پس تصرف در غیر زیادتی و نقصان از دو شرط
 وجود مصنف سنای ترجم است که علی باشد زیادتی بر حرف و اگر علم زیادتی بر حرف
 نباشد نمی آید که با تا و یا است باشد معنی باشد که در ترجم او نباشد باید گفت
 و چون دانی شرط وجودی و عدلی او را پس با آنکه اگر باشد در آخر اسمی که خوانند
 او را ترجم گفته دو زیادتی که در حکم یک زیادتی باشد یعنی هر دو را با هم زیادتی
 کرده باشد یا باشد در آخر او حرف صحیح که پیش از او بوده و از پیشتر

ترجم المنادی جاین

بسی و خواه غیر سنای

محل محلی
 مثل ها و غیره
 هر دو از جمله
 نه از جمله
 و هر دو یکی
 نه از جمله
 در مصنف است

بسی از چهار حرف درین دو صورت حذف پیدا کرد و حرف را پس در ترجم یا اما
 و یا ام و ان یا انعم یا مرو یا بیکت و در ترجم یا تصور و یا یکین و یا عا و یا منض
 و یا مسکه و یا عم یا بیکت و اگر سنای ترجم مرکب از دو کلمه باشد پس حذف می شود
 اسم اخیر را در باید گفت در ترجم یا معبر کرب یا معدی و اگر اسمی که خوانند که ترجم
 کنند او را غیر اسما، فنو کوره پس حذف کن حرف اهد را پس گوی تو در ترجم
 یا حارث یا حار و حذف در سنای ترجم در حکم ثابت است نه در ترجم
 و ازین جهت است که گفته اند در ترجم یا رت که یا حار یکسر را در ترجم می شود
 و یا که وان یا ثمود یا کوه یا بقا و او در هر دو در بعضی از نحوین در حکم ثابت
 نیست و ازین جهت است که گفته اند در ترجم اسما، فنو کوره یا حار ترجم را و یا
 و یا که اخبیب ضم کسر دو او بسیار اول بقلب و او بالف در ثانی و کلاصت
 که استعمال می کنند صیغه انرا که آن یا است در مندوب و مندوب مژده است
 که اظهار ترفع و درو نظر با و کنند و بر و گویند و لفظ یا در مندوب و سنای
 و لفظ او مخصوص است بمندوب و حکم مندوب در اعراب و سنا که سنا کلاما
 یعنی سخن که سنای مینویسند و مندوب میوه کثیر است چند که معلوم شد مندوب نیز خوب
 و مینویسند گاهی که بان شرط باشد و متر است که زیادتی الف نیز به اراد
 آق مندوب و اگر در بعضی صورت که زیادتی الف نیز به اراد است شود و صیغه بصیغه دیگر
 مثل آنکه در زیادتی الف در جمع مذکر حاضر و علائم ملبس می شود و نیز مذکر حاضر
 زیادتی او در مفرد مؤنث حاضر و علائم ملبس می شود و نیز مذکر حاضر
 در صیغه ملبس باید که الف او را و یا و زیادتی باید کرد تا وقت را و باید گفت

بسی

که در اعلا کلمه و اعلا کلمه و ندرینه کرده میشود مگر بر شخصی که معروف و مشهور باشد
 تا معذور در آن تالیفات را و گریه گفته لا ساینق تیس گفته نشود در اجزای و زیاد
 کردن الف ندرینه در آن تصحیف مذکور است منجم است نزد جمهور و نوبان و جبار است
 نزد یونس و ازید الطویلان گفته شد نزد جمهور و جبار باشد نزد یونس و جبار است
 حذف حرف ندرگاهی که منادی است یعنی باشد علم زیرا که اسم علم ندرای او بسیار است
 و کمتر استعمال او قرینه است بر حذف هر کلمه که حرف ندرای یا اسم جنس باشد
 یعنی اسمی که اطلاقش بر قبیل و غیره کنند یا با اسم اثر را باشد و معنی اسم اشاره بخود
 این معلوم شود زیرا که اینجین منادی قبیل است است پس او حذف کنند حرف ندر
 امر و ال بر حذف او نخواهد بود یا حرف ندرای با منادی مستغاث یا مذکور
 زیرا که زیادتی در این لحاظ است و حذف منادی است مثل یوسف امر قص
 عن هذا و اما ایها الرضی او گویند که تا گفته را به که حذف میکنند حرف ندر او اسم
 جنس پس در میگویند در اصل لیل و مختوق در افتد مختوق که در اطراف
 که اسم جنس اند و حذف کرده اند حرف ندر او از این ن زیرا که لیل و مختوق
 و کرا در افتد مذکور در اصل یا لیل دریا مختوق و یا کرا بوده اند گویم که این ن سازند
 و مخالف قیاس و قاعده اند و قاعده ما علی است یک مثال در دو مثال تا به غیره
 مثال شکسته نمیشود و کما صحت که حذف میکنند منادی را گاهی که قیام قرینه باشد
 بر سبب جواز مانند قوله نعم الا یسجد و تخفیف الا که حرف شکسته است در این
 تقدیر است که در الا یا قوم اسجد و او قرینه بر حذف او یا حرف ندر است که در اصل
 فعل شده است و اگر الا باشد در اصل ان لا باشد از ماضی ندر

در بطلان

است در

بسیار است

در حذف حرف ندر

الثالث ما ضم علی الح اسم از ان چهار موصی که واجب است حذف
 فعلی که نائب مفعول به است ما ضم طامه علی شرط التفسیرت و او هر گاه
 که بعد از فعلی باشد که در ماضی باشد هر یک اسم بمضارع اسم ما یصلی ضمیر ان
 فعل اسم فعلی که مضاف باشد بصیغه اسم و هر یک از این فعل یکسببه فعل ماضی باشد
 که اگر قلیظ گفتند هر یک از این اسم معنی استفاط کنند عمل فعلی را یکسببه فعل را
 از ان اسم یا متعلق ضمیر ان اسم هر انتم منصوب ز ان اسم را مانند ز ان
 ضربت و زید امرت به و زید ضربت غلامه و زید اجرت علیه که منصوب است
 اسم اول در مثال اول یعنی که بعد از دست یعنی و عمل در ضمیر کرده است
 که ان ضربت است و منصوب است اسم ثانی در مثال ثانی یعنی که مراد فعلی است
 که بعد از دست و عمل در ضمیر کرده است که ان حاوزت است و اسم زید امر
 در مثال ثانی منصوب است یعنی که لازم فعلی است که بعد از دست و عمل در
 متعلق ضمیر کرده است که ان است است و انتم در مثال در ان منصوب است
 یعنی که مناسب لازم فعلی است که بعد از دست و عمل در ضمیر کرده است
 که ان غلام ضابط و مخیر و او هر در اسمی که یک ظاهر ما ضمیر عامل تواند بود
 رفع است گاهی که قرینیه رفع باشد و قرینه خلافت رفع که نصب است باشد
 یا قرینیه رفع و نصب هر دو باشد و یکی قرینیه رفع اولی باشد سخا که اسم مذکور
 بعد از اما ضمیر طلبت افع شود یعنی بعد از اسم مذکور امر و ندر استقامت باشد
 ضربت و لسانند اما ضمیر است که رفع زید اولی است از نصب او یا انتم یا اسم مذکور
 بعد از اذا اما جابه باشد مانند حجت فاذا زید لقیته که انفع زید اولی است

از نصب او و مختار نصب است در اسم مذکور بانه عطف جمله فعلی بر فعلی است
و مناسب فعلی شود و همچنین مختار نصب است هر گاه که واقع شود اسم مذکور
حرف فعلی یا بعد از استفهام یا بعد از اذای شرطیه یا بعد از لفظی است از برای
آنکه در این مواقع و مواضع فعلی باشد غالباً و همچنین مختار نصب است در اسم مذکور
هر گاه که واقع شود بعد از واژه یا ای یا استفهام مانند تا زید اضرته
و از زید اضرته و اذای اضرته و حیث زید اضرته و زید اضرته و زید
لا اضرته و زید اهل اضرته و همچنین مختار نصب است در اسم مذکور فعلی
شود و عطف مقصود حاصل شود پس نصب در اسم مذکور که نصب در مقصود است
اولی و بهتر باشد مانند انا کل شیء خلقناه بقدر که مقصود از این است که بیاید
کاریم خلق کردیم هر چیزی را بقدر و اندازه خود و نصب کل شیء بر فعل
در این مقصود است و افا و میکنه مقصود را و پس بخلاف رفع در و که افا و
مقصود میکنه گاهی که جمله خلقناه بقدر خبر است و افا و غیر مقصود میکنه گاهی که
جمله خلقناه منفی است پس اشد و جار و جر در بقدر خبر باشد و در است در اسم
مذکور رفع و نصب در مانند زید اضرته و اکرته و م او بانه زید اضرته
و اکرته از آنست که عطف کرده باشند اسم مذکور را بر جمله ای که خبر او است
فعلی باشد و در این دو صورت رفع و نصب هر دو برابرند زیرا که بر تقدیر عطف
جمله ای است بر ای و بر تقدیر نصب عطف جمله فعلی است بر فعلی و در هر
صورت مناسب است پس از رفع و نصب هر دو برابرند و جهت نصب
اسم مذکور هر گاه که واقع شود اسم مذکور بعد از حرف شرط که این است

و از این است

این است و بود بعد از حرف تخیفی که لا است و همگام و لولا و یوما زیرا که بعد از آن
فعلی باشد و پس خواهد گفتند خواه تقدیر بر فعلی باشد زیرا اضرته ضربک و الا زید اضرته ضربک
و مثل زید و ذهب به اگر چه بحسب ظاهر از باب ما اضره عالم است و مختار در نصب است
زیرا که بعد از ستمه استفهام و اما بحسب ظاهر از باب ما اضره عالمیت زیرا که
و ذهب و او ذهب بجهت اعم و ما اضره بجهت اخص پس از زید و ذهب به از برای بیان
عالمیت باشد رفع در زید لازم و واجب باشد پس از زید و ذهب به از برای بیان
و موجب رفع در اسم مذکور باشد و همچنین کل شیء خلقناه فعلی از برای چه بحسب ظاهر از باب
از باب ما اضره عالمیت و مختار در نصب است و اما در نصب از باب ما اضره عالمیت
زیرا که اگر از باب ما اضره عالمیت لازم می آید و در معنی این است
که نوشته در زیر و اعمال فعلی عبادت و حال آنکه فعلی این را بگوید فعلی است
که مستحق بر کار الکاتبین است پس رفع نیز در لازم باشد و جمله خلقناه و از برای
خبر آنکه گویند که بنا بر قاعده شمال لازم بود نصب از برای و از برای فاعله و کل
و اهد منها مانه جمله و حال آنکه بعد از او خبر است و حال آنکه خبر و اهد
نموده از قاطبه مانه و در رفع او کوسم فاعله و از برای خبر است و در رفع او
خبری که در خبر اینجاست فاعله عمل میگیرد و خبری که قبل از این است یا کوسم که از این
در جمله و در سبب و در این تقدیر است که حکم الزانیه و الزانی فاعله و جمله فاعله و
کل واحد منها مانه جمله خبری است یا سبب است یا سبب است یا سبب است یا سبب است
جز جمله دیگر پس از باب ما اضره عالمیت و دلیل آنکه فاعله شرط است بر جمله است
اینست که اگر فاعله شرطی بود و باید در جمله میبود و هر آنکه مختار نصب می بود و لیکن

از ما اضره عالم
احتمال که مورد از آن
عقلیت که مورد از آن

نقصیت بس فاعلا شرط باشد یا ایه دو جمله باشد الرابع التحذیر

وهو معموله ایچا هم از آن مواضع ایه کثیر است و کثیر بود و وقت
اول معمولیت یعنی مفعول به است که عامل اتق مذوف باشد و ترسانند باشند
ان سخن را از چیزی که بعد از وقت باشد آیا که دلالت کند در تقدیر است
نفسک و اللسان یعنی در مورد نفس خود را از سیر و غیره از نفس خود آیا که
ان تکذف که درینا تقدیر است که این نفسک و المذوف یعنی دور در نفس
خود را از زدن خود که کسی بعضی قسمتی معمولی است که عامل در اتق مذوف
باشد و محذرنه باشد مگر مانند الطریق الطریق که در تقدیر است که اتق
الطریق و جایز است هر که بکوی در ایام و اللسان ایام منی اللسان
ایام منی اللسان و ایام ایام ان تکذف ایام منی ان تکذف جایز است
ایام ان تکذف بر تقدیر منی زو که حرف از سران و ان قیاس مطرد
و کثیر در کلام عرب و جایز است خود ایام منی اللسان ایام اللسان

من زو که تقدیر منی درین صورت مشتمل است و قاعده بر تقدیر ادونت

المفعول فیہ هو ما فعل فیہ فعل المذکور یکی دیگر از مضامیل

خمس مفعول فیه است و مفعول چیز است یعنی اسم چیز است بجز اسمی
که در مفعول مطلق ذکر کرده بود که کرده شده باشد در آن چیز فعل مذکور و آنچه
فعل مذکور در واقع بیاید یا زمان است مانند صفت فی یوم الجمعة یا مکان
مانند جبهت فی المسجد و شرط حصول نصب مفعول فیه تقدیر فیه است و نبودن
فیه در لفظ و حصول مفهوم او شرط بود در فیه است و اگر فی مفعول باشد

لکون

مفهوم مفعول فیه حاصل است و ظروف زمان همه الی فی یعنی خواه محذود
و معین و باشد مثل در هر قبول میکند نصب را تقدیر فیه مثل یوم الجمعة و غیره
و ظروف مکان اگر بهم آنه و غیر معین قبول میکند نصب تقدیر فیه و اگر
معین باشند محذود و قبول میکند نصب را تقدیر فیه مثل صلیت فی المسجد
و تغییر کرده اند خویشان مکان مهم را بجایات ستمه که ان فرق است و کثرت
و قدوم و ضیق و معین و شمال و حمل کرده اند بر مکان مهم لفظ عند اولی
را از جهت ایهامی که در این است یعنی این نیز قبول میکند نصب را تقدیر
فیه یعنی که جهات ستمه قبول میکند ادرا و حمل کرده اند بر مکان مهم لفظ
سکان را نیز یعنی لفظ مکان نیز قبول میکند نصب را تقدیر فیه مانند صلیت
سکان و علیه حمل او بر او از جهت کثرت استعمال ادوت و در مابعد و خلف ظنات
بعضی بگویند که مفعول به است و مگر نه بعضی که مفعول فیه است و اصح آنست که
مفعول فیه است و قبول میکند نصب را تقدیر فیه مانند و صفت الدار مفعول
فیه منسوب می باشد بمعامل مضمون مذوف بی اگر مفسری باشد او را مانند یوم
الجمعة و جواب رکنی که گوید که معنی صحت که درین تقدیر است که صحت یوم
یوم الجمعة یا اگر مفسری باشد او را مانند یوم الجمعة صتمه المفعول للمسا
فعل لا جمل فعل مذکور و از جمله مضامیل خمس مفعول له است و مفعول
له چیز است یعنی اسم چیز است که بنا بر آنچه گفته شد قبل ازین که کرده شده باشد
از جهت ان چیز فعل مذکور خواهد مفعول له بعد از فعل مذکور باشد مثل ضربت با وین
که تا ریب مفعول له است حصول او بعد از حصول ضربت است یا قبل از فعل مذکور

بماند مثل قدت عن الحرب عن الحرب چنانکه چو در اول معقول است
 قبل از فعل مفعولات که مفعولات را بخند و توان آورد معقول گفته اند زیرا
 اصلاح مصدر است و معقول مطلق و ضربت تا دیدگاه که درین تقدیر است که ضربت
 تا دیدگاه قدت عن الحرب درین تقدیر است که قدت مفعول و در شرط و
 معقول لم لام است و بدون لام و در لفظ و حصول مفهوم او مترادف است
 بدون لام نیست و اگر لام مفعول باشد مفهوم معقول لم فعل است و چون
 دانست که مفعول لم میسر از بود که با لام باشد و میسر از بود که با لام نباشد پس
 پس بنا بر حقیقت باید آن معقول را که با لام نباشد و آن معقول لم است که فاعل
 آن معقول لم و فاعل آن فعلی که معقول لم علمه او است یکی باشد و این هر دو فعل
 فعلی در یک زمان باشد مثل و در مکان مکرر پس حذف لام و در جمله لا اگر ایک
 هائی خارج نباشد زیرا که هر دو فعل در یک زمان نباشد و فاعل هر دو یکی نیست
المفعول معه مذکور بعد الواو و آخر از معانی خمس معقول است
 در معقول معه مذکور می است بعد از الواو که معنی مه باشد و چون مذکور بعد از
 اسم است احتیاج بقید اسم نیست و این مذکور بعد از الواو که آن باشد که
 مصاحبه و نشانه است او را با معمول فعل خواه از فعل لفظ باشد معنی تواند بود
 که بلفظ در آورده و اگر چه حذف باشد یا معنی باشد یعنی آن چیزی باشد که معنی فعل
 باشد پس اگر باشد فعل لفظا و جاز باشد که او از برای عطف باشد معنی
 مع نباشد پس در مذکور بعد از الواو در وجه جاز است تعبیر که معقول مع
 باشد مثل جفت انا و زیاده بصب که معقول مع باشد و زیاده برفع که عطف باشد

در نون

باید نصیب از مفعول باشد و در اعراب معقول لایم از زمان

بر مای سکن زیرا که شرط عطف که تاکید مفعول مفضل است حاصل است و اگر چه
 نباشد عطف یک وجه نصب است که جاز است بلکه مفعول باشد مثل جفت زیاده
 و اگر باشد فعل معنی همچنانکه معلوم شد جاز باشد عطف یعنی مانعی از عطف باشد
 مشتمل عطف است و پس مانند مالزید و عمر و که عطف عمر و زید جاز است و مانعی
 از عطف نیست و اگر عطف جاز نیست متعین نصب است خواه عامل در ضمیر
 محذوف حرف باشد مانند مالک و زیاده خواه اسم باشد مثل ملک و عمر و که درین
 دو صورت عطف جاز نیست زیرا که شرط عطف رضی محذوف که اعاده جاز است
 در معطوف خواه حرف باشد خواه اسم حاصل نیست و بدون فعل معنی در آید
 نهانه بنا بر آنست که ما در آید نهانه معنی فعل است که تضعیف الحامل
 مایستین همیشه الفاعل است و چون مع فارغ شد از بحث منصوبت
 که معانی خمس بود شروع کرد و در معنی بمعانی خمس و از جمله معانی بمعانی
 خمس حال است و حال چیزی است یعنی اسمی که بیان کند نسبت صمد و فعل را از
 فعل یا بیان کند نسبت وقوع فعل یا مفعول خواه آن فعل لفظا باشد معنی
 تواند بود که بلفظ در آید و اگر چه تقدیر باشد یا معنی باشد یعنی چیزی باشد که فعل را
 از آن فراوان گرفت مثال آنکه فعل بلفظ در آورده باشد مثل ضربت زنده
 قاعا مثال آنکه تواند بود که بلفظ در آید مثل قاعا مثال آنکه چیزی در اطلاق
 و بلفظ در آورده باشد که از وضعی فراوان گرفت مانند چیز قاعا و در
 شما و هر کوره بنام است و ذوات اسم است و است و از این است و از این است
 میتوان گرفت پس حاصل در مثال مذکور است پس یا است و از این است و از این است
 در قاعا

در تضعیف

اورا حال گفته اند عامل در و یا مطلق است مثل قیام در ضربت زیرا قیام که عامل
 در و ضربت است یسیره فعل است که آن فاعل است و اعم مفعول و ضمه مشبه و
 و اضلی تعضیل مانند زید فی الدار قانما بر تقدیر آنکه فی الدار متعلق به اصل باشد
 یا معنی فعل است مانند زید قانما که معنی فعل است نه تو آنست از با و ذافرا
 گرفته اعم و شرط حال آنست که مکرر باشد تا دلالت بر تکرار معنی کند پس یکی از معانی
 خمس حال واقع نشود و شرط صاحب حال ذوی الحال آنست که موقوف باشد
 و یکی از معانی خمس ذوی الحال واقع شود و معنی کفایت و غالباً آنست
 که حال بر دو قسم است یکی تم که او که اگر در وقت است شرط سابق شرط است
 که صاحب او موقوف باشد اگر گویند که ثمان لفته ای که یکی از معانی خمس حال
 واقع میشود پس چه میگویند در العراک در اسلها العراک و در و حده در و حده
 و حده و مانند او که جمله در فعلی است جمله است که مثال اول موقوف تمام
 در و مثال ثانی و مثال منصف بقیه است گویم که این مثال اول اند و درین
 تقدیر اند که اسلها العراک و مررت به تیغ و حده و ضمیمه جمله جمله
 پس اما مذکور مفعول مطلق فعل مذوق باشند و چون دانستی حال را از صاحب
 حال را و صاحب حال میتوان بود که مکرر باشد و میتواند بود که موقوف باشد پس اگر
 باشد صاحب حال مکرر و اجابت تقدم حال بر ذوی الحال تا التباس بصفت لازم
 نیاید و در بعضی صورتها مثل رایت رجلا را که پس در مثال مذکور
 رایت را که رجلا باید گفت نه مذکور و در بعضی صورتها که التباس نیست
 مانند جابری رایت و وجوب تقدم او از جهت طرف التباس است و مقدم است

و مقدم حال بر عامل لغتی پس جایز باشد قانما ضربت زیرا او مقدم میشود
 بر عامل معنوی پس جایز باشد قانما نیز از بد خلاف ظرف یعنی اگر عامل
 حالی ظرف بگفتند ظرف باشد که جابری و مجرور است و در خلاف است بعضی گویند
 که مقدم او جایز نیست زیرا قانما فی الدار و بعضی میگویند که جایز است و جایز
 زید قانما فی الدار و همچنین خلاف است در تقدم حال بر ذوی الحال مجرور ظرف
 جبر واضح و اتقوی آنست که مقدم نمیشود پس جایز باشد مررت قانما نیز
 و چون اعتبار کرده اند مجرور خوبان که حال می باشد که مستحق باشد پس معنی
 مضمر بر قول این است و گفته کل ما دل علی بیته فتح ان یقع حال معنی بهر یکی
 که بیان بیته صدور فعل کند از فاعل یا بیان بیته وقوع فعل بر مفعول میشود
 بود که جاهل باشد خواه مستحق باشد مثل امثلة مذکور سابقاً یا غیر مستحق باشد
 مثل لبر لوطیا بر قول عرب که ید البر اظیب منه رطباً که لبر لوطیا
 حال آنده حال آنکه مستحق نیستند و این را از ازی می بردن یا در آورده
 یعنی این تمر در حالتی که لبر است و لبر شیرین و تیر است از همین تمر در حالتی
 که رطب باشد و شیرین محض و اصل حال آنست که موقوف باشد زیرا که در اصل
 خبر مبتدا است و اصل در خبر مبتدا افراد است و گاه است که واقع میشود
 حال جمله خبری صحیحی که خبر مبتدا واقع میشود و جمله خبری و این جمله خبری که حال
 واقع میشود یا جمله خبری است و رابطه او بود و ضمیر می باشد بر قوه مانند
 جابری زید و ابوه قائم مایار لبط او بود نه است یا ضمیر نه است بر صفت
 مانند جابری زید ابوه قائم و جابری زید ابوه مکارم و قانما یا جمله فعلی است

است

تکرار جابری زید ابوه قائم

و این جمله فعلی با مضارع مثبت است در رابطه او غیر ثابت است و پس مانند جمله
 زیر یک و یا مضارع منفی است در رابطه او بود و ضمیر هم در وی بیست و هفت
 بی ضعف مانند جاتی زید و یا یک و جاتی یا یک عمر و جاتی یا یک
 و یا ماضی مثبت است و یا ماضی منفی است و مثال این آن است که گفته شود
 جاتی زید و قد ركب و قد ركب عمر و قد ركب و جاتی زید و مارک
 و مارک عمر و مارک و ماضی مثبتی که حال واقع شود و لابد است و چهارم از
 از لفظ قد خواه لفظاً باشد چون اتمه مذکوره و یا تقدیر است مثل خداوند
 حضرت صدور هم که درین تقدیر است که قد حضر صدور هم بدو که حال بود و هم
 منقلبه منقلبه و مکرره پس که باشد حال منقلبه جایز است حذف عامل او گاهی که قرینه
 باشد خواه حالی باشد و خواه مقالی همچو گفتنی تو کسی را که آمده و همی باشد
 از برای سفر که باشد اهدیا که بقومته حال میداریم که درین تقدیر است
 که سپرد اهدیا و اگر حالی مکرره باشد عامل او واجب الحذف است مانند
 عطوفاً که درین تقدیر است که احق عطوفاً و شرط حال مکرره آن است که مثبت
 و مکرر معین جمله و مفاد جمله ای باشد یعنی بعد از جمله ای باشد نه فعلی مثل مثال
 مذکور التیمز ما برفع ابهام الی و از جمله طی بفاعیل خسته خسته است
 و نیز خبرت یعنی ام خبرت که رفع ابهام کند از اسم دیگر که این ابهام
 در آن اسم دیگر مستقر باشد یعنی بحب وضع وضع باشد پس بیرون رود
 عیناً در رایت عیناً جاریمه زیرا که ابهام در عیناً بحب مستعمل است
 نه بحب وضع وضع و آن اسمی که رفع ابهام از او کنند باید مذکور است

یا بعد از

۸۸

و یا مکرر است و مقدر است پس تیز بر دو قسم است پس قسم اول از
 تیز که رفع ابهام میکند از آن مذکوره است که رفع ابهام کند از
 از مفرد مقدار غالباً که با قدر است یا معلوم شود و این مفردی که با
 قدر است یا معلوم شود یا عدولت مانند عشرين و ثمانون و دینار که
 بیاید تیز است یا عدولت است اما عدولت یا غیر عدولت مانند رطل زیتا
 که تمامی اسم که تیز از برای او آورده بشود است و منوان عیناً که تا جمله
 بنون نشین است و موزون است و غیر آن نیز که تمامی او نیز بنون
 نشین است و یکس است و علی التمره مثلها زید که تمامی او با ضافه است
 و چون دایمی تیز را پس از ابهام جنس و اطلاق کنند او را بر اطلاق
 و تیز پس مفردی باشد آن خواه که تیز او مفرد باشد مثل عندی رطل زیتا خواه
 نشین باشد مثل عندی رطلان زیتا خواه جمع باشد مانند عندی ابطال
 زیتا که قصد کنیم از بی جنس و فروع را یا بیشتر که درین هنگام لازم است
 که نشین یا جمع باشد مانند عندی رطلان زیتان زیتان که مراد از او دو نوع زیت
 زیت باشد و مانند عندی ابطال زیتا که مراد از او سه نوع زیت است
 باشد یا بیشتر و تیز نشین و جمع می باشد و مطابق تیز می باشد در غیر اسم جنس
 مانند طاب زید ابا و طاب زید آن ابون و طاب آن زیدون ابا پس
 اگر باشد تمامی آن اسمی که تیز از برای او آورده اند بشود یا بنون نشین
 جایز است اضافه آن اسم نه تیز مانند عندی رطل زیت و منوان سخن
 و اگر تمامی او باین هم دو باشد جایز است اضافه یا آن است که رفع ابهام کند

در

میکنند از مغز و غیر مقدار یعنی مغز دی که با و قدر اشیا معلوم شود و در این قسم از
از غیر چه بیشتر است از نصیب یعنی اضافه این مغز و غیر مقدار بود و کمتر نصیب
البته در بیشتر است از نصیب نیز پس گفتند خاتم جدید اکثر اولی باشد از گفتند
خاتم حدیثاً و قسم ثانی از غیر که رفع ابهام میکند از ذات مقدره است که رفع
ابهام کند از نسبتی که در جمله باشد یا نسبت جمله یعنی از نسبتی که ناشی شده است از این
در نسبت مانند طاب زید انفا که مثال است که غیر که نف است رفع ابهام
کرده است از نسبتی مقدره که ناشی شده است از نسبت جمله و طاب زید و کو با گفته
طاب نسبی زید و زید طیب آیا و ابوه و در آنرا در علمائش است که غیر از طاب
کرده است از نسبتی که در سه جمله است و آیا غیر است مغز غیر اضافی و ابوه
مغز دی است اضافی و هر دو اسم معنی اند غیر عرضی و در آن اسم ذات است و علمائی
اسم معنی است عرضی و یا است که قسم ثانی از غیر رفع ابهام میکند از نسبتی که در
اصناف است و در مرکب اضافی مثل طاب اما و ابوه و در آنرا در علمائی که گفته بود
رفع ابهام کرده اند از مقدار می که ناشی شده است از اضافه طاب غیر
او و عرضی از گفتند طاب مقدره فارس با وجود آنکه غیر که فارسی است رفع
ابهام کرده است از امری که مقدره است از نسبت اضافی متناسب بر آنست که غیر نتواند
بود مستحق باشد معنی مقدره فارس است اینست که خدا است نیکی او مثلا
نیکی زید مثلا ازین روی که فارسی است و چون دانست که غیر اسم و غیر مستحق
می باشد و مستحق می باشد پس بداند اگر باشد غیر اسم نه صفت و صحیح باشد
گردانیدن آن اسم تا انتصب عنه و مراد با انتصب عنه الجبرتی است
باید

که نصیب کمتر از زید باشد مانند زید مثلا در طاب نفا و این اسم مذکور است که
جایز است که رفع ابهام کند از مستحق منتصب عنه نیز و حال آنست که از
که از برای منتصب عنه و متعلق منتصب عنه هر دو می تواند بود که باشد مثل طاب
زید یا ابی یعنی خوش از شی زید ازین روی او را بد بر لب یا خود بد است
و اگر صحیح گردانیدن از برای منتصب عنه است پس او از برای متعلق
منتصب عنه است و پس مانند طاب زید در آنرا چون دانستی مذکور را
پس بدانکه که غیر مطابق می باشد درین صورت جبری را که قصد کرده شده
باشد از واحد و متناسب و جمع مانند طاب زید یا ابی و طاب زید یا ابی
ابوین و طاب زید و ابی که اگر باشد غیر اسم جنس که درین صورت
مطابق لازم نیست مگر آنکه قصد کنی ازین جنس نوعی را که درین صورت مطابق
لازم است و اگر باشد غیر اسم صفت صفت می باشد این غیر از برای منتصب عنه
و پس نه از برای منتصب عنه تا آنکه مطابق باشد این صفت منتصب عنه را
در آنرا و متناسب و جمع مانند طاب زید صفا با و طاب زید ان صفا برین
و طاب زید و ان صفا برین و اسم صفت که غیر واقع شده احتمال حالیه نیز
دارد و معنی خوشی زید در حالتی زنده است و اگر عامل در غیر اسم باشد مقدم
نمی شود و غیر بر آن با هم با تفاق نحو ان پس جایز نباشد عندی زید یا اهل
و اگر عامل در فعل باشد در تقدم و عدم تقدم او چند مذنب است
و اصح آنست که مقدم نیوی و پس ینا بر مذنب اصح جایز نباشد نفا
طاب زید خلاف مرمانی و میرد که قابل بر اصحیت مذکور نیستند و

و استمال و اشتها و کرده اند بقول شاعر انجو یلی الفراق صیها
و ما کاد و نقل با الفراق تطیب که نفا غیرت و مقدم است بر تطیب
که عامل است المستثنی متصل و منقطع اما در جمله ملحق بمفاد عیال حسن
مستثنی است و مستثنی مشتق است از مستثنی که معنی رجوع است و بازگشتن چیزی
و مستثنی بر دو قسم است متصل و منقطع اگر گویند که تعریف فرغ تعریف است
یعنی اول تعریف مطلق مستثنی است بعد از آن تقسیم قطعی منکر و کوم که
چون مطلق از تعریف مطلق از تعریف همین معلوم است قطعی که او را
فطانتی باشد و آنچه از همین بدون می آید منکر و بعد از او اخوات
پس بنا برین تعریف منکر و تقسیم کرد چون تقسیم بقیمین کرد او را پس غیر
میکند قسیم را بقوله که فالمتصل ای بس مستثنی بدون کرده شده است از
متعدد و خواه لفظا باشد مانند جارنی رجال الازید او یا بقدر است
ای از آنکه لفظ او متعدد نباشد و معنی از متعدد باشد مانند جارنی القوم
الازید ایا متعدد باشد جزایات او مانند جارنی احد الازید ایا متعدد
باشد اجزاء او مثل استیبت العبد الابنصفه و اخراج منکر و بسبب الایا
اخوات الای که بعد ازین ذکر میکند هم که آن حاشا و عدا و فلا و غیره است
و مثال مستثنی متصل امثله مذکور است و مستثنی منقطع مذکور است بجز
الآ و اخوات الای که غیر مجزئ باشد معنی داخل نباشد مستثنی در مستثنی منه
جارنی القوم الاحرار او معنی مطلق مستثنای که از قسیم معلوم
واجب النصب است هر گاه که واقع شود بعد از الای غیر صنفه معنی بیدار

الای که نه بمعنی غیر باشد و این مستثنی در کلام موجب است معنی
در کلامی که در ونفی و نپی و استندم نباشد و مستثنی منه مذکور باشد مثل
جارنی القوم الازید او همچنین مستثنی واجب النصب است هر گاه که مقدم
شود مستثنی بر مستثنی منه مثل جارنی الازید القوم و همچنین مستثنی واجب
النصب است در اکثر لغات هر گاه که باشد مستثنی منقطع مانند جارنی
القوم الاحرار و همچنین مستثنی واجب النصب است در اکثر استعمالات که واقع
شود بعد از لفظ فلا و عدا مثل جارنی القوم فلا زید او عدا زید او همچنین
مستثنی واجب النصب است در جمیع استعمالات هر گاه که واقع شود
بعد فلا و عدا که ما بعد مصدری باشد یا بعد از لفظ لیس و لفظ لا یکن
باشد مانند جارنی القوم ما فلا زید او عدا زید او لیس زید او یعنی ایکن
لا یکن لیس او جایز است نصب مستثنی و مختار و بهتر بود است از مستثنی
بعد از الای غیر صنفه معنی بعد از الای که بمعنی غیر نباشد و این مستثنی
در کلام غیر موجب است معنی کلامی که در ونفی و نپی و استندم باشد و حال آنکه
مستثنی منه مذکور باشد مثل ما فعلوه الای قیل برفع بر بدلتی و الای قیل
بنصب بر استناد مانند ما بعد رایت اعدا بنصب یا بطریق بدلتی که
مختار است یا بطریق استثنا منه که جایز است و غیر مختار و موجب است
مستثنی بحسب عدل معنی بخبری که تقاضا ان جز را عامل از رفع نصب
و بحر و نام نهادن این مستثنی را بمستثنی مفعول و شرط مستثنی مذکور
است که بعد از الای غیر صنفه باشد معنی کلامی که در ونفی و نپی و استندم

در

باشد بودن او در کلام غیر موجب از جهت آنست که میفهمند معنی
اصح باشد مثل ما ضربی الازیر یعنی نزد او هیچ احدی الازیر که گاهی
که با استقامت معنی صحیح معنی باشد که درین هنگام نیز در کلام موجب نیز از آنست
که باشد مثل قرأت الایوم که از برای آنکه ظاهر است که مطلقا او در کلام
جمع ایام و بنا و ایام که در دهت ایام هجوع و ایام شهر که ایام
این که صحیح معنی این باشد که خواندم من جمع ایام هجوع را مثلا مگر در روز
جمع و ازین جهت که مستثنی محسوب نمیشود و احوالی نمی باشد در کلام موجب مگر کلامی که
مستقیم المعنی باشد جایز باشد ترکیب ما زال زید الا حالما از برای آنکه
معنی ما زال نبوت است از برای آنکه نفعی نمیشود ایستاد میکند پس باشد
معنی این که زید واقعا بر جمیع صفات است مگر در صفت علم پس مستقیم باشد
این معنی از برای آنکه حال است و هر گاه که مستفاد باشد بدل از لفظ مستثنی
پس باید است و در از جمله مستثنی منه مثل ما جاری احد الازیر برفع که
بدل باشد از جمله احد نه بدل از لفظ احد که جر است و لا احد من الا
عمر و برفع نه نصب و ما زید من الا شیء ثانی نه نصب و دلیل برفع زید
انست که سخن استخوانی را ازینجا میگذرد در کلام مثبت و دلیل برفع و نفعی
ثانی است که مابعد لا تقدیر نمی کنند مسجوع عمل این را بعد از ایستاد
از برای آنکه ما و لا علی این از برای نفعی است و نفعی این بر طرف
شده که سبب الایس در مابعد الای عمل کنند بخلات لیس زید من الا
الاست که جایز است نصب در استانی که بدل باشد از اول از برای

آنکه لیس عمل او از برای خلیفه است نه نفعی پس اثری بر طرف مثبت
از سبب الای عمل کردن او زیرا که عمل لیس از برای خلیفه است که نفعی
اگر چه نفعی از سبب الای بر طرف شده است و ازین جهت که عمل لیس از برای
خلیفه است و عمل ما و لا از برای نفعی است جایز باشد ترکیب لیس زید الا
قائما که عامل در قائما لیس است و مستثنی مفعول باشد و جایز باشد مابعد
الاقائما که عامل در قائما باشد و مفعول و مجروری باشد مستثنی کلامی در واقع
واقع شود بعد از لفظ غیر و لفظ سوی و بعد از لفظ سوی زیرا که مستثنی بعد
الفاظ ملاحظه مجرور است با کما مضاف الیه این باشد و همچنین مستثنی مجرور
می باشد کلامی که واقع شود بعد از لفظ ها تا در اکثر زید که اکثر مضاف
لفظ ها تا است که عرف باشد و جایز است از بعضی نصب بعد از و
اعراب غیر در استثناء صفت جموع ارب مستثنی بالاست بر تفصیل که
گذشت یعنی اگر غیر بجای الای واقع شود مستثنی او را جوب نصب بود
و اعراب غیر و جوب نصب است مانند جاری القوم غیر زید و اگر بجای الا
واقع شود که در مستثنی او نصب جایز بود و مختار و بهتر بدل بود و اعراب غیر
چنین است مانند ماضیه غیر قلیل و غیر قلیل اگر بجای الای واقع شود که
مستثنی او معرب بحسب احوالی باشد و اعراب غیر نیز چنین است مثل ما ضربی
غیر زید و کلمه غیر در اصل صفت است زیرا که دلالت بر ذات مهمم باعث می شود
معنا مغایره بان ذات پس اصل در کلمه غیر آن باشد که واقع شود صفت حقیقی

گوئی تو جانی رطل غیر زید و استعمال برین وجه در کلام عرب بسیار است
 گاه است که استعمال میکنند غیر اصل الماده استعمال بر غلات اصل سخن که
 عمل میکنند الماده استعمال را در کلام غیر در صفت و شرط یکی که واقع شده باشد
 الا بعد از مستعد و دیگری که مستعد و منکر باشد یعنی معرب بلام باشد و در
 آنکه محصور شد یعنی تحقق نباشد و دخول مستثنی در مستثنی منته و جزم بر دخول
 دخول نباشد و با این شرط مستعد است عمل را در استعمال زیرا که مستثنی با
 متصل است که بدخول در معرب است به منقطع است که معلوم جزم دخول در معرب است
 و جمع مذکور افاده مسجک ازین میکند مانند قوله تع لوه کان فیها الکفر
 الا الله لفسد تا که الا بعد از مستعد است منکر غیر محصور که است و مستعد
 استعمال از برای جزم بدخول اعد و عدم جزم دخول را و اینست ضعیف است
 عمل الا بر غیر در بعضی منکر غیر محصور از برای آنکه صحیح است استثنی درین کلام
 و با وجود اصل عمل بر غیر اصل ضعیف است و اعراب بسوی او سوا آنکه در
 واقع شده باشند نصب است بر غیر غیر در بعضی اصح که ان مذنب است
 بسیاری از او نرد او لازم را بطرفه باشند و نزد کوفین جایز است بد
 برون و تصرف کردن این بر رفع و نصب و جرم لفظ غیر در استعمال
 کرده اند این را بقول شاعر و لم یبق سوا العود ان دناهم کاد انوک سوا
 العود ان ظرف نیست بلکه فاعل طبع است خبر کان و احوال
 و از جمله ملحق بمفاعیل خمس خبر کان است و خبر احوال کان است ان

۵۴ و ان مستند است بعد از دخول کان و یکی از احوال کان و مراد به
 است که اثر آن اثر فعل در گویند کرده باشد پس بیرون رود و خبر
 در کان زید یضرب ابوه زیرا که کان عمل در محصور یضرب ابوه کرده است
 نه یضرب مثل کان زید فاعله و حکم کان و خبر پیش مجزبه مقید است در آنچه
 معلوم شد در تحت مقید او خبر و لیکن خبر کان در حالتی که معرفه باشد مقدم
 میشود بر اسم کان زیرا که درین کلام سبب اختلاف در اعراب التباسی
 مانند کان المنطلق زید بخلاف خبر مقید که درین کلام التباس لازم است
 سبب آنکه مقید او خبر متفق اند در اعراب و گاه است که حذف میکند عامل
 خبر کان را که ان کان است از جمله کثره استعمال او بر سبب جواز در مثل الیک
 مجزبون با عالم ان خبر ان غیر ان غیر ان غیر ان غیر ان غیر ان غیر ان غیر ان
 یعنی در هر ترکیبی که مضمون بیان شرط باشد و بعد از ان می باشد و بعد از ان
 اسم فاعله و بعد از ان فاعله و در کتب چهار وجه جایز است نصب اول
 و رفع ثانی حتی که مذکور است که ان کان العمل خبر فاعله خبر و نصب
 مانند در ان خبر ان غیر ان درین تقدیر است که و ان کان العمل خبر فاعله خبر
 دیگری عکس اول مثل ان خبر غیره که درین تقدیر است که ان کان العمل
 خبر فکان الخبر اخص او واجب است حذف عامل خبر کان که ان کان است
 در مثل ما انت منطلقا انطلقت که در ان کنت منطلقا انطلقت
 حذف کردیم لام حرف جر و ان لکن زیرا که حذف حرف جر از ان و ان
 قیاسی است مطرد و کان را نیز از ان اخصم از جمله اختصاص و خبر متصل

در کان خبر اول

فکان خبر اول

جایز است

شد ما مصدری را عوض از کان مخدوف آوردیم تا واجب الحذف
 باشد انما انت شد نون بجم کردیم و جمع دفع ادغام کردیم بنا بر قاعده
 و آنکه نون ساکن که بحرف یر ملون رسد ادغام باید کرد اما انت منطلقا
 انطلقت شد اسمان و اخواتها را و از جمله ملحق بمفاعیل علس
 ام طان و اخوات وان که آن است و کان و لکن و لیت و لعن و رزق
 باشد که بتناسی تو این را در قسم حرف اسم ان و اخوات آن هستند
 البته است بعد از دخول کی از این ن مثل ان زید اقیما که زید است
 البته است که بعد از دخول آن و باقی تناسی از معنی دخول و خبر کان
 منقطع شد تقض بمعرف مذکور مثل ابوه در ان زید ابوه قائم نماید
 المنصوب بله التي لینی الجنس و از جمله ملحق بمفاعیل مثل اسمی است
 که نصب او بسبب لای باشد که از برای نفع جنس باشد یعنی از برای نفع
 جنس باشد و این اسم لای نفعی جنس خواهد منصوب شد و خواهد مرفوع
 باشد او مسند البته است که بعد از دخول لای باشد مراد دخول معنی است
 که درستی او را قبل از این پس بدون رود ابوه در لا غلام ابوه قائم
 در شرط نصب اسم لا انت که واقع شده باشد اسم او بعد از و بلافاصله
 و شرط دیگر مشکی بود شرط است است که ان اسم نکره مضاف باشد
 بمضاف و معنی مضاف باشد بمضاف قبل ازین معلوم شد مانند لا غلام
 رجل طرفیها مثل مضاف است و مثل لا غلامی در انما لک که اصل
 شبه مضاف است و اگر " بعد از دخول لای شرطی طمذکور که می بینی

بودن و نکره بودن و مضاف بودن یا است به مضاف بودن است
 یا است پس اگر باشد مفعول یعنی مضاف شبه مضاف باشد و این
 مفعول نکره و در برای لای باشد پس او مبنی است بر و خبری که او یا بجز بود قبل
 قبل از دخول لا بر جمل فی الدار مسجلین و لای مسجلین فیها و اگر باشد این هستند
 ایله مفعول معرفه و در برای لای باشد و اجبت در و رفع دیگر بر مانند لازیدی
 الدار و لا عمر و اگر باشد مفعول معرفه یا مفعول نکره و در برای لای باشد و این
 که تناسی فاصله کرده پس میان او و میان لا درین دو صورت نیز و اجبت
 رفع دیگر بر مانند لانی الدار زید و لا عمر و لانی الدار رجل و لا امرأة
 اگر گویند که لای گفته اید که هر گاه اسم معرفه باشد و اجبت در و رفع دیگر بر پس
 چه میگویند در مانند قول عرب که قضیه که درین تقدیر است که نه قضیه و لا
 ایا حسن اما که اسم لای که ایا حسن است و کیفیت حضرت است و معرفت است
 و رفع دیگر بر نکره اند اگر قاعده می بودی بایست که می گفتند که و لا ایا حسن
 و لا ایا ذر و حال آنکه نکتة اند پس قاعده شما غلط باشد گویم که این قول
 متداول است و درین تقدیر است که نه قضیه و لا ایا حسن که مضاف
 بمعرفه است اما معرفه نمیشود زیرا که از اسما متوعله در ایهام است و در مثل لا
 حول و لا قوة الا با الله یعنی هر ترکیبی که در آن ترکیب مکرر شده باشد پس
 عطف و باشد در عطف هر یک ازین دو لای نکره بلا فصلی ذکر کرده باشند از
 برای دو لای که ضمیر واحد جایز است در و پنج وجه اولی نفع هر دو است و ظرف
 که معرفه است با ۶ این نصب و معمول است بر اسم لا و اگر بنا شد نفع اسم لای مبنی

دروم
 در

مبنی بر شرايط کلمه آن عبارت است و پس اعراب بارفت است بر مبنی
 یا نصب است حمل بر لفظ و هر گاه که عطف کنند اسم مکرر یا ابرام لای مبنی
 دو وجه در مبنی جایز است معطوف جایز است یکی نصب حمل بر معطوف اسم لا
 یکی رفع حمل بر مبنی اسم لا و در معطوف بنا جایز است مبنی اسم لا و معطوف
 مبنی است مثل لا ان و انما نصب حمل بر لفظ و این بر رفع حمل بر مبنی اگر گویند
 که اب در حالتی که مضاف بشود بیانی تکمیل الف در دو ثابت است و نصب او
 بالف است و مبنی در وقتی که مضاف بشود اسقاط فون در دو جایز است پس
 بنا بر نه کورس اباء که الف در دو ثابت است و نصب او بالف است جایز است
 حال که گفته اند که جایز است و مثل لا غلامی که که نون رز و افتاد است
 و اضافه کرده اند او در این جایز باشد و قال انچه جایز است اندک گویم که
 غله جواز درین هر دو از جهت است که مثنی است اسم لا درین دو ترکیب
 مضاف و این مثنی است مکرر از جهت مشارک بودن اسم لا در این ترکیب
 هر مضاف را در اصل معنی مضاف که ان اختصاص است و از این جهت که ترکیب
 لا اباء را ترکیبی دیگر است که معنی او صحیح است و در دو افتاد است سبب
 جواز است که ان لا اباء است جایز باشد ترکیب لا اباء اینها را که
 ترکیب لا اباء اینها را ترکیبی دیگر نیست که سبب جواز او شود و اگر افتاد
 بود از صحیح می بود ترکیب لا اباء اینها جایز بود و چون صحیح نیست پس
 جایز است ترکیب لا اباء و لا غلامی که مثنی به مضاف اند و مضاف
 نیستند که اگر مضاف باشند و معنی لازم می آید و معنی ثابت

لا اباء

که هر آینه می بودند محتاج خبر مثنی که لا اباء و لا غلامیه محتاج اند خبر و حال آنکه
 ان ن محتاج خبر نیستند زیرا که جار و مجرور خبر است خلاف هر سه سبب دیگر
 که آیت ن مضاف اند و افعال لام مقدر میان مضاف و مضاف الیه جایز است
 و حذف میکنند اسم لا را حذف گیر گیر در مثل لا عینک و در هر ترکیبی که ذکر کرده باشند
 در ان ترکیب خبر را و لا عینک درین تقدیر است که لا باس عینک یعنی نیت شود
 ضربه و عذاب بر تو خبر ما و لا عینک تینا پس لا و از جمله مثنی مضاف
 حسن ما لا است که مثنی به اند بلیس در نفعی و دخول بر جمله اسمی و خبر هر یک
 از این ن مستند است که بعد از دخول کی از این ن باشد و معنی در حول سابقا
 معلوم شد و خبر ن خبر ما و لا در مثنی است اسم ما و لا از برای ان در لغت اهل
 حجاز است و هر گاه که زیاده کنند ان با ما و وجه تفضیله بنا بر آنست
 که زیاده کرده اند ان را با ما مانند ان زید قائم و هر گاه که مستغنی شود نفعی ما و لا
 بسبب الا مانند ما زید لولا قائم یا مقدم شود خبر بر اسم مانند ما زید قائم زید
 باطل میشود علی ما در صورت اول و علی ما و لا در صورت اخیر و هر گاه که عطف
 کنند بر خبر ما و لا بحرف عطفی که افتاده ابحاث و ثبوت کند بعد از حرف
 نفعی که انبی است و لکن پس رفع لازم است در معطوف مانند ما زید مقیم بل
 مک فر و ما عمر و قائم لکن فاعله المجروحان است مثل
 و چون مع فارغ شد از بحث مفعولات و منصوبات پس شروع کرد
 در بحث مجرورات و بدون تذکره خبر بنا بر آنست که معلوم شد سابقا و مجرور
 اسمی است پس بیرون رود حرف او آخر که مستعملی باشند این اسم بر علت باشد
 حرف

بودن لفظ مضاف الیه به اسمی است حقیقه یا تالیفات یا بی شکر جمله را که مضاف
 الیه واقع شده باشد مانند یوم یفزع الصادقین صدقه که نسبت داده باشند
 بسوی این اسم شی را خواه فعل باشد و خواه اسم باشد و این نسبت بواسطه لفظی
 باشد مانند مرتب زید یا تقدیری باشد مانند علام زید که درین تقدیر است
 که علام زید این حرف هم مقدری باشد باین که اثر او نمانی باشد پس بیرون
 رود یوم اطعمه در محبت یوم اطعمه و چون دانستی مذکور را پس بدانکه مقدر بودن
 حرف جر شرط او آنست که باشد مضاف اسمی که اگر مضاف فعل باشد لابد است
 از آنکه تلفظ کنند حرف جر مانند مرتب زید و این اسم مجرد شده باشد
 و حالی شده باشد از جمله نون یا آنکه قائم مقام نون است که آن نون تیره
 و نون جمع است از جمله اضافه به از جمله الف و لام بقدر حرف جر
 دو قسم است معنویت منسوب یعنی از برای آنکه افاده میکند معنی را در
 مضاف که تعریف است یا تخصص یا لفظی است و منسوب است بمعطف و پس
 نیز معنی و چون دانستی مذکور را که او بر دو قسم است پس بدانکه اضافه معنوی
 علامه آنست که باشد مضاف الیه اضافه معنوی غیر ضمیمی که مضاف باشد
 بمعمول خود مانند علام زید و مضاف المصروع المصروع و مضافه اسم فاعلی است
 و اسم معقول و مضافه مبرم و معمول فاعلت و معمول قبل از اضافه
 معنوی کلمه استغناء است یا بمعنی لام است و آن در صورتی است که مضاف
 الیه معمول بر مضاف نشود و طرف مضاف نیز باشد یا بمعنی من بیانی است
 و آن در صورتی است که مضاف الیه از جنس مضاف باشد و معمول نشود

فصل الاصل

یا بمعنی فی است و آن در صورتی است که مضاف الیه طرف مضاف باشد محمول
 شود و بودن اضافه بمعنی فی در کلام این است قبلی است مثل غلام زید که مثال اول است
 و درین تقدیر است که غلام زید و فاعل مضافه که مثال ثانی است و درین تقدیر است
 که فاعل من فاعله و ضرب الیوم که مثال ثالث است و درین تقدیر است که ضرب
 واقع فی الیوم و فاعله اضافه معنوی تعریف مضاف است کای یا مضاف
 الیه معروض باشد مثل مثال مذکور و تخصص است یعنی افاده میکند تخصیص را که
 یا مضاف الیه کوزه باشد مثل رجل و شرط اضافه معنوی آنست که مضاف
 عالی سازند از تعریف هر گاه که معروض باشد یعنی اگر معرفت نام باشد مثل الف
 و لام او را بنده از نواد او را اضافه کنند اگر کوزید که شرط مذکور را که
 جایز است نه کوفیان او را که ان از ثلثه الابواب است و بشود او از
 عدد که ان الاربعه هتبه الدرهم و الطم و الکتبت نیت کوم که فاعله
 جایز است اند این را ضعیف است زیرا که ثابت شده است مثل این تراکیب
 از لفظی و اضافه لفظی علامه او آنست که باشد مضاف ضمیمی پس بیرون
 رود و علام زید که ان صفة مضاف به معمول خود پس بیرون رود مانند
 مضاف الیه و کرم العصر مثل ضاربتی که از قبل اضافه اسم فاعلی است معمول
 حسن اوجه که از قبل اضافه صفة مستند است بفاعلی پس وجه و در حال
 معلوم شد و این اضافه لفظی فاعله نمیدهد مگر تخفیف و لفظاً را که ان
 نون است یا مقام نون که نون تیره و جمع است و فاعله نمیدهد تعریف
 و نه تخصیص را در معارف و اگر چه مضاف الیه معروض باشد و ازین جهت است

که افاده کنه اضافه لفظی تخفیف را در متنی باشد هر یک از تعویف تخفیف جازیه
 ترکیب مرتب بر حسن الوجه که در اصل حسن وجه بوده است اضافه کرده اند
 و بنوعی افاده است و غیر بوجه الف و لام افاده حسن الوجه شده است
 زیرا که وصف کرده واقع شده است و متمنع به ترکیب مرتب بر حسن
 الوجه زیرا که کلمه صفت موصوفه واقع شده است و کلمه دیگر از جهت الضرب
 زیرا از برای آنکه حاصل شده است تخفیف بنوعی متمنع است الضرب
 زیرا از برای آنکه اسقاط بنوعی از جهت الف و لام است نه از جهت اضافه
 فلاق مفرغ که جازیه است و استقامت ترکیب الضرب زید را و علیه جواز
 او را با آن جزیت که واقع شده است در سماعی که یکی از خصی است و غیر
 الواهب المایه البجان و عندناست بکسر عذما که عطف است بر المایه و دنیا
 تقدیر است که الواهب عذما و الواهب عذما با اتفاق جازیه است پس الضرب
 زید نیز جازیه باشد یا انجزیت که ان الضرب ابرجلی است که جازیه است
 پس الضرب زید نیز جازیه باشد و یا انجزیت که الضرب است که
 الضرب است که جازیه است و استقامت اند این هر دو را پس الضرب زید نیز
 جازیه است و جواب گفته مع از علی مذکوره فرا از اولی با کلمه ضعیف است
 این قول در استدلال و از برای آنکه نصیحت درین قول بر جرح عذما
 زیرا که احتمالی است بعب با کلمه مفعول مع باشد و از آنجا که جواز الضرب
 بیشتر ابرجلی بنا بر آنست که جمعی کرده اند او را بر وجه مختار در الحسن
 الوجه که الوجه است با اضافه و این علم عمل مشابه الضرب و الحسن الوجه

پس قیاس الضرب و الحسن الوجه قیاس مع الفارق باشد و از آنجا که بکنه
 الضرب یک رکن است و الضرب است نظیر مفعول کسی که میگوید که کاف خطاب
 و یا می شکم مضاف به آنکه مفعول از جهت عمل ابرجلی است و این جمله است
 الضرب زید و الضرب یک متعقد است پس الضرب و الضرب جازیه
 و الضرب زید نیز جازیه باشد با کلمه دو قاعده اعتبار کرده اند اولی آنست
 که اضافه نمیکند موصوف را بصفة موصوف و اراده کنند که این هر یک از معنی
 معنی مرکب توصیفی را با قاعده ثانیه است که اضافه نمیکند صفت را
 بر موصوف آن صفت و نقص کرده اند و ایراد کرده اند بر قاعده اولی مثل
 مسجد الجامع که مسجد موصوف است و جامع صفت و اضافه کرده اند
 مسجد را بر الجامع و اراده کرده اند معنی توصیفی را و معنی است عاملی
 در جانب الغری و صلوة الاولی و بقوله الطحا که در این نیز اضافه موصوف
 بصفت است و اراده معنی مرکب توصیفی کرده اند و جواب گفته مع از ایراد
 دو قاعده مذکوره با کلمه کلمه مذکوره متاویل اند و مسجد الجامع درین تقدیر است
 که مسجد الوقت الجامع و جانب الغری درین تاویل است که جانب الغری
 و صلوة الاولی و بقوله الطحا درین تاویل اند که صلوة ال عترة الاولی و
 و بقوله الطحا و ایراد کرده اند بر قاعده ثانی مثل جرد و قطیف و اخلاق
 نیاب که اصل این قطیف جرد و نیاب اخلاق بوده است مقدم و استقامت
 صفت را بر موصوف و جواب گفته اند از ایراد مذکور با کلمه اولی آنست
 و تاویل اینست که حذف کرده قطیف از قول قطیف جرد از جهت تخفیف و بعد از

از حذف کشته است و اسم غیر صفت و مقابل مراد صفت را و هرگاه که
چنین بس قصد کرده اند تخصیص او را زیرا که او صلاحیت دارد که باشد قطیفه
و غیر قطیفه مثل قائم که صلاحیت آن دارد که باشد ففقته و غیر ففقته پس اضافه
کرده اند او را با اسم جنس که تخصیص دهد او را بان جنس هم که اضافه میکنند عام
را بسوی ففقته پس باشد اضافه هر و بقیه از جهت آنکه خبر و صفت است مر قطیفه
را بیکه از آن جنس است که خبر و صفت است مبهم و اضافه کرده اند او را
ببقیة که تا تخصیص نیاید او برین قیاس است تا دلیل در اخلاق نیاید نیز
و اضافه میکنند اسمی را که محامل و مشابه باشد مضاف الیه را در عموم
یعنی اگر اسم اول که مضاف است اسم باشد از اسمی اسم ثانی نیز که مضاف الیه است
اسم باشد از اسمی دیگر که مضاف باشد و اصل او نیز خاص باشد و اصل عجمی است
و آنست که مثال در حدیث است و جنس مرفوع که مثال اسم معنی است و عدم
اضافه اسم مذکور بنا بر آنست که فایده نیست مر این اضافه را و آنچه از کفین
رایت است باشد حاصل میشود و از کفین رایت است بنا حاصل است پس اضافه
لغوی فایده باشد و اما اضافه عام بجایز است مثل کل الدراتم و عین
الشیء از برای آنکه الف و لام در الشیء الف و لام عهد حاجی باشد و جواز او
بنا بر آنست که مضاف درین هر دو تخصیص می یابد و میگرد و خاص و ایراد کرده اند
بر قول این فی و لا یضاف اسم محامل الیه فی العموم و المخصوص قول این ن در آنکه
سعید گریه است که سعید گریه است مجربیت و سدانند و حال آنکه اضافه کرده
سعید را بگریه و جواب گفته اند که این مثال است که محل کرده اند یکی ازین

دو لفظ را بر اول و دیگری بر لفظ پس هرگاه که کوی تجماعی سعید کر
کویا که گفته که جادانی الشخص المتخص بهذا اللفظ و هرگاه که اضافه کنند اسم
اسم صحیح را یعنی اسمی که در آخر او حرف علیه باشد یا اسم ملحق بصحیح را یعنی
که در آخر او دو باشد و ما قبل او یساکن باشد بسوی یا تکلم مکتوم می باشد
آن اسم مثل بونی و داری در اسم صحیح و ظبی و زلوی در اسم ملحق بصحیح
و یا تکلم درین هنگام یا مفتوح است یا ساکن و صحیح فتح است پس اگر
باشد در آخر اسمی که مضاف باشد بیای تکلم الف ثابت می باشد آن الف
مثل عصای و بجای و بدیل که قبله اند از عرب قب می کنند الف اذکاره
بودن الف غیره تشبیه را بنا و میگویند در عصای عصی و در علامات علامای
و اگر باشد در آخر اسم یا ادغام میکنند آن یا را از یا تمکین و میگویند
در سمن سمن سمن سمن و اگر باشد آخر او و وقت میکنند یا و میگویند
در سلون سلون و بیای تکلم مفتوح می باشد از جهت رفع التقای ساکنین
و اما الاسماء الستة و ای لیا و اما اسماسته که گفته است
بکث این بس بر آنکه حال در آخر و اب ازین اسما در وقتی که مضاف
باشد بیای تکلم است که گفته شود انخی و ابی مثل بیدی و وحی بی و آنکه
رد کنند حذف را از برای آنکه سار میت است جایز است که گفته است
میرد در این فی و لام الفعل را که و ابوت و قب و او بی ادغام می یابد
و گفته است انخی و ابی و در اضافه هم و همین بیای تکلم باید گفته که
چی وینی بی و لام الفعل و گفته شده است در اضافه هم بیاید تکلم فی

سید و حال است
و صلا مصلها

ها ملاحظه

بیاییم مشکل فی در اکثر موارد استعمال یعنی اکثر آنست که باز کرد و اندر هم را
 بود و می که در همین العفل است و نیز گفتند ان داو را بیا و او نام گشته
 یا او را بیا و در بعضی موارد استعمال فی واقع شده بعد م ریم بود با بقا مسم
 کمال خود و هر گاه که قطع کنند این اسماخ را از اضافه مطلق خواهد که مطلق
 الیه یا بی تکلم باشد یا غیر او در گفته شده است اخ و اب و حم و من
 و تم در فایده جبرکات ثلث واقع است و فتح فاصحت از تم ذکر
 آمده است حم مثل یر بعد م ر و لام العفل مطلق یعنی خواهد در حال افزا باشد
 و خواهد در حال اضافه پس باید گفت به حم او حکم و درایت حاکم او حکم و درایت
 حکم او حکم و آمده است مثل حم حطب و قمر پس باید گفت به حم او حکم
 و درایت حاکم او حکم و مررت حکم او حکم و آمده است مثل ولو بود پس باید
 گفت به حم او حکم و مررت حکم او حکم و مررت حکم او حکم و آمده است
 مثل مصا و بالفیس باید گفت به حم او حکم و درایت حاکم او حکم و مررت
 بجاء حاکم پس قول مطلق که معنی او اینست خواهد که در حال افزا باشد و خواهد
 در حال اضافه قید اسما را بر بپند و آمده است جن مثل لید مطلقا و معنی
 مطلقا آنست که مذکور شد پس باید گفت به این او حکم و درایت بنا او
 اینک و مررت جن او حکم و در مضاف اید هم ضمیر بی شده و قطع نمکنند او را
 از مضاف الیه زیرا که بودن مضاف الیه او اسم ضمیر و قطع از اضافه مضافی غیر
 و مررت بر وضع است و عرضی از وضع او اینست که بواسطه او اسم
 جنس صفتی واقع شود التوابع کل تان با عراب سابقه

خط
بسط

و چون ذکر کردیم مرفوع و منصوب را و مجرور را پس شروع کرد و در
 بیان توابع آن را گفت التوابع لها و توابع دلالت بر ذمت و اصطفا
 هر ثانی است که بعد از اول باشد پس تابع ثانی و ثالث را ثانی باشد
 و با عراب سابق خود باشد پس بیرون عمر در ضرب زمره طم و او اعراب
 در سببی و لاحق از جهت ذمه باشد پس بیرون زده ضربتد امانند
 جاربی زید العالم که العالم ثانیست که با عراب سابق خود است و از جهت
 واحد شخصی است و متضمن اعراب در زید عالم فاعلیه زید العالم است زیرا که
 محلی منصوب بزید در قصد تکلم منصوب باوست یا تابع او بسوی او مطلقا
قوله التبع تابع از یکی از توابع نعت است و نعت تابعی است
 که دلالت کند بر معنی که حاصل شود در متبوع یعنی تابعی است و نعت در مرکبی که
 دلالت این جزء از مرکب بر معنی که حاصل باشد در متبوع و جزء دیگر از آن
 مرکب این دلالت مطلق باشد یعنی خصوصیت بماده او که او اندر آنست
 باشد پس بر معنی او در علمه در این معنی زید علیه که دلالت علیه یا آنکه برست
 بر معنی که حاصل در متبوع است بنا خصوصیت ماده علمه است و در غیر این ماده
 که جاربی زید احوال است دلالت نمیکند بر معنی که حاصل باشد در متبوع و فایده
 نعت تخصیص و تفیذ مرصوف است گاهی که مرصوف مکرر باشد مانند جاربی
 رجل عالم و فایده او توضح و عدم تفیذ مرصوف است گاهی که مرصوف
 مرصوف باشد مثل جاربی الرجل العالم و گاه است که می باشد نعت از جاربی
 محض نشاء و تعظیم بی آنکه قصد کرده باشد در تخصیص او و توضح او
 محض

بسم الله الرحمن الرحيم وكما مدت که می باشد از برای محض ذم و تحقیر
مانند اعوذ با عد من الشیطان الرجیم و گاه است که می باشد از برای تحسین
تاکید و مجالته مانند لفظه واحدة و چون غالب مواد صفت اشتقاق است
بودن او مشتق و توهم کرده اند بسیاری از کلماتی که اشتقاق است
در وقت و چون بعضی نیست نزد مردم و در ادب و لغت و لافض این
ان کون مستقلا یعنی نیست میان آنکه باشد لغت مشتق یا غیر مشتق
و هر گاه که باشد وصف غیر مشتق از برای غرضی که آن غرض دلالت بر معنی باشد
که واقع باشد آن معنی در متون خود خواه آن غرض علما باشد و در جمیع استعمالات
مثل تسمی و ذمی مال یا خصوصاً و در بعضی استعمالات باشد مثل ای رجل در مررت
برصل یا ای رجل در رجولت است و در ای رجل عندک دلالت میکند بر غرض
نمودن و همچنین ای رجل در مررت بهذا الرجل و جزا در مررت بر میزند دلالت
میکند بر غرض نکره و در جادنی الرجل و هذا از دلالت میکند و وصف
نیکند نکره را نه موزن را جمله خبری که در حکم نکره است و لازم است درین جمله
ضمیری که در اوج باشد بسوی این نکره از جهت ربط مانند ما نزل و لقد امر علی بن
نستی و آنکه وصف بر دو قسم است وصف بحال موصوف و او آنست که وصف
کنند موصوف را بجااتی که قیام باشد آن حالت بانی موصوف مثل مررت برصل
حسن و وصف بحال غیر موصوف یعنی بحال متعلق موصوف که وصف کنند موصوف
را بجا آن اعتباری که حاصل باشد موصوف را بسبب متعلق موصوف مانند
مررت برصل حسن علامه و چون دانستی نکره را پس بر آنکه اول که وصف

بحال موصوف تابع می باشد موصوف را در ده چیز و در هر ترکیبی یافت
میشود ازین ده چهار چیز است اعراب که رفع و نصب و جر است یکی و از
دو تعریف و تنگی یکی و از سه از او نشی و جمع یکی و از دو تنگ و نامیت
یکی و نامی که وصف بحال متعلق موصوفت تابع می باشد موصوف خود را
در پنج اول که رفع و نصب و جر و تعریف و تنگی است و در هر ترکیبی می آید
که نیست بود و ازین مذکور که مثال او گذشت که آن مررت برصل حسن
علامه است و در پنج بانی ازین امور عشره مجموع فعل است یعنی یکی که افراد
و نشی و جمع فعل باعتبار فاعل است همچنین وصف بحال متعلق تر افراد و نشی
و جمع او باعتبار فاعل است نه باعتبار موصوف او پس تواند بود که
فاعل او نشی و جمع باشد و صفت مذکور مفعول باشد مثل قام رجلان قاعده
علاما هم اوقام رجال قاعده و تواند بود که موصوف مؤنث باشد و صفت مذکر
مثل مررت بامرأة قاعده او با و تواند بود که موصوف مذکر باشد و صفت مؤنث
مثل مررت برصل قام جاریته و ازین جهت که وصف بانی در پنج باقی مجموع فعل است
حسن باشد و خوب قام رجل قاعده علامه یعنی که خوب است قام رجل قاعده علامه
و ضعیف شد قاعده علامه زیرا که بنابر لغت و تفهیم علامه است و تصدق
علامه ضعیف است و جایز است بی آنکه حسن باشد و ضعیف قاعده علامه بدو که ضعیف
شکی واقع میشود و نشی نیز صفت او واقع نمیشود و موصوف مؤنث نیزه می آید
تعریف او زیاد باشد از تعریف صفتها تعریف او مساوی تعریف صفتهاست
پس تعریف او پایان تر از تعریف صفتهاست و ازین جهت که موصوف اعراف

و اشهرش می بایر بود از صفت تامها و بی او وصف گشته ذواللام را
 مکررند و اللام و کیر یا بسم موصول از برای آنکه میان موصوف بلام و موصول است
 در تعریف مانند جانی الرجل الفاضل یا جانی الرجل القوی کان عندک اسی
 یا وصف کنند او را بمضاف بمعرف بلام و کیر مثل جانی الرجل بناحت
 النفس الکرکونید که بنا بر کوری بایت که جایز می بود و وصف باب نیز
 یعنی باب اسم اشاره بزنی اللام موصول و مضاف یکی از ذواللام و موصول
 و حال آنکه این التزام کرده اند و وصف باب نیز از ابدی اللام و کیر می
 که التزام مذکور از جهت ابهامی است که واقع است برین بابت کسب اصل وضع
 و رفع این ابهام حاصل نمیشود مگر بیان جنسی از اجناس هرگاه که در او کمی وضع
 او را مضمون باشد انی رفع بمهم دیگر از جهت ابهام او و لایق نیست رفع ابهام
 او بشی که کسب تعریف از غیر کرده باشد زیرا که از سکنم سوال و طلب است
 و غیر است پس معنی ذواللام از جهت آنکه تعیین او فی نفسه و حمل کرده اند
 موصول را ببدی اللام از جهت آنکه موصول باصله مثل ذی اللام است پس
 حررت بعد الذی کرم ای بذالکرم و از جهت التزام مذکور ضعیف شو حررت
 بهذا لایق که موصوف بلام است اما بیان نمیکند جنس را پس فی الجملة ابهامی
 در بند باشد و بنورن ابهام در و ملین مثل ضعیف برین ترکیب است جنسی
 باشد حررت بهذا العلم زیرا که عالم موصوف بلام است و بیان جنسی نیز نمیکند
 پس رفع ابهام در و سبج وجه باشد و هر چه ابهام در و سبج وجه باشد
 حسن است العطف تابع مقصود به بالنسبه متبوعه

م

فی الجمله

یکی از توابع عطف بحرف است و عطف بحرف تابعیت که مقصود از جمله است
 او را بختری مانند زیر قیام و عمر و دیانست و او را پسند چندی را بسوی
 او مثل مثال که ذکر کردیم و این نسبت نظر تابع در سبج هر دو مقصود
 باشد تابع که گفت که سالی بود جمیع توابع مقصود به بالنسبه که گفت
 صفت تا کید و عطف همان بود در وقت مع متبوعه که گفت بدل پروان
 رفت و حکم عطف بحرف فاعله و انت که واقع میشود میان او میان
 متبوع یکی از حرورت عشره و زود شد که بیاید تفصیل در وقت
 حرف سبج قیام زود عمر و کبر عمر توریف و حکم هر دو صداقت و هر گاه که
 عطف کتبه اسمی را بر ضمیر مرفوع متصل به ضمیر منقرب و مجرور تا کید باید
 کرد اول آن ضمیر مرفوع متصل را بمفصل او و بعد از آن عطف باید
 کرد با اسم را بر تو تا لازم بیاید عطف مستقل بر غیر مستقل مانند حضرت
 انا و زید مگر آنکه واقع شود ضلی و جدای میان ضمیر مرفوع متصل میان
 اسمی که عطف کرده اند بر و که درین هنگام جایز است ترک تا کید مفصل
 مثل حضرت ایوب و زید گفته که جایز است ترک او را نیز یا فصل تا کید
 بمفصل واقع شده در قرآن فلیکرمها هم و الفاعون و هر گاه که عطف
 کتبه اسمی را بر ضمیر مجرور که بی باشد الا متصل که اعاده جاره لازم است
 اتباع در معطوف فاعله که جاره حرف باشد مانند حررت تک و زید و جاره
 اسم باشد مانند المال پنی و بین زید و معطوف در حکم معطوف علیهاست
 یعنی هر گاه که پیدا شود معطوف علیه را حالتی نظریه با قبل می باید که آن حالت

فیما

در معطوف نیز باشد خواه که آن بداند ضمیری باشد در معطوف علیه
 و خواه غیر آن مانند زید قام ابو الفیضی بداند است جهت نظر با مثل
 او که زید است و جنبه او در معطوف نیز آن جهت است و ازین جهت
 که معطوف در حکم معطوف علیه است جایز است در ترکیب ما زید قام او قائما
 و لا ذابیت عمر و کن برض ذاب به هر دو و نصب که عطف باشد بر قائم
 و قائما نیز که در قائم و قائما ضمیری است و در ذابیت نیز که فاعل
 عمر است اگر گویند که ثما گفته اید معطوف در حکم معطوف علیه است یعنی منور
 پس چه میگویند در الذی قیطر تقصیب زید الذباب که فاعل در تقصیب
 فاعل عطف است و عطف است بر نظیر و در معطوف علیه تغییر ضمیری
 باشد در معطوف علیه و خواه غیر آن طه زید بداند است به
 سب با مثل او که الترقی است و در معطوف تقصیب ضمیری نیست
 زیرا که فاعل او اسم ظاهر است که زید است پس قاعده ثما منقوص
 شود بقول مذکور کونم که جایز بودن قول مذکور باین است که در فاعل
 در تقصیب فاعل سببی است نه عطف و معنی از اینست که چیزی که طه
 میکند آن چیز عصب زید است ذاب است به آنکه عطف در اسم بر معقول
 یک عامل جایز است با تفاق مثل ضرب زید عمر و او بر فاعل او عطف
 دو اسم بر دو معقول دو عامل جایز نیست نزد جمهور کتوبیان زیرا که لغت
 عطف واحد آن قوه ندارد که بجای دو عامل مختلف باشد خلاف مرفوعا
 که جایز است عطف مذکور در مطلقا و استمدلال کرد و بقول بعضی که ماکل

در قصد اخوه که در قائم بود

سواد ثمره و لا یضاه شیه و استنا کرده اند جمهور کتوبیان از عطف
 مذکور صورتی را که مجرور مقدم شد مرفوع و صورتی که مجرور مقدم باشد بر منصوب
 و عطف کرده باشند دو اسم را بر این که مجرور و مرفوع اند یا مجرور و منصوب است
 مانند فی الدار زید و الحجرة عمرو و ان فی الدار زید و الحجرة عمرو و اختلاف
 هر سه پس بداند که این دو صورت نیز جایزند در عطف مذکور مطلقا نزد
 او جایز باشد پس در عطف کور سه مذاب **بند التالیف تابع**
تقریر امر المتبوع ای که یکی دیگر از توابع تاکید است و تاکید تابعیت
 که بگوید اند حال متبوع را مقرر و مخفف نزد سماع و نسبت یعنی در بودن
 آن متبوع یا منسوب یا منسوب الیه یا در حصول و عدم متبوع هر افراد
 خود را در این تاکید بر دو قسم است لفظی از برای آنکه حصول او را مکرر
 لفظی و معنوی است از برای آنکه حصول او از ملاحظه معینت پس
 تاکید لفظی تکیه مکرر لفظ است مانند جار زید و جار ی است مکرر در
 الفاظ همه الفاظ خواه که باشند این لفظ مکرر در اسم مثل مثال مذکور یا فعل
 مثل جار جار زید یا حرف مثل ان زید قلام یا جمله و مرکب تمام مثل ان
 مع العشرین او ان مع العشرین او خواه مرکب غیر تمام و تقید یا
 مثل علام زید غلام زید یا غیر مرکب تقیدی مثل مررت بک بک و تاکید
 معنوی مخصوص است با الفاظ چند محفوظ معدود و نکرده شده و این الفاظ معدود
 نفسیه است و عینه و کلاما و کلمه و اجمع و اکتع و ایتع و اجمع و اجمع و اجمع
 و چون داشته مذکور پس بداند اولان که نفس عین اند و اطلاق

اصطلاح در علم صرف
بنا بر این که در علم صرف

لفظ اول بعین بطریق تقلب است عام اندر معنی واقع میسوزند بر واحد مثنی
و جموع و مذکر و مؤنث و در وقوع مذکور باختلاف صیغه این است افراد
و تثنیه و جمعا و اختلاف ضمیر این است بتبویع هر مذکر میسوزد کوی تو نقشه
و عین و در مؤنث مذکور واحد و نفسها و عینها در مؤنث و واحد و نفسها
و اعینها در تثنیه مذکور مؤنث و اطلاق صیغته جمع که یا تثنیه پسند بر این
اکثر استعمال است و اقل استعمال لفظها و عینها است بر این
و انفسهم و اعینهم در جمع مذکور غافل و انفسن و اعینن در جمع مؤنث
و در جمع غیر غافل مذکور تمامی از الفاظ محفوظ از برای مثنی است زیرا که
مثنی المعنی است و مثنی المعنی سلاحت آن ندارد که تاکید بیکه مکر مثنی را کوی
تو کلاها از برای مذکور و کلیها کلیها از برای مؤنث و باقی که لفظ کلی است
یا بصح از برای مؤنث و جمع می باشد و استعمال لفظ کلی در چهار صیغه که مفرد
مذکور و مفرد مؤنث و جمع مؤنث است باختلاف ضمیر است پس مانند
قرآت الحباب کله از برای مذکور و قرآت صحیفه کلان از برای مؤنث
و اشتریت العبد کلهم در جمع مذکور و طلعت الشمس کلهم در جمع مؤنث
و چهار باقی و جمع و اکتع و ایتع و ابصع است این در چهار مذکور با
صیغه است کوی تو جمع در مذکور واحد جمعا در مؤنث و اقده و همچون
در جمع مذکور واحد و جمع در جمع مؤنث و همچنین است حال در اکتع و ایتع
و ابصع و بد آنکه تاکید نمیکند بلفظ کلی و اجمع مکر مثنی را که صاحب
اجزا باشد و صحیح باشد افتراق و جدای میان این اجزا در حسن

در وقت

بصری محو اجزا قوم مثل اکرمت القوم کلهم یا در حکم و فعلی که مستند است
محو اجزا بعد از مثل اشتریت العبد کله و اگر افتراق و جدای بحسب جنس
و حکم نباشد جایز است استعمال لفظ کل پس جایز نباشد و هر گاه جایز نباشد
کله و هر گاه که اراده کنی تو که تاکید کنی ضمیر مرفوع متصل را خواه با ز و خواه
باشد و خواه مستکن و نهان بلفظ نفس و عین تاکید کن این ضمیر مرفوع متصل
را اولاً بمنضل او و بعد از آن تاکید باید کرد او را بلفظ نفس و عین
تا ملبس نشود تاکید بفاعل و بعضی صور مانند زید اگر مثنی هر نفسه در بعضی
صور که ملبس بفاعل نشود مثل ضربت انت کما نفاک از جهت طرد آن
لغبات است بلکه لفظ اکتع و اقراه اول که ایتع و ابصع اند تابع اند مراجع را
یعنی استعمالات این کلمات بتبویع اجمع است باصطلاح خود هر گاه که حسن
باشد مقدم شوند بر اجمع هر گاه که جمع شوند با او و ذکر این است
بدون اجمع ضعیف است از برای آنکه یستداین ظاهر الدلاله

بر معنی جمعیت البدل تابع مقصود یا نصب المبتوع

یکی دیگر از توابع بدل است و بدل تابع جماعت که مقصد کرده باشد از بدلی را
بجزی که نسبت داده باشد آنقدر البوی مبتوع را بتبویع یعنی آنچه اولاً
اورادت داده بلیع مبتوع مقصود نباشد بلکه آن امر منسوب با او از جهت
تمهید نسبت آن امر را تابع باشد بقیده رونه بدون بود و عطف بحرف تمهید
بقیده مقصود یا نسبت الی المبتوع بدون سپرد وقت و تاکید و عطف
پس از برای آنکه نسبت در این نظر مبتوع مقصود است نه تابع و این

و این بدل مذکور چهار قسم است یکی آنست که بدل کل مبدل منتهی بشود و دیگری
آنست که بدل بعضی مبدل بشود و دیگری آنست که اشتغال داشته باشد و شمول
احد المبدلین بر دیگری یا با آن اشتغال داشته باشد بدل بر مبدل منتهی مانند سبب
زید نوبه یا بعکس مانند سبب نیک عن التهر الحرام قال فیہ و دیگری بدل عظم
یعنی بدلی که مثل او غلط باشد و چون راستی را بود را پس بر آنکه اول که بدل
کلت آنست که مبدل اول او مبدل اول باشد یعنی بدل و منبر یک ذات صارت
آیند مثل جانی زید اخوک و ثانی که بدل بعضی است آنست که بدل جزو مبدل منتهی باشد
مثل ضربت زید را سه و ثانی که بدل اشتغال است آنست که باشد میان بدل
و میان اول که مبدل منتهی است ملازمه و ربطی که غیر کلیه و جزو باشد مانند سبب
زید نوبه در این که بدل غلط است آنست که قصد کرده باشی نوبه بی بدل بود از آنکه
غلط کرده باشی نوبه بر بدل که مبدل منتهی است مانند ضربت زید احماره و چون درستی
قسم اول را در بدل و مبدل که با اعتبار ذات بود پس بر آن قسم دیگر را در
این که با اعتبار صفت است و آن آنست که بدل و مبدل منتهی هر دو موقوف باشند مثل
ضرب زید اخوک یا باشد هر دو نوبه مثل جار رجل غلام لک یا باشد اول موقوف
و ثانی نوبه مانند جانی زید اخوک لک یا بعکس جار رجل غلام زید و همچنین است
در سه قسم دیگر از بدل پس اقسام مذکورده باشد و هر گاه که باشد بدلی نوبه و مبدل منتهی
او موقوف بر صفت از برای از برای بدل لازم و واجبست بر دلیل قوله تم التفتن
بأن صیغه الناصبه ناصبه کا ذبه که مبدل منتهی که ان صیغه است موقوف است و بدل که ناصبه است
نوبه است و یا وصف است که کا ذبه است و از جهت آنکه بدل که مقصود بالذات است

از بعضی نام بدون اند و قسمه دیگر در بدل میرود با اعتبار اظهار و انشاء یعنی
میتواند بود که بدل و مبدل هر دو اسم ظاهر باشند مثل جانی زید اخوک یا هر دو ضمیر
باشند مانند الزیدین یقیم ابائهم یا اول اسم ظاهر باشد و ثانی ضمیر مثل اخوک
ضربت زید یا اباه یا بعکس مثل اخوک ضربت زید او اگر باشد بدل اسم ظاهر
بدل کل باشد و مبدل منتهی او ضمیر باشد واجبست که آن ضمیر ضمیر عایب باشد
مثل سالی فرگوز که آن اخوک ضربت زید است و در آنکه بدل بعضی باشد یا بدل
اشغال یا باشد یا بدل غلط باشد می تواند بود که بر مبدل منتهی ضمیر مخاطب باشد
و بدل اسم ظاهر است تیک نصفک و همچنین عکس و ضربتیک الحار عطف الیه بیان
تابع غیر صفت توضیح متبوعه صحیح از توابع عطف بیان است
و عطف بیان تابعی است که دلالت نکند بر بخشی که حاصل باشد در متبوع
و روشنی گرداند متبوع خود را تابع که گفت مثل بود جمیع توابع را
غیر صفت که گفت صفت بدون رفت و این ظاهر است و تا کید نیز بدون
رفت از برای آنکه او تقریر میکنند یعنی محکم استوار میگرداند امر متبوع را در پیش
و شمول نه آنکه روشنی میگرداند ذات متبوع را مثل اقسام باشد ابو حنیف
عمر و که عمر تابعی است غیر صفت که روشنی گرداننده متبوع خود را که ابو حنیف است
یعنی آن ذاتی که ابو حنیف کینه اوست و شهید بیان ام است که عمر است
و چون فرق میان بدل و عطف بیان من حیث المعنی ظاهر است نظر بر صفت
این پس بیان کرده فرق را میان این دو من حیث احکام اللفظیه
و کعبه و فعله من ابدال لفظی فی مثل این که در او بدل مثل ثانی

هر ترکیب است که باشد عطف بیان از برای معرفت بلائی که اضافه کرده است
 بسوی آن معرفت بلیغ و بلاغ صفت معرفت بلائی را مثل الضارب الریح
 زید که بشر که عطف بیان ابگری است جایز است و اگر جایز بدل باشد
 از و جایز نیست از برای آنکه بدل در حکم تکرر عمل است پس بشود درین مقدر
 که اما این التا تکسر و التا تکسر مثل الضارب زید است که جایز نیست
 بنابر آن وجهی که سابقا معلوم شد و معنی است اینست که من لیس کسی ام که
 خرج کرده او بشیر را یعنی که طرف بر موصوفت و انظار میکند بطور موت
 او را المبني ما ناسب مبني لاصلها و چون فاعل شد از قسم اول اسم
 که معرفت پس شروع کرد در قسم ثانی او که مبني است و در معرفت کرده اند
 مبني که انفضالی و جدای میانه این بی طریقی منع علوات مبني ثانی از بیرون
 نیتواند بود و تعریف اول است که اسمی که مناسب است مبني لاصلها را که آن فعل
 ماضی و امر مخاطب و حرف است لکن تاسی که مؤثره درینجا باشد و مناسب
 مؤثره درینجا در کتب مبسوط معلوم خواهد شد آن و اندر هم و تعریف ثانی
 است که اسمی باشد که عرقله شده باشد در غیر مرکب یا غیر فعلی مرکب باشد یا عاقل
 مثل السماء و بعد و قبل از ترکیب و اسامی خدیج که حاصل مباحثه است پس این مبني
 اعتبار از این ۹ کلمات ثلاث و سکون فتم است و فتح و کسر و وقف یعنی که در مورد
 رفع و نصب و ج و د و حکم مبني بخاصه مبني است که مختلف شود آخرا و باخلاف
 عوامل مطلقا زیرا که آخرا و مختلف میشود نه باخلاف عوامل مبني من الریح
 و من امره و من زید و این اسما و بنیه که در وقت یکی ازین دو معرفت اند

اول

بر سبب منع فلو و مسمی بنیسات فرعی اند مضمیرات و اما اشاره یا بقوله
 و بعضی الطروف و بیان خواهد کرد مصداق تعریف هر یک ازین نمایه المضمیر
و فعل متکلم و اول ازین امور نمایه ضمیر است و وجه تقدم او بنا بر عدم نزاع
 درینجا در ضمیر الهی است که موضوع باشد از برای تسلیم مثل انما یا طلب مثل انت یا اغلب
 مثل هو و شرط است در ضمیر غایب که مقدم باشد مرجح ایله او لفظا حقیقه مثل ضرب
 غلامه یا تقدیر که مثل ضرب غلامه زید یا مقدم باشد معنی و مراد تقدم معنوی است
 مرجح ایله مذکور باشد من حيث المعنی نه من حيث اللفظ و مذکور معنوی یا مفهوم میشود
 از لفظی بعینه مثل اعدوا هو اقرب لتقوی یا مفهوم میشود و از سوق کلام و زید
 کلام نحو قوله تم و لا یویه منی لک و احد الدس یا حکایت و تقدم حکمی نمی باشد که در
 ضمیر است که در اج است یا مبهمی که مذکور است در عقلی و جمله بعد از و مقتر است
 مثل قل هو الله احد و این ضمیر نظر باینست خود بر دو قسم است که آن متصل است پس
 منفصل است که مستقل باشد بنفیه در تلفظ و محلی باشد لکن در که قبل از دست
 و متصل که غیر مستقل بنفیه است عکسی است و محتاج است بکلمه که قبل از دست و این
 ضمیر باعتبار اعراب بر سه قسم است مرفوع و منصوب و مجرور پس اولان دو قسم است
 متصل که اصل است و منفصل که برخلاف اصل است و از جهت تابع از اتصال است و قسم
 که ضمیر مجرور متصل است پس از برای آنکه نمی باشد تابع از اتصال در ضمیر مجرور پس انواع
 ضمیر پنج نوع اول ضمیر ضریب است بر صیغه تکلم و احد معلوم ماضی و صیغه ضریب است
 بر صیغه تکلم واحد مجهول ماضی و اول ازین هر دو مشبه میشود و ضمیر که صیغه جمع غایب است

اول

مثل ای که ضربت که سال صورت اول است و یا ضربت که سال صورت ثانی است
 و غرض از فصلی حضرت است و ای که در سال صورت خاص است و در سال صورت
 دیگر است و در سال صورت ثالث است و ای که در سال صورت رابع است
 و ای که در سال صورت خامس است و اینها همه در سال صورت سادگی است
 و ای که در سال صورت ششم است و اینها همه در سال صورت البیانی
 بطرفی اولی است و هرگاه که جمع نوزده ضمیمه در کلامی و نباشد یکی از این دو ضمیمه
 پس بر طرف اولی است که اگر باشد بر تقدیر اجتماع که در احد الضمیرین اعرف
 و اعرفه ضمایر بیانی طریق است که ضمیمه است اعرف است و بعد از آن مخفی است
 و بعد از آن غایب و مقدم باشد اعرف بر غیر اعرف پس نمی آید تو در ضمیر
 ثانی از خواهی که او را متصل یا دور بود که در اتم اعطت که ضمیمه است و اگر خواهی
 او را متصل بنا بود که اعطت آیاه و ضمیمه ای که در کتابی از این دو ضمیمه
 اعرف یا باشد اعرف و یکی مقدم باشد اعرف بر غیر اعرف پس ضمیمه ای
 متصل است و هرگاه که باشد ضمیر انفعال است زیرا که در ضمیر است و ضمیر
 بند انعامی در معنی است و هرگاه که عامل ضمیر باشد انفعال ضمیر لازم است
 مخفی که گذشت پس گمانی زید قافا و گنت آیاه اولی باشد از گمان زید قافا
 و گنت و اگر در استعمال عرب انفعال ضمیر مرفوع منفصل است بعد از لولا از
 جهت آنکه بعد لولا بعد است مخدوف بکنه درین تقدیر است که لولات
 موجود یا لولا موجود پس باید گفت که لولات تا با ضمایر مرفوع منفصل
 و همچنین اگر استعمال لافعال ضمیر مرفوع متصل است بعد از عا از جمله آنکه

بقایا

تا بعد لولا بعد است ادعا فاعلی است پس گوی تو در حکایت تا با ضمایر
 مرفوعه متعلق در بعضی لغات و در کتب لغات بعد از لولا ضمیر مرفوع متصل که بیای
 مرفوع باشد آمده است مثل لولا که تا با ضمایر مرفوعه از عی ضمیر مرفوع متصل است
 متصلی که بیای مرفوع باشد آمده است مانند عا که تا با ضمایر مرفوعه متصل و نون
 و نون و قایه یا یا مسلک لازم است در ماضی تا نگاه دارد او را از کبره
 که محض من است و ازین گفته نام ننماید آنرا در انون و قایه و نون و قایه
 یا یا و تسلیم لازم است در فعل مضارع که عی و قایه باشد از نون اعراب
 بنا بر طبعی که مذکور شد از برای لزوم او در فعل ماضی که با او باشد فعل
 مضارع که با نون اعراب باشد یعنی با نون که با اعراب
 مشاء لفظ لدن و لیس و نون در لغت است آن که ان و ان و کان و لکن
 و لیت و لعل است مخفی تو از اعراب خولعی ذکر کنی کنی نون و قایه را که با
 این نون گاهی که با یا استکمال باشند و اگر خواهی ذکر کنی و مخفی در لغت و لیت و لعل
 من و عن که از حروف که از حروف جاره اند و لفظ قد و قطر هر دو اسم اند و معنی
 حس است اند او در نون و قایه است که بیای مسلک باشند و عکس است است
 و لعل و مخفی در لغت و بهتر عدم لوق نون و قایه است گاهی که بیای استکمال باشند
 پس لعلی اولی باشد از لعلی زید که با وجود نون افعال نونات که مرجع متصل
 در حکم است لازم می آید و واقع میشود میان ضمیر قبل از عوامل و پس از
 عوامل که تو اشخ این است تا بعد از عواملی که تو اشخ این است ضمیمه
 که بر صورت ضمیر مرفوع منفصل است مرید او نام ننماید آنرا در این ضمیر مرفوع

کتاب

در این کتاب که با نون اعراب باشد یعنی با نون که با اعراب
 مشاء لفظ لدن و لیس و نون در لغت است آن که ان و ان و کان و لکن
 و لیت و لعل است مخفی تو از اعراب خولعی ذکر کنی کنی نون و قایه را که با
 این نون گاهی که با یا استکمال باشند و اگر خواهی ذکر کنی و مخفی در لغت و لیت و لعل
 من و عن که از حروف که از حروف جاره اند و لفظ قد و قطر هر دو اسم اند و معنی
 حس است اند او در نون و قایه است که بیای مسلک باشند و عکس است است
 و لعل و مخفی در لغت و بهتر عدم لوق نون و قایه است گاهی که بیای استکمال باشند
 پس لعلی اولی باشد از لعلی زید که با وجود نون افعال نونات که مرجع متصل
 در حکم است لازم می آید و واقع میشود میان ضمیر قبل از عوامل و پس از
 عوامل که تو اشخ این است تا بعد از عواملی که تو اشخ این است ضمیمه
 که بر صورت ضمیر مرفوع منفصل است مرید او نام ننماید آنرا در این ضمیر مرفوع

متوسط میان بودن خبرت یا خبر یا خبر در جای که صلاحیت است باشد
 خبر هر دو را این در صورتی که خبر موصوفه باشد و لذا گفت و شرط این معنی
 شرط فعلی این مرفوع است که باشد خبر موصوفه یا اسم تفضلی که مستعمل در این باشد
 باشد مانند کان زید هر افضلی من عمر و ایراد مثال افضلی تفضیلی مذکور
 خبر او بنا بر خبر که اول است و کثرت غیر او در هیچ عملی از اعراب نیست معانی
 فصل را از تفضیلی زیرا که به سبب نزد او و نسبت بر صفت و صوره
 خبر مرفوع و بعضی عجب استنباط می کنند خور از کلام
 کرده اند او را یعنی که حکم کرده اند که آنکه تفریق
 ان میند او را که حال
 مقدم می باشد البته جمله را خبر غایبی
 که در کاتبه باشد مذکور شد قلی هو الله احد و خبر تفسیر هر گاه که
 باشد مؤنث شکی بی بند طبعه الحسی و خبر است این خبر بجهت که بعد از
 از جهت ابهامی که در وقت و عرضی از ایراد کلام بر نحو مذکور است که در استی
 مبهم اولاد غیر ثانیاً واقع است در نفس با مع و می باشد خبر نشان
 با نقشه متصل هر گاه که باشد مبتدا و متصل می باشد در هر گاه که باشد متصل
 می باشد مرفوع مشر و بهمان یا با زود ظاهر بر حسب عوامل پس اگر باشد
 عاملی او معنوی و مبتدا پس او منفصل است مثل موزیر قائم در کار باشد عامل
 او لفظی و صلاحیت نوشته باشد او استنباط خبر را پس می باشد او مفسر
 مانند نیز کان زید قائم در صلاحیت نوشته باشد او استار را پس
 عامل

می باشد او با زود مانند زید قائم و خبر نشان اگر مرفوع باشد حذف
 او با زود است اصلا و اگر منصوب باشد حذف او با زود است یکی ضعیف
 که گاهی که با آن موصوفه باشد که تحیف کرده باشد او را که حذف این خبر نشان
 در وقتی که منصوب باشد لازم است تا لازم نیاید زیادتی ضعف است که
 آن کسور است بر اثری است که آن موصوفه است و مثال حذف نشان که هر
 که با آن موصوفه باشد و تحیف کرده باشد او را بجز قول باری نعم است
 که در آخر و عویم ان الحمد لله رب العالمین که اصل آن الحمد لله رب العالمین است
اسماء الاشارة ما وضع لاسماء الیه ثانی از بنیات فرعیه
 اسماء است ده است و اسماء اولی که اسماء چندند که مرفوع باشد یکی از این
 از برای معنی که است ده کرده باشد بنوی ادوات احسنی و یکی از جراح
 و اعضایی باشد و چون مراد باشد مرفوع اول معنی اصطلاحی است و ثانی لغوی
 پس توفیق شخصی بنفس لازم نیاید و الفاعلی که دل است بر مرفوع است
 که از برای مذکور است و ذان است در حالت رفع و ذان است در حالت نصب و
 که از برای تیشته مذکورند و یا و ذی و بی و بوده و بی و ذی است که از برای
 مرفوع مؤنث اند و اول است بعد و یون بنمره بعد از الف و اول است بعد
 و بنود بنمره بعد از الف که از برای جمع مذکور و جمع مؤنث است و مرفوع است
 میان هر دو و از این جهت است که ضمیر اسم است و جمع است و لاقی می شود در
 اول این اسماء اشاره در می آید عرف تیشته که آن است مثل بنو او بنو لاء
 و متصل می شود با این اسماء اشاره و در آخر این در می آید عرف خطاب که
 آن کاف است مثلی اصله که ذکر میکند مع بعد از این و این عرف خطاب پنج است

وینسخ اسما را نشد به پنج و حاصل از ضرب پنج در پنج است و پنج است
و این است و پنج است تا بدانکه و ذالک تا بدانکه و همچنین است
حال باقی که با حرف **ح** خطاب بشود و آن یک هم چنان و یا یک است تا بیایم
و اولاک است تا با و لاکن و چون در اینجا مذکور را یک بر آنکه اطلاق میکند ذارا
از برای قرب مذکور و ذالک را از برای بعید مذکور و ذالک را از برای متوسط
مذکور و ذالک مذکور و تا تکلیف بشود بیرون و اولاک مثل ذالک است
یعنی این کلمات اربعه را نیز استعمال میکند در بعید مذکور و این الفاظ مذکور در
استعمال در مکان و در غیر مکان اما در همه و منها و بناتش بیرون استعمال میکند
این را در مکان حقیقی جنس و بسا استعمال کنند این را در غیر مکان بسا
مجاز خواهد بود الموصول ما لا یتیم جنس یکی دیگر از نبات فرعیه اسم است
موصول و اسم موصول آن اسمی است که مژده و جوفی تمام از کلام خواهد بود
خواهد باشد و خواهد فصله مکرر برسد او جمله که در عایدی باشد و آن
جمله که در عایدی باشد باید که جمله خبری باشد نه انشائی و آن عایدی باید که خبری
که در اجماع باشد تا اسم موصول غیر ضمیر و صلة الف لام موصول اگر چه جمله خبری است
یا خبری می باشد که در حکم جمله خبری است که آن اسم فاعلی است یا اسم مفعول و این
اسما موصوله الذی است که از برای مفرد مذکر است و القی است که از برای مفرد مذکر است
مذکر است و القی است بالف در حالت رفع که از برای نیتیه مذکر است
و القی بالف در حالت رفع و القی پیاده در حالت نصب و چون از برای نیتیه
مذکر است و اولی است که بر وزن علی است از برای جمع مذکر در جمع مذکر
بجا باشد لیکن در جمع مذکر است و القی است که از برای جمع مذکر باشد

اولاکن

و بس و اللالی بنه و یا بعد از الف و اللالی بنه بعد از الف و اللالی
یا کسور بعد از الف که از برای جمع مذکر مثنی است یا کسور لیکن در جمع مثنی
است و اللالی و اللالی از برای جمع مثنی است یا کسور لیکن در جمع مثنی
و از برای غیر اولو القفل است غالباً مثل عزمه لغزته و من است که معنی الذی است
و از برای اولو القفل است غالباً مثل و الصلوة علی من ارسل به الذی است
درین هر دو افراد نیتیه و جمع و جمع مذکر و نیتیه و ای است که معنی الذی است
مثل اضرب ایمن فی الدار ای اضرب الذی فی الدار و ای است که معنی الذی است
مثل اضرب ایمن فی الدار ای اضرب الذی فی الدار و ذوات در لغت معنی طریقی
در سری و حضرت و ذوات معنی الذی حضرتها و القی طویها یعنی سری و ای
که حضرت کرده ام و گفته ام او را و مستجابی کرده ام او را و ذوات که بعد از
ما در استفهام است مثل ما ذاصفت و تفضل و بیان ترکیب ما ذاصفت بعد از این
خواهد آمد و الف لام است و مجموع این الف لام موصول مفرد و مثنی و جمع
و مذکر و مثنی است که اجتنابی مقام و عاید موصول اگر جمله باشد
او جاز نیتیه مثل الذی ضرب زید و موصول و جمله بنا شده حذف او جاز است
مثل قوله تصد امده بسط البرزق لمنیث و تقدیر که درین تقدیر است که لمنیث شاده
و بدانکه نحوه وضع کرده اند تا با او نام نهاده او را باب اخبار بالذی
نحوا که آن را مع ما و بقوله بالذی اذا حضرت بالذی و معنی باب خبری است
که مثنی است که را حقیقی باشد معلوم باشد نزد مکمل و مجهول باشد نزد سماع و مکمل
خواهد بود که آن مثنی را معنی سازد نزد سماع و این باب مذکور در شرطه است

بجای آن که آن را کرده با و بگوید صدر تهاج و شرط اول آنست که جمله که از
برای تعیین آن شیئی آورده باشند بالذی و شرط ثانی آنست که بیایا آن چیزی
که خواهند که خبر دهند از وقتنی کنند او را و خبری یا و در هر کجا که باشد
بان موصول و شرط ثالث که آن خبر غنیه را در آخر خبر بیاید و در خبر آن هم
موصول سازند پس هر گاه که خواهی که خبری تو از زید مثلا که از جمله خبرت زید است
چنین گوی تو که الذی خبرت زید مطلق الذی است لفظ لام موصول یعنی هر گاه که
خواهی که اخبار کنی یا لفظ لام موصول می باید که شرطی علامه باشد و در جمله خبری باشد
و پس آن خبری که خواهی تعیین کنی تو او را بگو و در جمله فعلی از جمله آنست
که صلح الف لام هم فاعلت یا اسم مفعول و شمار اسم فاعل از فعل معلوم است
و بنا بر اسم مفعول از فعل معلوم پس گوی تو در سال که کور الف صریح اما زید که معنی
الذی خبرت زید است پس از متقدر باشد امری در شرطی از امور علامه و شرطی
نمات متقدر است اخبار بالذی و یا لفظ لام و الا لازم آید وجود شرط بدون
شروط که محال است و از جمله آنکه متقدر باشد امری از امور متقدر است اخبار متقدر
اخبار بالذی در خبرت ن با کبر باشد خبرت ن خبرت ن از برای آنکه مختص است
تصدیر جمله بالذی و تا خبر خبرت ن که خبرت ن است خبر از برای آنکه در خبرت
تقدیر خبرت ن در جمله و معنی مختص است اخبار بالذی در موصوف بدون صفة
یا صفة بدون موصوف و الا لازم آید که خبر موصوف یا صفة واقع شده باشد
و این جایز نیست و معنی مختص است اخبار در مصدر عامل بدون موصول زیرا که
لازم می آید که خبر عامل باشد و این جایز نیست و معنی مختص است اخبار بالذی

اصل

در حال از برای آنکه شرط حال آنست که خبر باشد و هر گاه که خبری بیاید او
واقع موصول و لازم می آید که موصوف باشد و این جایز نیست و معنی مختص است اخبار
بالذی در خبری که در وجه باشد غیر مطلق الذی مطلق ما و در زید خبرت زید که لازم
می آید بقا موصول با موصوف خبرت زید و معنی مختص است اخبار بالذی در اسمی
که مستحق باشد بر خبری که از برای غیر مطلق الذی باشد مطلق ما در مانده زید خبرت
علامه که لازم می آید که مبتدای عاید باشد یا موصول بلا عاید و این در دو جایز
نست و ما اسمی معنی ما که در لانه بر معنی بنفسه و زمان جز معنی او باشد مثل
قسمت یکی موصول است مثل معرفت عرفه و دیگری استقامت است و از برای
نظم خبری است مثل ماضی و دیگری شرطیه است که متضمن معنی شرط است مثل
تضع اضح و دیگری موصوف است که معنی صفة او واقع شده باشد مثل صفت
یا معنی کلامی شیئی تجلی و دیگری نام است که معنی شیئی است مثل قه قه معنی مایه معنی
نعم شیئا است و دیگری صفة است که با صفة شیئی واقع شده باشد مثل اقره
ضربا ما که با صفة ضربات معنی هر زدنی که باشد و معنی است که در تمام
و صفة معنی کلام موصول می باشد مثل اگر مت من جبارک و استخرا می به می باشد
مثل معن علامک و شرطیه می باشد مثل من تقرب لضرب و موصوف می باشد مثل
کنی بنا مقلدا علی من غیر جاب النبی محمد امانا که شخصی غیر تمام است نام است
و نمی باشد من تمام و صفة و ایما که از برای مذکرات و ایما که از برای مؤنث است
بجای آنکه در بیوت او را در وجه از برای این نداشتند نام و صفة از برای
این ن پس ای موصول مثل اضراب ایهم لیت و استخرا می مثل ایهم

و نثر طی مثل ایم ضربت و موصوفه مثل یا ایها الرسل و هر یک از ای و ای
 معربانه و شمای یعنی مثل کی نیت این را در اجزای از اسماء موصوله که
 گاهی که باشد موصوله و حذف کرده باشند صدها این ترا و جز اول صله که درین
 هنگام مبنی اند مثل قوله تم من کل شیعه ایم باشد علی الرحمن عیبا
 که جز اول صله که حذف است و درین تقدیر است که می باشد و در قول
 عرب که ما ذاصنعت است دو وجه جایز است وجه اول آنست که معنی قول هزار
 ما الذی صنعت باشد بر آنکه باشد ما استعجابی و ذای معنی الیدی و ما باشد ایست
 و ذای با صله خبر یا بعکس و درین هنگام جواب او در وقت معنی مرفوع است بکنیم
 خبر است اخذ و ف خبر می باشد هر گاه که گوی تو الا کرام که درین تقدیر باشد که
 الذی صنعت الا کرام و هم بودند جواب او مرفوع از جمله آنست که تا باشد جواب
 مطابق سوال و بودن هر دو جمله ایی و وجه دیگر آنست که باشد جمع ما ذای معنی
 ایی استی و مفعول صنعت باشد و تقدیم او از جمله آنست که متضمن معنی استعجاب است
 و درین هنگام جواب او منصوب است بر آنکه مفعول فعل اخذ و ف باشد عیبا که
 هر گاه که گوی تو ال کرام که یا که گفته می شود صنعت الا کرام و منصوب بودن
 او از جمله آنست که تا باشد جواب مطابق سوال و بودن هر دو جمله فعلی یا
اسماء الافعال بی از مبنیات فرعیه اسماء الافعال است و اسمی از اسماء افعال
 اسمی است که باشد معنی امر یعنی امر حاضر زیرا که او متبوع است و عمل این اسم همیشه
 مانند رویه زیرا ای اهل که رویه اسم فعلی است و در این مضمون است
 یعنی عملت و تو زیرا او را معنی ماضی است و عمل او در وقت مثل بی همتا ذاک

ایجاب

له بی معنی بعد ذاک بی همتا اسم فعلی و ذاک مرفوع است بکنیم اسم اوست
 فی المعنی فاعل معنی در وقت این و تقدم اسمی که معنی فعلی است امر است بر اسمی که معنی
 ماضی است بنا بر آنست که بودن او معنی امر اکثر است از آنچه معنی ماضی است زیرا که اسمی
 اسم که رویه و بجه و دو تک و عیبا و ما و وجه اول است معنی امر تدریجی است که بهر است
 درستان و بهر حال است معنی ماضی از و حال که ماضی و حال پس معنی امر تدریجی
 باشد از کلامی که در قیاسی است معنی ماضی است و در کلامی که در استعجاب است
 که او را از این کلامی که در قیاسی است معنی ماضی است و در کلامی که در استعجاب است
 با اتفاق زیرا که معنی امر است همچون آنکه معنی از ک و حال در حالتی که مشتق باشد
 از مصدر مفعول و مصدر اول باشد از و همچون آنکه مصدر است از الف و و علم اول که
 اسم معنی است و حال در حالتی که صفت ماضی است و مصدر اول باشد از اسم
 صفت مثل یافق که معنی یافق است مبنی هر دو از این دو قسم است
 مشتق است هر دو هر حال را که معنی امر است از روی جدول و درین حال
 در حالتی که باشد که علم عینی از اعیان مؤنثه هر قطعه و عیاب مبنی است
 در استعمال اهل حجاز از جمله آنست که معنی امر را عدل او در زمانه
 معرب است و استعمال بی معنی هر حال که علم عینی در حقیقت از اعیان و حقیقت
 مؤنثه باشد که بی معنی هر دو در خلاف است بیشتر موافق حجازین از در بنا و
 و اقل این نوزده نیکند بیانه علم ذات و غیر ذات را بلکه حکم می کنند
 با عرب کل مثل حضار و نوار اصوات کل لفظی و دیگر از مبنیات
 فرعیه اصوات است و بدانکه انفاقی که نام نموده اند نوعی از این نوار است

مشابهت عمل

بر سه قسم است یکی لفظی است که حکایت کنند بهر صورت و او از بی که صادر شده
بماند از حیوانات غایب از جمادات محو طف و ثانی لفظی است که دلالت کند بر
صوتی که بیرون آید با شکر از غم این در حالتی که دلالت او کوفه کرده گذار
وضع نباشد بلکه از این طبع پیدا و کس طبع دلالت کند بر سنی که در نفس آدمی باشد
مجموعه از برای متوجه و ثبات صوتی است که او از بند این صورت حیوانی
نزد طلب سنی از آن حیوان خواه آن می مطا آن آن حیوان مثل قوس
که از برای زجر کلب است معنی با حرکت دو پیران با دو پای و رفتن است
مثل هلاکه از برای زجر خیل یعنی خوب برویاست میدان است مثل کبک از
طلب میدان است حیوان است پس تعریف اصوات آن باشد که لفظی که حکایت
کرده باشد با صوتی یعنی صوتی که صادر شده باشد بر آن این در شنیده
صورت می خواه آن می حیوان باشد و خواه غیر حیوان یا هر لفظی است که او از
کرده شده باشد آن لفظ بهایم را یعنی حیوانات ذات قوایم اربع را یا غیر او را
مثل طيور پس ثانی قسم اول که حکایت از صورت است مثل خاق که حکایت از صورت
غز است او اکتد بهایم را مثل غز است که او از سگند نزد انانیت و خوا
خواهنا میدان بهیمر مرکبات کل اسمی را یکی دیگر از مبنیات فروع
مرکبات است و مرکبات هر آنی است مبنی پس بیرون رود و با جملک از برای آنکه
او مویب است که حاصل شده بهترین اسم از نزدیک دو کلمه حقیقه باشد یا حکما خواه
در اسم باشد و خواه در فعل و خواه در حرف و خواه مشتق و او اندیشه بستند این
دو کلمه را کلمه واحدی که نباشد چنانچه این نسبتی اصلا مبنی نه در حال ترکیب

و نه قبل از ترکیب پس بیرون رود مثل عبد الله و یا بط س که میان
ایش نشانی این هر دو نسبت است یکی اضافی و یکی تا قبل از علیّه و چون در سنی
او را پس بر کلمه حکم او است که اگر باشد بر ثانی از و مضمین حرف عطف یا غیر حرف
عطف هر دو چو مبنی اند اما بنا بر صراحت اول از جهت وقوع آخر اوست و در وسط
کلمه که در بنا بر ثانی از برای شمال اوست حرف را چو خمسة عشر که در اصل
خمسه عشره بوده است حذف کرده اند و او را در ثانی را او تا نیست
نیز از جهت حذفه و مفقود کرده اند هر دو جز را خسته عشره پس سنی بر فتح
باشند و مثل عادی عشره اخوات او از ثانی عشره تا ناسع عشره تا کمانی
عشره که هر دو چو او مبنی نیست بلکه مبنی است چو ثانی او از جهت مذکور و خوب
جز اول از برای آنکه فاعل است اختلاف آخر که از خواص مویب است در اینجا که
گفته اند در حال رفع است و در حال نصب و جراتی عشره را در مرکب مذکور
چو ثانی مضمی حرف نباشد مویب است چو ثانی او و لا یصرف است از برای آنکه
علته تا مفقود است مثل جملک و جراتی در افضح لغات کفتم در افضح
لغات زیرا که در دو لغت دیگر است یکی اعراب چو مبنی است و اصنام اول
بنیانی و منع صرف مضاف الیه و دیگری صورت مذکور است در لغت اول و صرف
مضاف الیه الکنایات کم و کذا الای یکی دیگر از مبنیات فروع کن است
و کنایات جمع کنیه است و سنی او اینست که تغییر کنند از شی مبنی لفظی که در فتح
الدلالة نباشد بر و از جهت غرضی از در غرض مجموعا بهایم بر بعضی معنی جملک
کنیه مطلق او از مبنیات نیست بلکه بعضی از مبنیات است پس گویند لغت آن

۷۲
۱۰
۳۰

بعضی که از جنسیات است کم است و گند که گنج از عدد و نه پس هرگاه که
 کوی که کم رجلا عندک کویا که گفته است که عدد ده یا بیشتر یا کمتر نزد تو است
 هرگاه که عندی کند او را کویا گفته است نزد من است ده در هر مثل او کیت
 و ذیت است که از برای حدیث اند و جمله عینی که هرگاه که کویا تو که قال فلان
 کیت و کیت یا ذیت و ذیت کویا گفته که قال فلان زیر منطلق مثلا چون
 و چون در نفس معنی کم که منقسم به دو قسم است استغهای و خبری ایهامی است بر بنا
 محتاج به تفسیری است پس بیان کرده میزند او را باین قولی حکم الاستغهای
 یا یعنی خبری که استغهای که متضمن معنای استغهای است مضمون می باشد و مفرد
 مثل مثال مذکور و میزند خبری که معنی بسیار است مجروری باشد و اما مفرد
 می باشد تا در مثل کم رجلا عندک و عمری می باشد تا در آخری مثل کم رجلا
 عندک و داخل میشود من چهاره بر غیر کم استغهای مثل کم رجلا حضرت و بر غیر
 کم خبری مثل کم من فریة امکن و در این کم را یعنی کم مطلق خواه استغهای
 و خواه کم خبری او را اصدارت کلام است از برای کم بار اول امر معلوم شود
 که این ازین نوع حاضی است که دلالت میکند بر آن تکیسه چنان کم خبری موضوع
 از برای تکیسه است و هر یک ازین دو نوع کم استغهای و خبری است مرفوع
 الملی و مضمون الملی و مجرور الملی می باشند و چون ذکر کرده مضمون و لغت و ج را
 و هر یک ازین بیسی بیان می کند مضمون و لغت و ج را در هر یک از این بیسی
 بقوله فلک یا بعده الی قوله و گند که و گند که الی الی استغهای معنی هر دو اصد از کم
 استغهای کم خبری که باشد بعد از وضعی باشد که مستغنی باشد از آن فعلی غیر آن

فعلی باشد آن کم مضمون و نصب او و معمول بودن او نصب حرب
 علی این فعلی است و نصب او کم یا اعتبار نصب و در مجز او است مثال کم استغهای
 مثل کم رجلا حضرت کم کم مضمون است با کم معمول به است زیرا که رجلا خبر است
 معمول به خبری است و کم خبری حضرت و معمول مطلق بنا بر آن کم خبری معمول
 مطلق است و کم یونما سرت در معمول فیما زیرا که خبر معمول فیما است و مثال کم
 خبری مثل غلام ملک و کم خبری حضرت و کم یونما سرت که پیشی از زوف
 جوی باشد یا مضایف پس خبر است آن کم حرف ج با با صافه مثل کم درها سرت
 در استغهای با کم رجلی مررت در خبری مثل غلام کم رجلا حضرت در استغهای
 و عند کم رجلی است در خبری و اگر باشد بعد از کم فعلی و نه سبب فعلی که غیر مستغنی
 از و غیر پیش او حرف جوی یا مضایف باشد می باشد آن کم مجرد از عواملی
 پس باشد مرفوع و رفع او یا باشد به است اگر باشد طرف و خبر آن طرف مثل
 مثل کم رجلا اخوک و استغهای و کم رجلی قام در خبری یا رفع او خبری است و خبر
 مبتدا اگر باشد آن طرف و خبر او طرف مثل کم یونما سفر کم یونما سفر
 در خبری و همچنین است استغهای و شرط که آن منح و ناوای و این و دنی و کت
 که شرط آن میانه استغهای و شرط او اذ است که مختص است بظرا و کیف و این کم
 مخصوص اند با استغهای معنی و خواه اربعه که نصب است و ج در رفع یا باشد استغهای
 در جمیع این اسما و سه و در هر واحد ازین اسما و بیانی مرفوع و نصب و ج در این
 اسما مثل بیان رفع و نصب و ج در کم پس این اسما اگر نصب باشد مثلا کم است
 که بعد از این ن فعلی یا سبب فعلی باشد که مستغنی باشد بغير و در مثل این است که عمده

نوع
یوم

نوع
م

لک یا جبر و فاته قد عاقده صلیت علی غازی است سه وجه اولم جائز است یکی غ
 او باقیه ایته و یکی بقب او بر طرفیه و یکی بقب او بر مصدریه و عهه شاید که مشرب
 یا کم استغفای باشد و استغفام از برای تضرع و سزایش باشد یعنی جدم و عالم بلام
 بود ای جبر تو را که بسیاری دوستند و ستر و ده ماه استن از کشته شدن
 که مانده بود و شید که عهه مجرب شد یکم کم خبری باشد یعنی ای بس عهه تو عالم تو کم
 این ن را از دستیدن ستران از برای من انگشته که بود و گاه است که صدفی
 کند از جمله علم غیر کم را خواه استغفای و خواه خبری در مثل کم مالک و ضربت که درین
تقدیر است که کم در همان مالک و کم ضربت ضربت کاهی که کم خبری باشد الطرف
منها قطع ای و ان بعض طرفی که از جمله بنیات غریبه است بعضی از ان
 طرفی است که قطع کرده باشند و از اضافه معنی مضاف الیه را انداخته باشند و
 خواهند بود را چه معنی بود که در وقتی که مضاف الیه این طرف باشد و مراد معنی
 ضم آنه کیفیت که مراد باشد که اگر مراد باشد سبب کم معنی از برای او او در وجه
 موجب است چون مثل و بعد در این قول که رت بعد کانی خیر امی قبل و آنچه جاریست
 جرای و قایم مقام طرف مصلح از اضافه است لفظ غیرت کاهی که بعد از
 لا باشد یا بعد از میس باشد در حذف مضاف الیه و بنا بر ضم و بعضی جایی که طرف
 اگر چه لفظ غیر از طرف نیست مانند اصل به الا غیره و جایی میس غیره و تخمین
 جاری جرای طرف است لفظ حب و بعضی دیگر از طرف جنبه لفظ حب است
 که از برای مکان است و این لفظ حب را اضافه میکنند که لری جمله در اول کم
 استعالات خواه جمله ای باشد و خواه فعلی مانند قوله نعم و امض حرت تو مردن

مع

کیفیت در اکثر از برای آنکه کاهمت که مضاف الیه مفردی باشد مثل ایها تری حرت
 سهل عالم و بعضی دیگر از طرف مینبه اذ است خواه زمانی باشد و خواه مکانی
 و این کلمه اذ هر گاه که از برای زمان باشد بحسب اصل وضع از برای زمان مطلق
 و اگر چه در فعلی شده باشد بر ماضی مانند اذ اطلع الشمس و در این اذ معنی شرطی که برت
 مضمون جمله است بر جمله دیگر است از این جهت که مضمون معنی شرطی است گفته اند مختار
 و بهتر است که بعد از فعلی باشد از جهت آنکه فعلی مناسب است شرط او که می باشد اذ از برای
 مفاعله که ملاقات می است بی آنکه شور بان می باشد هر گاه که از برای جنبه باشد
 بر لازم است که بعد از و مبتدا باشد تا فرقا باشد میان اذ از معاجزه و اذ از شرط
 و در اولیوم مبتدا بعد از و غیره وقوع است بعد از و مثل فرحت فاد الله و بعضی
 دیگر از طرف مینبه اذ است که گاهی در فعلی است از برای زمان ماضی و مراد معنی بود
 او جمله اسمی و جمله فعلی و مضاف یکی از این می باشد مثل اذ زید قام و اذ قام
 زید و بعضی دیگر از طرف مینبه این وانی است که این هر دو از برای مکانی گاهی
 خواهد بود نحو استغفایه پسند و خواهد بود نحو طیمه مثل اینی زیر معنی کات زید وانی تک
 انی خیمه وانی زید معنی کات زید وانی مجلسی و بعضی دیگر از طرف مینبه
 متی است که از برای زمان است خواه استغفای باشد مثل می القتال و خواه شرطی
 مثل نمی تخرج اخرج و بعضی دیگر ایان است بقیع همزه و نون که از برای زمان است
 و از برای طلب همزه زمانی است که او را در معنی و غامضی و عظمتی باشد یا که ایان همزه
 و بعضی دیگر از طرف مینبه کیفیت است که از برای طلب حال استی است مثل کیف زید
 یعنی چگونه است از برای سقیم است یا صبح و بعضی دیگرند و منزه است و می باشد

و می باشند یکبار معنی اول مدت یعنی اول مدت زمان فعلی که مقدم باشد این
 و درین هنگام لابد و ناچار است که واقع شود بعد از این تا مغز معرفت با معنی بود
 اول مدت مثل بار آینه مذکور است و معنی اول مدت از اول ندیدن من
 من او را جمع بود و یکبار دیگر می باشند یعنی معنی اول مدت درین هنگام درین
 این آن زمانی می باشد که تقدیر شده باشد چنان که در حالی که ملائیس و ملاحظه باشد بعد
 مثل بار آینه مذکور است یعنی ندیدن من او را در جمیع ندیدن من او را در هر دو
 و کما مدت که در واقع می شود و بعد از آن در وقت صدور مثل با خبرت مذکور است و باید
 یا جمله فعلی مثل با خبرت مذکور است و وقت یا آن شد و مثل با خبرت مذکور
 مستان و وقت و درین صورت تقدیر می کنند بعد از این آن زمانی را که مضاف
 باشد یکی از این دو هر یک از آنست و مذکور است و بعد از آن خبر خلاف
 هر دو جانب را که میگوید که با بعد از آن است و این آن و بعضی دیگر از طرف
 بنسبت له فاست که معنی فعلی است مثل شدی و لدن که معنی اول است و در
 در لدن چند لفظ دیگر که آن لدن و لدن و لدن و لدن و بعضی دیگر از طرف
 بعینه قط است که از برای استحقاق ماضی کنفی است نه ماضی مبتدئ مثل بار آینه قطعی
 نیز می آید و در این مورد بعضی دیگر عرض است که از برای استحقاق ماضی است مستقیماً
 مستقی است مثل لاراه عوض یعنی نخواهیم دید او را و یا در هر دو طرفی که مضاف
 باشد جمله یا مضاف باشد با و می که مضاف باشد جمله جایز است در آن طرف
 بنا بر فتح و جایز است اعیان مانند قولی که تمیز از یوم بیفیع الصاریقین بفتح یوم
 و من خرفای یومش بفتح یوم که در اصل یوم از کان گذارده است و جمله کان
 کن

این جمله را در کتاب
 الفقهی در باب
 احوال و احوال

که اضاف الیه اذ است و همچنین است لفظ مثل و غیر هر گاه که با مصدر یا
 باشند یا آن مشدود یا آن محظف معنی هر گاه که با این آن جایز است بنا بر
 این تا بر فتح مثل قیامی منک ما قام زید او غیر ما قام زید او قیامی مثل آن
 یقوم او اینک یقوم المعرفة و التلقی و چون معرفت و ذکره را نسبتی
 است بمبنیات فرعی پس در کار و این تا را در عرف این آن وقت المعرفة
 و التلقی معنی باین است در بیان معرفت و ذکره و معرفت است که موضوع باشد مضاف
 جزوئی می شود اعلام یا بر وضع کلی جو معرفت مضاف بلام از برای شئی که ملائیس
 ملاحظه باشد باین که معنی باشد و معلومه داشته باشد یا نه مشروطی است
 پس شئی معنی مقید باین معلومه هر گاه که وضع کنند از برای او کسی را پس او
 معرفت باشد و با قطع نظر از این قدر که وضع کنند از برای او کسی را پس او
 و این معرفت کب استحقاق است اول مقدمات است و اعلام است خواه
 علم شخصی باشد و خواه علم جنسی باشد و ثالثاً بهیات است که آن هر یک از
 اسما و ائمه و موصولات است و بدون این هر دو صحیحاً بهیات بنا بر آنست
 که اسم آن روی بی است رایحه مهم است و اسم موصولی علیه مهم است و رابع
 و خامس آن است که معرفت شده باشد بسبب الف لام یا سبب ندانند و
 هر اسمیت که مضاف باشد یکی از امور گفته سوی ندانند یا فائده معنوی زود که مضاف
 لفظی افاد و تعریف می کنند و کلام در تعریف مضاف است و چون از مضاف است
 بعضی از این آن را تعریف کرده بود سابق که آن مضمرات و بهیات است
 و بعضی مستقیماً از تعریف که آن معرفت بلام است و ندانند بعضی معنی باین آن

ظاهر است که مضاف با اعدادات معنی پس تعریف کرد و علم را گفت العلم ما وضع شی
البیع یعنی علم اسمیت که موضوع باشد از برای شئی بعینه یعنی خواه موضع او شخصی باشد خواه
یا جنسی و یا این قید بیرون بیرون و کلمات و این اسم موضوع از برای بعینه در حالتی باشد
که متداول باشد و شامل نباشد غیر آن اسم را و ما این بیرون بیرون پس در ذاتی از مضاف
زیرا که موضع در آن از برای الت که اطلاق کنند اینت ز ابر هر معنی که اراده
کنند بخلاف علم که اطلاق او بر همین واحد است نیز هر معنی و این عدم تناول مع
و اهر باشد و این قید از برای جامعیت تعریف است و دخول اعلام مشترک در و
بر آنکه در بعضی معارف مضاف بیرون که ان مضمرات است و اعرف المعارف یعنی اتلی
النسات استند ز و فی طیب غیر تکلم است و بعد از ان ضمیر مخفی است بعد از ان ضمیر مخفی
و ذکر کردن مع ضمیر مخفی را با بار اکت که از این دو مذکور معلوم میشود که ادون
او یا چنین تر ازین هر دو است مگره اسمیت که موضوع باشد از برای شئی که معلوم میجو
نداشته باشد یا تکلم و مخایط و نقد لا بعینه بیرون بیرون و معروفه از تعریف مگره
اسماء العدد ما وضع لکلیة احاد اص و اسما عدد و الفاعلی مخفیند
که موضوع باشد از برای کلیة احاد اشیا و عدد و ات و چون مراد کلیت شئی است
جنزیت که جواب باشد از سوال یکم که ان واحد و اشنان و غیر این است
پس اصل تعریف اسم عدد ان باشد که موضوع باشد از برای عدد و همین و عدد و لکه
با و شمار و چیزی را و اصل اسماء عدد و و از و د کلمه است و باقی اسما عدد از ان تا
متولد میشود و این دو از و د کلمه واحده است و اشنان و ثلثان و اربعه و خفسته و ستم
و سبعمه و ثمانیه و تسعمه و عشره و مانه و الف و کوی تو در اعداد مذکور مؤنثه

ع
ک
ح
ح

و معروفه و مرکبه و معطرف واحد و ثنیه اشنان در مفرد مذکور و ثنیه مذکور و
و اشنتان و ثنتان در مفرد مؤنث و ثنیه مؤنث کوی تو از برای مذکور ثلثان
تا بعشره با تا از برای جماعت مذکور ثلثات بول بیرون از برای جمع مؤنث و کوی تو
هر گاه که بخاد و کوی عشره و ده را اهد عشره اثنا عشره در مذکور مثل اهد عشره اجلا اصدی
عشره و اثناعشره و ثنتا عشره در مؤنث مثل اهدی عشره امرأة و کوی ثلثان
عشره تا تسعمه عشره در مذکور مثل ثلثان عشره اجلا و ثلثات عشره تا تسعمه عشره در مؤنث
مثل ثلثات عشره امرأة و وجوب اهد عشره و بی نیم مگردد یک در اندیش عشره
ز و ترکیب در مؤنث تا لازم نیاید و وضع لکلیة اشنان و اشنان و اشنان و اشنان
ترکیب و میکونید در اهدی عشره اهدی عشره و کوی تو عشره و اشوات عشره
که بقوت عقد و کبر است که ان ثلثون است تا تسعمین در مذکور مؤنث بی آنکه
فرقی باشد میان مذکور مؤنث و کوی تو در زیاد هر عقدی از عقود و ثمانیه عشره
اهد و عشره و در مذکور اهد و عشره و مؤنث و چون درین قول عطف بر مقدم
و عطف بعینه نیست پس کوی تو از برای بیان عطف بر مقدم بعینه که نام عطف
تم بالعطف البیع یعنی چون بخاد و کوی تو عشره و اهدی و عشره و کوی تو اشنان و عشره و
اشنتان و عشره و مؤنث تا تسعم و تسعین و کوی مانه و الف در مؤنث و ما میان
و الفان درین هر دو و بعد از ان کوی تو در زیاد بر مانه و الف عطف زیاد بر
مانه و الف پس کوی تو مانه دو واحد تا واحد و مانه و اشنان تا اشنان و مانه و ثلثان
اجال او ثلثات نسوه و مانه و اهد عشره اجلا تا اصدی عشره امرأة و مانه و اهد و در
اجلا تا اصدی و عشره و امرأة و همچنین میبرد و تا با نحو و اصل در ثمانیه عشره نفع باب است

و جایزه است اسکان یا از جهت نقل ترک است و است یعنی قیل الاستعمال است هر حرف
یا با فتح نون پس حذف او یا کز نون که قیل الاستعمال باشد و چون فاعل از زبان حال
اسما عدد و پس شروع کرد در بیان حال کمتر این اسما و آنچه وضع ایهام کند از این اسما
و ابتدا کرد و کمتر ثانی از برای آنکه واحد و اینست را کمتر می باشد یعنی که زود باشد که تغییر علی
کنند مع و کمتر ثلثه ای یعنی کمتر ثلثه تا غیره و ثلثه تا بیشتر مجردی باشد و مجموع خواهد که
این جمع لفظی باشد مثل ثلثه ای یا معنی باشد مثل ثلثه ای معطوف چون عباس بقا
نمکوران بود که اگر کمتر ثلثه و اخوات او ماه واقع ثلثه ماه از همین باشد
ماه باشد و حال آنکه بر خلاف این استعمال کرده اند و گفته اند که ثلثه ماه و اربع
ماه و خمس ماه تا تسع ماه پس بیرون کرد و در از قاعده مذکوره و گفت الا
فی ثلثه ای تسع ماه یعنی هر در ثلثه ماه تا تسع ماه که کمتر ثلثه و اخوات او چو در
می باشد و مفرد به مجموع و کمتر احد عشر تا تسع و تسعین بلکه تا تسع و تسعین منظور و مفرد
می باشد مثل قوله تم ای رایت احد عشر کوبیا و ان عدد تسع و تسعین شاه و کمتر تا
و الف و غیره میان الفان و غیر جمع الف که الف است مجرد و مفردی باشد
ماه راجل و میان راجل و الف راجل و الف راجل و الف راجل و غیره پس
و هر گاه که تعدد و مؤنث و لفظی که تغییر کرده باشد سبب آن لفظ از آن تعدد و
مجموع لفظ شخص هر گاه که تغییر غیر کنند و این لفظ از مؤنث اطلاق کنند او را بر امر
یا باشد عکس این که باشد مفرد و مذکر و لفظ مؤنث به لفظ نفس که تغییر کنند از
مذکر و اطلاق کنند او را بر راجل پس در اسم عدد دو وجه جایزه است یکی آنکه اعتبار
لفظ و تذکره در نهاد اسم عدد مثل ثلثه شخص هر گاه که اراده کنی بلفظ شخص و

تغییر

و ثلثه نفس هر گاه که اراده کنی بلفظ مذکور را و دیگری اعتبار معنی و ثابت
اسم عدد مثل ثلثه نفس هر گاه که اراده کنی بلفظ نفس مذکور را و ثلثه شخصی
هر گاه که اراده کنی بلفظ نفس را و بیشتر نمی باشد لفظ واحد و اهره را و نه
و نه انسان و انسان و بشناسان را و بیشتر از برای این تا از جهت آنست
که مستثنی می شود بلفظ نیز هر واحد از واحد و اینست از اینست و از واحد آن
مثل راجل و جلال و این استغنی از جهت آنست که از صیغه راجل فهم می شود جنس و صوره
و از صیغه جلال فهم می شود جنس و کیفیت پس بزرگ راجل و راجلان مستثنی پس از
غیر این تا که واحد انسان است و کوی ترا از مفرد از متعدد و در واحد از متعدد
بسیب اعتبار تغییر این مفرد و کوی ترا از مفرد و کوی ترا از مفرد و کوی ترا از مفرد
بر و بو اندی الثانی در مذکر و الثانیه در مؤنث و همچنین می رود با جانشین و در کوی ترا
با جانشین در مؤنث لا غیر یعنی کوی ترا تو غیر این را پس جاری نباشد مفرد و متعدد
با جانشین در مؤنث اینست و نه در فوق عشره و بسبب اعتبار حال این مفرد و
کوی ترا در مفرد و متعدد با جانشین آن مفرد از متعدد و بی آنکه تو اعتبار از جانشین
تو معنی تغییر را الاول و الثانی از برای مذکر یعنی یک در مرتبه اولی یا در مرتبه اولی
و الثانیه در مؤنث و همچنین می رود با جانشین و عاشره حادی بنده که حریس و در مذکر حادی
عشر بانیست حریس در مؤنث و همچنین است ثانی عشر در مذکر و ثانیه عشر در مؤنث
تا تا تسع عشر و تا تسع و از این جهت که اختلاف حاصل است میان مفرد از متعدد با جانشین
تغییر و میان مفرد از متعدد با اختلاف اعتبار حال اختلاف کرده اند در اضافت این
و مفرد پس گفته اند در اول که مفرد از متعدد با جانشین تغییر ثابت و اینست یعنی

نه او را یا تعصیب کند بر وجهی ثبات اشئین تصیر هاست یعنی
 که در ایند تو دور است و بودن باین معنی از همه الت که ثبات اشئین از
 نشناخته اند و نشناخته معنی غیر ثبات الا اشئین ثبات است یعنی که در ایند
 تو دور است و گفته اند در ثباتی که مفروض از مقدر و باعتبار حال است ثبات
 ثبات ثبات او اریو او غمسته یعنی اضافه میکنند از ایند وی که س او بی
 یا بعد درمی که فرق او باشد و معنی ثبات ثبات ثبات بی از سه نه مطلق بلکه یکی است
 از سه که در ایند سیم باشد و گوی تو را اضافه فایده زیاده بر عشره باشد و بی عشر
 احد عشر با اضافه مرکب اول غیر یک ثباتی یعنی یکی از بیازده که مرکب باشد
 درجه دوم نیز بیازدهم باشد و این اضافه مذکور بنا بر اعتبار ثباتی و باعتبار حال
 و پس از برای آنکه اعتبار اول بی و بی که عشره را معنی که استثنای او را خواهد
 بود در او داد این معنی هادی احد عشر یکدفعه جز ایند از مرکب اول از جهت
 حقیقت و همچنین گوی تا تا مع عشره هر گاه که حذف کنی تو جز ایند از مرکب
 اول پس مبرک باشد جز اول از مرکب اول از برای آنکه ترکیب که مرکب
 بنا است مستثنی است یعنی است بهر دو جز اول از مرکب ثباتی از برای آنکه موجب بنا که
 ترکیب است در وجود است المذکور الموقوف و چون منجز است تحت
 اسما عدد و مذکور موات پس ذکر کرد بعد از اسما عدد مذکور موات و گفت
 که المذکور الموات و مقدم است مذکور را بواسطه آنکه منکر اصل است موات
 فرع و اصل مقدم است بر فرع و مقدم است موات و در تعریف از برای آنکه
 تعریف او در وجود است و تعریف مذکور عدلی و وجودی از جهت شرافت مقدم است

بر عدلی پس گفت فالکوت یعنی موات سمیت که کاین و حاصل باشد و در
 علامه تائیت لفظاً یعنی علامت او بلفظ در احوال باشد همچو قدر و حکما یعنی
 علامت تائیت بلفظ در شمار باشد و اما چیزی که بجای علامت تائیت بلفظ در
 احوال باشد همچو عقرب یا تقدیر باشد یعنی علامت او مقدر باشد و مراد نحو
 عین و مذکور بلفظ موات است یعنی سمیت که یافت نشود علامت تائیت
 در وقت لفظاً و نه حکماً و نه تقدیراً و علامت تائیت تائیت خواهد لفظاً و خواه
 حکماً و خواه تقدیراً و الفات در حالتی که مقصود وی بتمه باشد همچو سیم
 یا ممدوده و یا تمه باشد مثل صحرا و حجر او موات بر وقت است حقیقی
 و لفظی پس حقیقی سمیت که در مقابل او ذکر می از جنس حیوان باشد همچو امراه
 که در مقابل او رجل است و ناقه که در مقابل او حمل است و موات لفظی خلاف
 موات حقیقی است یعنی در مقابل او ذکر می از حیوان نباشد مثل طله که مثال
 تائیت لفظی حقیقی است و عین که مثال تائیت لفظی تقدیر است از برای آنکه
 تا و تائیت مقدر است در بدلیل تصیغ او بر عینیه و هر گاه که اسناد کنند فعل
 را بسوی موات خواه حقیقی خواه لفظی خواه ظاهر خواه مضمحل و خواه موات
 در فعل می باید مثل قامت و حرب العین بقامت و عین و حرب و چون از کلام
 سابق بیرون آمد که با وجود یکا در فعل می باید پس بیان میکند لزوم تکریم یا و را
 بقوله و انت ظاهره الحقیقی باطنی یعنی هر گاه که فعل مستند باشد بقا هر موات
 غیر حقیقی جایز است بودن تا در بودن یا در آن فعل مثل طلعه الشمس طلعت
 الشمس و در غیر این صورت تا لازم است پس بگوید که قوله و انت ظاهر غیر

غیر الحقیقی منافی و اذا استعمل الفعل اليه بالتاء و هو كانه كما سنا و كذا
 فعل البسوی ظاهر جمعی که غیر جمع مذکر سالم باشد مطلقاً یعنی خواه و اصرار
 موشک و خواه مذکر حکم ظاهر موات غیر حقیقی است پس اگر خواهی بگو جارت
 المومنات و جارت الرجال و اگر خواهی بگو جوار المومنات و جوار الرجال
 و استناد فعل بضمیر جمع مذکر عاقلی که غیر جمع مذکر سالم باشد یعنی جمع مکسر باشد
 پس انفعال یا تانیث است که اول است بر غیر مستکنی در وی با و در جمع است
 مثل الرجال جارت و الرجال جوار و در استناد فعل بضمیر مذکر او ایام
 فعلت و فعلت ما بد گفت نشد و هوها النساء قلت و فعلت و الایام مضت
 و مضی المتنی ما الحق اخبری ایا قسود کم از اسامی است و متنی ای است
 که لاحق آخر مفرد و شده باشد الف در حالت رفع یا یا که مضارع باشد قرفی
 که پیش از و باشد در حالت نصب و ج تا ممتاز شود از صفت جمع و در بی هر دو
 حال قرفی باشد عوض از و که که مکسور باشد و عوضی الحاق مذکور است که دلالت
 کند بر این الحاق آنکه یا مفرد متنی است مثل مفرد او در عدد یعنی واحد و کما جاتی
 که باشد این مثل از جنس مفرد او و چون بودن آخر ای که لاحق او می باشد حکایت
 نشسته از بعضی موارد راه می یافت بسوی او تغییر اراده کرده است آنکه سابق کند
 حکم آن ای را که راه می یا بسوی او تغییر از برای آنکه حکم ای که غیر این ای است
 معلوم میشود از تفریق متنی پس گفت فالتصور ای یعنی اسم مقصور آن است
 که در آخر الف تنها لازم باشد اگر باشد آن الف و تنقلب به از او
 و آن اسم تثنائی باشد قیب می کند الف را در تثنیه بود پس در تثنیه عطف

باید گفت و اگر نیاید الف او انجمن که گفته شد یا نیکه باشد الف و تنقلب
 از یا یا باشد آن اسم چهار حرف بیشتر پس الف در تثنیه او تنقلب می شود و یا پس
 در تثنیه رحی و حیاتی یا یک گفت و در تثنیه اخلا و اگر چه الف او در اصل و اول است
 اعلیان یا یک گفت و اسم مذکر و اگر باشد مثنیه او اعلی یعنی غیر از یا باشد تانیث
 می باشد آن صغره پس گفته شود در قرآن که جمع قاری است قرآن و اگر باشد
 صغره او از برای تانیث یعنی تنقلب از الف تانیث بحر حمراء قیب که می شود
 آن الف بود پس گفته شود در تثنیه حمراء حمراء آن که و اگر نیاید صغره او
 اصل و تانیث از برای تانیث پس در تثنیه علیان که یعنی عصب معنی است و مثنیه او
 زایه است و از جهت الحاق بقول است علیان و علیان و ان تران کت
 و حذف میکنند تثنیه را از جهت اضافه پس در اضافه غلاف بیای مشک غلامی
 باید گفت در اصل در ای که با تانیث بوده باشد آنست که در وقت تثنیه آن تاء
 تانیث بر پیشتر بحال خود باشد مثل شاربان و یا ضربان و گاه است که حذف می کند
 تانیث تانیث را و آن در دو مضارع پس می خصیان که خصیه است و دیگر می
 البیان که تثنیه ایست المحوسع ما ذل علی احاد و مجموع و جمع
 است که دلالت کند بر جمع احاد و مفرد آنی که قصد کرده شده باشد از بین در حالتی
 که این اسم مجرد مفرد خواهد باشد و در وقت تغییر از تغییر است یعنی فرق میان او
 و میان حرف مفرد تغییر است باشد و چون دومی مذکور است پس بدانکه ما ذل
 علی احاد جنس است و تانیث است مجموع را و اسما احیاس را یعنی جمع که اگر چه دلالت
 میکند بر احاد و وضع لیک دلالت میکند بر ایشان استمالاً و تانیث استمالاً

ط
 حمر اوان
 ۲
 علائق
 ۲

محو ربط و بعض اسما عدو و انچه ثمانه و عشره و بعضه مقصود بر حرف
 مفردة بيرون سپرده رفت اسما از اجناس و اسما مجموع و عدد و وقت و غیره
 از برای جامعیت است و داخل شدن در تعریف مثل فلک بنا بر مذکور است
 و کتب جمع بنا شد بر احوال بلکه اول که تمهید و تفهیم میانه او و میانه
 واحد او جدا شده است اسم جنس است و نامی که یک است از جمع است و این اسم
 هر دو بیرون اند از تعریف یعنی که شخصی تو گفتیم بر احوال که مذکور است
 زیرا که اختش گفته است جمع اند مثل فلک جمع است و هادق است تعریف مذکور
 بر دو وجه و ضم او از ضم است جمع است که از ضم او ضم فعل است مفرد است
 پس معیاره میانه مفرد و جمع اعتباری باشد و این جمع صحیح است و مگر زیرا که
 زیرا که بنیای مفرد و جمع است میانه اول جمع است و نامی که پس صحیح
 بجای می باشد از برای مذکور و بجای از برای مؤنث پس صحیح مذکور است که
 لاحق آن مفرد او شده باشد و ادوی که منقسم باشد به قبلی او در حالتی با یاد که
 مکتوبند یا قبل او در حالتی نصب و جمع و مؤنثی که عوض از او که باشد در هر
 دو صورت و غرض از الحاق مذکور است که دلالت کند این الحاق بر آنکه یا
 مفرد است اکثر از مفرد او که از جنس او باشد و ازین جهت است که گفته اند که قبل
 مرتب جمع است و چون استی مذکور را پس هر آنکه را باشد آن مفرد او گویا که قبل
 او مکتوب باشد حذف کرده میشود آن یا از مثل قاضون که جمع قاض است و در اصل
 قاضیون بوده است فعلی که یا کردیم یا قبل میداد سبب یا قبل التقاس کین
 شد میانه بود او یا را از احوال جمع قاضیون شده و اگر باشد آنرا الف مقصوده
 قاضون هر

حذف کرده میشود الف را از الفه التقاس کین و بعد از حذف باقی میماند
 یا قبل او از ابرق و غیره نیکند فته را تا دلالت کند فته بر الف مثل مصطوفی در حالت
 رفع و مصطفین در حالت نصب و هر که اصل این مصطفین بر مصطفی
 در هر دو صورت یا مستحق یا قبل مصطوح را قبل الف کردیم التقاس کین شد
 میانه الف دو اول الف و یا الف را از الفه مصطوفی و مصطفین شد
 شرط اسمی که خواهند مع کنند او را جمع صحیح فکرات که اگر باشد این اسم اسم
 محض و بنا شد بر دو معنی و صفتی و صفتی پس شد آن اسم مذکور و علم و عاقل
 یعنی مسمی آن عاقل باشد زیرا که لفظ علم موصوف بقول میشود و اگر باشد این
 اسم اسم صفة و ال معنی و صفة مثل اسم فاعل و غیره پس بر او شرط است
 بچند شرط اول آنست که مذکور باشد و مسمی او عاقل باشد و شرط ثانی آنست که
 اصلی باشد که مؤنث او بر وزن فاعله باشد مثل حجر حجر است گفته شود در حجر
 شرط ثالث آنست که باشد این اسم فاعل که مؤنث فاعله باشد مثل سکون
 سکون است گفته شود در سکون سکون و شرط رابع آنست که باشد این اسم مذکور اسم
 مذکور که بر وی باشد در وضع که در وقت یا مؤنث یعنی این اسم مذکور در اطلاق
 بر مذکور مؤنث هر دو کند مثل جمع و صبور که ماب و ماب و ماب مذکور مؤنث
 هر دو واقع میشود و چنانکه گفته اند در بیان رجل جمع ای مجروح و امرأة جمع ای مجروه
 و رجل صبور ای صابره و امرأة صبور ای صابره پس صیغه قبل یعنی مفعول شد و صیغه فاعل
 یعنی فاعل پس صیغه مجروح و صبور و فاعل گفت و شرط خامس آنست که باشد این اسم مذکور
 ملائیس و ملائیس یا تا نیست مثل علامه پس علامه را جمع بر غلامیون سوانی کرد و حذف

مصطفیست

میکنند فون جمع را از جهت اضافة مثل مسجی الاکونید که تا گفته اید که جمع صحیح مندر
 جمعیه ادکاهی صحیح است که شرایط مذکور پیشتر بیاید میگوید در سنین یکسین که جمع
 سسته است نه سینه است و در ضمیمه فتح الکرم جمع ارضی بیکون است که آن را
 یوا و دون و یاء فون کرده اند و شرایط مذکور در این کتاب است زیرا که گفته اند
 و نه علم و نه عاقل که هم که این باشد و اندر خلاف قیاس و قاعده اند الموقت
 ملحق الحرف الف و تاء و کلامه کما فی جمیع صحیح موت صحیح است که لاحق مفرد او
 باشد الف و تاء و کلامه که طوق با کما یادی است اکثر از وی از جنس وی شرط
 جمع صحیح موت است آنرا که باشد مفرد او صحیح و او را اندر کوی باشد که جمع کرده باشند
 آن مفرد که در ابواب و فون مثل مسلمات و الکلمات مفرد او را اندر کوی که جمع یوا و
 و فون کرده باشند پس شرط صحیح جمعیه او است که باشد مجرد از تاء و تائیت هر چه
 حایض پس حایض را جمع بر حایضات خنثه و حایضه را جمع بر حایضات کنند و اگر باشد
 مفرد او خنثه بلکه هم بعضی جمع میکنند او را جمع موت مطلقا یعنی بی آنکه اعتبار کنند
 در و شرطی را مثل طلحات و ریسیات و جمع طلوع و ریب جمع التکسیر
 تعیین بنا و واحد آنرا جمع کثیر جمعیت که نیز یافته باشد یا واحد او حقیقه سحر و حال
 و افراس یا اجارا و جمع فک تخا که کثرت چون مذکور که جمع کثیر است علی بودن
 قله را و جمع کلمه تا پس یا نمود در تحت اوج قله را و جمع کلمه را و کثرت جمع الفله
 افضل از جمع قله که اطلاق میکنند او را بر سه و آنچه میانه این هر دو باشد جمعیت که
 در آن فعل باشد همچو اقدس که جمع فلس است یا بودن افعال باشد همچو افراس که جمع فک
 یا بودن افعال باشد همچو ارفع که جمع ریغف است یا بودن فعلی باشد همچو علی که جمع علیات

و جمع صحیح است خواه مذکور باشد مثل مسلمین یا موت باشد مثل مسلمات و آن جمع
 که با عدای او در آن ابرو مذکور باشد و با عدای جمع صحیح باشد جمع کثرت است اطلاق
المصدر اسم الحدیث الجاری مصدر اسم حدیث است یعنی معنیست
 نه ذاتی که قائم باشد غیر خواه صادر شده باشد از آن غیر نحو قیام و قعود و خواب
 صادر شده باشد همچو طول و قصر و این اسم حدیث جاری باشد بر فعل اسمی بود که در
 فعل از آنجا که باشد غیر از فعل را مانند او و الباطن با عدویه متعلق است
 جلوت و جلت و جلت پس عالمیه و قاوریه که فعل از این مشتق مصدر باشند
 و این مصدر در طایفه مجرد خواهد گشت از برفیه و خواهر رباعی مجرد و خواهر رباعی مزیدیه
 قیاسی است همچنانکه کوی تو که فعلی که تا فعلی را و بودن افعال باشد مصدر او از بودن
 افعال است مثل اخرج اخرجوا هر فعلی که مصدر او از بودن است فعلی باشد مصدر او از بودن
 استفعال است مثل اخرج استخرجوا و غیر این دو مثال از آنست که معلوم شد در علم صرف
 و عمل میکنند مصدر تطفأ به جز از عمل فعلی که مشتق باشد در خواه که باشد مصدر معینی
 بلکه فعلی مثل ضرب زیر عمره امس خواه معنی حال باشد یا استقبال مثل عجبی ام ارام
 عمر و فالد اعدا الالان و عمل او مشروط است با کم باشد معقول مطلق یا بر آنچه
 بعد از این معلوم شود و مقدم شود و معمول مصدر بر مصدر زیرا که او ضعیف فعل است
 و عمل در باقی خود میسکند و فاعل او ضمیر ستر در و نمی باشد و از آنجه باز هم مثل ضربی
 زیرا که لازم نیست ذکر فاعل مصدر نه مظهر نه مظهر تخمینا که لازم است و فعلی باید جایز است
 حذف فاعل او همچو قولم تم او اطعام فی یوم ذی مسینه و اولی رتبه است که مصدر
 عامل باشد منبر یا و جایز است عمل کردن او در وقتی که اضافه کرده باشند او را فاعل

ضرب زیر عروا

و بدون ثمن با کسب اجتنابی ضرب زیر عروا اولی باشد لکن اجتنابی ضرب زیر عروا
و او اضافه او فاعل سیاه است و اضافه او مفعول کم است ازین جهت است که در وقت
افزافه او مفعول محقق است بر سر مثل اجتنابی ضرب لکن تعلق لکن که مفعول باشد
و عمل بر عمل او باشد خوراک مفعول مفعول باشد و خود مفعول غیر مفعول که مثل ضرب
اللسان الجلا و ضرب یوم الطیحه و ضرب التوب و عمل کردن مصدر در وقت که با لام معرفت
بیان شده یقین است چون شرط عمل مصدر آن بود که بیانش مفعول مطلق پس بیانش که اگر باشد
مصدر مفعول مطلق ضرب یعنی بدل از فعل نباشد و بجای او بیانش پس عامل از مفعول که بعد
از موصی مصدر باشد فعل است از برای آنکه جایز نیست عمل کردن او که ضعیف است یا وجود قوی
که فعل است خواه که آن فعل مذکور باشد مثل ضربت ضرب که از خواه خود باشد و جایز باشد
اظهار او مثل ضربت از وقت که محاط مضمون ضرب باشد پس درین تقدیر باشد که افرغ از
و اگر باشد مصدر مفعول مطلق مطلق که واقع باشد بدل از فعل پس در وجه جایز است یکی آنکه
عمل از برای فعل باشد از جهت اتصال او در عمل و دیگری عمل از مصدر باشد از جهت تا تأویر
فعل را اسم الفاعل مستحق من فعل است اسم فاعل است که استحقاق کرده باشد
او را و بدون او در وجه باشد او را از فعل صحیح که مصدر است و مضمون باشد این اسم از برای
عکس کی قیام داشته باشد این فعل مذکور با کسب و معنی حدوث باشد یعنی مجرد و شده باشد
و چند شده باشد و او از برای آنکه تا قبل او با وجود باشد یکی از از منتهای آن پس
اعتراض نماید بمانند فاعل دوایم و یاب و در آنجا و ستم زیرا که لکن دلالت میکند بر
حدوث ضرر و وجه است دوام و حدوث ثبوت و حدوث رسوخ و حدوث اسم از مضمون
اسم فاعل از برای یعنی نمایان جزو زیرا که میسازد از نمایان جزو است است که بدون فاعل

ملی

منش ناصر و ذکر کردن مصداق را از برای او بنا بر شهرت است و صفت او از غیر
نمایان جزو که نمایان جزو و ریاضی ضربت است است آنکه بر مضمون صورت مضارع معلوم
باشد زیرا که او عمل فعل معلوم میکند گاهی که این مضارع معلوم با مضمون باشد که ندارد
باشد این اسم مضمون بجای حرف مضارع که حرف مضمون باشد یا کسره یا قیل
افزاید باشد مثل ضربت نمایان است که حرف مضارع مضمون است و مستفرد است آن
که حرف مضارع مضمون است پس وجه دو مثال معلوم شود عمل میکند اسم فاعل عمل فعل مضارع
مبینی از برای فاعل پس از فعل متعدی مفعول واحد پس اسم فاعل نیز متعدی مفعول است
و اگر فعل او متعدی بود مفعول لیل او نیز متعدی بود مفعول است یعنی که فعل او متعدی
بطرف زمان و مکان و حال و مصدر و مفعول له و مفعول مع و باقی فضلات می باشد
مچنین اسم فاعل نیز متعدی باین لای باشد و شرط است در عمل کردن اسم فاعل لکن باشد
او یعنی حال یا استقبال و دلیل بر شرط مذکور استقران و عربت مثل ضربت ضربت
تخلیه عروا الان او عند او همچنین شرط است در عمل کردن او از جهت اعداد کرده باشد او
بر صاحب خود یعنی بر کسی که انصاف داشته باشد با اسم فاعل که آن باشد است یا موصول
یا موصوف یا ذو الحال مثل ضربت ابوه ای الذی یضرب ابوه و یا واصل صاحب
ابوه و یا زید را کس فرس یا استماد کرده بر مضمون استقام یا اعتماد کرده باشد و یا
نافیه و مانند او از حروف نفی همچو لا و ان مثل اقام زید و ان اقام الزید ان و قیام
نویه و نیسلیقا زید و هم الزید ان پس عمل او شرط باین باشد که فعلی از برای امور
ستمه باشد پس اگر باشد اسم فاعل متعدی از برای زمان ماضی مستقل و لاراده کنی ذکر
مفعول او را واجب است اضافه اسم فاعل بسوی آن مفعول اضافه مضمونی مثل ضربت

در این کتاب (کتاب الف) و کلمات دیگر که در این کتاب است

عمر و اسلاف مرگ بی را که گفته است که اضافه او واجب است و جاز است
اگر باشد آن مفعول مذکور بعد از منصوب بفعولیه پس اگر باشد اسم فاعل از مفعول دیگر
غیر مفعول بی که اضافه کرده اند بسوی او اسم فاعل را پس از مفعول مفعول فعل مقدر است
و منصوب است با عطف مقدر زیرا که چون گفت معطی عمر و گفته میشود در مفعول او که ما اعطاه
در اینجا یعنی چه خبر است که عطا کرده است او را پس گفته است در اینجا یعنی ما اعطاه و در اینجا
پس اگر در فعل شود لام یعنی لام موصول را اسم فاعل مایه است جمع از منتهی معنی علی او در
که لام داخل در شده باشد مفید است بزود او نیز تا معنی حال یا استقبال بلکه ادخل میکند
در این حال خواه که معنی ماضی باشد یا حال یا استقبال پس کوی تو مررت بالاضرب ابوه
زیرا اسم بی که میگوی تو مررت بالاضرب ابوه زنده الان او خدا و این اسم مفعول
که موضوع است از برای مبالغه باشد و همچنین مجموع این هم در مثل اسم فاعلی است که مفعول
از عمل و شرط مثل از زبان خاربان و از زبان خاربان و از زبان خاربان و از زبان خاربان
و جاز نیست حذف نون سنی و مجموع در وقتی که باشد عمل باشد و عمل کرده باشد در مفعول
خود بر مفعولیه و در وقتی که با توفیق و یا دخول لام موصول باشد و حذف مذکور از جهت
تخصیص است مانند قوله تم والیهمی الصلوة نصب الصلوة بر مفعولیه و حذف نون اسم
المفعول وهو ما استحق من فعل ما یکی دیگر از مشتقات مصدر را اسم مفعول
و او آتی است که مشتق باشد از مصدر در حالتی که موضوع باشد از برای ذات با از آن
حیث که در وقت داشته باشد فعلی بر مانند مضروب قوله ما استحق من فعلی مثل است جمع
امور مشتق از مصدر را و قوله وقع علیه بیرون میکند ما عدای اسم مفعول را و
اسم فاعلی وصفه مشبهه و اسم تفضیل خواهد این اسم تفضیل از برای تفضیل فاعلی باشد

تجواع

تجواع علم یا از برای تفضیل اسم مفعول هم او بیرون رفتن اسم تفضیل از جهت
است که این مشتق است از مصدر و موضوع است از برای موصوفی که زیادتی داشته
باشد بر بقیه درین فعل و اسم مفعول موضوع است از برای کسی که در وقت داشته
بر و فعل و پس از او بیرون میریزد و مسند اسم مفعول از زمانی جزو و بر وزن مفعول
و از غیر زمانی جزو و بر صیغه اسم فاعلی است بفتح ما قبل آخر هم مستحق بفتح زائوال
اسم مفعول در عمل و شرط هم حال اسم فاعلی است یعنی همانکه عمل کردن اسم فاعلی
شروط بود با کمال از وی از امور گذشته مذکوره در اسم فاعلی باشد همچنان علی
کودن اسم مفعول نیز علی کوشا فعل مجهول شرط است با کمال از وی از امور گذشته
باشد مثل زید معطی غلامه در آنکه قبل از او مسند است و هر گاه که باشد اسم مفعول
موصوف بلام عمل میکند کما بی که معنی ماضی باشد پس او رفع کند آنکه قائم مقام فاعلی باشد
و اگر باشد مفعول و یکربانی است بر نصب خود مثل مثال مذکور که زید معطی با با فخر
الصفة المشبهة ما استحق من فعل ما یکی دیگر از مشتقات مصدر
مشبهه است با کم فاعلی است در تثنیه و جمع و تکرار است و او آتی است که مشتق باشد
از فعل لازم و مصدر لازم و موضوع باشد از برای کسی که قیام داشته باشد آن اسم با و
و معنی بیوت و استراحت باشد یعنی حدوث و بقوله من فعلی لازم بیرون کرده اسم فاعلی
و اسم مفعولی را که مشتق باشد از فعل متعدی و بقوله علی معنی الثبوت بیرون کرده اسم فاعلی
را که مشتق باشد از فعل لازم مثل قایم و ذلیم و صیغه صفة مسلیهم مخالف است
بر صیغه اسم فاعلی او اسم مفعول را و تلفظ او در حالتی است که گمان در حال باشد بر
حسب سماع از عرب هم عر با و حاصل آنست که نیست در صفت مشبهه را کما عر

قاعده بلیت مضبوطه که شناسند بان قاعده اورون صفت مضمونه را
 اسم فاعلی و از جمله صیغ او یکی فعلی است جو حسن کی فعل است صفت کی فعل است
 جو شکر یکی قول است جو غیر یکی فعل است جو صفت و غیر اینها که شنیده باشند
 و عمل میکند صفت مضمونه علی فعلی خورد از عمل لازم را پس حسن علی کند و صفت مضمونه
 کند و شنیده علی شد کند و عمل کردن او مطلقا است یعنی شرط زمانی از آنست
 نیست و اما شرط و یا مطلقا و بر صاحب است مگر آنکه قبل از و الف و لام معمول
 واقع نمیشود زیرا که صد الف و لام اسم فاعلی باشد یا اسم مفعول و بقیه مسکول
 صفت مضمونه یا مطلقا و در ایندن او را قسم قسم و بیان حکم هر قسم
 که صفت مضمونه یا مطلقا است بلام تعریف یا مجرد است از لام و بهر تقدیر
 معمول او یا مضاف است یا مطلقا بلام است یا مجرد است از لام و اضافه
 پس باشد اقسام ششگانه حاصل شده باشد از ضرب دو در سه و معمول صفت مضمونه
 هر واحدی از اقسام ششگانه مرفوع است تارة و جبار مضبوط است تارة و مجرد است تارة
 آخری پس بنا برین گشت اقسام سیلی او بجد می که حاصل شده از ضرب اقسام ششگانه
 برای معمول است از حیث اجواب در اقسام ششگانه که حاصل از ضربی و معلوم شده بود از
 پیش و چون دانستیم که در الیسی بود که رفع در معمول صفت بر فاعلیه است از برای صفت
 مثل زیه حسن و وجهه که و نصب در معمول او را که معرفه باشد معمول از جهت نسبت معمول است
 بمفعول مثل زیه الحسن الوجهه که معمول نصب او که معرفه است مثل زیه الحسن و همانرا که معمول
 او مجرد و بی اعتبار اضافه صفت لوی او مثل زیه حسن الوجهه و تفصیلی نام
 غایب عشر در ضمنی آمده جز آنست که گفته شود حسن وجهه و حسن وجهه و حسن وجهه

تانی

با عراب نشسته دو وجه و همچنین اعراب نشسته میسرود در الوجهه در حسن الوجهه
 یا که گفته شود حسن الوجهه و حسن الوجهه و حسن الوجهه و همچنین اعراب نشسته دو
 در وجه در حسن وجهه پس اقام بجا باشد گاهی که صفت مجرد از لازم باشد
 و متون باشد در بعضی موارد که صفت معروف بلام باشد و معمول او مضافی بضم
 باشد یا معروف بلام باشد یا مجرد از این هر دو باشد در او نشسته وجهه پس در اینگونه
 گفته شود الحسن وجهه و الحسن وجهه و الحسن وجهه و تا گفته شود الحسن الوجهه
 و الحسن الوجهه و الحسن الوجهه و یا گفته شود الحسن وجهه و الحسن وجهه و الحسن وجهه
 وجهه و در قسمه ازا قی که باشد صفت بلام محتسب اندکی است که صفت بلام
 باشد و مضاف بکند بمعنوی که مجرد باشد از لام و اضافه تهنی الحسن وجهه و اختلاف
 و اختلاف کرده اند مطلقا در صورتی که باشد مجرد از لام و مضاف باشد معمولی
 که مضاف باشد بضمیر معمول مثل حسن وجهه که بسوی و جمیع بصری که جز
 میکنند این صورت را بر فتح گاهی که در ضرورت شمر بجا شده باشد و پس گویند
 تجویز میکنند او را بی فتح در سبب کلام و بوقایع بعد از استعاطی ثلثه که تا نزد است
 آنچه باشد در ضمیر واحد خواهد ضمیر واحد را صفت باشد و او صفت قسم است الحسن
 الوجهه یا عراب نشسته در الوجهه یا عراب نشسته در الوجهه و حسن وجهه یا عراب نشسته در
 وجهه و یا این ضمیر واحد در معمول است مثل الحسن وجهه و حسن وجهه بر فتح هر دو پس
 مجموع نه باشد که حسن است و آنچه باشد در دو ضمیر که یکی در صفت باشد و یکی در
 معمول مثل حسن وجهه الحسن الوجهه و حسن الوجهه و حسن وجهه یا الحسن وجهه
 بر فتح وجهه در اختلاف وجهه و چون وجود ضمیر در معمول صفت ظاهر و در صفت ظاهر بود

پس محتاج شدیم بقاعده که ظاهر شود بان قاعده وجود ضمیر و مقدم وجود ضمیر
 در ضمه پس بنا برین گفتیم مع از برای بان قاعده مذکور و معنی در وقت
 یعنی هر گاه که خواهی مرفوع سازی تو معمول صرف را بصفت پس نسبت ضمیری در ضمه
 زیرا که معمول او درین هنگام فاعل است بر این ضمه را پس اگر باشد در ضمه ضمیری
 که فاعل او باشد لازم آید قاعده فاعل که باطل است و چون معمول او مرفوع باشد
 با و پس این ضمه درین هنگام محض است یعنی که فعل را تثنیه و جمع نمیکند
 که معمول او متنی و مجموع باشد چنان در ضمه مشبهه را تثنیه و جمع نمیکند گاهی که
 معمول او متنی و مجموع باشد و اگر باشد معمول مرفوع بصفت بلکه مشبوه باشد
 یا باشد یا مجرد پس درین ضمه ضمیر است که راجع است بموصوف و درین هنگام
 که ضمیر او باشد پس تا آنکه تو صفت را تا آنکه موصوف پس گویا تو باشد
 حسته وجه حسته و تثنیه کنی تو جمع کنی صفت را هر گاه که باشد
 موصوف او تثنیه و جمع پس گویا تو الزید ان یا الزیدون حستا وجه و حستا
 وجه و الزیدان حستان و همانا و الزیدون حستون و همانا اسم فاعل
 غیر متعدی یعنی مستقیق باشد از فعلی که متعدی یک معمولی باشد مثل ضمه مشبهه که در این
 ذکر کرده اند از اقسام گاهی عشر پس مرفوع کرد از آنکه این اسم فاعل و اسم
 مفعول فاعل را و مفعول مالم لیس فاعله را و مفعول کرد از آنکه این هر دو را
 و مضاف بهند باین هر دو پس گویا تو زید فاعل الایک برفع و ظرف و مفعول
 و مفعول الایک برفع و ظرف و مفعول الایک برفع و ظرف و مفعول
من فعل یعنی دیگر از مشتقات اسم تفضیل است و ادای است که مستقیم باشد

انقر

از فعل و مصدر و مرفوع باشد از برای آنکه انصاف داشته باشد
 بر غیر او یعنی بر غیر خود در اصل و این اسم تفضیل از حیث صیغه آنست که با
 وزن فعل باشد گاهی که از برای مذکر باشد و بر وزن فعلی باشد که از برای
 نکر باشد و اگر چه بجز اصلی باشد پس و اضل باشد و از فعل ضمیر و ضمیر
 مکرر و در ضمیر از برای آنکه در اصل ضمیر او تکرار شده اند حذف
 کرده اند بجز در از جهت تخیص و شرط اضل تفضیل آنست که بنا کرده اند
 از مصدر و علانی نه رباعی که ان علانی مجرد باشد نه مزید تا ممکن باشد تا ان
 از او زیرا که با تو آید بنا اضل صورت نه بند و بیرون تو آید معنی فعلی
 و محبتی می باید که این علانی لکن و عیب ظاهر که نباشد از برای آنکه لکن و عیب
 ظاهری اشتقاق کرده اند فعلی را که از برای غیر تفضیل است سحر احمر صی
 شرح و اعور یعنی یک چشم پس اگر اشتقاق کنند اسم تفضیل را از این تا هر گاه
 ایناس حاصل شود در صورت معونه اند که مراد از احمر و اعور دو حمره است
 و دو عور یا زیادتی عور که عیب ظاهری اگر عیب یعنی بند اضل تفضیل
 از دنیا کنند مثل فلان ابله مثل فلان و اجمیل مثل زید اضل آنکه که
 را اشتقاق کرده اند از علانی مجرد که لکن نیست و عیب نیست که ان اضلی
 که معنی ضد نقص است پس اگر قصد کرده باشد غیر علانی مجرد را با که اراده
 باشد یا که زواله کند ضمه اضلی بر آنکه اصدا از برای دل است در غیر علانی مجرد
 بر غیر آن احد متصل شود پس غیر علانی مجرد بلفظ باشد و مانند او بمنزل آنکه و
 بگردان آن غیر علانی مجرد آینه خواهد آن غیر علانی مزید به مثل زید

اشد من عمر و آخر ابا و خواه آن غیر لون بیشتر زید است من عمر و سافا
 و خواه آن آن غیر است بیشتر زید است من عمر و سافا و آن در اسم تفضل
 آنست که از برای فاعلی بیشتر است مگر در آن از برای مفعول و کماست که می آید
 از برای مفعول و احدی او از برای مفعول است بر خلاف تفضیل است و احدی یعنی
 کسی که بیشتر مفعول بر بیشتر و اولی منسوب به بیشتر است استعمال میکند اسم تفضل را بر یکی از
 سه وجه و این وجه آنست که استعمال او با ضمه باشد یا با من یا با لام بیشتر بر سبب اتصال
 حقیقی یعنی خالی نمیشد و در این تلمذ با او باشد پس در اجسام که استعمال
 او در حالت اضافه باشد مثل زید اناس یا من بیشتر است زید افضل من عمر و یا یلای
 یا شد که از برای عهد خارجی است مثل زید افضل من عمر و یا یلای
 الاصل می عمر و که دو از تلمذ با او است و جایز نیست زید افضل زرا که خالی
 از تلمذ است و هکذا از تلمذ جایز نیست و اما موقوفی که در آنند مفضل علیه را اصل
 اند اگر که در درستی تقید است که اند اگر من کماست و چون در آنست که اسم تفضل
 مستعمل به با ضمه باشد پس بد آنکه هر گاه که اضافه کنند او را پس مراد او
 معنی است یکی از این معنی که اکثر استعمال است آنست که تقدیر کرده شده باشد با یکی
 زیادتی موصوف اسم تفضل بر چیزی که اضافه کرده بیشتر است تفضل را بسوی آنچه و
 درین هنگام که استعمال کنند او را این معنی پس شراست که موصوف او تفضلی از
 اخرا و آنچه بری که اضافه کرده بیشتر او را بسوی او یعنی موصوف و اصل بیشتر
 من اشیافیه و صح مصاف الی اسم تفضل من زید افضل اناس که زید و اناس
 در اناس که مصاف الیه افضل است و چون شرط کردیم شرط آنست که در این جایز

افضل

باشد گفتن تو یوسف حسن اخوت از برای انکه بر آن است یوسف از اخوت است
 اضافه اخوت بصیر یوسف و چون اضافه کنند اخوت را بصیر یوسف و یوسف سی
 بیرون خواهد بود یوسف از اخوت زیرا که مصاف الیه خارج است از مصاف فاعلی
 از و یعنی اسم تفضل که تقدیر کرده باشد یعنی تو زیادتی مطلقه را یعنی مفید باشد
 نظر مصاف الیه بکه زیادتی بجمع ماعدا ای او باشد حقیقه و عرفا و مراد زیادتی
 مطلقه عرفی آنست که اهل عرف تقدیر کرده باشند زیادتی او را بر و درین هنگام
 که مقصود زیادتی مطلقه باشد اضافه او را از برای تفضیلی است باز برای تفضیلی
 پس جایز نیست این معنی آنکه اضافه کنند او را با جمعی که در اصل باشد درین حالت
 مثل گفتن تو یوسف افضل قریش یعنی افضل است از قبله قریش است پس بیشتر
 اضافه از برای توضیح و آنچه اضافه کنی تو او را با جمعی که از جنس آن باشند
 ریاست و افضل در آنست که توفیق گفتن تو یوسف حسن اخوت که اضافه بر سبب
 ملا سبب است که او را با اخوت است و اگر اضافه کنی تو او را بر غیر جمعی مثل فلان
 اعلم بعد از این معنی اعلم است از ماعدا خود و تفضیلی است به بعد از آنکه تو در
 سخن او پس اضافه از برای تفضیلی است و جایز است در نوع از و نوع اسم تفضل
 مصاف اخرا و یعنی اسم تفضل مذکور باشد و اگر چه بیشتر موصوف او مؤنث است
 زید یا زیدان یا زیدون یا نند یا نندان یا نند است افضل اناس و جایز است
 در و مطابق معنی مطابق باشد اسم تفضل اخرا و بیشتر و جمعا و تا بنام کسی را و
 موصوفی که ای اسم تفضل ضمه شد مراد او را مثل الایمان افضل الناس و
 الایمان افضلهم و نند افضل الناس و الایمان افضلها یعنی الایمان

توضیح است

فصلها بهت و لغو و اقا نوع از و نوع اسم تفضیل مضاف و قسم دیگر از اسم
 تفضیل که معروف بلام است پس لابد است در این فن از مطابقه اسم تفضیل
 موصوف خود را فراد و مثبت و جماد متر که او نامتیا مثل زید الا فضل و از بیان
 الا فضل و الزید و ن الا فضل و الا فضل و الحمد العظمی و الحمد العظمی
 و الحمدات العظمت و الفضل و مثال نوع ثانی از اسم تفضیل مضاف مثال
 نوع اول است هر گاه که مطابق باشد یعنی که که کبریت و اسم تفضیلی که مستعمل باشد
 معنی که بری باشد غیر مفرد و مذکر من زید افضل من عمرو و بعد افضل من عمرو و الزید
 افضل من عمرو و الحمدان افضل من عمرو و الزید و افضل من عمرو و الحمدات
 افضل من عمرو و عمل اسم تفضیل در ضمیر بفاعلیه مرفوعه بشرطی است و عمل کردن
 او در این ظاهر بفاعلیه مرفوعه بشرطی است و ان شرط است که باشد اسم تفضیل
 از برای کسی در لفظ و فی المعنی و بحقیقت صفت باشد از برای سبب متعلق
 پس مفسر که باشد میان این شیء و میان غیر این شیء و این سبب متعلق تفضیل
 یا اعتبار مقید او باین شیء که اعتبار کرده بودیم او را اولاً بلفظ این سبب
 و متعلق با اعتبار مقید او بغير این اول پس پس باشد با اعتبار اول مشغول و غیر
 ثانی مفضل علیه و باشد این اسم تفضیل متعلق مثل ماریت رجلاً احسن
 که احسن اسم تفضیل است و عمل کرده است در ان فعل بفاعلیه و کس ظاهر از برای
 کسی است و صفة او است که ان رجلی است و کس حقیقه صفة بلام است
 که کل است و این اسم تفضیل منفی است و بدون اسم تفضیل منفی بنا بر است
 که اسم تفضیل منفی یعنی مثل است و عمل میکند عمل فعل او گاهی که او منفی باشد

فصل

بمعنی مثل است بر آنست که احسن در مثال مذکور یعنی احسن است از برای
 انکه معنی مثال مذکور از است که ماریت رجلاً احسن علیه الکل مثل حسنه
 فی عین زید یعنی نزدیک من مردی را که خوب باشد برو کل مثل خوبی الکل
 در عین زید اگر گویند که جوانی بد الکل در مثال مذکور باشد با باشد زیرا که
 او ذات است و احسن خبر او زیرا که او صفت است پس عمل کرده است مثال
 مذکور در الکل کوم که اگر الکل متدا باشد و احسن خبر او باشد هر آنست لازم
 آید فاصله میان احسن و بیانه مقول او که منه فی عین زید است با احسن که
 انی کل است و این فاصله جز بزمیت پس باشد الکل در مثال مذکور بقا علیه
 نه یا متداینه **بیت** من ندیدم شیخ حشمتی مردی خوشتر در چشم او
 کل از آن کجی که دارد و کس شهبلا زید مرزاد است که بگوید که
 مذکور و مستند کل عبارتی که مکل باشد با کلمه کوی ماریت رجلاً احسن فی
 عینیه الکل فی عین زید که اقصه با اعتبار ضمیر منه است و کلمه فی و معنی بوظف
 مضاف است و درین تقدیر است که من کل عین زید و چون دانستی اقصه را
 پس بدانکه عبارت دیگر است که اقصه است از عبارت اقصه پس در مثال مذکور
 سه عبارت شد و عبارت اخیر است که مقدم و از برای بر اسم تفضیل ذکر عینی
 را که بود کل مقول در و مفضل علیه با کلمه کوی تو ماریت کعین زید احسن
 فیما الکل پس درین صورت با کلمه من که در حرفت با نحو و کس حد از کل انداخته
 شد و کاف که حرف است جای او نهادند و گفتند و گفتند که گفتن ماریت
 کعین زید است اما قرینت مثل و لا الکی در قولش که که حررت وادی

احسن

اقصره

استماع

السباع ولا ارضي كواد السباع حين يعظم واديا اقل به رب الهام
 كه لا ارضي جوماريت است كواد السباع جومعين زير است اقل به رب
 جومحسن فيها اكمل است اقل عامي است در رب عجمانكه الحسن عامل بود
 انكمل و اين عامل معمول هر دو در فعل مضارع كه صفة اسب و ادوار و قابل
 معنی شرايست كه توقف كردن سواران در وادى سباع اقل و كتر است
 از توقفاتى در باقى اوديه و اماكنى نهمه از برای انكه وادى سباع
 اخوف است و ترسناك شده تر است از هر وادى پس اخوف اسم تفضيل معنی
 مضنون بند و اين ترس در جمیع اوقات است كز در وقتى كه كندار و
 خداوند سبحان به تمام با برین مسخرين در وادى سباع را **الفعل ما**
دل على معنى في نفسه اما گفته بود كه كليم بر هم سه قسم است اسم
 فعل و حرف كنه اسم كز از انجا شروع است در بحث فعلی و اين توليد فعلی
 كه ذكر كرده حرفى ديودن او مقصود بالذات معنی كلمه است كه دلالت كند
 بر معنی كه كائين و قابل باشد در نفس كليم و چون فعلی را سه جزو است زمان
 وحدت و نسبت وحدت بفاعل ما و ج. اضر كه نسبت وحدت است بفاعل
 ما معنی است حرفى و دو جزو او كه زمان وحدت است معنی است فى نفسه
 و چون ما و ازین دو جزو كه وحدت است ذكر كرد و قوله متعقبن باحد الاثمنه
 الشئنه را انكه تا بيرون رود ان جزو ديگر كه او را معنی بنفسه بنفسه است و بيرون
 او را اسم نیز و چون بيان كرد اسم را بحسب حد و تعريف پس بيان كرد او را
 بحسب فاصه و گفت من خواصه معنی بعضی از خواص فعلی و دخول قد است و بعضی

انجا بود

بودن او بصل بنا بر آنست كه كلمه قد يا موضوع است از برای تحقيق فعلی و جود
 او مطلقا معنی بي انكه در فعل تحقق مقيد به يقرب او بزمان حال و بي انكه مقيد
 باشد بعله مثل قد يعلم است قد يعلم الله يا موضوع است از برای تحقق فعلی در وقتى
 كه مقيد باشد يقرب او بزمان حال مثل قد قامت الصلوة يعنى تحقق اراده قيام
 صلوة نزديك است بزمان حال تا مقيد باشد بعله مثل ان الله ذوب قد صدق
 و اين معانی ثلثه نيست مگر در فعل پس مخصوص بفعال باشد و بعضی ديگر از خواص او
 دخول سين و سوف است از برای انكه دلالت ميكند اول بر استقبال قریب
 و ثانی بر استقبال بعيد پس مخصوص بشئنه و بعضی ديگر از خواص او دخول جوازم است
 از برای انكه جوازم يا موضوع است از برای فعلی معجزه و اما يا از برای طلب
 او معجزه لام امر يا از برای انكه فعل معجزه لایق است يا از برای معنی شى جوار است
 شرط چون اين همه معانی نمی باشند الا در فعل پس مخصوص باشند ان فى بفعال
 و بعضی ديگر از خواص او طوق تا و تانث است ساكنه است معنی در آخر تاى تانث
 ساكنه بنه و يقيد ساكنه بيرون ميرود تا و تانث متحرکه كه مخصوص با هم است
 مثل قائمه و بعضی ديگر از خواص او طوق مانند تا و اخفت است و مراد با مانند
 تا و اخفت ضمير مرفوع متحرک متصل با رز است مثل ضربت ضربت و ضربت
 و يقيد يارزه و ظاهر بنا بر آنست كه بيرون رود و ضمير مرفوع متصل شئنه كه در
 فعل را هم بيرون يي باشد مثل زيد ضارب و زيد ضرب و چون در آتى فعلی
 بحسب حد و خاصه پس بود انكه فعلی را سه قسم است ماضى و مضارع و لام و چون
 ماضى مقدم است بحسب زمان پس مقدم است او را بحسب ذكر وقت كه الماضى

ما اول الیائی فعلی ان فعلی است که در لایه کند بر زمانی که پیش از زمان
 نوشت که آن زمان متکلم است که سعی زمان حاضر است اگر گویند که قبلیت
 هر شیئی و تقدم هر شیئی اعتبار است که آن شیئی در زمانی است که آن زمان مقدم
 بر زمان شیئی دیگر محو قبلیت الفوب برین یعنی بود که لازم است که زمان قبل را
 زمانی باشد و این به فعلی است که تمام بود و قبلیتی که نظر بر زمان قبلیت ذاتی است که نظر
 با جزو زمان می باشد نه قبلیت زمانی بسوف و دیگر لازم می آید این مذکور که در استی
 او را از معنی الاصلی است و معنی است بر فتح مثل ضربت یا تقدیر او یک اصل
 مثل اعمی و بنا بر فتح کایست که با غیر غیر مرفوع متحرک و با غیر و او باشد که
 با غیر غیر مرفوع نه مضروب زیرا که با غیر مضروب همان معنی رفیع است مثل ضربت
 کیفیت که این مرفوع متحرک نباشد که اگر این مرفوع متحرک باشد و فعل ماضی با او
 باشد یعنی بر سکونی است مثل ضربت تا با غیر کیفیت که با غیر و او باشد که
 اگر با او باشد یعنی بر ضم است لفظاً جو حضور یا تقدیر او را ماضی و فعل
 مضارع ضلیت که مت به بند اسم را از حالتی که ملاس و ملاصق باشد یکی
 از حرفی که مضموع است که نام یکی از این حرف در اول و این مشتاقه از لایه
 رفیع اوست مشتق میانه عالی و استقبال بر مذنب صبح جو و قریب اسم مشتق
 میانه معانی سعد و بسید سین یا سوف و نه عالی بسبب که لام ابتدا است
 یعنی که فعل تخفیف یا بلام تعریف و چون فعل مضارع باشد در اول او یکی
 از درواید الی و فعل مضارع چهارده صیغه است پس بیان کرد چهار حرف است
 بطریق قسمت برین چهارده صیغه و گفته فاعله و تکلیف الی که مصدر بفای مجاز است
 یعنی همزه از برای صیغه است که آن تکلم است در حالتی که همایند مثل ضرب

خط
 سایر
 ک

خط
 تائید

ان

و نون از برای تکلم مفود است کاهی که باشد یا غیر خود خواه آن
 واحد باشد یا بیشتر مثل تضرب و تا از برای مخالف است خواه واحد
 باشد خواه بیشینه و خواه و هر کدام خواه مذکور خواه مؤنث پس از برای شیئی
 صیغه مخالف باشد و از برای مؤنث واحد غایب و از برای بیشینه مؤنث
 غایب نیز می باشد پس از برای مثبت صیغه باشد مثل تضرب تضربان تا با حرف
 یا از برای فاعلی است که غیر این دو غایب مذکور باشد که همایند است مؤنث
 مذکور غایب و بیشینه مذکور غایب و جمع مذکور غایب و جمع مؤنث غایب و خود
 خواه همزه و خواه نون و خواه تا و خواه یا و مضموم می باشد در آن مضارعی
 که ماضی او بر چهار حرف باشد خواه اصلی جو و خواه غیر اصلی یعنی یا از چهار
 حرف باشد جو یوم و مضارع می باشد در آن مضارعی که ماضی او بر چهار حرف باشد
 مثل تید جمع و استخرج و می باشد از فعل مضارع معرب که فعل مضارع و نون او
 باقی است و است که متصل باشد تا و نون تا یکد خواه معاقبه و خواه مخفف و متصل
 باشد و نون جمع مؤنث زیرا که بودن ما و بان و نون جمع می است از همه نحوایان
 و اعراب فعل مضارع رفعت و نصب که بیشتر است میانه او میانه اسم و حرف است
 که مخصوص است یعنی که هر مخصوص است با هم مثل تضرب و نون تضرب و لم تضرب
 چون و استی که اعراب فعل مضارع رفعت و نصب و حرف پس به آنکه این فعل مضارع
 اگر صحیح باشد یعنی لام الفعل او حرف مله باشد و جو و باشد از ضمیر یا از مرفوع متصل که از
 برای بیشینه مذکور و بیشینه مؤنث می باشد مثل تضربان و تضربان و از برای جمع مذکور باشد
 مثل تضربون و تضربون و از برای جمع مؤنث می باشد مثل تضربن و تضربن و از برای کلاب
 الضربان

می باشد سرت و افعده می باشد تضریر اجواب این فعل صحیح مذکور است
 لفظی است در حاله رفع و بفتح لفظی است در حاله نصب و جرم و سکون است در حاله جزم
 مثل تضریر و لن تضریر و لم تضریر و مضارع خواه میجوی و خواه میسر میگی و مثل
 باشد با و غیره مرفوع بارز که ان الف است و او و یا اعراب که سون است
 در حاله ترفع و حذف نون در حاله نصب جزم و نصب مثل تضریر بان اما مضارع
 که معنی اللام باشد و در آخر او و یا باشد اعراب او بفتح تقدیر است
 در حاله ترفع و فتحه لفظی است در حاله نصب مثل تضریر و مری و لن تضریر و
 لن تضریر و حذف و او و یا در حاله جزم مثل لم تضریر و مری و فعل مضارع
 بالفت باشد یعنی لام الفعل او الف باشد اعراب او بضمه و فتحه تقدیر است
 زیرا که الف قابل حرکت است مثل رضی و لن رضی اعراب او حذف الف است
 در حاله جزم مثل لم رضی و فعل مضارع مرفوع می باشد هر گاه که فای باشد از
 هر ناصبه و از هر جازمی و مجرد بود از برای آن عامل رفعت در اولش بود
 زید و منصوب می باشد فعل مضارع بان مفعول و لن اذن ولی منصوب می باشد
 بان که مقدر باشد بعد از حتی مثل سرت حتی اذنی البند و بعد از لام
 کی که لاجبی است یعنی کی تعلیلی مثل سرت حتی لا اذنها و بان که مقدر باشد
 بعد از لام محذوف و لام محذوف لاجبی است جاره زاید که بر سر خبر کان منق در
 آمده باشد مثل و ما کان بعد بعد از ما و مثل زرنی فارکک و بعد از
 و او مثل لا تا علی السبک و لا تضریر البین و بعد از او مثل لا کرشک
 او معطوفی حتی و چون استی مذکور را پس آبی که مذکور شود منصوب شود بان

ک

بان ان مضارع مثل ان مزید ان بحسب الی که مثال نصب بفتح است
 و ان تصور او که مثال نصب بکذف نون است و ان تصور او که و ان تا دیل
 مصدر است مبتدأ است و خبر او خبر مکم است یعنی صبا کم خبر با کم و کله انی که
 واقع است مبتدأ شود بعد از علم هر گاه که نباشد این علم یعنی ظن غایب این
 ان مخفیه است از ان متفکر از برای آنکه مخفیه از برای تحقیق است و تحقیق
 مناسب علم است بخلاف ان ناصبه که از برای آنکه مخفیه است اجتماع ان
 ان ناصبه با علم مثل علمت ان سیقوم برفع سیقوم و یقوم و انی که
 واقع پیشو و بعد از ظن غایب در دو وجه جایز است یا ان مخفیه
 یا ناصبه مثل ظننت ان یعلم برفع او و ان یعلم نصب او یعنی که منصوب
 شود و با و مضارع مثل لن یرح و معنی لن نفی مؤکد است پس معنی مثال مذکور
 این باشد که بزرگ خواهیم که او اند ما فلان را هرگز و مثل فن یعود زید
 یعنی بر نحو اید خواهد زید و اذن منصوب میگرداند فعل مضارع را بعد
 شرطی یکی که اعتقاد کرده باشد یا بعد او بر ما قبل او معنی باشد ما بعد او
 از تته ما قبل او و بدون او از تته ما قبل او یا از ت که خبر است ما قبل
 خود را مثل ان اذن اگر ملک یا جواب است یا تته ما قبل خبر باشد
 هر شرطی را که پیش از وقت مثل ان یا تته او که ملک یا جواب باشد
 هر قسم سابق را در اعتقاد کردن او بر ما قبل مخفیه است در این مواضع تته
 کلمه استقره هر طریقی که از برای او اذنی است که باشد فعلی مذکور بعد از او
 مستقبل از برای آنکه اذن جواب است از برای قول و خبر است از برای فعل

و عمل و این هم در بی باشد که در مستقبل هر کفنی تو م کسی که گوید است اوت
 به فعل الجمله که بیان کلام جواب گفته شود قول او را در کرد و آینده تو در
 جمله را جز او سلام او در هر گاه که واقع شود او بعد از او و فای
 پس در فعل بعد از او و دو هم جاست نه و لغت و کی مضروب پیش با و فعل
 مضارع کی است او مقدر باشد بعد از او ان مثل است کی او فعل الجمله و معنی او
 سلیقه با قبلی اوت و ما بعد او همچو سلیقه سلام در دخول جمله را در مثال اول
 و حتی که مضروب شود فعل مضارع بعد از او و مقدر بر ان گاه است که باشد
 ان این مضروب مستقبلی که در در ترقیب و توفیقی باشد و استقبالیه او نظر
 با قبلی باشد و اگر چه نظر بزمان تکلم یعنی باشد یا حال یا استقبال و ان
 حتی یعنی کی سببی باشد یا یعنی الی که از برای انهای عایت است مثل است
 حتی او فعل الجمله که حتی معنی کی است و مضارع مستقبل است نظر با قبلی او نظر
 بزمان تکلم نیز یعنی از زمان که گوید او فعل الجمله مثلا و کنت سرت حتی او فعل
 الجمله باشد که حتی معنی کی است یا الی و مضارع مستقبل است نظر با قبلی
 و اما نظر بزمان تکلم احتمال دارد که باشد ماضی یا حال یا مستقبل و سبب
 حتی تعجب الشمس که حتی معنی الی است و ما بعد او مستقبل است نظر با قبلی او
 و چون و استی مذکور از سبب اگر او بفعلی که بعد از حتی باشد زمان
 حال باشد بطرفی تحقق مثل مرضی فلان حتی لا رجونه جنونه الا با
 بطرفی حکایت یعنی مراد فعل حال بعد مقدر بر اجناسی سیری و خوئی
 گذشته باشد و تو بطرفی حکایت از حال ان سیر و دخول اجناسی کوئی

او

ابتداء استقبالیه
 استقبالیه
 استقبالیه

سرت حتی او فعل الجمله ان حتی حرف جر باشد و او را ابتداء
 و استقبالیه خوانند و باید وی کلام مستقبل باشد و سلیقه واجب بود اما از بنا
 لفظی و معنوی یکی منقطع کرد و در وضع مضارع بعد از اول لازم است و از این جهت
 که حتی تر و از اده قال حرف ابتداء است و از این جهت که واجب است سلیقه با قبلی
 او هر ما بعد او منقطع باشد نظر با اول که حرف ابتداء است رفع در با وجود حتی
 این قول که کان سیری حتی او فلان است گاه است که باشد کان در این قول کان
 ناقصه بلا خبر باشد و همچنین منقطع است و نظر با ماضی که سلیقه با قبلی است هر ما بعد
 را در کفنی تو سرت حتی تدفعا و انت استماع الت که رفع تعاضد سلیقه
 با قبلی هر ما بعد را میگذرنا و استعظام ماضی جزم است زیرا که مقتضی است
 و جزم و تنک یا یکدیگر مجتمع نبینوند و جایز است رفع در وقتی که باشد کان کان تام
 در ترکیب کان سیری حتی او فلان زیرا که در این استکمال فدی که بودنی کان
 بلا خبر لازم نمی آید و همچنین جایز است رفع در ترکیب ایهم سار حتی بد فلان زیرا که
 سیر کی از رجال که سبب دخول در بلد است پس سلیقه با قبلی هر ما بعد را باشد
 و تنک در تعیین فاعلی باشد پس ترکیب مذکور جایز باشد و لایمی که معنی کی قبلی است
 مضروب می باشد مضارع بعد از او مقدر بر ان مثل است لا در فعل الجمله و قوله لیدل
 علی المعالی المعوره است و لام محو و که لام انکار است منصرف می باشد مضارع
 بعد از او و مقدر بر لام تا کی است یعنی تا کی می است که در فعل شده باشد ان نمی بر کان
 که قبل از ان لام باشد مثل قوله و ما کان احد یخبرهم یعنی نیت که باشد مضارع
 تعجب است و در فرق میان این لام و لام کی انت که لام کی از برای قبلی است

خانی

و این لام از برای تعلیل نیست و فاء که مضروب شود مضارع بعد از وقت
 آن مشروط است به شرطی که سلبیه یا قلی فاعلم یا بعد از وانی اگر باشد پس از
 فاء و یکی از اینهاست که آن ام است مثل زنی فاکمک یا نهی است مثل لا
 تشتمنی فاضربک یا استقام است مثل علی عندکم ما و فاعلم بهای نهی است مثل لا
 تضربنی فاضربک یا نهی است مثل لی مالا فافقه یا عرض است مثل الا تروا
 فیکم و وادی که مضروب می باشد بعد از مضارع بقدر آن بعد از و او مشروط
 به شرطی که جمعیه است یعنی معقول یا قبل و دو و معقول یا بعد و او جمعیه تا در
 زمان و احد و وانی از شرطین آلت که باشد پیش از و یکی از امور سه مذکوره
 پیش از و باشد و او استقامت بعینه یا تران قابو او نمی که گوید و زنی
 و اگر کلامی لا تا علی التمسک و التمسک اللین در برنی قیاسی همان استقامت یا و
 که مضروب مضارع بعد از بقدر آن با این شرط است که آن یعنی الی باشد
 مثل لا تمشک و نطفه حق یعنی الی آن تعظیمی و فعلی مضارع مضروب می باشد
 بعد از حرف عاطفه مذکوره و نیز شرط مذکوره بعد از و بعد از
 حرف عاطفه بقدر آن مطلقا کما هیست که معطوف علیه است یا باشد الم
 معطوف بر مثل ایچنی ضربک زید او استم یا فلتست یا تم و جایز است
 اظهار آن بالام کی مثل خشک الان اگر می و یا حرف عاطفه مثل ایچنی قایل
 و این تالیف و اجابت اظهار آن بالایی که و اض شده بعد در مضارع که
 مضروب بعد بان در صورتی که و اض شده باشد لام یعنی بی بران مثل قول تعالی
 لعل یعلم اول اهل الکتاب و مجزوم می باشد فعل مضارع بلم و لام امر و لای

مکرر

مستعمل در معنی نئی و این کلمات مجزوم میگردانند فعل و اصدرا بس بر کلامی
 را که مجزوم میگردانند و فعل مضارع را در این نرا کلام المجازاة گویند
 یعنی کلمات شرطی و جرا که بعضی این کلمات اسم اند و بعضی از حروف و این همه
 کلمات مصطلح المجازاة و تکلف که اسم المجازاة یا حرف المجازات و این
 کلمات آنست که حرف است با اتفاق و صحاست که اسم است و او ذات که حرف است
 نزد بعضی و اسم است نزد بعضی در صحاست که اسم است و ما کلام است از اضافه
 نه زاید بهی که ما در او ما مجنی است و او وجهت که با باشد مجزوم میگردانند
 فعل مضارع را و بدون ما مجزوم نمیگردانند فعل مضارع را و این جهت است که ذکر
 کرده مع این هر دو را با و این است و معنی و ما و من و ای و وانی بس مجموع کلمه المجازاة
 و به باشد مجزوم میگردانند فعل مضارع یا لفظ کینفا و او خواه با یا باشد خواه
 بدون یا بس شذوذ است یعنی قبل الا شمال است و بجای که فعل مضارع می بردیم
 مجنی مجزوم می باشد بان مقدره و زود بهی که بیاید بیان او در کلام مع
 بقوله و بان مقدره ایاد چون وقتی که لم و لام ام و لای نئی مجزوم میگردانند
 فعل مضارع و این علی لفظی این است پس بیان حال منزهی این نرا و او اما
 حال منزهی لم آلت که معنی مضارع و بعضی مبر و نفعی میکند ماضی را یعنی مضرب
 وقتی که لم در این معنی ماضی شود و لم مثل لم است در وقت مذکور و نفعی مذکور
 و میان لم و لام آنست که ماضی است به استخراق نفعی معنی است و نفعی لای
 وقت استخاف تا وقت تکلم با این ما پس هر گاه که گوئی تو غمگین و لای نفعی الذم
 افاده کند استم از دم را تا وقت تکلم یعنی پشیمان شد و هنوز پشیمانی او

سوری که در این استخراق در مایه نفع اندم نیت و فرق دیگر آنست که
 مخصوص است لما بعد از صرف فعل منفی یا در اول کلام که در آن کوه ذوق
 دلیل نمی کند هر گاه که می شود در معانی که باشد ذکر رکوب این صفت و لام منفی
 و لما بر سبب جواز نیت آنکه کوهی صفت و لم و لام امر لایحی است که طلب
 کرده شده باشد بان لام فعل را از فعل غایب مثل مضرب زید و لای نهی لای
 که طلب ترک فعل کرده شده باشد بان لا از فعل غایب یا حاضر مثل لا مضرب
 و لا مضرب و کلمه ای زاتوقی که مذکور شد معلوم از پیش و فعل می شود بر دو فعل
 که فعل اول سبب باشد و فعل ثانی سبب یعنی که در اول فعل اول سبب و فعل ثانی
 سبب خواهد بود و در واقع سببیه و سببیه باشد مثل ان کانت الشمس طالعه کانت
 النهار موجودا یا باشد مثل ان ضربت ضربت و نام بنامه فعل اول را که در
 در تحقق ثانی و فعل ثانی را جز از برای آنکه موقوف است اول موقوف بودن جز
 فعل و چون دانستی که در فعل دوم می شود پس بدانکه اگر این دو فعل باشند و مضاعف
 یا باشد اول مضاعف از برای آنکه در فعلی شده است جازم که ان آن است یا
 خبری که متعین ان باشد یا آنکه صلاحیت جزم دارد محل فعل مثل ان تزرني ازرک
 و ان یزرني فقد زرک و اگر باشد ثانی مضاعف و اول ماضی مثل ان تزرني
 ازرک پس و جهان جازم است که ان جزم است و عدم جزم پس در مثال مذکور
 ازرک و ازرک جازم باشد و هر گاه که باشد جزم فعل ماضی که بالفعل قدیم است
 خواه ان ماضی باشد لفظا مثل ان ضربت یا معنی یا باشد یعنی مضاعف باشد
 که لم در فعل او شده باشد مثل ان ضربت لم اخرج جازم است از ادغام

بیان در این

پس چه در صحت

چه او ماضی مذکور مثل دو مثال مذکور و اگر باشد جز مضاعف نیت یا منفی
 جمله علم و نه بن پس و جهان که ایمان بقاء است و ترک فاعل جازم است مثل ان
 یا یعنی فاکرک و مانند من یومن یومن بر به فلا یخاف و اگر جزا ماضی مذکور
 و مضاعف مذکور باشد پس فالازم است در جزا مثل ان اگر متنی ایوم فقد
 اگر تک و می ایید نه از آنکه از برای ماضی باشد یا جمله ای که واقع شده باشد
 جزای بی فاعل جمله ای فایم مقام فاعل او آمده است کوهی فاعل ان بضم سینه
 یا قدمت اییدیم از انم یضنون یعنی فهم بعد بظنون گفته بودیم که ان ابرو
 قسم است موقوف و مقدر می گویند که حکم ان مقدر است که بعد از وی یکی از امور
 ختمه بشره آنکه ماقبل او سبب یا بعد از آنکه سبب یا بعد از آنکه واقع است
 و مطلوب از ان سبب سلام است و فایده اسلام دخول در جنه است پس اول
 باشد در این فایده ایس مقدر بنده ان یا فعلی که موقوف است از اسم و نیت فعلی
 جزا او باشد پس کوهی گفته است اسم ان اسم بد فعل الجنه و مثل لا یخفر بد فعل
 الجنه که بعد از انبی واقع است و نیت مذکور و لا یخفر قرینه فعل منفی است یعنی کوهی
 اسم که فعل مثبت است قرینه مثبت است منفی پس کوهی گفته است که لا یخفر ان
 ان لا یخفر فعل الجنه و عدم اراد مثال استخمام و معنی و عرض نیار خطوات
 مثل ان کوهی در استخمام این شیک از ان یعنی ان یعنی شیک از ان
 و مثل ان کوهی در تخی لیته عندنا یعنی ان کان عندنا یعنی شیک است و مثل
 کوهی تو در عرض الم تر ان قبضت ان یعنی ان نیز قبضت خبر ما در این
 جهت که قرینه رعایت قرینه که مناسب فعل مقدر باشد بناید که در ان

۲

تریک که یکطرفه فعلی انار است مستمع باشد و استماع او نیز هموزان است که مقدر
 باشد فعل منفی است و درین تقدیر است که لایکفر ان لایکفره فعلی انار و این معنی
 ظاهر الف و است پس مستمع باشد خلاف هر گاه که میگوید که ترکیب مذکور صحیح
 نیست و میگویند که معنی او یک طرفه است که لایکفر ان لایکفره فعلی انار
 و این معنی صحیح است پس جایز باشد نه مستمع و اما امر بالصیغته کلمه است
 که صیغه و صورت اوله لایکفره بر طلب فعلی از فاعلی می طلب پس بر وزن یقید المطلب
 امر غایب که صیغه و صورت اوله لایکفره بر طلب فعلی از فاعلی غایب مثل
 اینصه و این صیغه مذکوره بخلاف حرف مضارع باشد پس بر وزن و دخله محو
 صیغه خطاب و حکم آخر او حکم مضارع محذوم است یعنی از وضع بند حرکت آخر و کانه
 و در تشبیه و جمع و و افتد و مخاطبه می افتد و در کسمل اللام باشد در معر و او
 الف و یای افتد دور تشبیه و جمع و اصد و مخاطبه فون می افتد و چون دایمی
 مذکور را پس اگر باشد بعد از حذف حرف مضارع ساکنی و نباشد آن مضارع
 رباعی و از باب افعال زیاده کنی توهمه و وصلی در که مضوم بند و اگر باشد بعد از
 آن ساکنی ضم زیاده کنی توهمه و وصلی مکسور را اگر بعد از ساکنی ضم نباشد خواه
 فتحه باشد و خواه کسره مثل اقبل که بعد از ساکنی ضم است و اضرب که بعد از
 ساکنی کسره است و اعلم که بعد از ساکنی فتحه است و اگر رباعی باشد و باب
 افعال باشد زیاده کنی توهمه و مضارع مفتوحی در که مقطع باشد و در درج میفتد
 مثل اگر م و فعلی عالم لیسع فاعله ان فعلی است که حذف کرده باشند فاعلی او را
 و بنوده باشند ان معقول را الجای فاعلی و ذکر کردن مص این قید را بنا بر کسفا

مطلب

باشتقاق است و چون فعلی عالم لیسع فاعله در جمع افعال خبر و جمله در ماضی
 و مضارع میسر و پس گفت فانی کان ماضیا لایسعی که باشد ماضی فعلی مذکور
 یعنی اگر باشد فعل مذکور ماضی می باید که با اول او مضوم باشد و حرف پیش از
 حرف آخر او مکسور را که اول او مضوم فعلی اول طرفی که تلفظ با و کنند مضوم
 باشد و یا همزه وصل بیاید انهمه قطع می باید که درین تابع اول متحرک که حرف
 نباشد است پس در ضم مثل انطلق و اگر در اول او یا زیاده باشد می باید که حرف
 تالی نیز مضوم یا یا باشد که در تابعه در دو صورت از جهت وضع خوف بر و التماس
 است و اما ان فعلی که عیس الفضل او حرف علم باشد و پس در دو صورت از جهت
 قبلی و بیج است که در اصلی اول این مضموم است و حرف پیش از حرف آخر
 مکسور را که اصلی قبلی قول است فعلی که و او کردیم با قبل بعد از سب حرکت قبلی
 قول شد و او ساکنی با قبل مکسور را قبل یا کردیم قبلی شد و بیج در اصلی مع کسره
 نقل حرکت یا کردیم با قبل بعد از سب حرکت یا قبلی بیج شد و نشود و در این ان اشکام است
 و ان عبارت از ان است که در تلفظ قبلی اول ضم شقیق کنند بی تلفظ بضمیر
 تا دلاله کند بر آنکه اول ضم شقیق اول این کلمه در اصلی مضوم بود است
 بعد از ان تلفظ کنند بکسره و چون اشکام عبارت است از این که گفته شد از این
 و بیجا در بیاید نه و نشود و دیگر ادوات که ضعیف است مثل قول و نوع بیکان و اوصل
 باب ماضی مجهول است از مثل العین ثانی مجرد باب ماضی مجهول از مثل از باب
 از فعال و انفعال مثل اختیر و انقید در آمدن لغات نملات در و از برای آنکه
 بر و قید در اختیر و انقید مثل قبلی بیج است بی تفاوتی و استخیر که از باب استخفا

و اقم که از باب افعال است مثل فاعلی ثانی مجرور است از خبری که در اول خبری
 نیست که مثل فعلی و بیج باشد و اگر باشد فعلی که از ماده حذف فاعلی او کند و مفعول را
 بجای او گذاردند مفعول را ضمیه دهند اولی و اولی غیر مفعول را ضمیه دهند
 و فاعلی از حرف اولی و اولی مثل ضربت و استخراج و این کلمات که مفعول
 بنات و در مفعول بنات قب میگذرد عین الضمیه را در مفعول اولی مفعول اولی
 خواه که در باب بیضانی و خواه با باشد مثل بیاع که در اصل مفعول است
 نقلی که در او بیاع مفعول است و در او بیاع مفعول است و بیاع مفعول است
 الف که در بیضانی و بیاع مفعول است و بیاع مفعول است و بیاع مفعول است
 یکد صف و متعدی و غیر متعدی پس متعدی ان فعلی است که مفعول بیاع مفعول است
 او در مفعول است یعنی در نظر عقل هر چند او فعل مفعول است و مصدری است
 که مفعول بیاع مفعول است و بیاع مفعول است و بیاع مفعول است
 یعنی فهم موقوف نیست بر فهم مفعول یعنی در نظر عقل او خبر در مفعول و فاعلی
 مفعول است و در مفعول غیر متعدی بخلاف متعدی است یعنی فهم موقوف نیست
 بر فهم مفعول مفعول خبر و مفعول متعدی مفعول خبر و مفعول متعدی مفعول خبر
 کلام بسیار است و متعدی مفعول خبر و مفعول متعدی مفعول خبر و مفعول متعدی مفعول خبر
 ابتدا آن و خبریه منعقد شود بمجرع عطیت زید او را و متعدی مفعول است
 که بیانه این ن تواند بود که عمل منعقد شود مثل عطیت زید او را و متعدی مفعول است
 به مفعول بیاع مفعول علم واری که مفعول علم است یعنی اری مفعول مفعول است
 و بعضی از وی در مفعول است و این دو فعل که علم واری است اصل آن

مفعول

اولی

درین قسم و اما افعال دیگر ان بنا است و بنا اد اجز و خبر و حدت نشسته
 این ن اصل در تقدیم به مفعول بلکه تقدیم این ن بر مفعول بود است که مفعول
 بر مفعول اعلام و این افعالی که مفعول به مفعول اولی این ن مفعول باب
 اعطیت است و در جواز اختصار در و مفعول تو اعطیت زید او را اعطیت زید او را
 مطلقا و در جواز استقانا و مفعول تو اعطیت عمر و مطلقا در مثال مفعول اولی
 و ثبات این افعال مفعول باب اعطیت است در و جوب ذکر افعال مفعول و در کتب
 و جواز ترک هر دو با هم مثال این دو قسم ان در مثال است که مفعول اولی این ن
 چون در کتابی مفعول این افعال را پس یعنی از افعال افعال قبول است نام نهادند
 بافعال سنگ اریقت یعنی یعنی از برای سنگ یعنی طن اند و بعضی از برای تعیین مفعول
 طنفت و حسب و حفت اند که از برای طن اند و زعمت است که گاه از برای طن
 و گاه از برای علم و عطیت و درایت و وجودت است که از برای علم اند و حکم از افعال
 است که در جمله عبارته است از افعال یعنی اگر علم طنی باشد فعلی بیار همه در علم فعلی
 بیارند و اگر نرو و یا نند میان علم و طن زعمت بیارند و چون درستی این افعال را
 بدانکه این افعال مفعول مفعول خبر و مفعول خبری را که مفعول مفعول خبر و مفعول خبر
 ماین افعال را به افعال مفعول خبر مفعول خبر است و می است که مخصوص باشد بان
 میا یافت نشود در غیر این میا در جمله مفعول خبر افعال قبول است که هر گاه
 که ذکر کنند افعال مفعول خبر را را ذکر کنند مفعول دیگر را زیرا که اختصار با مفعول
 باب اعطیت جایز است بخلاف باب اعطیت که جایز است بر اختصار افعال مفعول

مثل و جدت الضمانه یعنی رسیدن من ضامن را و کم شده را بعضی دیگر از افعال
 افعال ناهمه قصه است و نسبت این بی ناقصه از جهت آنست که این تمام
 هستند بر مفعول خود و همچنین که افعال ناقصه تمام اند مفعول خود و این افعال
 ناقصه افعالی هستند که مفعول باشند از برای تقریر فاعل بر مفعول یعنی افاده نسبت
 صفتی میکنند از برای فاعل و اسم خود و این افعال ناقصه گمان است و صیغه
 بیس و کاهت که گمان آید جاهه فاعل در این دو قول که جاست حاجت است
 و ارمف سفته حتی قدرت گمانا حربه یعنی تقریر بی بر صفت بی نسبت
 این غار و و خوار بر قدر چیزی که اصحاب بود و ترابوی انچه سوسنی
 قول ثانی آنست که نند شده است کار داد که گفته آن کاره گویا
 صوبه یعنی رخ و نیزه قصر و کوتاه داخل میشوند این افعال بر جمله آبی که مرکب
 بی هستند از بند و خبر و از این جهت است که این افعال از تو اشعرا میزند
 و غرضی از دخول هر کور است که اعطایند این افعال خبر را حکم معنی خود یعنی
 اثری که مرتب است این اثر بر معنی این افعال مثل صادر از غنای که جمعی صابر
 انتقال است و اثری که مرتب بر وقت بودن جواست مثل بسوی رسم
 پس چون داخل شود بر زید یعنی افاده کند معنی را که از افعال است یعنی
 بودن غنی شقی شده است بسوی زید و چون داخل میشوند بر جمله آبی که مفعول
 میگردد اند جز اول این جمله را از جهت بودن افعال مراد این افعال را بر مفعول
 و منصوب میگردد اند جز ثانی او را و نصف او از جهت آنست که است اینه دارد
 مفعول به در تو مفعول بر مفعول گمان زید تا و چون را بی مفعول را با آنکه

تعلیق

مکمل

مثل فلان بیعی الدنایر که ذکر کرده اند موعظ که را و گذشته شده مراد را
 و مثل بیعی الفقرا که ذکر کرده اند در موعظی گذشته را و از خصایص افعال
 قلوب جواز الفاء است و ابطال عمل این هر گاه که واقع شوند این در میان
 در مفعول خود مثل زید قاع ظننت و جواز ابطال عمل این در مفعول
 استعمال خبر شئی است که صلاحیت آن دارند که بسند او خبر هستند یا در مفعول
 مراد این افعال و الهم تام بر تقدیر الفاء و ابطال عمل به آنکه الفاء و دیگر افعال
 جائز است و از خصایص افعال قلوب این افعال است و مراد و تعلیق و جواز ابطال
 و عمل این است لفظاً معنی و این در جوب ابطال هر کور مفعول است بر وقوع
 این افعال پس از حرف استفهام یا ای که مفعول معنی است مفعول است از زید مذکور
 ام مفعول و پیش از نفی باشد مثل از زید مطلق و پیش از لام ابتدائی باشد که داخل شده
 لام بر دو مفعول این مثل عملت از زید مطلق و از خصایص افعال مذکور آنست که
 می تواند بود که باشد فاعل این مفعول این در مفعول که مفعول بر یک از این است
 و این در مفعول را چه باشد شئی او افعال مطلقاً غیر مفعول و تا تکمیل مفعول
 از تکمیل و افعال معنی و است من خود را مطلق در بعضی افعال قلوب را که ان بعضی است
 و صفت از جهت باشد که دیگر دارند که مفعول این معنی دیگر مفعول و افعال
 بدو مفعول و از جمله ان بعضی یکی ظننت است که افعال مفعول ظننت زید معنی است
 یعنی صحت کردم من او را و دیگری عملت است که معنی صحت باشد مثل عملت زید
 یعنی شستم من شخصی او را و دیگری را این است که معنی ابهرت باشد مثل است
 زید یعنی زید من زید را و دیگری در جدت است که معنی اجبت باشد

چنانکه که می باشد ای کان ناقصه از برای نبوت خبر مراد اسم را نبوت در زمان خبر
 را یا یعنی بی آنکه دلالت بر عدم سابق و انقطاع لاحق مثل کان الله علما یا نبوت
 بر نحو انقطاع صلیق لاحق مثل کان زید غینا فانقر و ای معنی که نبوت خبر است
 ماضیا و ایامیا منطقی اولی کان ناقصه است و دوم اولی است که معنی خبر باشد
 مثل قد کات فراخ تو صفا ای صارس فراخ تو صفا بودی او یعنی صارس
 از جهت آنست که بعضی نیست اند فراخ بلکه گفته اند بعضی و صفا فراخ و وجهی
 و معنی اسم او آنست که استخس ضمرش ن باشد و ضمرش جمله و درین جمله ضمر
 که واجب باشد با هم کان مثل کان زید قاکلم هم و کان عجا که ناقصه می بود و معنی معالی
 منته مد کوره می بود کان تا مابعد نیز می باشد یعنی کان که با هم مرفوع تمام باشد و معنی ج
 با هم منصوب بنامش و ای کان تا مابعد معنی عهد است و در معنی و وجود می باشد
 قوله کما کنی فیکون یعنی امر مرفوع پس وقوع وقت می باشد کان زاید و کما
 زاید است که وجود در عدم ادعای باشد یعنی اصلی یعنی از یک باشد و اگر باشد
 معنی مستقیم باشد نحو قوله تم کیف حکم من کان فی المهد حبس ای کیف حکم
 من معنی المهد حال مکتوبه حبس ای کان فی المهد حبس ای کیف حکم
 لفظ باشد از برای آنکه نیست معنی بر سوال از زمان ماضی زیرا که سوال از زمان
 حال است یکی دیگر از افعال ناقصه صارس است و صارس از برای انتقال است نحوه انتقال
 از صفتی بعضی باشد مثل صارس عالمیا یا از حقیقی بعضی باشد مثل صارس لفظی
 اصح و ای و صحنی از برای اقران مضمون جمله انما یا و فانی که دلالت میکنند بر
 اوقات بمراودمانه بصورت و هاستها مثل اصح زید قاکلم و ای زید در
 و صحنی زید میساکه شمال اول دلالت میکنند بر اقران مضمون جمله که قیام زید است

نبوت صراح و معنی است حال در دو مثال اصح و می باشد مثلا معنی صلیق
 اصح و ای و صحنی زید غینا یعنی صارس غینا و می باشد غینا تا مابعد یعنی حاج خبر نیست
 و درین هنگام معنی و تحول درین اوقات اند کوی ترا صبح زید هر گاه که داخل شود در وقت
 صبح با هم می از امور و نقل و بات از برای اقران مضمون جمله اند بو حسن خودت
 نقل استمداد در نما است و در وقت بات استمداد در نما است پس هر گاه که کوی ترا صبح زید میساکه
 ای ای باشد که ثابت است سیر از برای زید در سده روز و هر گاه که کوی ثابت زید صلیق
 پس یعنی او نیست که نماز از برای او ثابت است در همه شب و می باشد هر دو افعال نقل و بات
 یعنی صارس نقل زید غینا و بات عذر و فقیر که معنی هر دو صارس است و عدم ابراد هم اص
 و عا دره تفضل افعال مذکوره بسیار است که ای ن یعنی صارس اند و عدم ابراد عا
 در و راجع به اوقات که گفته است این ماکن که نمی باشد ای ن مکرر از افعال تا مابعد
 است که اگر ای ن یعنی مشی در عذاب و تمام و او و رجوع در روح اند و مراد
 رجوع پس ای ن از افعال ناقصه اند و ما زال و ما رجوع و ما انشک این
 چهار فعل از برای نبوت خبرند هر فاعل خود را از آن زمانی که فاعل ای ن قابل
 خبر ای ن بوده باشد پس معنی ما زال زید امیر ای ن باشد که همیشه زید امیر است
 از آن زمان که زید را قابلیت و صلاحیت امارت دهگونه بود و لازم است ای ن
 افعال ابرو را هر گاه که اراده کنند ای ن استمداد مذکور از دخول او و است
 یعنی با ای ن لفظا یعنی که در انشاء مذکوره یا تقدیرا می شود تمام جمله تقویت
 می شود که درین تقدیر است که لا تقوله و ما و ام از تقویت و تعیین امری و
 ضعیفی است بان قدر زمان که ثابت باشد خبر ما و ام از برای فاعل او و ام او و ام

و ام خود

نکودانی تو این مرت و این زمانه اطراف زمان این امر و این ضریب
 جهت که ما و ام از برای تو وقت مذکور است محتاج است بسوی جمله ای یا فعلی که قبل
 از او باشد از برای آنکه ما و ام با اسم و ضمیر اسم طرف است و طرف ضمه است غیر متشکل
 بسی لا بد و ناچار باشد و در آن وقت هم خواهد آید و خواهد فعلی خواهد لفظی باشد و خواه
 تقدیر مثل جلس ما و ام میزد جان یعنی صورت و زمان جلوس تو مدت و زمان
 جلوس زید است و جلس از برای نفع مضمون جمله ای است و در زمان حال المعنی
 نیست قیام زید این زمان و بعضی گفته اند که از برای نفع مضمون مطلق یعنی خواهد
 زمان حال باشد یا غیر زمان حال و ازین جهت است که مقدم میشود و زمان حال
 یعنی که کوی و لیس زید قانما الا آن بدانکه در تقدم اخبار همه این افعال است
 این افعال خلافی نیست مثل قانما قانما زید و در تقدم اخبار این افعال بنفس
 این افعال خلاف است و اختلاف بر شروع است یکی است که جایز است تقدم افعال
 و آن از آن است یا راجع که زید و فعلی اند و شروع دیگر است که جایز نیست تقدم
 اخبار اصغری است و برای آن و این قسم است افعال که در اول جمله ما دانسته باشد
 یا ما مصدری و مخالفت کرده باشد که درین حکم مخالفت کردنی که ثابت است
 این مخالفت برای آن را و بعضی کوفین در غیر ما و ام بسی که یا ما زمان زید
 نزد این جایز باشد و نزد غیر این جایز نباشد و بعضی دیگر از افعال و
 قسم دیگر مختلف فیه است معنی مخالفت کرده اند بعضی جمهور را بعضی دیگر
 و آن لیس است پس قانما لیس زید نزد بعضی جایز باشد و نزد بعضی دیگر جایز نباشد
 و بعضی دیگر از افعال افعال مقابله است و افعال مقابله افعال چندند که در مجموع

اذ
 اخبار
 کین قارام

باشند

باشند
 از برای نزدیک بودن خبر معنی دلالت کنند بر قرب حصول خبر
 مرفاعی را نزدیک بودن که از روی رجا و امید باشد متکلم را نه آنکه جزم
 باشد متکلم را بخروج مذکور بسی عسی در گفتن تو عسی زید ان خروج دلالت
 کند بر قرب حصول خروج زید بسبب آنکه امید داشته باشی توانی خروج را
 نه آنکه جازم باشی تو باین خروج یا موضوع است از برای قرب خبر و ثبوت
 خبر مرفاعی را تو حصول یعنی نزدیک بودن حصول با که باشند اخبار
 متکلم باین قرب از جهت حقوق خبر بر حصول از برای فاعلی است که در گفتن
 تو که کا و زید این خروج دلالت کند بر قرب حصول خروج از برای زید از جهت
 جزم تو بر قرب حصول از برای او یا موضوع اند از برای نزدیک آوردن
 حصول خبر از برای فاعلی و شروع در خبری که باشد این نزدیک بسبب جزم متکلم
 یا شروع فاعل در خبری که متعین شده باشد فاعلی خبری را که یک بد از ابوی
 طفق بس طفق در گفتن تو طفق زید بخروج دلالت کند بر قرب حصول خروج از برای
 زید بسبب جزم حکم بشروع زید و خبری که یک بد او را بسوی خروج بسی
 اول که موضوع است از برای تو خبر رجا عسی زید ان طرح و عسی ان
 که بخروج زید که ایراد و دشمنان تعیین است که استعمال عسی بر دو وجه است
 یکی آنکه فاعل وی اسم مفعول باشد و خبر وی مضارع یا ان بنا بر تخطئه
 رجا معلق مستقبل باشد و ان علامه استقبال است دوم آنکه فاعل وی
 ان باشد یا فعل مضارع و برای استعمال عسی فعل تام زیرا که با فاعل
 کلام تام است و در استعمال اول فعل ناقص باشد و ضمیر بیسم و خبر دلالت

که حذف میکنند از فعل مضارع در استعمال اولی مثل علی زید میگوید
 و ثانی که موصوف است از برای دلجو و نوحه حصول کا و است و اسم او
 اسم محض می باشد و ضمیر او مضارع می گفتن بی آن پس گوی تو کا و زید
 بر یکی و کا و است که در اصل میبود آن بر ضمیر کا و از جهت مثبتی که مراد است
 یعنی در آنکه فاعل او اسم محض است و ضمیر او مضارع می گفتن سبب قد کا و
 من طول التی ان یکی یعنی از طول و زیادتی که نشانی نزدیکی است که
 که مندرسی شود و از هم بریزد و هر گاه که در فعلی شود یعنی بر کا و یعنی ماضی
 و مضارع اولی در همه مذمت است مذمت اصح و اقوی آنست که نفعی
 بر و موصوفی بر افعال است یعنی محلی که در باقی افعال ادوات نفعی میکنند
 مضمون آن افعال را مضمونی بر کا و و مضارع او نیز نفعی میکنند مضمون
 این نیز و مذمت دیگر که غیر اقوی است که نفعی بر کا و و مضارع او می باشد
 از برای ابیات و دلیل بر ابیات در ماضی قوله نعم است قد کا و ما و ما و
 یفعلون و استدلالات چنین میکنند که قد کا و با اقتضا دان میکنند که این
 نموده اند بامور پس از و ما کان منفی باشد اقتضا دان میکنند که این
 ایان نموده اند باشند پس تناقضی باشد که باطل است و استدلالات مضارع
 بان میکنند که شعر ادوی الزم را بجز خطبه کرده اند درین بیت
 اذا غیر البحر المحقق است اما اگر لم یکد میت نبود خطبه را هیچ وجهی
 نبود و خطبه با اتفاق ثابت است پس لم یکد از برای ابیات است و درین
 نام کام نفعی است بر این اثر که چون تغییر کند محنت دردی دوستان را از نزدیک

ایاتان

کوه

که محنت ثابت را محنت از دوستی است که اسم جیبیه است از اصل و برین
 تقدیر محبتی که مدوری زایل شود محنت باشد پس در دوستی ثابت نمرده
 باشد و مذمت ثالث که غیر اقوی است آنست که نفعی در ماضی و کا و
 از برای ابیات است و دلیل قوله نعم است قد کا و ما و ما و یفعلون
 و وجه استدلالات با یفا معلوم شد و در مستقبل و کا و موصوفی افعال است
 و دلیل بر و قوله ذی الزم است که مذکور شد سابقا و دلیل بر آنست که از
 برای نفعی است نه ابیات آنست که مقصود اینجا نفعی است بطریق سابقه
 یعنی ریس و مندرس شدن عشق از جهت نفعه و جیبیه نزدیک نزدیک
 زوال در محنت چه جای آنکه زوال باشد و نشانی نیست که نفعی قریب
 زوال اطلع است از نفعی زوال و ازین قبیل است قوله نعم لم یکد رود
 یعنی قریب رفقه نیست چه جای رویه و ثبات که موصوف از برای و نوحه
 خیر و قریب خبر نبوت قریب که بر خواهد و شروع در خبر باشد طغف است
 و کسب که بمعنی اهد در فعل است و جعل است که بمعنی طغف است و کرب
 بفتح است که بمعنی قریب است چنانکه گویند کربت الشمس هر گاه که نزدیک
 شده باشد اتفاقا بفریب و اهد است که بمعنی طغف است و این افعال در بیع
 در استعمال مثل کا و زید در بودن خبر این در مضارع بنبر ان گوی
 طغف زید یا اهد زید یا کرب زید هر چه نفعی است استاده زید پرونی ای
 و گوی تو جعل زید بقول یعنی اهد کرده و شروع کرده در قول و او است
 که بمعنی اسرع است و او تنگ مثل علی و کا و است در استعمال پس کلمه

یکبار استمار کند او را با استعمال کسی بر دو وجهی که در عینی بود مثل او شک زید
 این یکی و او شک این یکی زید و یکبار استعمال کنند به مثال کاد و بدون آن
 مثل او شک زید یکی و بعضی که از افعال فعلی است که مثل است نزدی که بیان
 لغت لقب که تعبیر است و فعل ملقب تعبیر فعلی است که موضوع باشد از برای
 واحداث تعبیر و ازین جهت است که او از ان اشیاء است و تعبیر
 افعال قبول است که چهار ضعی ملوک و هر نفس را نیز و شعور مایه که فحش
 باشد بسبب امر و ازین جهت است که گفته اند که هر کاهای هر شود تبسب
 باطل می شود و جایز نیست پسند و تعبیر بوی خداوند و تمام از برای آنکه فحش
 نیست بر روی و این فعلی را در وضعه و در اشیاء می پسند یکی وضعه فعلی است
 که در ضمن ترکیب ما فاعله است یعنی وضعه ماضی که نامش پسند خود را و بگوید
 وضعه فعلی که در ضمن فعلی است یعنی بر وضعه امر و این تعبیر غیر منصرف است
 پس غیر زید و زید و بعضی از مجهول و ثابت فعلی ما حسن زید که سالی وضعه
 اول است و حسن زید مثال وضعه ثانی است و بنا می کند این دو فعل
 تعبیر را که اگر بنا کنند از چیزی که بنا کنند از ان چیز فعلی تفصیلی را یعنی
 وضعه تعبیر از تملاتی مجرد که باشد لکن و تعبیر ظاهری باشد و سبب از این
 است که تعبیر در این جا متمایز زیادتی است که در افعال تفصیلی است یعنی
 حتی که در افعال تفصیلی زیادتی بر اصل فعل است در فعل تب نیز زیادتی است
 و متصل شود در فعلی که متمم باشد یا وضعه فعلی از و در این فعل را بانی است
 مطلق خواهه ربانی مجرد و خواهه حریفه و طملاتی حریفه و تملاتی مجردی که لکن است

سابق

ظاهر است

ظاهری باشد و متصل در فعل مذکور فعلی است که متمم باشد یا وضعه
 تبسب از و و کرده اند و فعلی که متمم باشد یا وضعه از و معقول همان
 فعلی که متمم باشد یا وضعه بر حرف جر که ان ماست و متمم فعلی که
 متمم باشد یا وضعه از و پس کوی باشد استخراجه و باشد استخراجه در
 تملاتی حریفه و ما حسن یا وضعه و ما وضعه غاه در تملاتی مجردی که لکن است
 ظاهری است و اکثره در هر جملته در ریاضی و تصرف کرده اند در وضعه تبسب
 تبسب می که جایز است و در ماعدای وضعه تبسب تبسب معقول با جبار و مجرد
 بر فعل و متمم تصرف کرده اند در این ان یا یقاع فعلی در تبسب تبسب
 عامل و متمم پس کویند احسن فی الدار زید او اکبر القوم زید و جایز
 و است است مازنی فضل بطرفی که متمم باشد یا وضعه تبسب تبسب در و سال او کرد
 و مادر احسن زید است ای است نکره و یعنی شئی زید سپویه یا بعد باشد
 او است یعنی احسن که فعلی ماضی است غیر متمم زید که فاعل او است و معقول
 در محل رفع است که غیر متمم است و این متمم احسن او مثل شخص سهر او را
 و اما تبسب زید که تقدیر او در اصل شئی احسن زید است که یعنی ما حسن
 را لاشی است پس معنی این باشد ای شئی از کسی که تمید اتم من او را کرده اند
 که کویند زید احسن و موصوله است و یعنی الذی احسن زید جمله او است
 نزد شخص و مجموع موصول با صله و فعلی است که متمم است و خبرش در این مقام
 محذوف است و تقدیر اینست که الذی احسن زید استی لا اعرفه یعنی خبری که
 خوب کرده است زید را چیزی است که تمید اتم او را و مذهب سپویه است

خط
که

از آنجمله است که عدم حذف اولی است از حذف و اما حسن زید
 پس حسن و افضل که صورت امر است و معنی او ماضی است پس امر یعنی خبر باشد
 حال ترکیب او اینست که هر دو در زید فاعل است مابین فعل از زید
 سپویه زید از زید است مثل معنی باشد نسبت پس بناست ضمیر در
 افضل و حسن از برای آنکه فاعلی باشد مگر واحد پس معنی این است
 که صا زید حسن معنی است زید صاحب حسن پس معنی او خبری باشد نه
 ان علی و معقول است نزد حضرت و یا از برای تقدیم است یعنی میگوید
 لازم را مقدمی اگر حسن یا خود پیدا از حسن لازم و معنی صا
 زید حسن و یا زاده است در معقول اگر ما خود باشد از حسن مقید
 معنی که لا یبلغو ما یتیم الی الله لکنه و هر گاه که خود معقول باشد در فعل ضمیر
 مخاطبی باشد او باشد یعنی حسن است زید و اگر با از برای تقدیم باشد
 و اگر حسن است زید اگر با از زید باشد و معنی او جمله حسن است یعنی
 معنی وصف کن تو او را جزو بی بعضی دیگر از افعال اخلاقی است که نتواند
 نزد خدایه باین لقب که مدح و ذم است و از برای مدح یا ذم آن فعلی است
 که واضح او را وضع کرده باشد از برای این احوالات مدح یا ذم پس
 مثل مدح و ذم است بناست از افعال مذکوره زیرا که این موضوع انداز
 برای اجبار از مدح و اجبار از ذم و چون دایمی مذکور است پس بدانکه بعضی
 از افعال مذکوره نعم است که از برای مدح است و بعضی است که از برای ذم است
 و شرط این نعم و بعضی است که یا باشد فاعل این فی معرفت بلام است و بعضی
 که از برای او احدی غیر تعیین است یا باشد مضاف به بلام مذکور نعم و پس از فعل

ط
ما خود

که فاعل امر

و نعم و بیس صاحب از فعل یا باشد فاعل او ضمیری که مبهمی که خبر کرده باشد
 یا باشد بنگره مغیره مفرد یا مضاف بنگره یا مغیره یا مضافه لفظی نحو نعم جلا
 است او نعم صاحب از فعل است یا بجز با که بمعنی است و منصرف الکل
 بر غیر مثل قوله نعم فتم علی که در نعم ضمیری است مستتر که فاعل امر است
 و در اصل نعم ماضی است هم در نیم او فاعل آمده اند فعلی است و معنی که ضمیر
 مخصوص بالمدح است ضمیر صدقات است در قول یا ریتم و آن تعدد الصدقات
 فنمای ای فاعل است صدقات و مذکور بعد از این فاعل مخصوص
 بالمدح است یا فاعل غالباً و قید غالباً بر آنست که مخصوص بالمدح
 گاه مقدم می شود زید نعم الی الی بر آنکه مخصوص بالمدح است نزد بعضی جمله
 که مخصوصی از ذوات است غالباً خبر است و نزد بعضی دیگر مخصوص بالمدح خبر
 مبتدا و حذف است که آن است مثل نعم الرجل زید که نعم فعلی از افعال
 مدح است و الرجل فاعل امر است و زید یا مبتداست و جمله نعم الرجل که
 مقدم است بر خبر و این جمله که خبر مبتدا واقع شده است اصحاب بنی نزار
 که آن ضمیر است یا خبر مبتدا و حذف است زیرا که چون لفظی نعم الرجل
 گوید که سالی سوال میکند من هر پس در جواب گفته می شود زید یعنی هو
 زید و شرط صحت وقوع مخصوص خواهه بالمدح و خواه مخصوص بالذم باشد
 مطابق مخصوص است فاعل یا علی مطابق است یا مطابق فاعل است
 مخصوص را پس مصدر مضاف بمعقول باشد که فاعل است یا مضاف
 به فاعل است و فاعلی و اگر فاعل مفرد باشد او مفرد و اگر ثنیه باشد او ثنیه

فنعای

خواه بود

و اگر جمع در آمدند که در امر است نوشتن از گویند که شاکفه ای که مطابق
 مخصوص است یعنی علی را یا بکس لازم است بی چه میگویند در قولی مثل القوم الذين
 كذبوا و نسبته از که قول است سائل القوم الذين كذبوا است که فاعل درین
 دوایه که مثل القوم است مغر است و مخصوص بالمذبح که الفین کذبوا است جمع است که
 این دوایه مادل اند و تاویل در دوایه است که مثل الذين كذبوا که کاه است
 که حذف میکنند مخصوص از هر گاه که علم بقیمه صرف باشد چنانچه حق تعالی بعد از ذکر ایوب گفت است
 که نعم العبد الا نعم العبد ایوب و همچنین مخصوص بالمذبح حذف است در قولی نعم نعم المائدة
 ای نعم المائدة و نخی و سائل بیست در افاذه ذم و سائل اطراف احکام و بعضی
 دیگر از آن افعال مع و ذم است جبهه و جبهه که از جبهه که یعنی کسب است
 محبوب و از ذم فاعل این فعل ذم است مثل در قولی و تفسیرانی با جبهه از صوره خود
 و اگر چه مخصوص بالمذبح او یعنی با هم مؤت پس کلمه ترو جبهه از زبان و جبهه از زبان
 و جبهه ایمن یا بنده ای یا بنده است و مذکور بعد از جبهه مخصوص بالمذبح است و اول
 مخصوص بالمذبح او یا اولی و بعضی بالمذبح نعم است یعنی جبهه از زبان یک جمله بیشتر از مبتدا
 و جبهه ضمر در مقدم با ذم جمله بیشتر و جبهه فاعل و فاعل از زبان جمله خبر مبتدا که حذف
 و جمله دیگر ای هو زید و جایز است که ذم شود قبل از فاعل جبهه از زبان یا جبهه از
 مخصوص او تفسیری یا جبهه ای غیر یا جبهه موافق مخصوص بالمذبح او بیشتر در افراد و نسبت
 و تکریم و تائید است مثل جبهه از جبهه زید و جبهه از جبهه زید و غیر و جبهه از زبان زید و جبهه از
 زید و ای در حال و جبهه از جبهه زید و ای در جبهه از زبان و جبهه از زبان او پس
 و جبهه از جبهه ای بنده ای بنده ای الحرف ما دلالت و چون تمام کرد مص

دیگر

بلاغی

بحث آن دو قسم بود که متعلق این حروف بود بر متعلق غیر تو مع که در وقت
 ان تسمی که متعلق این موقوف است پس کوفت الحرف اول علی معنی فی غیر یعنی حرف کلام است
 که دلالت میکند بر معنی که کاین در حال است در غیر یعنی دلالت میکند بر معنی که در غیر باشد
 پس برون رود استغناء که متعلق معی حروف است و ازین جهت دلالت میکند بر معنی در غیر
 رکب بسوی اسمی که متعلق شود معنی او نسبت به بسوی اسمی که است مثل سرت من البصره
 یا فعلی که متعلق شود معنی او نسبت به بسوی اسمی که فعلی مثل قد ضرب و از جمله اسم
 حروف حروف جاره است و تقدم این را باو است کثرت بحث این است و حروف جاره
 حروف است که وضع کرده باشد او را در وضع از رسانیدن آن حرف فعل را اما معنی فعل
 را بسوی اسم صریحی مثل سرت زید یا تا و لا مثل حروفه تم و صفاقت علیهم السلام
 جاره است ای جاره و استعمال این حروف جاره من است و ان یا یا و چون ذکر کرد
 حروف جاره را پس تفسیر کرد هر یک را باین تفسیری که چون من مقدم است پس مقدم است
 او را اولاد و کلمه گفتن سخن لا ابتدا یعنی من از زبانی ابتدا است معنی امر مقدم کننده
 شده خواه مکانی مثل سرت البصره یا زمانی باشد مثل صحت من يوم الجمعة و علامات
 من ابتدا ای صحت از اول کلمه ای است در مقابل او مجوس است مع البصره ای الکونه من انبیا
 یعنی چه باشد یعنی قبل از اول جمله باشد که مجوس معنی او را روشن کرد اند مثل عندی مشرود
 الدرهم و علامه آن است که تجزی ای اسم موصول توان نهادن معنی از برای بعضی کلمات
 و علامت آن است که او را بجای لفظ بعضی توان نهادن مثل اخذت من الدرهم یعنی معنی
 الدرهم و من زید ای بی شکر زیدانی او که به است که باشد در کلام غیر موجب معنی کلامی
 در دفعی دینی و استعظام باشد مثل عاریت من احدی لا ضرب من احدی و حضرت شانه

خلاف هر کوی قسین و بخشش را که تجویز کرده اند زیادتی ندارد و کلام موجب نیز در استیصال
 کرده اند بقول عرب قد کان من مطر که من در روز ایه است و در کلام موجب است تجویز
 گفته مع انما استیصال این که قد کان من مطر و سینه او از آنچه منوهم سردار و زود است
 من در کلام موجب پیش میفرمیدم من ذنوبکم متاول اند اما اولی تاویل او اینست که
 در این تقدیر است که کلان شیئی مطرای یعنی مطری من از برای بعضی باشد
 و ثانی تاویل او اینست که یعنی من ذنوبکم یعنی یعنی من ذنوبکم سبب من از برای
 بعضی باشد نه زاید و یکی دیگر از طرف جاره الی است و اولی از برای انتمای غایت
 مسافه است خواه مکانی مثل حجت الی السوق و خواه زمانی مثل اتوالعیاص الی السبل
 و بود الی بنی مع تفسیر الاستیصال است و در کلام عرب تجویز قولهم لا تاكلوا أموالهم
 الی انوارکم بخلاف امر الیکم و از گفتن او یعنی مع صافیت معلوم شود که بودن او لز
 برای انتمای کثیر است و معنی نیز همین است یعنی مثل الی است در بودن او از برای انتمای
 غایت بودن معنی مع کثیر است و مخصوص است حتی جاره باسم ظاهر مثل است
 الجارحه معنی العیاص پس گفته شود صاه بخفا که میگوید البته خلاف مرید که جاز
 میدارد و در دل او از نیز و ضمیر بسی جایز باشد صاه و حاک نزد او فی از برای طرف
 یعنی در دخول فی طرف شیء به طرفیه ضعیف یعنی است ره بیطرف و مطروف توان کرد مثل
 الحاد فی الکوز یا جازی که اشاره حسی متعلق باین نانو و مثل النماة فی الصدق
 و کلمه فی معنی علی قیل است مثل قولهم ولا صلبکم جذوع الخ یعنی علی جذوع
 الخ و سانه و با از برای الصاق است یعنی امری چسبیده به با مجرور و خواه
 حقیقه باشد مثل زید و ابوعبید یا جاز مثل مررت بزیر که با جرد و افاده لفظی

محو و تو میکنند زیر معنی بمانی که نزدیک است زید یا از برای استعانه هم باشد یعنی
 محو و در استعانه کند فاعل را صد و فعل را و مثل کتبت با علم و با از برای
 استعانه می باشد یعنی معمول او صاحب پند مرستی را خواه ملاصق باشد یا نه یعنی با هم
 استیصال النفس برهم و با از برای معالجه می باشد یعنی محو و در مقابل شیء واقع شده باشد
 مثل بیت یه انداک و با از برای تقدیر می باشد یعنی یک در انداختن فاعل را معنی است
 در ضمن او فعل لازم است معنی بصیرت است و سبب داخل شدن با بر فاعل ان فعل لازم
 از برای آنکه معنی ذنب زید صد و در باب در فتن است از زید و معنی ذمت زید
 که در اندن زید است ذنب در رنده و با از برای طرفه و معنی بی باشد مثل صلبت
 بالسجد ای فی السجد و با از برای بی باشد گاهی که در خبر متدانی باشد که ان خبر در خبر
 استخام بدل باشد یا در خبر تخی و معنی و با باشد و زیادتی او درین هنگام قیاسی است مثل
 علی زید یقام دیس زید بر یک و ما زید زید بر یک و در غیر خبر واقع است ختام و معنی
 با از برای است سماع معنی زیادتی او نیز در کلام موجب می باشد لیکن سماعیت خواهد بود
 او در مرفوع باشد مثل تسبک نیک که تسبک است و با در زاید است و خواهد بود
 مثل ولا یطوایا بیدیک الی التهنیکه یعنی ایدیکم و انفسکم الی التهنیکه و لام از برای اختصاص است
 و مخصوص بودن شیء بر کسی بر کوی ملکة و تصرف در دیگر نحو که خواهد مثل المال لوزید یا نه
 نحو ملکة است مثل الکی للفارس و لام از برای اختصاص می باشد و بان معنی ذمت معنی
 اول مجرور لام باشد در زمین و بعد از ان معمول او مثل حضرت لثواب که اولی تاویل است
 در زمین و بعد از ان حضرت است و اگر چه در خارج و بیرون دهن اول ضربت زید
 از ان طرفی مثل حجت علی فیک و لام زاید می باشد یعنی در لفظ باشد و در معنی

تعلیل

باشد مثل روف کیم که معنی روزگرم است زیرا که روف یعنی بقیه آن مقصد
 بنفس است نه بحرف و لام یعنی عن می باشد گاهی که یا قول و ایضا از قول دستجات
 او باشد مثل وقت ازیدانه لم یفعل الله که معنی وقت عن است و معنی او در قسم از برای
 تجویب می باشد معنی قسم بر امر عظیم باشد که مستحق باشد از آن مثل بند لایق و الاصل پس
 گویند بند لایق طار الزمان باشد زیرا که طیران ذیاب امر عظیمی است که در وقتی باشد
 بخلاف تاخر اجل که امر عظیمی است که در وقتی است و ازین جهت است و آنچه شده در قرآن
 که فاذا جاء اهلهم لایستخرون ساعة و لایستقون و رب از برای این است که
 تعلیل است و ازین جهت که از برای این است و اجبت که باشد و اول
 کلام زیرا که اتینات در اول کلام می باشد و این رب مخصوص است بر اینکه
 از برای آنکه آنچه مقصود است از وضع او دیگر حاصل می شود پس تعریفی صریح از آن
 می باید این که موصوف یک صفتی باشد تا متحقق شود و تعلیلی که در اول رب است
 برای آنکه هرگاه وصف کنند آن شی را میگردانند یعنی اقل و اخص از آن است
 که بلا وصف باشد و هر چه بر اخص قولین است زیرا که بعضی شرط کرده اند بود
 وصف از برای او و فعلی که متعلق باشد باقی فعل رب فعلی ماضی است البته از برای
 رب از برای تعلیل متحقق است و تعلیل متحقق نمی باشد مگر در ماضی مثل رب فعلی
 امید و گاه داخل رب بر ضمیر مهم می خوری که او در جایی نباشد و نیز میگوید آن
 بنکره مضرب از جهت ابهام آن ضمیر و نبودن و نبودن امر ص از برای او و در آن ضمیر مفرد
 می باشد و در آن ضمیر مهم می خوری یا معنی و در آن ضمیر مفرد که در آن ضمیر مفرد است
 مثل رب از برای او و در جایی نباشد و در آن ضمیر مفرد که در آن ضمیر مفرد است

در این قسم متحقق است بر ظاهر خواهد بود که اسم الله باشد و خواه غیر آن پس گویند که
 لا اخلق بکیمه یا بیکت و الله و رب بیکت و رب و قسم است یعنی بیکت که
 قسم است و این بود که فعل او مخلوق باشد و از برای غیر سوال باشد مخصوص باشد
 بظاهر تا آنکه چیزی است و فرق میان این است که تا ماضی است این اسم
 ظاهر که لفظ الله است پس قول او مخصوص با اسم الله از جهت تفرقه پس میان تا و او
 قسم است از او و تا در جمیع آنجا ذکر کرده شد و بیست و نه از حذف فعل و بودن
 او و تا از برای غیر سوال و دخول بر مظهر مطلقا یعنی خواه لفظ الله باشد یا غیر او
 معنی که در او و یا دخول بر اسم و پس معنی که در تا و پس یا معنی که می باشد و در
 فعل می باشد و ذکر فعل مثل اقسام الله و تا مقید لا اخلق کنه او معنی که می باشد از برای
 غیر سوال می باشد از سوالی نیز می باشد مثل با الله اضری یعنی که داخل می شود بر مظهر
 داخل می شود بر مضمون کنه لا اخلق و در دخول بر مظهر مخصوصی نیست لفظ الله را
 پس مثل یا معنی لا اخلق بخلاف او و تا که این را مخصوصی اند بعضی این را

که
 که

که گویند که مطابقه میان ضمیر مهم و ضمیر او در افراد و سینه و حج و تکرار است مانند
 و میگویند که بجا و در چهار جلیق در نیم رحا لا و در چهار امره و در چهار امری و در بین
 و لاحق می شود و رب را اما گانه که نام است از عمل او و درین هنگام داخل می شود
 بر جمله مثل رب یا و الذین کفرُوا و او و رب که معنی رب است در حکم رب است و قابل
 می شود بر مضمون مثل در جلیق که علم لقیته و او و قسم است حال می کنند او را مگر از حرف
 فعل او که آن قسم است پس گویند اقسمت و الله و معنی که استعمال او بدون فعلی
 بدون طلب بر آن نیز می باشد پس گویند و الله اضری یا بیکت می گویند با الله اضری
 در این دو و قسم متحقق است بر ظاهر خواهد بود که اسم الله باشد و خواه غیر آن پس گویند که
 لا اخلق بکیمه یا بیکت و الله و رب بیکت و رب و قسم است یعنی بیکت که
 قسم است و این بود که فعل او مخلوق باشد و از برای غیر سوال باشد مخصوص باشد
 بظاهر تا آنکه چیزی است و فرق میان این است که تا ماضی است این اسم
 ظاهر که لفظ الله است پس قول او مخصوص با اسم الله از جهت تفرقه پس میان تا و او
 قسم است از او و تا در جمیع آنجا ذکر کرده شد و بیست و نه از حذف فعل و بودن
 او و تا از برای غیر سوال و دخول بر مظهر مطلقا یعنی خواه لفظ الله باشد یا غیر او
 معنی که در او و یا دخول بر اسم و پس معنی که در تا و پس یا معنی که می باشد و در
 فعل می باشد و ذکر فعل مثل اقسام الله و تا مقید لا اخلق کنه او معنی که می باشد از برای
 غیر سوال می باشد از سوالی نیز می باشد مثل با الله اضری یعنی که داخل می شود بر مظهر
 داخل می شود بر مضمون کنه لا اخلق و در دخول بر مظهر مخصوصی نیست لفظ الله را
 پس مثل یا معنی لا اخلق بخلاف او و تا که این را مخصوصی اند بعضی این را

معنی که شناختی در جواب قسمی که غیر سوا باشد نام ایند که از برای تاکید نزدیک
 میکند و حروف نفی را نیز ذکر میکند چون دانستی نزدیک بر کسی می آید که در جواب بر وجه
 که جمله ای باشد پس در امدان زید القام و ما و لا در جمله منفی باین قیاسی باشد و شکل
 خواه ای و خواه غیبی شد و الله ما زید بقایم و لا یقوم زید و کاه است که حذف میکند جواب
 قسم را هر گاه که قسم در میان اجزا جمله واقع شود که دلالت کند این جمله بر جواب قسم
 مثل زید و الله قیام تا مقدم شود قسم را خبری که دلالت کند بر جواب قسم مثل زید قیام
 و الله و حذف جواب قسم این دو صورت از جهت است که قسمی است قسم از جواب
 از برای آن خبری است که دلالت میکند بر جواب و جمله مذکور را در جواب قسم کتب
 معنی اما یک لفظ نام نهادند و در آنکه ال بر جواب قسم نه جواب و از این جهت
 که در اجزای این جمله جواب قسم و عن از برای یاد دهنده است و در گذشته آواری
 و کرات یعنی در رفتن از شئی برای آنکه از او بگذرد و در سوره مثل ریت السهم
 عن القوس و علی از برای استعلاء است یعنی بسبب مجروری رفت و بنده بد
 کند حقیقه مثل زید علی السطح و مجاز مثل علیه دین و کاه است که عن و علی اسم
 می باشند و ال بر معنی بیغه و این کابیت که در دخل شده باشد من جاره بر این ن
 مثل من علی معنی که عن معنی جانب است یعنی فی جانب معنی و مثل من علیه که علی معنی
 فوق است یعنی که من فوقه و کاف از برای تشبیه است که در دو چهار جنس می باشد
 مشبه به او اب تشبه مثل زید کالاسد فی الشیخه و کاف زاید می باشد
 مثل زید تشبیه می کند شئی از برای آنکه تقدیر آن و تقدیر او است که نسبت مثل خداوند
 سبحانه و تعالی بر بعضی وجوه و کاه است که می باشد کاف ای و معنی مثل کاهی که دخل
 شده باشد بر حرف جری مثلک ممکن عن کابره و المیم یعنی میخندند البته از این لفظ
 و در آنها که مثل برود و تکرار ذایب و که افه شوند از جهت لطافت او و من

علاقه ج

و من و منته از برای زمانی ماضی اند یا حاضر پس این لای یعنی من ایندانی اند
 که از برای زمان ماضی باشد یعنی این که از برای امر محتمل و کسید شده زمانی اند
 مثل ما ریت مذ و منته سته که ای معنی ندیدم من او را و ایندانی من او را
 سال فلانی است و این که از برای ظرفه محصوره و معنی فی آنه کاهی که از برای زمان
 حاضر باشد یعنی زمانی که تو در و بیجا مثل ما ریت مذ شهرنا و منته یومنا که معنی
 ما ریت مذ شهرنا و یومناست یعنی همه زمان فی ندیدم ما او را در این شهر است
 که حاضر است زمان فی درین روز است که حاضر است نزد ما و حاضرت و عد او قلات
 از برای استناده بودن کردن ما بعد خود اند از حکمی که در ماقبل این باشد از این قسم
 کلمه هر گاه که مجرور شود مابعد این تا باین حرف ج را که هر گاه که مضرب شود مابعد
 این ن احوال اند و ذکر این در این مقام با اعتبار اول است مثل جاره فی القوم
 حاضرت زید و عد از زید و فلا زید و بعضی از حروف مشبه بفعال است و مت بدین تا
 بفعل و لفظ است یا معنی را مت بدین لفظی است که انقام این ن محو انقام
 فعل است یعنی معنی که فعلی ثلاثی مجرور و ریای می باشد این که از برای در با معنی می باشد
 مثل ان و کان و امانت بدین معنی است که این که معنی فعلی اند و ان و ان یعنی
 حقیقت اند و کان یعنی سبب و کن یعنی استدرکت است و است معنی تمینت است
 و فعل معنی رجعت است و این حرف مشبه بفعال ان و ان و کان و کن و کن است
 و فعل است و این که در صدر کلام می باشد لولای آن مقوله که او بگفتی این
 حرف است و تقصصا تعاصی عدم صدارت میکند از برای آنکه این مقوله با هم
 و خبر در مادی مغز است و لای است حروف از برای که قبل از باشد مستحق

تا متعلق او باشد یا فعلی یا ظرفی مثل حیوان رید ^{منطقه} منطقی او یعنی آن
 زید اراکلی کتب او عندی انک قائم و لاحق میشود این عودن یعنی بعد از آن
 واقع میشود و ما کانه یعنی مای که ابطال میکند عمل آن را بر افعال
 کیفیت بر افعال لغات زیرا که گاه است که عمل میکنند بر لغات غیر از
 قیام از فعلی که از آنجا قیام و داخل میشود این عودن او این است که ابطال
 عمل آن را شده است بسبب ما کانه بر افعال مثل قولتم انما حرم علیکم
 و قولتم ولو انما سعی لادنی حیثه الخ و چون دانی مکرر در این فصل
 این عودن را در تفصیل است که مکیوره تغییر میکند معنی جمله و بیرون می
 آورد از جمله بودن بلکه معنی جمله را جای خود میکند او و زیادتی در جمله
 میکند که تا کند است و آن مقصود تغییر میکند معنی جمله را و دیگر دانه او را در
 مفرد یعنی خبر را یا بدلی مصدریه که مضاف باشد یا هم او پس یعنی آن را
 قائم این باشد که معنی قیام زیرا در آن جمله آن مکرره تغییر میکند معنی جمله را
 مقصود تغییر میکند پس واجب است که در آن مکرره در موضعی دیگری که تقاضا کند
 آن عمل جمله را واجب است فتح در موضعی که تقاضای مفرد را چون دانی مکرر
 پس بر آنکه مکرر می باشد در این موضع که آید او کلام از جمله آنکه آید او کلام
 محل جمله است و در محل جمله آن مکرره می باشد معنی که مستحق معنی مثل آن زید اقام
 و همچنین آن مکرره می باشد بعد از قول و آنچه مشتق از زید باشد که قال و یقول است
 مثلا از برای دیگر بعد از قول معقول قول نمی باشد مگر جمله مثل قال زید ان عمرا
 قائم و همچنین آن مکرره می باشد بعد از موصول زیرا که مصله ام موصول می باشد

مگر جمله مثل جادتی الدی ان ابا ه قائم و چون دانی موضع کسر را یعنی درجه آن
 مکرره می باید خوانند پس بدان موضع را که آن مکرره مقصود می باید خوانند از
 جمله مواضع فتح است که واقع شده باشد فعلی و مقبولی و فاعلی طلبه که درین تکلم
 فتح می باید خوانند زیرا که فاعل مفرد می باشد و آن مقصود با ام و خبر مفرد است
 مثل مثال مکرر که یعنی آن زید اقام است و از جمله دیگر است که واقع شده باشد
 مقبول زیرا که مقبول نیز مفرد می باشد مثل که است آن زید اقام و از جمله مواضع
 و از جمله مواضع دیگر است که واقع شده باشد جمله ای که مقصد آن مفرد می باشد
 نه جمله مثل عندی انک فاضل و از جمله مواضع دیگر است که واقع شده باشد
 مضاف الیه زیرا که مضاف الیه نیز مفرد می باشد مثل ابغنی شهر اراکلی عالم یعنی
 ابغنی شهر اراکلی گفته اند لولا انک یعنی بعد از لولای مستثنای آن مقصود
 و مکرره زیرا که بعد از لولای مذکور مقصد می باشد و مقصد مفرد است نه جمله
 مثل لولا انک منطلق انطلقت و همچنین گفته اند لولا انک یعنی بعد از حرف شرط
 آن مقصود می باید خوانند زیرا که او فاعل فعل مقدر است و فاعل مفرد می باشد
 نه جمله مثل لولا انک قائم ای لولا انک قائم که چون ذکر کرد موضع و کسر
 و موضع فتح را پس ذکر کرد موضعی را که کسر و فتح هر دو در او است چنانچه
 بس گفت فان جاز المقدری اند می پس از جایز باشد و موضعی مقدر شود
 و تقدیر جمله جایز است فتح و کسر اما تقدیر فتح بر است که بگوید اند ان ا
 یا ام و خبر مفرد اما کسر بر تقدیر است که بگوید اند او را یا ام و خبر جمله
 و جواز ام ان کم فتح و کسر است کما بیت که ان یا ان بعد از فاجز او واقع

شده باشد مثل من کرمی فانی اگر مفعول یا فانی اگر مفعول بکسر بود
فتح و کسر در مثال مذکور نیاز است که اگر تقدیر آری چنین که می گویی
فانا اگر مفعول باشد بخواند زیرا که مفعول جمله واقع شده است و اگر مفعول
گویی که من کرمی فانی فاعله الراجح مفعول باشد زیرا که در موضع مفعول کسبه
مبتدا است یا کاهی که بعد از اذ افتاجه واقع شده باشد مثل قول خروق اذا
انه عند القفا و الله اعلم لم اذ ایت که اذ ایه عند القفا و احسب
از برای آنکه مبریده الکلام است و در امر ادین که اذ اینه در مینه حاصله است
فتح از برای آنکه واقع شده است مبتدا و خبر او حاصله و در معنی بودن عند
القفا و الله اعلم ایت که اولی است که خدمت میکند خور او و اله اعلم
خود را یعنی عت او ایت که خورد با بزرگ کفله او روی او و ازین جهت
که آن مفعول غیر نمیکند جمله او معنی ایتداریه و خبریه که قبل از آن بود
و آن تا یکدی در و احداث میکند پس بهتر است مضموم او در اصل مفعول
باشد عطف مفعول بر اسم مضموم او خواه که آن مفعول عطف باشد مثل آن
زید اقام و عمر که عطف است بر مفعول زید که مفعول یا مضموم باشد علی با که
باشد آن مفعول که در مضموم مفعول معنی که هر گاه واقع شود آن مفعول
بعد از عطف مثل علت ان زید اقام و عمر که آن در اینجا عطف مضموم است
بر آنکه واقع است در مقام مفعول و مضموم باب علت است و آن در مفعول
با یکدیگر در جمله اندک معنی می کنند و یکی مستند الیه و چون آن مضموم غیر نمیکند
معنی جمله را و ایتداریه و خبریه را بجان خود نمیکند از پس اسم او نخواهد

وقوع او دور

و چون چنین است پس عطف مفعول بر اسم آن مضموم جایز نیست
شماره است در عطف بر اسم آن مضموم بر معنی خبریه که او را در لفظ
مثل ان زید اقام و عمر که مفعول مضموم است و مضموم بر اسم آن و قبل از مضموم
مذکور است که قائم است یا خبر مذکور باشد تقدیر مثل ان زید اقام و عمر قائم
که درین تقدیر است که ان زید اقام و عمر و قائم بقدره قائم که در مضموم مذکور است
پس در مثال مذکور یک حرف عطف عطف کرده است و اسم بر دو مفعول
یک عامل و این جایز است چنانکه کسبه خلاف مضموم است و اگر این را
شماره مضموم اند در صحت عطف مذکور معنی خبریه را پس جایز نیست در این
ان زید اقام و عمر قائمان را اثری نیست مریودن اسم ان را یعنی یا مضموم
در جوار عطف بر مفعول اسم او جایز نیست نزد جمهور پس جایز نیست نزد
اینان انک و زید و ایهان بخاک که جایز نیست ان زید اقام و عمر و در
اما نزد مبرودن عطف بر مفعول اسم او جایز است و اگر خبر مضموم باشد
گاهی که اسم مضموم باشد پس انک و زید و ایهان مثل او نزد این جایز
باشد و لکن در جوار عطف بر مفعول اسم او مثل ان مضموم است از برای آنکه
لکن نیز غیر نمیکند معنی جمله را از ان خبریه که بود را نیز قبل از دخول مضموم
و معنی که آن احداث میگرداند معنی جمله معنی احداث میکند مکن
استند را که را در معنی جمله معنی که تا یکدی معنی می شود معنی جمله را معنی استند را
نیز معنی نیست او را معنی که جایز بود ان زید اقام و عمر و جایز باشد
لم یخرج زید و لکن عمر و اخرج دیگر جایز نیست در باقی حرف مضموم

عطف مرفوع بر عملی که آن از برای آنکه بر باقی نیست معنی اصلی در آن
بس عیناً عنوان کرد و عملی که آن را از این جهت که آن مکسوره تغییر میکند معنی
را و مفتوحه تغییر میکند معنی را و در داخل می شود و لامی که از برای تاکید معنی جمله است
یعنی وجود بدین لام با آن مکسوره و وجود ما با آن مفتوحه و وجود او با مکسوره
یا با این طریق است که داخل می شود بر خبر مکسوره بی شرطی مثل آن زید اقام
یا داخل می شود بر اسم مکسوره بشرطی و شرط آنست که فاعله واقع شده باشد
میان اسم آن و آن مثل آن فی الدار زید یا داخل شود بر خبری که واقع
شده باشد میان اسم و خبر او مثل آن زید الطعنا مکمل و دخول لام
در لکن معنی بر خبر او با اسم یا بر خبری که میان اسم او خبر واقع شده باشد
جایز است لیکن صیغه است و وجه ضعف بود که مناسبت است میان
لکن و لام از برای آنکه لام از برای تاکید است و لکن از برای تاکید است
تکلاف آن و لام که میان آن مناسبت است زیرا که هر دو از برای
تاکید است و تخفیف میکنند آن مکسوره را از جهت نقل شدید و گفته
استحالی او هر گاه که تخفیف یا بدین لازم است و در لام بعد از تخفیف
تا مثبت نشود بان نافی و جایز است درین هنگام الفاعل و ابطال
عملی او که غالب است مثل آن زید اقام و جایز است او که اصل است و غیر
غالب مثل آن زید اقام و جایز است دخول مخفف بر فعل از افعال مبتدا
یعنی از افعال که داخل میشوند بر مبتدا و خبر نه غیر از افعال و افعال که داخل
میشوند بر مبتدا و خبر مثل کان است و اخوات او و خلق است و اخوات او

و دخول بر افعال از جهت آنست که اصل دخول مخفف است بر مبتدا و خبر پس هر گاه
که فوت شود دخول از برای آن و عملی نباشد او را در این که شرط کرده اند
اینکه فوت نشود دخول او بر خبری که تقاضا کند آن خبر مبتدا را و خبر را
و این شرط مذکور از جهت رعایت اصل است یکسان معنی آن قدر که
ممكن باشد رعایت اصل دخول او بر کان همچو قوله نعم وان تطمئن لمن الاطمینان
خلاف کوفتنی را که تخفیف میکنند دخول او را بر افعال که از تو است می آیند
و خبر باشند بلکه تخفیف میکنند در افعال و میگویند که داخل می شود بر خبری که از خواه
از افعال مذکوره باشد و خواه غیر از این و تخفیف میکنند آن مفتوحه را به شرط
نون همچو مکسوره را تخفیف میکنند نیز و تخفیف بر سبب وجوب در خبرش
مقدر و شب در تقدیر او است که مثبته آن مفتوحه بفعل مبتدا است از
مثبت است آن مکسوره یا و عمل کردن مکسوره بعد از تخفیف او در کلام واقع
شده است همچو قوله نعم وان طمئنوا تو فهم و عمل کردن مفتوحه بعد از تخفیف
واقع شده است در کلام می آید عدم عمل او کتب طاهر ترجمه ضعف بر
اقوی درین جایز نیست پس تقدیر کرده اند خبرش را بعد از مفتوحه مخففه که
اسم او باشد و جمله مفسر خبرش را و خبر او تا لازم نیاید ترجیح مذکور مثل آن الحمد
لله رب العالمین که اصل او انه الحمد لله رب العالمین است و چون در آن مذکور است
پس که عمل کردن او است در خبرش آن مقدر پس داخل شود مفتوحه مخففه بر جمله مطلق
یعنی خواه و خواه عملی بان جمله مفسر آن خبرش آن مقدر پس است و است عملی که
مفتوحه مخففه در غیر خبرش آن و لازم است مفتوحه مخففه در افعال که مقرون باشد

ان

با فعلی که در و تصرف توان کرد از لفظ سین مثل علم ان سیکون حکم مرصا
یا سوف بجز قولت عرا علم فعل المرفوعان سوسه یا کل ما قدر انما قد
مثل یعلم ان قد بلغوا رسالات ربهم با حرف نفی مثل اغلایرون ان لا یخرج
الیهم یکی دیگر از حروف مستهغه فعلی کان است و کان از برای ان و اصل
تشریح است مثل کان زید الاکسر زبر که اصل مثال مذکور زید کالاکسر است
و تخفیف میکنند کان را با سقا اولیون و درین هنگام جایز است عمل و ابطال
عمل اولیون افعال ابطال عمل است پس کان زید سهل انفع باشد از کان زید
و لکن از برای استدراک است و استدراک نوع توهی است که ناشی شده بعد از کلام
سابق و ازین جهت است که واقع می شود میان دو کلامی که مخالف هستند نظیر اینها
مخالفه معنوی نه لفظی یعنی آنکه معبرتی لفظ معنوی است نه لفظی زیرا که مخالفه لفظی
است مثل جاوای زید و لکن عمر و ولم یکنی و گاه است که نسبت مثل زید غایب
و لکن عمر حاضر و مخالفه معنوی و اما نسبت معنی خواهد بود مخالفه لفظی باشد و خواهد باشد
و توهم در مثال مذکور نیابرت که از کیفیت زید غایب توهم می شود که عمر و نیز
غایب باشد سبب الفتحی و مصححی که میان اینان باشد پس لکن عمر و حاضر
ان توهم کرد و تخفیف میکنند لکن و هر گاه که تخفیف یافت پس باطل می شود
ادو جایز است عمل و جایز است باشد و مخففه و اولو عاقله بطف
جمله بر جمله باشد مثل زید غایب و لکن عمر و حاضر است از برای ان است
و از زود و از زود در حکمت می باشد مثل است زید اقام و در حکمت
می باشد مثل است السباب یعود و جایز است است قرار زید اقا یا با اینکه

۱۱۰
در و معمول او منصرف باشد بلیت زبر که است زید اقا یا معنی اتنی زید ا
قا گاه است پس زید اقا یا معمول اتنی باشد که از است فهم می شود و فعل
از برای ان است و برچی و امید است و امید است در حکمت می باشد در حکمت
پس فعل السباب یعود و زید باشد و است ذات بدون از قیاس و احوال
جبر بکلی عمل جانی که در قولت جاه است که فعل المنوع از تک قرب معنی امید
در و مقابل از و قرب است بعضی که از حروف حروف چندند که مستحق حرف
عاطفه اند و تسبیحان بی عاطفه تا بر است که در وقت نه معنی است از ان
میل میدهند معطوف را با جابت معطوف علیه و این حروف عاطفه زده است
که ان و ادب و فاعل و ضم و صی و او و او و او و لایم و لکن تخفیف
نوع چون دلستی مذکور پس بدان فاضل و غیر هر یک را پس فاعل
تفسیر سین باشد و تفسیر است که چهار اول از برای جمع اند اتم از آنکه باشند
مطلقا یا با ترتیب و چون ادو از برای جمع اند یعنی مذکور پس ادو
پس جمع است از برای جمع است مطلق معنی ترتیبی از او اعتبار کرده اند
مثل جاوان زید و عمر و فاعل از برای جمعیتی است با ترتیب در حالتی که
مفروق باشد بهمانی و ترتیبی مثل جاوان زید فاعل و ضم مثل فاعل است
در مطلق ترتیب در حالتی که مفروق باشد بهمانی و ترتیبی مثل جاوان زید
ضم عمر و صی مثل تم است در ترتیب بهمانی و فریانه او و ضم است که
معطوف وقتی یک وضع تقاضای آن میکند که جزوقی باشد از متوجه خود
تا فایده کند باین معنی توهی در معطوف مثل قدم الحبس صی الایم یا بیا تخفیف

لا بد است از ترتیب
میتواند باشد
بجایز است

در مثل قدم الخارج حتى المشاه وادوا ما دام وهر واحد ازین دو طرف
 نماند از برای آنکه دلاله بر یکی از دو امر گفته یا پیشتر که در حالتی که باشد این
 غیر مبهم و غیر معین نزد متکلم مثل جانی زید او عمرو و جاتی اما زید و اما عمرو
 و ازین عندک ام عمرو که متکلم میداند که یکی از زید یا عمرو و از تو است و یکی نزد
 او معین نیست و امر بر دو قسم است متصله و منقطه متصله آنست که لازم باشد او را
 بنمونه استهتام و استعمالی گفته او را بدون نمونه استهتام در حالتی که ذکر کرده است
 بعد ازین ام بی فاصله یکی ازین دو امر که مساوی باشند نزد متکلم و معین باشد
 یکی ازین دو نزد او مستوفی دیگر بلا فاصله مذکور باشد از نمونه بعد از یکی از
 از مستوفین لاعنی التعین معلوم باشد مشکلا در مقصود سوال باشد از تعین سنی
 از بعد عندک ام عمرو معنی میدادم یکی ازین نزدیک است لیکن علی التعین مفید ام
 و همچنین است درانی الدار زید ام فی السوق و اضرب زید ام اگر در نزد
 جهت که متصله بی بی باشد زو را یکی ازین مستوفین دیگر بی بی باشد از
 بعد از ثبوت یکی از مستوفین نزد متکلم و بی بودن از برای تعین احدی آنها
 جایز باشد ترکیب از این زید ام ام عمرو و از آنکه مستوفین درین ترکیب
 زید است م عمرو و عمرو و اگر در بی بی ام است و اما زید در بی بی نمونه است
 و نیز از جهت مذکور که باقیه باشد جواب است ام یعنی احدی از این دو را میگوید
 سوالی از تعین احدی است و جواب او نعم یا لا یا نه است نزد که در این دو اقلام
 یعنی میگویند و ام منقطع امی است که با او معنی بی غیر بی بی باشد از کلام اول
 پس مثل بل اصراف باشد با او معنی نمونه باشد که از برای گفتن در کلام باشد

مستوفی اول

پس مثل نمونه استهتام باشد که از برای گفتن است که گفتنی تو ایها لایلی ام سنی
 و بدون این کلام متعین بل اصراف و بنمونه با بر آنست که هر گاه که دیدی تو قطعه او را
 و گفتنی که این قطعه ای است و بعد از آن و سنی که ای نیست اصراف کردی ازین
 اخبار که ایها لایلی است و بعد از آن شک کردی تو در آنکه این قطعه است
 و گویند سنی دیگر بس طلب فم یعنی تو ازین قطعه بگفتن خود ام سنی یعنی بی ای
 سنی است لکم و هر گاه عطف کنند سنی را بسنی دیگر و اما می باید که آن سنی دیگر
 و مسطوف علیه یا ایها باشد البته مثل جانی اما زید و اما عمرو و او ایها مسطوف
 علیه از جهت آنست که در اولی از او کلام بر اینست که این کلام منی بزرگ است
 و بودن اما در مسطوف علیه باو جایز است پس توان گفت جانی اما زید
 او عمرو و توان گفت جانی زید او عمرو و لا دلیل و لیکن این در نزد از برای
 احدی از این مستوفین بی از برای است حکم یکی از مسطوف علیه بر نحو
 تعین است پس حکم لایلی میکند حکم را که ثابت باشد از برای علیه از مسطوف بر
 نسبت پس حکم در کلام لا از برای مسطوف علیه باشد نه مسطوف مثل جانی او را که
 که حقیقه از برای زید است نه عمرو و حکم بل بعد از اینست از برای صرف حکم و در حکم
 از مسطوف علیه بوی مسطوف مثل جانی زید بل عمرو یعنی بی ایها لایلی عمرو پس حکم
 در مثال مذکور از برای مسطوف است نه مسطوف علیه پس بل بعد از اینست بر عکس حکم
 لا باشد و مسطوف علیه در حکم مسکوه است یعنی در رونه حکم بی ایها لایلی است و نه عدم معنی
 و اما حکم بل بعد از بی مثل جانی زید بل عمرو پس در و خلاف است پس یعنی برابر
 بر آنست که از برای صرف حکم نیست از مسطوف علیه مسوی مسطوف یعنی بر آنست

که ابیات میکند حکم معنی از معطوف علیه از برای معطوف بدون معنی پس معنی مثل مذکور که با جادان
 زید بل عمر است بر منب اول با جادانی عمر را پیش و بر منب ثانی بل جادانی عمر است و حکم
 لکن لازم است سرواورد انفی و استمان میکند در ابدون معنی و این کلمه لکن نقصی است از برای آنکه
 کلمه لکن مضموع است از برای ابیات ثانی بعد از انفی اول و کلام از برای معنی از ثانی است بعد از ابیات
 از برای اول پس سیانه ثانی تا ساقش باشد و حکم لکن است نقصی لایست و معنی لکن است در آن است
 و معنی است در آن سابقا معلوم می شود بعضی دیگر از حروف در وقت تکرار است و در آن تکرار حرف است که آن است
 و اما در ابیات در هر صدد کلام می باشد که با وجود این ابیات در صدد کلام از ابیات است
 که تا غایی نماند از جای خالی که القا میکند حکم را و میگوید با و از جهت که از برای تکرار است و القا
 اندک آن بی حرکت شبیه معنی الازیم قیام و اما در قیام و بعضی دیگر از حروف علی حده است
 که نام نموده اند این ابیات را با حروف نه اولی در این معنی است که اعم است معنی از برای تکرار
 قریب و بعید می باشد و اینها است که از برای تکرار بعید می باشد و اینها است و بعضی دیگر که
 از برای تکرار قریب است و در هر دو از هم قریب بعید است پس متوسطه در این باشد و در آن قریب مثل می باشد
 و اینها عبد الله و میا عبد الله و ای عبد الله و عبد الله معنی دیگر از حروف ابیات است که این
 حروف تصدیق نیز گویند این حروف هم است و بلا برای یکسره و همزه و سکون و واج و جیم یکسره را
 و در آن یکسره همزه و فتح و فون شده و در چون و اینی مذکور است که این همزه مفرد است که کلامی را که
 پیش از او باشد خواه استقامتی باشد و خواه جبری پس هم در جواب کسی که گوید اقامه زید یا قام زید معنی قام
 زید است و در جواب الم یوم معنی هم مع زید است و علی تحقیق است و این معنی فنی در طرف کرده میگرداند
 ان فنی را ای بسخواه که باشد این فنی هم از استقامت و جمله مثل بی در جواب کسی که گوید اقامه زید یا قام
 قام زید است و خواه معنون باشد یا استقامت پس در این نسام از برای نقصی بر طرف کردن فنی است بعد از استقامت

بگردد

استقامت است بجز قولهم الشک برکم قالوا ای که معنی است زین است و ای ابیات بعد از استقامت
 و لازم است قسم در استمان میکند او را اگر با قسمی که فعل او مذکور باشد پس کوی تو در جواب کسی که گوید اقامه
 ای و الله و اصل و جبر و ان و این هم از برای تصدیق خبر است نه ان بلکه لاف نم که او را از برای ان و خبر
 بر روی بود و جو گفتن تو اصل یا خبر یا ان از برای کسی که خبر دهد و گوید قد ایا که زید او علم یا کسی که
 قد ای است یا علم یا است بعضی دیگر از حروف حروف زیاد است یعنی حروفی که در لفظ باشد و در معنی
 نباشد و اگر از معنی نبیند از نه ضلی در معنی بعد از حروف و این حروف زیاد است که این است یکسره همزه و ان است
 بعضی همزه و سکون فون در هر دو در تحقیق در هر دو و اما است و لا من و با و لام پس این یکسره
 همزه و از زیاد میکند او را با ما مانیه و زیادتی او که از برای کسی که معنی است پس است مثل مان
 مان رایت و نیز که معنی ماریت زید است و کم است زیادتی ان با ما مصدری مثل ان تقریب
 زین ان جلس اتفاقا معنی مدتی میسوس و نشستن او و همچنین کم است زیادتی او با و لا مثل طعی
 مثل لما ان جلت جلت و ان تقع همزه یا زیادتی با ما لیس است مثل قولم فلان جبار انتیر
 و زیادتی با سبب است او می باشد سیانه بود قسم معنی قبل از بود بعد از قسم مثل و الله لوقام
 زید ان قسم و کم است زیادتی ای با کاف مثل زید کان شد و ما زیادتی او با عا اذ ای باشد
 مثل اذ اما تخرج که معنی اذ اما تخرج افوج است و زیادتی او با حقیقی باشد مثل معنی ما تخرج
 از میب و این نیز می باشد مثل اینما تجلس جلس و با ای نیز می باشد مثل قولم ایا ما تخرج ایا ما تخرج
 ایا ما تخرج و با ان نیز می باشد مثل ان ما تقریبه اضر به و زیادتی او با امر مذکور در معنی است
 که کلمات مذکور در ادوات هم باشند و بعضی از حروف چهار نیز می باشد که ان یا است مثل قولم
 تم فيما رحمت من الله و لم با می است مثل ما خطبنا تم اغر قوا یعنی است مثل قولم تم ما تخرج
 یا کاف است مثل زید صدق کافون ان عمر و ای و کم است زیادتی او با میانه مضارع مضارع

مثل عصیت من غیر ما هم و کلمه لازمه ای باشد با دو عاقله که بعد از بی بیته خواهد ان لغتی لفظاً
باشد مثل حیالی زید و لا عمر و یا معنی باشد مثل قول تم غیر المقصود علیهم و لا انضالی که در غیر
المقصود معنی نیست و زاید می باشد لا بعد از ان صیدری می قول تم یا مستک ان لا یجد اذ ترک
بالسحر و معنی حق ربکم بالسحر و کم است زایدی که کم از قسم مثل لا قسم یوم البقره و لا قسم
بینه البسد و ت است عقل زید و ی لا با مضاف مضاف الیه مثل قول ت زید لیس الا حور سکا یمنه
یعنی در چهار ملاک رفت و نینداند او و بعضی که از حروف زایدین است و با دو لام و زایدی
معلومه در باب حروف و بعضی که از حروف غیر عامله در حروف تفسیر است که ان ای است و ان
پس تفسیر سینه مغزیه را که مهم باشد مثل جازیه ای ابو عبد الله مثل قطع در قدای مات و ان
تخصیص بخیزی که در معنی قول بینه معنی او مغزیه است هم کلامی که در معنی قول بینه می لفظ لم و ندا
و کتبت نه نفس قول را مثل کتبت ایس ان تم بس ان کوی تو ملسی را بجای کتبت ایس کتبت ایس
تم جازیه زید که قول از عاتق و موضح می تیج نسبت تفسیر سکا ی نام مسکا لایه از ان از برای
جایز است که تفسیر کنند بای خبری را که نباشد در معنی قول او خبری را که در معنی قول باشد خبری را که
صرفاً تفسیر نکنند بان که خبری را که در معنی قول بینه نه صرفاً بعضی از حروف حروف مصدر است
یعنی آنچه در خبر ایس است ما و لا یصد است و ایس فاسر حرف انه است و ان مغزیه مخففه
و ان مغزیه شده پس اولان که ما و ان انه داخل می شود بر جمله ضعیف میگرداند و در اول
مصدر به مثل لغتی ما فرجت بان حریف که لغتی تا معنی او جمله است و ان مغزیه شده که از حروف
مستقیمه بعضی است از برای جمله است پس علی میکند در جمله اسبی و میگرداند ان جمله او را تا برای
که ان مغزیه خبری خبران است که مضاف بینه لیری ام ان مثل لغتی کن قیاع ایس تا تک بعضی یک از
حروف حروف بعضی است و ایس فا چهار حرفه زید که ان هملا است و الا و لا و لوما و ان
حروف از برای تو بیغ و نیت و دیشمانی انه و در معنی در ایند مثل ملاقت یعنی چه ابر بخاستی

دارد در سقیلا در ایند از برای تحریر و در غیب انه مثل هلا تقوم یعنی چه ابر تحریر و انی
و این حروف مذکوره در مصدر کلام بیته تا از اول کلام و قبل از کلام بر انه تا قبل از کلام که ذکر
خواهد یافت از برای تزیین است یا تزیین و لازم است این فا افضل اعطال مثل ملا ضربت بضریت
زید یا یا تقدیر مثل ملا زید اخریه و ملا زید اخریه بعضی دیگر از حروف قدمت و کلمه قدرت حرف
توقع خوانند زیرا که در هر خبری را و در کلمه طلب توقع اخبار ان خبر است و این کلمه از برای
باشد و کلمه کمال کمال چنانکه کلمه قدرت یعنی درین نزدیکی زود و در مضارع از برای معنی باشد
چنانکه ان الکذب قد یصدق یعنی صدق او محقق است بر نحو قدس در مضارع از برای معنی بر نحو
قدس باشد اینست معنی قدر در مضارع که از برای تعلیل است و بعضی دیگر از حروف و حرف انه کلمه
بصرف استخام انه که یک خبره است مفتوحه و دیگر کمال دین در مصدر کلام می باشد و مقدم می باشد
یشود در ایس تا خبری که در خبر ایس تا باشد و مصدر است ایس تا از جمله کتبت که در لاله کتبت
بر یکی از انواع کلام در اول امر و مرثیه و چون در کتبت مذکور است ایس تا در حروف و انی
بر جمله ای و جمله ضعیف از یزید قائم و هل زید قائم در جمله ای ه اقام زید و هل قائم زید و جمله ضعیف
از ان جمله که ایس است در استخام و خصا است تعرف و در ایس تا استخام زید و است تعرف از ایس تا
ایس تا استخام او و بودن هزه در وضعی که ایس تا باشد کتبت مع بقوله از یزید خبری معنی استخام می کنند
درین تنزه را نه ایس را می میکنند اتقرب زید و هو اخوک و میگویند هل تضرب زید اخوک
زیرا که استخام درین موضع از برای انکار است و هزه از برای انکار نه ایس تا میگویند از یزید
اح عمر و میگویند هل زید عتذک ام عمر و زید که درین موضع ام مستقیم است ام مستقیم می باشد کلمه
و پس میگویند ام او اما وقع افن کان اولین کان با و حال تنزه بر تم و فا و او که از حروف
انه و میگویند هل عم اذ وقع دمل فن کان اول و من کان زید که هزه است و در جاتی که ایس تا

خبری

باشد لازم است که فرض باشد یعنی در آن فرض شرط است که آن آن است ولو در واقع شرط
 و این در صدر کلامی باشد یا بر علی یا نه که شرط است و چون در آنجا مذکور است هر دو که شرط است آن از
 برای زمان استیصال است و اگر چه در اصل بود بر فرضی که آن فرض شرط بود و علی ایضا است
 یعنی از برای زمان ماضی است و اگر چه در اصل بود بر فرضی که آن فرض شرط بود و علی ایضا است
 نور اصل لفظی که کثرت یا تعدد را مثل ان الصدقین المشرکین استیجاب که در این جمله که لازم
 فعل بعد از آن ولو لفظاً و تقدیراً گفته شده است بعد از آنکه جمله فعلی است و اما گفته اند
 ان با و معمول ادعا فعل محذوف است که مفسران محذوف آن خبر است که طالع است از معنی بیوت
 و ان مقوم صلاحیت فاعله دارد زیرا که ما اول بخبر است و فاعل محذوفی باشد و ان
 مضموم صلاحیت ان ندارد زیرا که او جمله است و جمله فاعل واقع نمیشود و در این هنگام
 اگر چه بی باشد خبر ان اسم باشد و منطلق لیکن فعل انطلق از او آمده اند بجای اسم
 باشد و منطقی یا باشد این فعل مذکور و انطلق بجای اسم فاعل و منطلق منطلق یا آنکه
 باشد چه عرض از فعل محذوف و مثبت پس باید گفت که انطلق و نباید گفت که ان
 منطلق و تقدیراً لو انما انطلق لوقت انطلق است و وجوب بودن فعلی که
 بجای اسم باشد کما بیت که خبر نسبی باشد و ممکن باشد استساق فعل از مصدر او و اگر
 باشد خبر ان جامد و ممکن نباشد استساق فعلی از وجوب است و وقوع این اسم جامد
 خبر ان از برای آنکه مقدر است وقوع فعلی خبر جامد و نحو قولهم و لو ان مانی
 فی الارض من غیره انعام که انعام مستقید است و بجای او فعلی واقع نمیشود و هر گاه که
 مقدم شود نسبی که واقع شود باشد در اول کلام بر شرط لازم است این قسم است که باید
 شرطی که واقع شده باشد بعد از او ماضی لفظاً یا معنی و در این هنگام جوابی که واقع شده است

ظ
بیت

بعد از قسم و شرط جواب قسم لفظاً و معنی و جواب شرط معنی فقط مثال آنکه مانی باشد
 لفظاً مثل دا هکذا ان آتی لاکر تک مشک مثال آنکه ماضی باشد معنی مثل و الله ان لم یأتنی
 لاکر تک که لاکر تک چون بالام جواب قسم است جواب قسم است لفظاً و معنی جواب
 شرط است و ان آتی معنی و پس اگر در بیان اجزا کلامی که شرط در رو باشد و آنچه در
 قسم یک مقدم باشد غیر شرط بر قسم و یا مقدم باشد شرط بر وجوب است و در این هنگام
 اعتبار قسم یک جواب جواب اولی و القاء شرط با یک جواب جواب است و معنی جواب
 جواب هر دو نباشد در این مورد یعنی که سابقی استی و جواب از هر دو است و این است
 ابطال قسم یک جواب جواب اولی باشد و اعتبار شرط با یک جواب جواب اولی باشد
 مثال آنکه غیر شرط مقدم باشد معنی کفین در ان و الله ان آتی لاکر تک بر تقدیر آنکه
 از شرط باشد یا اینک بر تقدیر آنکه جواب از قسم باشد و مثل آنکه شرط مقدم باشد قسم
 هم کفین تو دن آتی و الله لای تک و تقدیر قسم لفظاً است یعنی هر گاه که تقدیر
 باشد در کلام حکم ان قسم مقدم حکم قسم محفوظ است یعنی از خبری بر قسم مقدم باشد جوابی که
 قسم باشد لفظاً و معنی از ان قسم و شرط و اگر خبری بر قسم مقدم باشد خواه شرط
 و خواه غیر شرط اعتبار القاء هر یک جایز باشد مثل قولهم لئن اخرجوا الا نخرجون که
 در این تقدیر است و الله لئن اخرجوا و چنین است قولهم و ان اطعمتمکم انکم لمشکون
 که در این تقدیر است که و الله ان اطعمتمکم و اما اگر برای تفصیل ان خبری است که آمده
 باشد او را استکمل بجمله مثل کفین تو هو لا افضلنا اما زید نضیقاً و اما عمر و فحدث و اما
 نفس و التزام کرده اند عرب حذف فعلی و فاعل محذوف اما که شرط است از برای
 آنکه مقصود از اما بیان حکم ان آتی است که بعد از اما واقع شده است نه فعل او و در بعضی

آورده اند امر فعل و فاعل محذوف میان اما و میانه فای که لازم است اما را خبری
 از آن چیزی که واقع شده است و خبر فاعل مطلقا یعنی خواه که باشد آنجا باید اما جایز تقدیم
 یانه و وجه آوردن جز آنکه میانه او میانه فاعل است که یا لازم تعلق حرفی
 شرط که اما است و فاعل مثل اما زید فستقل که اصل او همما یکی من است فزید منطقی
 حرف صلی را انداخته است زیرا که تعلق در وسط مطلق نیست و بمنزه در اول آوردن زیرا که
 نقل در اول کلام مطلوب است و میم در میم او غام کرده اما شد و فعل شرط را با مطلق است
 و زید را مقدم آوردیم اما زید فستقل شد پس زید که واقع شده است میان اما و فاعل
 خبر او باشد یعنی گفته اند که اسم واقع میان این فاعل و مفعول شرط محذوف است پس در اصل
 در شرط باشد نه در جوار بودی او در مفعول شرط محذوف مطلقا است یعنی مقید مطلقا
 بحال تجویز تقدیم بر فاعل و عدم تقدیم نیست مثل اما یوم الجمعة فزید منطقی که تقدیر او بر
 ضابط او همما یکی من استی فزید منطقی یوم الجمعة است حذف کرده اند فعل شرط را
 که یکی من است و نهاده اند اما را ایامی همما و در میان اما و فاعل آورده اند یوم الجمعة
 اما لازم توالی حرفی شرط و جز این است اما یوم الجمعة فزید منطقی و بر ضابط
 بی تقدیر او همما یکی من استی یوم الجمعة فزید منطقی است پس یوم الجمعة مفعول
 فعل شرط باشد پس چون حذف کرده اند حرف شرط را گفت اما یوم الجمعة فزید
 منطقی و بعضی دیگر گفته اند که آنچه در جواب واقع است اگر جایز تقدیم باشد
 جوارش باشد اول است و آنچه در میان این واقع است جوارش است و اگر
 جایز تقدیم نباشد مذنب مذنب تا اینجا است و در میان واقع شده مفعول شرط
 محذوف است بعضی دیگر از حذف حرف روع است و روع یعنی زجر و منع است

و این حرف روع کلام است و وضع او از برای روع و تثنیه فاعل است
 بر خطا و گاه است که می آید کلام یعنی نهاد مقصود در و تحقق معنی جمله است و نحو قول
 کلا ان الان فی لبطخی و از جمله و وقت غیر عامل تا آیت است که است و این تا مذکور
 لاحق میشود و فعل ماضی را و مخصوص است بفعل ماضی کفتم تا آیت است که مخصوص است
 بآسم و حقوق تا مذکور بفعل مذکور از جهت آنست که از اول امر علامه تا آیت منسب است
 باشد خواه مسند الیه فاعل باشد مثل ضربت بند یا مفعول مالم یستم فاعل من ضربت
 بند پس در مسند الیه اسم ظاهری که غیر مؤنث حقیقی باشد و با ذرا از ذکر این
 بنا شد و فعل را و با دستا و کنی پس خبری در الحاق علامه تا آیت و عدم الحاق علامه
 تا آیت مثل طلعت الشمس و طلعت الشمس و اگر فاعل تثنیه باشد یا جمع باشد خواهد جمع مذکور خواهد
 جمع مؤنث و بودن فعل تثنیه یا جمع خواهد مذکور خواهد مؤنث ضعیف است زیرا که اخبار
 قبل از ذکر است کفتم ضعیف است نه غیر جایز زیرا که می تواند بود که علامت تثنیه و جمعین قابل
 باشد و اسم ظاهر به آن باشد مثل فاما الزید ان و فاما الزید و ان فاعل بعض
 دیگر از حذف غیر عامل ثبوتی است و ثبوتی نون ساکن یعنی در اصل ساکن باشد پس خبرت
 نرساند او را که عارضی مثل محمد المصطفی و علی المرتضی و این نون ساکن تابع باشد حرکت
 اگر کلمه را پس بودن او در نون در می و لدن و لم یکن و امثال اینها زیرا که اینها تا
 تابع آخر کلمه هستند و گفتن او تابع هم که آخر باشد تا تابع آخر کلمه از جهت آنست
 که معنی در از سابق است و آخر کلمه لاحق است او است آخر کلمه را بی آنکه در میان آورده
 باشد و حال آنکه هر که در میان کلمه و ثبوتی در روع است پس از این جهت گفتن تابع
 هر که آخر کلمه است و گفتن که تابع آخر کلمه است و نه از برای آنکه بگوید پس بودن

این حرف روع کلام است
 و وضع او از برای روع
 و تثنیه فاعل است
 بر خطا و گاه است
 که می آید کلام
 یعنی نهاد مقصود
 در و تحقق معنی
 جمله است و نحو
 قول کلا ان الان
 فی لبطخی و از
 جمله و وقت غیر
 عامل تا آیت است
 که است و این تا
 مذکور لاحق
 میشود و فعل
 ماضی را و
 مخصوص است
 بفعل ماضی
 کفتم تا آیت
 است که
 مخصوص است
 بآسم و
 حقوق تا
 مذکور
 بفعل
 مذکور
 از جهت
 آنست که
 از اول
 امر
 علامه
 تا آیت
 منسب
 است
 باشد
 خواه
 مسند
 الیه
 فاعل
 باشد
 مثل
 ضربت
 بند
 یا
 مفعول
 مالم
 یستم
 فاعل
 من
 ضربت
 بند
 پس
 در
 مسند
 الیه
 اسم
 ظاهری
 که
 غیر
 مؤنث
 حقیقی
 باشد
 و
 با
 ذرا
 از
 ذکر
 این
 بنا
 شد
 و
 فعل
 را
 و
 با
 دستا
 و
 کنی
 پس
 خبری
 در
 الحاق
 علامه
 تا
 آیت
 و
 عدم
 الحاق
 علامه
 تا
 آیت
 مثل
 طلعت
 الشمس
 و
 طلعت
 الشمس
 و
 اگر
 فاعل
 تثنیه
 باشد
 یا
 جمع
 باشد
 یا
 جمع
 باشد
 خواهد
 جمع
 مذکور
 خواهد
 مؤنث
 ضعیف
 است
 زیرا
 که
 اخبار
 قبل
 از
 ذکر
 است
 کفتم
 ضعیف
 است
 نه
 غیر
 جایز
 زیرا
 که
 می
 تواند
 بود
 که
 علامت
 تثنیه
 و
 جمعین
 قابل
 باشد
 و
 اسم
 ظاهر
 به
 آن
 باشد
 مثل
 فاما
 الزید
 ان
 و
 فاما
 الزید
 و
 ان
 فاعل
 بعض
 دیگر
 از
 حذف
 غیر
 عامل
 ثبوتی
 است
 و
 ثبوتی
 نون
 ساکن
 یعنی
 در
 اصل
 ساکن
 باشد
 پس
 خبرت
 نرساند
 او
 را
 که
 عارضی
 مثل
 محمد
 المصطفی
 و
 علی
 المرتضی
 و
 این
 نون
 ساکن
 تابع
 باشد
 حرکت
 اگر
 کلمه
 را
 پس
 بودن
 او
 در
 نون
 در
 می
 و
 لدن
 و
 لم
 یکن
 و
 امثال
 اینها
 زیرا
 که
 اینها
 تا
 تابع
 آخر
 کلمه
 هستند
 و
 گفتن
 او
 تابع
 هم
 که
 آخر
 باشد
 تا
 تابع
 آخر
 کلمه
 از
 جهت
 آنست
 که
 معنی
 در
 از
 سابق
 است
 و
 آخر
 کلمه
 لاحق
 است
 او
 است
 آخر
 کلمه
 را
 بی
 آنکه
 در
 میان
 آورده
 باشد
 و
 حال
 آنکه
 هر
 که
 در
 میان
 کلمه
 و
 ثبوتی
 در
 روع
 است
 پس
 از
 این
 جهت
 گفتن
 تابع
 هر
 که
 آخر
 کلمه
 است
 و
 گفتن
 که
 تابع
 آخر
 کلمه
 است
 و
 نه
 از
 برای
 آنکه
 بگوید
 پس
 بودن

و در حقیقت که از برای تاکید است و این تئوین از برای ممکن و تنبیه و عوض و مقابله
 و تئوین ترغیم است که در احکامات و اقسام صحیح آورده از برای ترغیم و باقی اقسام
 از بعد و صدر کلام کتاب مع اشتمال و اشتمال تئوین ترغیم معلوم و حذف می شود
 تئوین را در جویا از علی که موصوف باشد بلفظ این در حالتی که این مصنف باشد معلوم
 مثل مثل جا زیدین عمر و حذف مذکور از جهت اتصال موصوف است بصفت و بعضی
 از حروف غیر عامله نون تاکید است و این دو قسم است یکی حقیقت که مثل اشرفین
 و دیگری شده و تفسیر مضموم مثل اشرفین و فتح او کما بیت که با غیر الف تئوین و یعنی
 که فاصلا کند میان نونات باشد که اگر با این باشد مگر می باشد از جهت است تئوین
 تئوین و در جلال مثل اشرفان و اشرفان و مخصوص است فعلی که کاین و حال باشد
 در ضمن امر مثل سالی که مذکور شد یا در ضمن فعلی مثل لا تضرین و لا تضرین یا در ضمن استفهام
 مثل اهل یفعلن و اهل یفعلن یا در ضمن تعنی مثل لیکن تدهین و تدهین یا در ضمن عرض
 مثل الا تضرین و تضرین فیصیب غیر یا در ضمن جواب قسم مثل و الله لا اظلم و لا اظلم
 و کم است نون تاکید تفسیر در فعلی و فعل معنی است که گفته شود ما یقومون و ما یقومون مگر بر نحو
 قلت و نبودن او در فعلی از جهت است که قابلیت از معنی طلب و جواز اقتد از جهت
 تشبیه است یعنی را تئوین و لازم است نون تاکید در جواب قسم مثبت یعنی چون معصایع
 باشد مثل یا الله لا اظلم و یا الله لا اظلم و یا الله لا اظلم از جهت است که تاکید با قسم بغایه نقلت
 و بسیار است نون تاکید در مثل اما یفعلن یعنی حرف شرطی اگر سو که باشد یا مثل
 فعلی ادبی باید که نون تاکید باشد مضموم که فعلی است در تاکید که بیاید از غیر مضموم
 که حرف شرط است و یا مثل نون تاکید خواهد خفیف باشد و خواهد تفسیر یا ضمیر جمع مذکر که او است

تئوین

مضموم می باشد تا دلاله کند علی بویضمیر و او محدود است از جهت التقای کتبی و یا مثل
 و یا مثل او با ضمیر واحد مخاطبه که آن یا است مضموم می باشد که بر یا محدود است از
 جهت التقای کتبی و یا مثل او در معادای این مذکور که ضمیر جمع مذکرات و ضمیر
 واحد مخاطبه مضموم می باشد و ما عدا این ناد واحد مذکرات خواهد غایب
 باشد و خواهد مخفی و موافقت غایبه و فتح یا قبل از جهت خفت است و چون از
 قول او فاعدا ذلک که مثل تئوین و جمع موافقت را به و نانی ای که کتبی یا مثل و تئوین
 و جمع موافقت را با این قول که و تقول اللئین و لئین المومنین
 اشرفان و اشرفان است پس این قول مذکور بنظر است تا باشد کتبی و در ضمن اشرفان
 است با اثبات الف تا مشبه شود و تئوین بود و کتبی تو در جمع موافقت
 اشرفان بر یادی الف بعد از تون جمع موافقت و قبل از تون تاکید با جمع نون
 سه نون تنهالی در کلام واحد که مثل اشرفان است و داخل نون تئوین و جمع موافقت
 را نون تاکید خفیف از برای آنکه لازم می آید التقای کتبی علی غیر حده که جایز است
 نیست خلاف مرسوم را که میگوید که نون تاکید خفیف داخل است ان مبتوه و میگوید
 که التقای کتبی علی غیر حده جایز است و نون تاکید تفسیر و خفیف در غیر تئوین و جمع
 موافقت یعنی در وقتی که باشد این نون یا ضمیر یا در ظاهر که او جمع مذکرات
 و یا واحد مخاطبه هر کلمه منضله یعنی واجب است که عملی کند یا نحو فعلی یا نون
 ان عمل که می کند با جوازه اخی که با کلمه منضله باشد از حذف و او و یا ضمیر
 کسر یا قبل او و یا و تحریک و او و یا ضمیر و کسر یا فتح را خواهد در وقتی از
 ای و ادبی کلام بیان اضافی است که معقل را از معقل اللام است نون تنهالی

تئوین

نون از پیشانی این تا از برای آنکه افعال معقلی الاخر می لغت افعال صحیح اند در اکثر
 امور و معنی این کلام آنست که این دو نون حکم این فی با فعلی که تثنیه باشد خواهد
 معقل الاخر باشد و یا غیر معقل الاخر با جمع مذكر است که مذکور است و یا غیر تثنیه و یا
 جمع مؤنث بر دو نوع است یا با ضمیر بارز است و او یعنی ضمیر بارز ضمیر جمع مذكر است
 مانند اغزو او رموا و اجسودوا و غیره و اصله معنی طلبه است مثل اغزی دارم و استغزی
 و یا با ضمیر مستتر است و او واحد مذكر است مثل اغزو ارم و خوشش بس نون با ضمیر
 بارز همچو کلمه مفصله است مثل اغزو الکفار و اغزی الخیثس بکذب و از وی با بلفظ
 نه کنایت در نوشتن بضم و او ی که مفتوح باشد ماقبل او مانند اخشون می باشد که
 ضمیر می باید و او با کلمه مفصله مانند اخشوا الرجل و بکسر یای که مفتوح باشد ماقبل او
 همچو آنکه کسر می باید یا با کلمه مفصله کوی تو خشین می باشد که میگوید تو خشی
 الرجل بس اگر بنا شد ضمیر بارز او در واحد مذكر است مثل اغزو ارم و خوشش
 بس نون همچو کلمه مفصله است او کلمه منفصله الف تثنیه است یعنی نون تا کید و
 الف تثنیه است و بمنزله جوه فعل است و با الف تثنیه لام الفعل مذکور است
 پس با نون تا کید نیز مذکور شد کوی تو اغزون و ارمین و خشین نیز مولا
 مات و فتح این فی همچو آنکه میگوید تو اغزو او ارمیا و اخشوا و از جهت آنکه نون
 با غیر ضمیر بارز همچو متصل است و با ضمیر بارز همچو منفصل است گفته شده است
 اهل ترین در اهل تری همچو گفته اند تریمان و این مثل از برای غیر بارز است
 که ج که یافته لام او بفتح می باشد که فتحه می باید و اهل با متصلی و اهل ترون فی
 فی اهل ترون بسقاط نون جمع و الحاق نون تا کید و ضم را و همچو آنکه ضمیر یافته

منفصله

